

**BANT KARİKATÜRLERİYLE DESENLENMİŞ ÖRNEK OLAY
YÖNTEMİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BAŞARIYA,
KALICILIĞA VE YARATICI DÜŞÜNME BECERİSİNE ETKİSİ**

BETÜL AKYÜREK TAY

DOKTORA TEZİ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren oniki (12) ay sonra tezdten fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Betül
Soyadı : Akyürek Tay
Bölümü : Sosyal Bilgiler Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı :Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya, Kalıcılığa ve Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi
İngilizce Adı : The Effect of Patterned Case Method with Band Caricatures on Success, Permanence and Creative Thinking Skills in Social Studies Course

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Betül Akyürek Tay

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

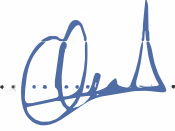
Betül AKYÜREK TAY tarafından hazırlanan “Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya, Kalıcılığa ve Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki juri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

.....

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Ahmet NALÇACI

.....

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA

.....

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Hasan IŞIK

.....

Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Ercenk HAMARAT

.....

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi : 21/11/2019

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

Sevgili çocuklarım Burak ve Bengisu'ya...

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimimin tez döneminde beni her zaman destekleyen, samimiyeti ve değerli görüşleri ile hep yanımda olan tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Ali Çakmak'a bana kattığı her şey için çok teşekkür ederim. Tez izleme komitesinde yer alan, tezimin şekillenmesinde ve ilerlemesinde değerli görüşleri ile katkı sağlayan Doç. Dr. Cemil Cahit Yeşilbursa'ya ve Doç. Dr. Hasan Işık'a, tez jürisinde yer alarak katkılarını ve desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Ahmet Nalçacı'ya ve Doç. Dr. Ercenk Hamarat'a, tezimin bant karikatürlerinin çizimini gerçekleştiren Dr. Öğretim Üyesi Uğur Başarmak'a teşekkür ederim.

Tez çalışmamın verilerini oluşturan Cumhuriyet Ortaokulu ve Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi 5. sınıf öğrencilerine, deneysel çalışmamın uygulamasına yardımcı olan sosyal bilgiler öğretmeni Mithat Şahin'e, başarı testinin hazırlanması aşamasında desteklerini esirgemeyen sosyal bilgiler öğretmenleri Murat Civan ve Demet Ekici'ye teşekkür ederim. Tez sürecini en çok paylaştığım aileme yani eşim Bayram Tay'a, canım kızım Bengisu'ya ve canım oğlum Burak'a teşekkür ederim.

Üzerimde emeği olan başta kıymetli babam olmak üzere herkese çok teşekkür ederim. Bugünleri görmesini istediğim rahmetli anneme sonsuz teşekkür ederim.

Betül AKYÜREK TAY

Aralık, 2019

**BANT KARİKATÜRLERİYLE DESENLENMİŞ ÖRNEK OLAY
YÖNTEMİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BAŞARIYA,
KALICILIĞA VE YARATICI DÜŞÜNME BECERİSİNE ETKİSİ**

(Doktora Tezi)

Betül Akyürek Tay

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Aralık, 2019

ÖZ

Sosyal bilgiler dersi öğretim programları yapılandırmacı anlayış temele alınarak hazırlanmaktadır. Bundan dolayı sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme yöntemleri işe koşulmaktadır. Bu derste kullanılan aktif öğrenme yöntemlerinden biri de örnek olay yöntemidir. Örnek olay yöntemi türlerinden biri olan görsel örnek olay yönteminde olaylar, karikatürler ya da resimler yoluyla öğrencilere sunulmaktadır. Bu çalışmada görsel örnek olay yöntemi bant karikatürleri ile desenlenmiş yani örnek olay yöntemindeki olaylar bant karikatürleri ile öğrencilere sunulmuştur. Bant karikatürleri bir olayın baştan sona seri bir şekilde karikatürler yoluyla çizilerek belirli karakterlerin ve olayın geçtiği yerlerin betimlendiği karikatür türü olarak tanımlanabilir. Bir mizah ögesi olan karikatürlerin eğitimde kullanımının çeşitli yararları olduğu bilinmektedir. Bant karikatürlerinin örnek olaylarda kullanımının sosyal bilgiler eğitiminde benzer faydaları ortaya çıkarması beklenebilir. Sosyal bilgiler bir ders olarak normal gelişim gösteren öğrenciler için ilköğretim 4. sınıftan 7. sınıfa kadar yer alırken özel (üstün) yetenekli öğrenciler için Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM), destek ve bireysel yetenekleri fark ettirme programlarında yer almaktadır.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisinin araştırıldığı bu çalışmada hem gerçek deneysel hem de yarı deneysel desen kullanılmıştır.

Bu çalışmada ikisi deney ve biri kontrol grubu olmak üzere üç gruba çalışma yürütüldüğünden çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna bağlı olarak araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme, amaçlı örnekleme ve basit seçkisiz örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın verileri; araştırmacı tarafından geliştirilen sosyal bilgiler başarı testi ve Whetton ve Cameron (2002) tarafından geliştirilen ve Aksoy (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan “yaratıcı düşünme becerisi ölçeği” ile elde edilmiştir.

Verilerin analizinde SPSS 22 istatistik programı kullanılmış, madde güçlük indisi, madde ayırt edicilik indisi, madde toplam korelasyonu, Alfa güvenirlik katsayısı, aritmetik ortalama, standart sapma, standart hata, düzeltilmiş p değerleri, Shapiro-Wilk testi, Paired Samples T testi, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi, One Way ANOVA testi, Kruskal Wallis H testi, Dunn’s ikili çiftler testi, Scheffe testi, Levene testi, Welch testi ve Dunnett C testi puanları hesaplanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar kısaca şöyledir:

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören her iki deney grubunun [özel (üstün) yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) ve normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (deney-2)], klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerinden oluşan (kontrol) gruba göre hem sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerinin hem de erişim puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Deney gruplarının ve kontrol grubunun ön test-son test puanları farkına göre bakıldığında örnek olay yönteminin hem bant karikatürleriyle desenlenerek kullanımının hem de klasik olarak kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarı düzeylerini artırdığı görülmüştür. Bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde edindikleri bilgilerin kalıcılık düzeyi klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir. Bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki yaratıcı düşünme beceri düzeyleri klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Genel olarak ele alındığında; bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyini artırdığı, bilgilerin kalıcılığını sağladığı ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak hem sosyal bilgiler hem de sınıf öğretmenlerine bant karikatürlerini kullanmaları önerilebilir.

Anahtar Kelimeler : Bant karikatürleri, örnek olay yöntemi, sosyal bilgiler dersi, akademik başarı, kalıcılık, yaratıcı düşünme becerisi
Sayfa Adedi : 259
Danışman : Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

**THE EFFECT OF PATTERNED CASE METHOD WITH BAND
CARICATURES ON SUCCESS, PERMANENCE AND CREATIVE
THINKING SKILLS IN SOCIAL STUDIES COURSE**

(Ph.D. Thesis)

Betül Akyürek Tay

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

December 2019

ABSTRACT

Social studies course curriculum programs are prepared on the basis of constructivist understanding. Therefore, active learning methods are employed in social studies course. One of the active learning methods used in this course is the case study method. In the visual case study method, which is one of the types of case study method, events are presented to the students through cartoons or pictures. In this study, the visual case study method is designed with band caricatures, in other words the events in the case study method are presented to the students via band caricatures. Band caricatures can be defined as the type of caricature, in which a certain character and the places where the event takes place can be drawn through cartoons. The use of cartoons as an element of humour in education is known to have various benefits. The use of band caricatures in case studies method can be expected to produce similar benefits in social studies education. Social studies take place in the 4th to 7th grade of primary education for students who develop normally as a course, while the Science and Art Centre (BILSEM) for talented (gifted) students takes part in support and individual talent recognition programs.

Both true experimental design and quasi-experimental design were used in this study which investigated the effect of case study method designed with band caricatures on success, permanence and creative thinking skills of both talented students and students with normal development in social studies lesson.

Accordingly, convenient sampling, purposeful sampling and simple random sampling methods are used in this study. The data in the study are collected through the social studies achievement test developed by the researcher and “creative thinking skills test” developed by Whetton and Cameron (2002) and translated into Turkish by Aksoy (2004).

The data are analysed on the SPSS 22 Statistics software and item difficulty index, item discrimination index, total item correlation, alpha reliability coefficient, arithmetic mean, standard deviation, standard error, corrected p values, Shapiro-Wilk test, Paired Samples T test, Wilcoxon Signed Ranks Test, One Way ANOVA test, Kruskal Wallis H test, Dunn’s Double Pairwise Test, Scheffe Test, Levene test, Welch test and Dunnett C test scores are calculated. The results reached in the study are as follows:

Both of the experimental groups [talented (gifted) students (experiment-1) and students with normal development (experiment-2)] who are taught with case study method designed with band caricatures have significantly higher academic achievement levels and also significantly higher gain scores compared to those studying at students with normal development where they are taught with classic case study method. The difference between pre-test and post-test results of the groups (experimental groups and control group) indicates that when case study method is used with a classic or band caricatures design the students’ achievement levels significantly increase. The students who are taught with band caricatures have significantly higher permanence levels in social studies lesson compared to those who are taught with classic case study method. The students who are taught with band caricatures have significantly better creative thinking skills level in social studies lesson compared to those who are taught with classic case study method.

Generally speaking; it is understood that the case study method designed with band caricatures both talented (gifted) students and students with normal development increases the academic achievement level in social studies lesson, enables a higher permanence level and helps creative thinking skills improve. Based on this result, both social studies teachers and primary school teachers may be advised to use band caricatures in their courses.

Key Words: : Band caricatures, case study method, social studies lesson, academic achievement, permanence, creative thinking skills

Page Number : 259

Supervisor : Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Problem Cümlesi.....	4
1.4. Alt Problemler	4
1.5. Araştırmanın Önemi.....	6
1.6. Varsayımlar	7

1.7. Sınırlılıklar.....	7
1.8. Tanımlar	7
BÖLÜM II.....	10
KURAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Eğitim	10
2.2. Sosyal Bilgiler ve Türkiye’de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları.....	11
2.2.1. Sosyal Bilgiler ve Yapılandırmacılık.....	15
2.2.1.1. Bilişsel Yapılandırmacılık	15
2.2.1.2. Sosyal Yapılandırmacılık	17
2.2.1.3. Radikal Yapılandırmacılık.....	19
2.3. Örnek Olay Yöntemi.....	22
2.4. Bant Karikatürü.....	33
2.5. Yaratıcı Düşünme Becerisi.....	34
2.6. Özel (üstün) Yeteneklilerde Eğitim	38
BÖLÜM III	60
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	60
3.1. Örnek Olay Yöntemi ile İlgili Araştırmalar	60
3.2. Karikatür Kullanımı ile İlgili Araştırmalar	64
BÖLÜM IV	69
YÖNTEM.....	69
4.1. Araştırma Modeli.....	69
4.2. Çalışma Grubu	74
4.3.1.Araştırma Gruplarının Denkliliğinin Belirlenmesi.....	76
4.4. Veri Toplama Araçları	77
4.4.1.Kişisel Bilgi Formu.....	78

4.4.2. Sosyal Bilgiler Başarı Testi (SBBT).....	78
4.4.3. Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği.....	82
4.4.4. Kalıcılık Testi (KT)	84
4.5. Araştırma Süreci ve Verilerin Toplanması	84
4.6. Verilerin Analizi.....	85
BÖLÜM V	87
BULGULAR VE YORUMLAR.....	87
5.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	87
5.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	88
5.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	90
5.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	91
5.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	93
5.6. Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	96
5.7. Yedinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	97
5.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	98
5.9. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	100
5.10. Onuncu Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	102
5.11. On Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	103
5.12. On İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	105
5.13. On Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	106
BÖLÜM VI	110
SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	110
6.1. Sonuçlar ve Tartışma.....	110
6.2. Öneriler	116
KAYNAKLAR.....	118

EKLER	129
EK 1. Milli Eğitim Bakanlığı İzin Yazısı-1	130
EK 2. Milli Eğitim Bakanlığı İzin Yazısı-2	131
EK 3. Başarı Testi	132
EK 4. Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği.....	137
EK 5. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.1).....	141
EK 6. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.2).....	164
EK 7. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.3).....	187
EK 8. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.4).....	200
EK 9. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.5).....	216
EK 10. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.1).....	229
EK 11. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.2).....	230
EK 12. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.3).....	231
EK 13. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.4).....	232
EK 14. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.5).....	233
ÖZGEÇMİŞ	234

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1 <i>Araştırmanın Deney-1 Grubunda Yer Alan Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Cinsiyet Durumu</i>	74
Tablo 4.2 <i>Araştırmanın Deney-2 Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyet Durumu</i>	75
Tablo 4.3 <i>Araştırmanın Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyet Durumu</i>	75
Tablo 4.4 <i>Araştırma Grupların Ön Test Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları</i>	76
Tablo 4.5 <i>Araştırma Grupların Erişi Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları</i>	76
Tablo 4.6 <i>Araştırma Gruplarının Denkliğini Belirlemede Ön Teste Göre Betimsel İstatistik Puanları</i>	77
Tablo 4.7 <i>Araştırma Gruplarının Denkliğini Belirlemede Ön Teste Göre “One Way Anava Testi” Sonuçları</i>	77
Tablo 4.8 <i>Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarına Ön Test, Son Test ve Kalıcılık Olarak Uygulanan Veri Toplama Araçları</i>	78
Tablo 4.9 <i>Kültür ve Miras Ünitesi Konu ve Kazanımları</i>	79
Tablo 4.10 <i>Kültür ve Miras Ünitesi Belirtke Tablosu</i>	79
Tablo 4.11 <i>Başarı Testi Madde Güçlük İndisleri Sonuçları</i>	80
Tablo 4.12 <i>Başarı Testi Madde Ayırt Edicilik İndisleri Sonuçları</i>	81
Tablo 4.13 <i>Başarı Testi Madde Toplam Korelasyonu ve Alfa Güvenirlik Katsayıları</i>	81
Tablo 4.14 <i>Sosyal Bilgiler Başarı Testi “Kültür ve Miras Ünitesi” Belirtke Tablosu</i>	82
Tablo 4.15 <i>Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği Maddeleri ve Dereceleri Puan Tablosu</i>	83
Tablo 5.1 <i>Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları</i>	87

Tablo 5.2 Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları	88
Tablo 5.3 Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları.....	89
Tablo 5.4 Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları.....	89
Tablo 5.5 Klasik Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları	90
Tablo 5.6 Klasik Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları	90
Tablo 5.7 Araştırma Grupların Son test Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları	91
Tablo 5.8 Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının DeneySEL İşlemler Sonrası Sosyal Bilgiler Başarı Testi Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	92
Tablo 5.9 DeneySEL İşlemler Sonrası Sosyal Bilgiler Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farkın Kaynağına İlişkin Dunn’s İkili Çiftler Testi Sonuçları	92
Tablo 5.10 Araştırma Grupların Eriş Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları	93
Tablo 5.11 Araştırma Grupların Eriş Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları	94
Tablo 5.12 Araştırma Grupların Eriş Puanlarına İlişkin Betimsel Veriler.....	94
Tablo 5.13 Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Eriş Puanları Arasında Anlamlı Bir Farklılığa İlişkin Varyans Analizi (One Way ANOVA) Sonuçları.....	94
Tablo 5.14 Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Eriş Puanlarının Birbirlerine Göre İlişki Düzeyleri Scheffe sonuçları	95

Tablo 5.15 Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları	96
Tablo 5.16 Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları.....	96
Tablo 5.17 Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları	97
Tablo 5.18 Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları.....	98
Tablo 5.19 Klasik Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları	99
Tablo 5.20 Klasik Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal gelişim gösteren öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları	99
Tablo 5.21 Araştırma Grupların Kalıcılık Testi Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları.....	100
Tablo 5.22 Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	101
Tablo 5.23 Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Kalıcılık Testi Puanları Arasında Anlamlı Farkın Kaynağına İlişkin Dunn’s İkili Çiftler Testi Sonuçları.....	101
Tablo 5.24 Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına Yönelik Normallik Testi Sonuçları	102
Tablo 5.25 Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin “Paired Samples T Testi” Sonuçları.....	103

Tablo 5.26 Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin (Deney-2) Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları	104
Tablo 5.27 Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin (Deney-2) Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları	104
Tablo 5.28 Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin (Kontrol) Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları	105
Tablo 5.29 Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin (Kontrol) Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları	105
Tablo 5.30 Araştırma Grupların Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları	106
Tablo 5.31 Araştırma Grupların Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları	107
Tablo 5.32 Araştırma Grupların Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin Betimsel Veriler	107
Tablo 5.33 Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanları Arasında Anlamlı Bir Farklılığa İlişkin Varyans Analizi (WELCH) Sonuçları	107
Tablo 5.34 Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarının Birbirlerine Göre İlişki Düzeyleri Dunnett C sonuçları	108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Sosyal yapılandırmacı öğrenme ortamı tasarımı	18
Şekil 2.2.Özel (üstün) yetenekli öğrencilerin genel özellikleri.....	44
Şekil 2.3.Okullar ve BİLSEM’ler nedir? Ne değildir?	46
Şekil 2.4. Özel (üstün) yetenekli öğrencileri tanılama yaklaşımları ve yöntemleri.....	49
Şekil 4.1.Gerçek deneysel desende ön test-son test kontrol gruplu desen.....	72
Şekil 4.2.Yarı deneysel desende ön test-son test kontrol gruplu desen	73
Şekil 4.3.Araştırmada kullanılan desenin simgesel görünümü.....	73

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
BİLSEM	: Bilim ve Sanat Merkezi
BYF	: Bireysel Yetenekleri Fark ettirme
NCSS	: National Council of the Social Studies (Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi)
ARGEMER	: Araştırma Geliştirme Uygulama Merkezi
ÖYGP	: Özel Yetenekleri Geliştirme Programı
D-1	: Deney grubu (özel (üstün) yetenekli öğrenciler)
D-2	: Deney grubu (normal gelişim gösteren öğrenciler)
K	: Kontrol grubu (normal gelişim gösteren öğrenciler)
SBBT	: Sosyal Bilgiler Başarı Testi
YDÖ	: Yaratıcı Düşünme Ölçeği

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın önemi ve amacı, alt problemler, araştırma ile ilgili bazı terimler, varsayımlar, kapsam ve sınırlılıklar açıklanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bilgi çağı olarak adlandırılan 21. yüzyılda eğitim sistemlerinden beklentilerin de farklılaştığı görülmektedir. Daha çok bilmek yerine daha çok becerili olmak ve bu becerileri gerçek yaşama yansıtmamanın ön plana çıktığı söylenebilir. Bilgiye sahip olmak kadar bilgiye ulaşma yolları ve sahip olunan bilginin uygun anlarda kullanımının daha da önemli bir hal aldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte sadece bilgi sahibi olmak, becerili olmak 21. yüzyıl için yeterli görülmemektedir. Bunların yanında milli ve evrensel değerlere sahip olmak ve bu değerleri yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline getirmek gerekmektedir. Dolayısı ile bireyi hem bilgili hem becerili hem de değerlere sahip hale getirmek eğitimin ana amacını oluşturmaktadır. Bununla birlikte Uzunkol'a göre (2014: 2) eğitimin amacı, bireylerin kişilik ve zihin gelişimlerine katkıda bulunma, onları gelişen teknolojik becerilerle donatmaktır. Öyleyse eğitim bireyi belli amaçlar doğrultusunda yetiştirme süreci olarak görülebilir ve bu sürecin planlı ve programlı olması gerekmektedir. Bu plan ve programla kasıtlı ve istendik özelliklere sahip bireyler yetiştirilmesi öngörülmektedir. Nitekim eğitim, kasıtlı kültürlenme süreci olarak da tanımlanabilmektedir (Fidan, 2012: 4).

Kasıtlı kültürlenme sürecinde bireylere kazandırılacak önemli özelliklerden biri yaşadıkları kültürel özelliklerle donanmalarını sağlamak olduğu söylenebilir. Kültürel özelliklerin öğrencilere kazandırıldığı derslerden belki de en önemlisi sosyal bilgiler dersidir. Sosyal

bilgiler dersinin ilköğretim 4. sınıftan itibaren yer alan ve ilköğretim 8. sınıfa kadar devam eden etkili vatandaş yetiştirme genel amacına sahip bir ders olduğu görülebilir. Sosyal bilgiler dersi, 2005 öğretim programlarının hemen hemen hepsinin dayandığı anlayış olan yapılandırmacılık temelinde inşa edildiği bilinmektedir. Yapılandırmacı anlayışın, bireyin özerkliğini kabul eden ve onun özelliklerini merkeze alarak etkinlik temelli bir eğitim ve öğretim anlayışı olduğu söylenebilir. Genel olarak bakıldığında eğitim sürecinden geçecek bireylerin sahip olduğu özellikler ve kazandırılması hedeflenen davranış biçimleri onlarla yürütülecek eğitim ve öğretim etkinliklerinin her aşamasını farklı kılabilir. Bu çerçeveden bakıldığında bireyin sahip olduğu her türlü hazır oluş veya hazırbulunuşluk; uygulanacak eğitim ve öğretim faaliyetlerinin şeklini, yönünü, sırasını, yerini ve zamanını değiştirebilir. Bu durum bireysel farklılıklara göre eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütülmesini zorunlu hale getirebilir. Normal eğitim öğretim faaliyetleri içinde eğitim öğretimleri devam ettirilen tüm öğrencilerin bu süreç içinde istenen özelliklerle donatılabilmesi bazen mümkün olamamaktadır. Söz konusu öğrencilerden birini üstün yetenekli öğrenciler oluşturmaktadır. Birçok özellikleri bakımından (bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal) genel gelişim özellikleri gösteren yaşlılarından farklı bir gelişim durumuna sahip olan öğrencilere özel (üstün) yetenekli öğrenciler denilmektedir. Özel (üstün) yetenekli öğrencilerin normal eğitim hizmetlerinin yanında ek eğitim hizmetlerine de tabi tutulduğu görülmektedir. Türkiye’de özel (üstün) yetenekli öğrencilerin ek eğitim hizmetlerinin yürütüldüğü yerlerden birini Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) oluşturmaktadır. BİLSEM’lerde sürdürülen eğitim faaliyetlerinde sosyal bilgilerin de yer aldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi yukarıda da ifade edildiği üzere yapılandırmacı anlayışla yürütülmektedir ve bu bağlamda aktif öğrenme yöntemlerinin işe koşulduğu bir eğitim programıdır. BİLSEM’lerdeki eğitim öğretim faaliyetleri incelendiğinde modüller aracılığı ile bu faaliyetlerin yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Söz konusu modüllerin de etkinlikler yoluyla bir başka deyişle aktif öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı etkinliklerle yürütüldüğü görülebilir. Aktif öğrenme yöntemlerinden biri de örnek olay yöntemidir. Gözütok’a göre (2007: 267) örnek olay yöntemi, yaşamda karşılaşılmış ya da karşılaşıma olasılığı bulunan sorun niteliğindeki olaylara, öğrencilerin katılımı ile çözüm yolları bulma temeline dayanan bir yöntemdir. Bu yöntem farklı türlerle işe koşulabilmektedir ve bu türlerden birini görsel örnek olay yöntemi oluşturmaktadır. Kabapınar’a göre (2014: 121) görsel örnek olay yöntemi; karikatür ya da resim gibi araçlarla oluşturulan, bireysel ya da sosyal bir sorunun bu yolla sergilenmesine denilmektedir. Bu çalışmada görsel örnek olay yöntemi bant karikatürleri ile desenlenmiş yani örnek olay yöntemindeki olaylar bant

karikatürleri ile öğrencilere sunulmuştur. Bant karikatürü, belirli mekânların ve tiplerin bulunduğu, seri olarak çizilen bir olay örgüsünü içeren karikatürler olarak sınıflandırılabilir (Uslu, 2004'den akt. Özşahin, 2009: 103). Bant karikatürlerinin önemli özelliklerinden birini günlük hayat ile ilişkilendirilme yani günlük yaşam arasındaki var olan bağı oluşturmaktadır. Bu bağ ya da örüntü bant karikatürlerinin, toplumsallaşma sürecinde daha seçici ve daha etkileşimli bir boyutunu ifade etmektedir. Sosyal bilgiler dersinin ana amaçlarından birinin öğrenciyi toplumsallaştırmak olduğu düşünüldüğünde bant karikatürlerinin sosyal bilgiler dersinde kullanımının avantajlı olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte bant karikatürlerinin bir mizah türü olması bakımından öğrencilerin yaratıcılıklarını da artırabileceği söylenebilir.

Yaratıcı düşünme, bilgide problemleri ve boşlukları görme, fikir ve hipotezler geliştirme; özgür fikir üretimi, fikirler arasındaki ilişkiyi görme; düşünme bileşenlerini geliştirerek yeni bileşenler elde etme ve bir tasarım ve öngörü yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Öznacar ve Bildiren, 2016: 247).

Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması öngörülen becerilerden birini oluşturan yaratıcı düşünme becerisinin bant karikatürlerinin ve örnek olay yönteminin kullanımı ile geliştirilebileceği düşünülmüş ve böylece bu çalışmada bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersi özelinde akademik başarıya, edinilen bilgilerin kalıcılığına ve yaratıcı düşünme becerisine etkisi araştırma konusu edinilmiştir. Sosyal bilgiler dersinin BİLSEM'lerde de yer alması hesaba katılarak özel (üstün) yetenekliler ve normal gelişim özellikleri gösteren öğrencilerde bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersi özelinde akademik başarıya, edinilen bilgilerin kalıcılığına ve yaratıcı düşünme becerisine etkisinin farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmasına karar verilmiş ve araştırmanın problemi bu yolla oluşturulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Alan yazın tarandığında sosyal bilgiler dersinde örnek olay yönteminin etkililiğinin araştırıldığı çalışmaların olduğu görülmektedir (Pehlivan, 1997; Uğur, 2007; Aydemir, 2010; Boztaş, 2013; İbrahimoglu ve Öztürk, 2013; Yetim, 2015). Bu çalışmalarda örnek olay yönteminin öğrenci başarısını artırdığı, yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiği, derse yönelik tutuma olumlu etki ettiği ve bilgilerin kalıcılığını sağladığı tespit edilmiştir. Fakat örnek olay yöntemi ile karikatür veya bant karikatürünün kullanılmadığı yani görsel örnek olay yönteminin kullanılmadığı görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımı

ile ilgili olarak alan yazında çalışmaların yapıldığı anlaşılmaktadır (Durualp, 2006; Köseoğlu, 2009; Palaz, 2010; Koçoğlu, 2012; Barut, 2017). Ancak sosyal bilgiler dersinde bant karikatürlerinin kullanıldığı bir çalışmanın alan yazında yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisi araştırmaktır.

1.3. Problem Cümlesi

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisi nedir?

1.4. Alt Problemler

1. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin (deney-1) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (deney-2) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) erişim puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin (deney-1) son test ve kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (deney-2) son test ve kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) son test ve kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin (deney-1) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön uygulama ve son uygulama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (deney-2) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön uygulama ve son uygulama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
12. Klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön uygulama ve son uygulama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
13. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön ve son uygulama fark puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.5. Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek materyallerden biri bant karikatürleri olabilir. Bant karikatürlerinin kullanımının sosyal bilgiler dersinde mizahın kullanımını sağlayacağı ve böylece sosyal bilgiler dersini daha ilgi çekici hale getirebileceği düşünülmektedir. Bir mizah unsuru olarak karşımıza çıkan karikatürlerin derslerde kullanımı öğrencilere ve öğretmenlere daha rahat, ilgi çekici ve motive edici bir sınıf atmosferi sağlayabilir ve bu yolla problem çözme ve yaratıcılık gibi birçok özellik kazandırılabilir. Nitekim Kılınç'a göre (2008: 91), eğitimde mizah ile ilgili olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde mizahın bilgi sağlamada, kalıcılıkta, yaratıcılık ve eleştirel düşünmede, problem çözme becerilerinde, ilgi ve dikkatin arttırılmasında, öğrenmeye yönelik tutumlarda olumlu etkileri olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde bant karikatürleri ile ilgili bir çalışmanın yapılmamış olması bu çalışmanın çıkış noktalarından birini oluşturmuş ve bu boyutu ile çalışmanın alan yazına katkı sağlaması ve başka çalışmalara kaynaklık etmesi beklenmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi alan yazında sosyal bilgiler dersinde örnek olay yönteminin etkisinin araştırıldığı fakat örnek olay yönteminin bant karikatürleri ile kullanımının etkisinin araştırılmadığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle sosyal bilgiler dersinde görsel örnek olay yönteminin bant karikatürleri ile kullanımının etkisinin test edilmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle çalışmanın önemli olduğu söylenebilir. Bu çerçeveden bakıldığında çalışmanın sosyal bilgiler alan yazına ve öğretim yöntemleri ile ilgili alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın mizah ile ilgili alan yazına da katkı sağlaması beklenmektedir. Bu boyutları ile çalışmanın sonraki çalışmalara kaynaklık etmesi umulmaktadır.

Bu çalışmada örnek olay yönteminin etkisiyle gelişebileceği düşünülen unsurlardan yaratıcı düşünme becerisi de çalışma kapsamına alınmış ve ilk kez bu çalışmada kullanılacak olan bant karikatürleriyle oluşturulmuş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede etkisi test edilmiştir. Bu da çalışmanın başka bir önemi olarak görülmektedir.

Alan yazın tarandığında karşımıza çıkan bir başka gerçek özel (üstün) yetenekli öğrencilerin eğitiminde bant karikatürlerinin kullanıldığı bir çalışmanın var olmadığıdır. Bu çalışma hem bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli öğrencilerde sosyal bilgiler dersi özelinde akademik başarıya, edinilen bilgilerin kalıcılığına ve yaratıcı düşünme becerisine etkisini hem de normal gelişim gösteren

öğrencilerde sosyal bilgiler dersi özelinde akademik başarıya, edinilen bilgilerin kalıcılığına ve yaratıcı düşünme becerisine etkisini ortaya çıkaracağından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın hem özel (üstün) yetenekliler eğitimi alanına hem normal gelişim gösteren çocukların eğitimi alanına hem de sosyal bilgiler eğitimi alanına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.6. Varsayımlar

1. Araştırma kapsamında geliştirilen sosyal bilgiler başarı testine ve yaratıcı düşünme beceri ölçeğine tüm öğrenciler samimi bir şekilde cevap vermişlerdir.
2. Araştırma süresince kontrol altına alınamayan değişkenler deney ve kontrol gruplarını aynı şekilde etkilemiştir.

1.7. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

1. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı,
2. Çalışma grubundaki öğrenciler,
3. Sosyal bilgiler dersi beşinci sınıf “kültür ve miras” ünitesindeki kazanımlar,
4. Bu kazanımlar için hazırlanan ders planları ve çizilen bant karikatürleri,
5. Kırşehir ili merkezindeki bilim ve sanat merkezi ile sınırlandırılmıştır.

1.8. Tanımlar

Bant Karikatürleri: Bant karikatürler ise “belirli mekânların, tiplerin bulunduğu seri olarak çizilen bir olay örgüsünü içeren karikatürler olarak sınıflandırılabilir” (Uslu, 2004’den akt. Özşahin, 2009: 103).

Bu çalışmada bant karikatürleri, 5. sınıf “Kültür ve Miras” ünitesinde yer alan kazanımların her birinde oluşturulan örnek olayları öğrencilere sunmak için hazırlanan bant karikatürlerini içermektedir.

Örnek Olay Yöntemi: Örnek olay yöntemi, “yaşamda karşılaşılmış ya da karşılaşılmaması olası bulunan sorun niteliğindeki olaylara, öğrencilerin katılımı ile çözüm yolları bulma temeline dayanmaktadır” (Gözütok, 2007: 267).

Bu çalışmada örnek olay yöntemi iki farklı sunum şekli ile yer almıştır. İlk sunum şekli kontrol grubunda kullanılan klasik örnek olay yöntemidir. Bu yaklaşımda örnek olay öğrencilere okunmuş, ardından bir öğrenciye daha okutturulmuş ve önce örnek olayı anlama durumlarını ortaya çıkaracak sorular ve bu soruları, empati kurmaya yönelik sorular sorularak süreç işletilmiştir. İkinci sunum şekli bant karikatürleri ile deney gruplarında kullanılmıştır. Bu yaklaşımda bant karikatürünü oluşturan her bir karikatür öğrencilere power point programı kullanılarak önce tek tek gösterilmiş ve bu gösterimlerde ne gördükleri sorulmuştur. Karikatür gösterimi tüm karikatürlerin bir arada olduğu son hali ile gösterilerek örnek olay oluşturulmuş ve bu bant karikatürü görünümü üzerinden önce örnek olayı anlama durumlarını ortaya çıkaracak sorular ve bu soruları, empati kurmaya yönelik sorular sorularak işleniş sürdürülmüştür.

Yaratıcı Düşünme Becerisi: Yaratıcı düşünme, “bilgide problemleri ve boşlukları görme, fikir ve hipotezler geliştirme; özgür fikir üretimi, fikirler arasındaki ilişkiyi görme; düşünme bileşenlerini geliştirerek yeni bileşenler elde etme ve bir tasarım ve öngörü yaklaşımıdır” (Öznacar ve Bildiren, 2016: 247). Bu çalışmada yaratıcı düşünme becerisi, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin kültür ve miras ünitesi başında ve sonunda kendilerine uygulanan “Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ve bu puanlar arasındaki farktır.

Kalıcılık: Araştırmada öğrencilerin sosyal bilgiler dersi 5. sınıf “Kültür ve Miras” ünitesindeki akademik başarı düzeylerini belirlemek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Akademik Başarı Testi”nin son testten 6 hafta sonra uygulanmasından elde edilen puan, kalıcılık olarak betimlenmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi: Sosyal bilgiler, “bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” olarak tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005: 51).

Bu çalışmada sosyal bilgiler dersi, 5. sınıf “Kültür ve Miras” ünitesi kapsamını içeren ve BYF programında yer alan “Kültür ve Miras” modülünü temele alan ders planları bütününe ifade etmektedir.

Özel (üstün) yetenekli öğrenciler: Birçok özellikleri bakımından (bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal) genel gelişim özellikleri gösteren yaşlılarından farklı bir gelişim durumuna sahip olan öğrenciler özel (üstün) yetenekli öğrenciler olarak betimlenebilir.

Bu çalışmada özel (üstün) yetenekli öğrenciler, BİLSEM'e devam eden ortaokul 5. sınıf bireysel yetenekleri fark ettirme (BYF) programındaki öğrencilerdir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kuramsal temellerini oluşturan kavramlar hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

2.1. Eğitim

Rousseau'ya göre (2017: 5) “her şey, Yaratıcı'nın elinden çıktığında iyidir; insanoğlunun elinde bozulur. İnsanoğlu bir toprağı başka bir toprağın ürünlerini beslemeye, bir ağacı başka bir ağacın meyvelerini taşımaya zorlar; iklimleri, elementleri, mevsimleri birbirine karıştırır, karmakarışık yapar; köpeğini, atını, tutsağını sakatlar; her şeyi altüst eder, her şeyin biçimini değiştirir, biçimsizliği, aykırı yaratıklar' sever; hiçbir şeyi, hatta insani bile, doğanın yaptığı şekliyle istemez. İnsanın, eğitim yerinde eğitilen bir at gibi, kendisi için eğitilmesi gerekir; onu, bahçesindeki bir ağaç gibi, kendi tarzında yetiştirmelidir”. Bu betimlemelerden hareketle insanoğlunun iyi olmak, iyiyi yakalamak, iyiye ulaşmak ve iyilik yapmak için eğitime gereksinim duyduğu söylenebilir.

Alan yazın tarandığında eğitim ile ilgili tanımlamalardan öne çıkanlardan birinin Ertürk (1998: 12) tarafından yapılan “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” şeklindeki tanım olduğu söylenebilir. Bu tanımlamada eğitim için birkaç özelliğin vurgulandığı görülmektedir. Öncelikle eğitimin ana objesinin birey olduğu ve eğitimin söz konusu bireyin davranışları ile ilgilendiği anlaşılmaktadır. Davranışları bilişsel, duyuşsal ve psikomotor şeklinde üç türe ayırmak mümkün olabilir. Bireyin sahip olduğu bu davranış türlerinde; eğitim yoluyla ve yine kendi yaşantıları yoluyla değiştirme, geliştirme ve bazen de yok olmasını sağlama söz konusudur. Değiştirme, geliştirme ya da yok olmasını sağlamanın eğitimin istendik boyutunu oluşturduğu düşünülebilir. Nitekim hangi davranışların kazandırılacağı, hangi

davranışların geliştirileceği ve hangi davranışların ortadan kaldırılacağı bu istendik boyut ile ilgilidir ve bu boyutun eğitim ya da öğretim programları ile ilgili olduğu söylenebilir. Tanıma dönülecek olursa son bir özelliğin de süreç olduğu görülebilir. Eğitimde süreç; bir ders saati, bir gün, bir hafta, bir ünite, bir dönem, bir yıl, 4+4+4 ... şeklinde betimlenebilecek zamanı ifade etmektedir. Bu zaman dilimlerinin her birinde yukarıda ifade edilen herhangi bir davranışın değiştirilmesi, geliştirilmesi ya da ortadan kaldırılması hedeflenir ve bu hedefler doğrultusunda eğitim ve öğretim etkinlikleri sürdürülür. Eğitim ile ilgili tanımlardan birinde bu durumun gözler önüne serildiğini görmek mümkün olabilir. Nitekim, Fidan ve Erden'e göre (1998: 2) eğitim, en genel anlamıyla, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Başka bir tanımda eğitim, geniş anlamda bireyin toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür (Demirel ve Kaya, 2014: 5). Bu süreç aynı zamanda bireyin toplumsallaşması anlamına da gelebilir. Bireyin toplumsallaşması; yaşadığı toplumun kültürüne sahip olması, onu yaşatması, geliştirmesi ve gelecek kuşaklara aktarması olarak özetlenebilir. Bu çerçevede eğitimin kasıtlı kültürleme süreci olduğu (Fidan, 2012: 4) söylenebilir. Kasıtlı kültürleme sürecinden geçen bireylerin öncelikle yaşadıkları toplumun bir parça olmaları dolayısıyla etkili vatandaş olmaları beklenebilir. Etkili vatandaş yetiştirme amacıyla olan derslerden birinin de sosyal bilgiler dersi olduğu söylenebilir.

2.2. Sosyal Bilgiler ve Türkiye’de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları

Sosyal bilgiler ile ilgili yapılan en kapsamlı tanımlardan biri 2005 sosyal bilgiler öğretim programında yer almaktadır. Buna göre sosyal bilgiler, “bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi olarak tanımlanmaktadır” (MEB, 2005: 51). Bu tanımda sosyal bilgiler dersinin amacını, kapsamını ve bazı özelliklerini bulmak mümkün olabilir. Tanıma göre sosyal bilgiler dersinin amacı bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesini sağlamaktır. Bir başka ifade ile bireyin etkili vatandaş olmasına yardımcı olmaktır. Bu amaca ulaşmak için gerekli olan kapsamı başta sosyal bilimler (tarih, coğrafya, felsefe vb.) olmak üzere vatandaşlık bilgilerinin oluşturduğu söylenebilir. Yine tanımdan hareketle sosyal bilgiler

dersinin toplu öğretim anlayışı ile oluşturulduğu, ünite ve tema anlayışına sahip olduğu, konularının geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında ele alınması gerektiği anlaşılabılır.

Sosyal bilgiler ile ilgili kapsamlı ve önemli bir tanımlama Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi [National Council of the Social Studies (NCSS)] tarafından yapılmıştır. Amerika’da sosyal bilgiler programlarının hazırlayıcısı olarak görev üstlenen Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi sosyal bilgileri “sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerinden alınan sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır” (NCSS, 1993: 3) şeklinde tanımlamıştır.

Tanımda bazı özelliklerin ön plana çıktığı söylenebilir. Bunlardan ilki sosyal bilgilerin vatandaşlık yeterlikleri kazandıran bir ders olmasıdır. İkinci özelliği sosyal bilgiler dersi içeriğinin daha çok sanat, edebiyat, matematik, doğa bilimleri ve sosyal bilimlerden oluşturulmasıdır. Bu içeriğin disiplinler arası bir yaklaşımla harmanladığı da bir başka özellik olarak ifade edilmektedir. Bir diğer özellik ise evrensel bağlar içinde demokratik anlayışa sahip ve kamu yararını önceleyen bireylerin yetiştirilmesi olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler, insan üzerine bir çalışma alanı ve yine sosyal bilgiler çocukların bilgi edinmelerine, öğrenme süreçlerini tamamen kavramalarına ve aktif birer vatandaş olmalarına yardımcı olan bir derstir (Zarillo, 2012: 4) şeklinde betimlenmektedir. Sosyal bilgiler bir ders olarak ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’nde 1916 yılında okutulmaya başlanmıştır (Moffatt, 1950: 18).

Sosyal bilgiler dersinin öğretimi geçmişten günümüze üç gelenek çerçevesinde olmuştur. Bunlardan ilki “vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi”dir. Bu yaklaşımın sosyal bilgiler dersinin ortaya çıkış amacı ile uyumlu olduğu söylenebilir. En eski yaklaşım olarak ifade edilen bu anlayışın temel varsayımı ise “genç kuşağın ne tür bilgi, değer ve tutumlarla donatılacağını yetişkinlerin daha iyi bildiği”dir. Bu varsayımdan hareketle içerik otoriteler tarafından hazırlanmakta ve genel hatları ile yaklaşımın içeriği “geçmiş öğretmek, geçmiş ve gelecek ile gurur duymak, sorumluluk almak, uygun davranışlar sergilemek ve otoriteye bağlı olmak” şeklinde tasarlanmaktadır. Bu anlayışın öğretmen

merkezli bir anlayışa sahip olduğu ve geleneksel yaklaşımlara uygun olarak sunuşun yani anlatımın öne çıktığı görülmektedir. Yaklaşımın amacını ise “kültürün temel değer ve inanışlarını genç kuşağa aktarmak” olarak betimlendiği söylenebilir (Öztürk, 2006: 25; Safran, 2011: 7-8; Tay, 2011: 11-12).

İkinci gelenek “sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi”dir. Bu geleneğin anlayışını; sosyal bilgilerin etkili vatandaş yetiştirme işlevini sosyal bilimlerin öğrenilmesi ile mümkün olabileceği varsayımı oluşturmaktadır. Bu bağlamda sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasının etkili vatandaşlık için en iyi yol olduğu görüşüne dayanmaktadır. Bu görüşe göre öğrenciler insan davranışlarını ve vatandaşlığı, sosyal bilimlerin temel ilke ve kavramlarını inceleyerek öğrenirler. Bu anlayışta içerik sosyal bilimlerden oluşturulurken öğretim yöntemi olarak araştırma-inceleme yoluyla öğretim ve buluş yoluyla öğretim stratejisi işe koşulmaktadır (Öztürk, 2006: 25; Safran, 2011: 8; Tay, 2011: 12).

Üçüncü gelenek ise “yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler öğretimi”dir. Bu gelenekte öğrencilerden onları bireysel ve toplumsal olarak etkileyen problemleri tanımlama, analiz etme ve karar verme süreçlerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Yaklaşımın yöntemini araştırma inceleme ile problem çözme oluşturmaktadır (Öztürk, 2006: 26; Barth ve Demirtas, 1997: 1.10; Doğanay, 2003: 21; Safran, 2011: 8).

Ülkemizde sosyal bilgiler dersi ilk kez 1968 yılında ders programları arasında yer almaya başlamıştır. Bu tarihten önce 1962’deki İlkokul Program Taslağı’nda “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi ile Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi ve Aile Bilgisi dersleri birleştirilmiş (MEB, 1962) ve bir nevi sosyal bilgiler dersinin Türkiye’deki ilk adı olmuştur. 1968 yılında yürürlüğe giren ilkökuller programında “ilkokulun dördüncü ve beşinci sınıflarında ‘Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi’ adı altında okutulan konular birbiriyle olan yakın ilişkileri ve çocuğa uygunluğu bakımından birleştirilerek sosyal bilgiler adı altında bir bütün haline getirilmiştir.” (MEB, 1968: 65) açıklamasıyla Sosyal Bilgiler dersi okutulmaya başlanmıştır. Bu programda sosyal bilgiler dersi amaçları dört ana başlık altında oluşturulmuş ve bu başlıklar ayrıca maddeleştirilmiştir. İlk ana başlık “yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden” adı ile belirlenmiş ve bu başlık altında a’dan i’ye kadar 12 maddeye yer verilmiştir. İkinci alt ana başlık “toplumda insanların birbiriyle olan ilişkileri yönünden” adı ile belirlenmiş ve bu başlık altında a’dan d’ye kadar 5 maddeye yer verilmiştir. Üçüncü ana başlık “çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yeteneklerini geliştirmek yönünden” adı ile belirlenmiş ve bu başlık altında a’dan d’ye

kadar 5 maddeye yer verilmiştir. Dördüncü ve son ana başlık “ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden” adı ile belirlenmiş ve bu başlık altında a’dan e’ye kadar 6 maddeye yer verilmiştir. Yine 1968 sosyal bilgiler dersi öğretim programında 31 maddeden oluşan dersin işlenişine ve dikkat edilecek hususlara yönelik açıklamalara yer verilmiştir (MEB, 1968: 63-70).

Ortaokulda ise sosyal bilgiler dersi ilk kez 1970-1971 eğitim öğretim yılında bakanlığın belirleyeceği bazı okullarda ve bu okulların belirli sınıflarında deneme niteliğinde uygulamaya başlanmıştır. 1975-1976 eğitim öğretim yılından itibaren MEB Talim Terbiye Kurulu’nun 15.11.1974 tarihli kararı ile tüm yurttaki Sosyal Bilgiler dersi 6., 7. ve 8. sınıflarda okutulmaya başlanmıştır.

Sosyal bilgiler dersi ilkokullarda 1968 yılından itibaren günümüze kadar okutulmaya devam edilmiş, fakat ortaokullarda Talim ve Terbiye Kurulu’nun 26.04.1985 tarihli “Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinin Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi adları ile üç ayrı ders olarak okutulması.” kararı ile sosyal bilgiler dersi kaldırılmıştır. 1985-1986 eğitim öğretim yılından 1997-1998 eğitim öğretim yılı sonuna kadar ortaokullarda Sosyal Bilgiler dersine yer verilmemiş bu dersin içeriği “Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi” dersleri ile verilmeye çalışılmıştır.

Ortaokullarda sosyal bilgiler dersine 1998 yılında tekrar yer verilmeye başlanmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu’nun 02.04.1998 tarihli “İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kabulü.” kararı ile Sosyal Bilgiler dersi yeniden ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır. Bu durumun ana nedeni zorunlu eğitim uygulamasının kesintisiz sekiz yıla çıkarılması ile ilkokul ve ortaokulun birleştirilerek ilköğretim haline getirilmesi olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili olarak 1968 öğretim programının ardından ilkokullarda 1989, 1998, 2005 (Safran, 2011: 13), 2017 ve 2018 yıllarında öğretim programları oluşturulmuştur. Ortaokullarda ise Sosyal Bilgiler dersi 1975 öğretim programının ardından 1998, 2005, 2017 ve 2018 yıllarında öğretim programları oluşturulmuştur. 1968, 1975 ve 1998 Sosyal Bilgiler öğretim programlarının temel felsefesi her ne kadar ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık anlayışına göre olduğu görülmekteyse de bu programların uygulanmasında esasicilik ve daimiciliğin ön plana çıktığı söylenebilir (Tay, 2011: 15). 2005, 2017 ve 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarının yapılandırmacılık anlayışına göre hazırlandığı görülmektedir.

2.2.1. Sosyal Bilgiler ve Yapılandırmacılık

1900'lü yılların sonlarına doğru yeni bir öğretim teorisi olarak yansıtılan yapılandırmacı öğretim, öğrencilerin aktif öğrenici, öğretmenlerin ise öğrenme sürecinde rehber veya yönetici olması durumunu betimlemektedir. Yapılandırmacılık, insanların bilgiyi aktif bir şekilde yapılandırdıklarında daha iyi öğrendikleri ve yeni bilgiyi var olan bilgileri ile ilişkilendirmeleri fikrine dayanmaktadır (Smerdon, Burkam ve Lee, 1999: 5-6). Bu bağlamda yapılandırmacı yaklaşımda öğrenenler, öğrenme sırasında bilgiyi keşfetmekte ve bu bilgiyi çeşitli durumlarda etkin olarak kullanmaktadır (Perkins, 1992: 45). Nitekim yapılandırmacı anlayıştaki öğrenme sürecinde birey, zihninde bilgiyle ilgili anlam oluşturmaya ve oluşturduğu anlamı kendisine mal etmeye yani içselleştirmeye çalışır. Başka bir deyişle bireyler öğrenmeyi kendilerine sunulan biçimiyle değil, zihinlerinde yapılandırdıkları biçimiyle oluştururlar (Yaşar, 1998: 69). Yine yapılandırmacı yaklaşımda birey, çevresi ile etkileşim sürecinde bilgiyi oluşturmakta ve dolayısıyla bilgi de bireyin değerlerinin ve kültürünün etkisi altında ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda bilgi, bilenden ayrı ve mutlak olarak görülmemektedir (Safran ve Ata, 2016: 63).

Yeni bilgi ve zekâ yetkinliklerinin aktif olarak yapılandırılmasına vurgu yapıcı bir bakış açısı olarak düşünülebilen (Moshman, 1982: 371) yapılandırmacı yaklaşım yukarıda ifade edilen genel özellikleri kapsamında farklı anlayışlar çerçevesinde türlere ayrılmaktadır. Moshman, (1982: 371) yapılandırmacılığı ana vurgusu sırası ile öğrenme, gelişim ve dinamik etkileşimcilik olan ekzojen, endojen ve diyalektik yapılandırmacılık olmak üzere üç türde açıklamıştır. Scheurman (1998'den akt. Safran ve Ata, 2016: 60) yapılandırmacılık ile ilgili olarak 12 türü üç temel kategoride sınıflandırmış ve bunları bilişsel, sosyal ve radikal yapılandırmacılık olarak betimlemiştir.

2.2.1.1. Bilişsel Yapılandırmacılık

Bilişsel yapılandırmacılık Piaget'in bilişsel gelişim kuramı üzerinden açıklanmakta ve bilginin oluşumu yine bu kurama dayalı olarak betimlenmektedir (Piburn ve Baker, 1997: 72). Zihinsel gelişim kuramı incelendiğinde Piaget'in zeka, zekanın işlevi ve zekayı etkileyen faktörler üzerinde durduğu ve kuramını biyolojik-fizyolojik bir yaklaşımla ele aldığı anlaşılmaktadır (Senemoğlu, 2010: 32-34; Arı, Üre ve Yılmaz, 1999: 55-59; Bacanlı, 2006: 58-60).

Piaget'e göre bilgi, bireyin çevresi ile aktif etkileşimi sırasında ortaya çıkmaktadır. Bu anlayış bilişsel yapılandırmacılıkta bilginin nasıl yapılandırıldığını açıklamada kullanılmaktadır. Piaget'in bilişsel gelişim kuramında yer alan ana kavramlar olan zeka, özümleme, uyma ve denge bilişsel yapılandırmacılık kuramının merkezinde yer almaktadır. Bu kavramlar çerçevesinde bilginin yapılandırılması beş adımdan oluşan bir süreç ile aklanmaktadır. Bunlar;

- Önceki bilgilerin harekete geçirilmesi,
- Yeni bilginin kazanılması,
- Bilginin anlaşılması,
- Bilginin uygulanması ve
- Bilginin farkında olunması aşamalarıdır (Özden, 2003: 69).

Bilişsel yapılandırmacılıkta bilginin ediniminde ilk adımı önceki bilgilerin harekete geçirilmesi aşamasının oluşturduğu görülmektedir. Bu adımda öğretmenin öğrencilerden öğretimi yapılacak olan konu ile ilgili var olan bilgilerini ortaya çıkaracak etkinliklere yer vermesi gerektiği söylenebilir. Ön bilgilerin harekete geçirilmesi iki şekilde olabilir. Bunlardan birincisinde öğrenilecek olan konu önceki konunun devamı niteliğinde ise öğretmen dersin başında öğrencilere önceki öğrenme konusu ile ilgili sorularını yöneltebilir ya da öğrencilere önceki konuyu kısaca özetleyebilir. İkincisinde ise öğrenilecek olan konu önceki konularla ilgili olmayıp yeni bir konu olma özelliğinde olabilir. Bu durumda yapılması gereken iş öğretmenlerin öğrencilerine öğretilecek olan konu ile ilgili ön bilgilerinin olup olmadığını ortaya çıkarması şeklinde olacaktır. Örneğin “Sivas Kongresi” öğrenme konusu ise öğretmenin dersin başında Erzurum Kongresini ya kısaca özetlemesi ya da öğrencilerine Erzurum Kongresi ile ilgili sorular sorması ile ön bilgiler harekete geçirilebilir. Eğer öğrenme konusu “tasarruf” ise ön bilgilerin harekete geçirilmesinde öğrencilere öğretilmiş önceki bir konu olmadığından dolayı ön bilgilerin harekete geçirilmesinde başka bir yol tercih edilecektir. Bu da öğretmenin öğrencilere “tasarruf denilince aklınıza ne geliyor?”, “tasarruf kavramı sizde ne çağırıştırıyor?” şeklinde olabilir. Böyle bir durumda öğrencilerin cevaplarının doğru ya da yanlış şeklinde değerlendirilmemesi uygun olabilir.

Bilişsel yapılandırmacılıkta bilginin ediniminde ikinci adım ise yeni bilginin kazanılması olarak betimlenmektedir. Bu adımda öğretmenden, öğrencilerine yeni bilgi ile karşı karşıya kalacakları etkinlikleri düzenlemesi beklenmektedir. Öğrencilerin yeni bilgi çerçevesinde

etkileşimlerde bulunması, öğretmenin de bu süreçte yönlendirici rol oynaması uygun olabilir.

Üçüncü adım bilginin anlaşılması şeklindedir. Bu adımın başında öğrencilerden ikinci adımdaki etkileşimlerinde neler yaptıkları, neyi buldukları ya da neyi keşfettikleri sorulabilir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar kullanılarak öğretmenin öğretim konusunu açıklaması öğrencilerin anlamadığı yerleri betimlemesi ile bu adımın tamamlanması gerekebilir.

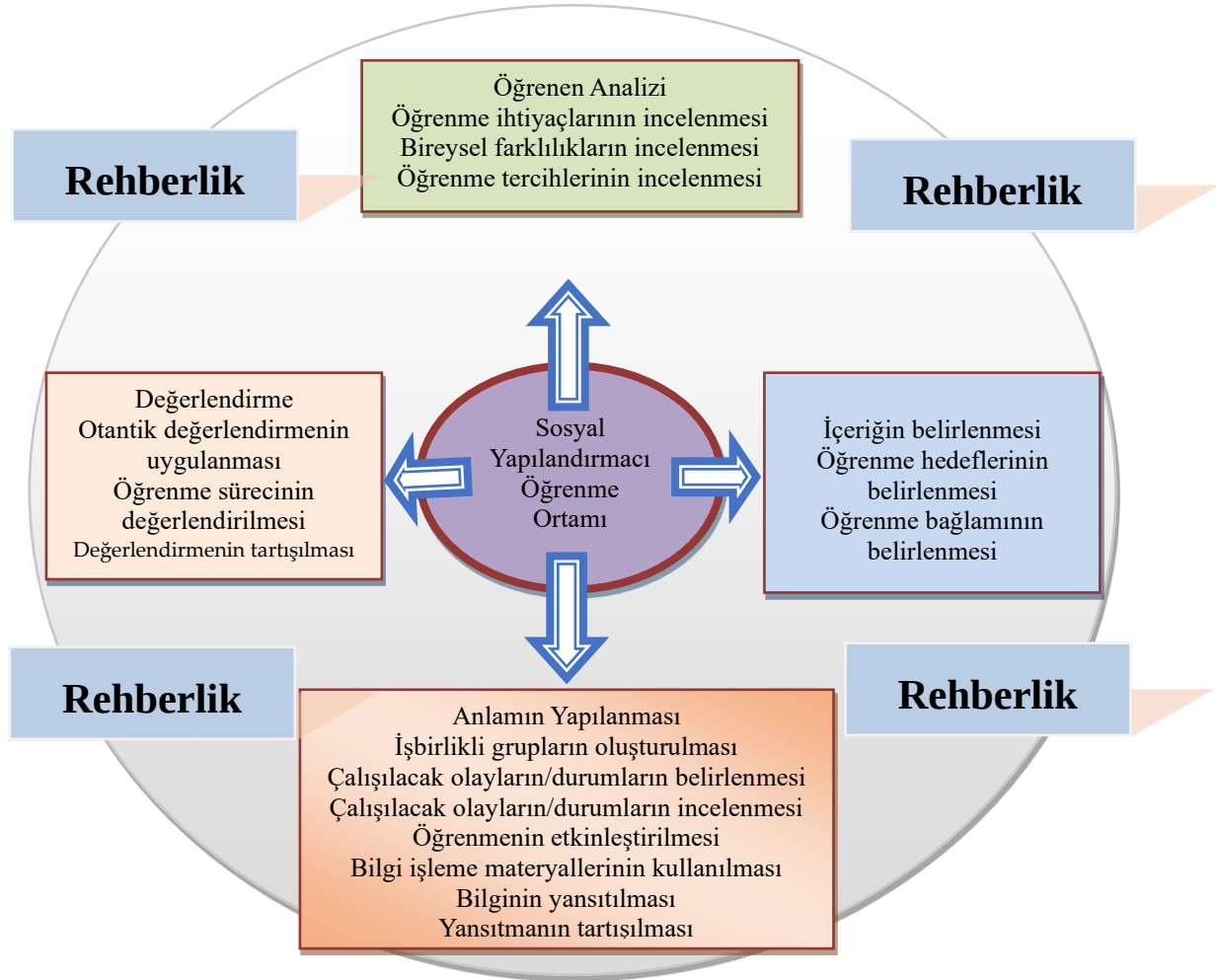
Dördüncü adım bilginin uygulanmasıdır ve bu adımda öğrenciden öğrendiklerini kullanması istenir. Öğrenenin öğrendiği bilgiyi başka bir alana uyarlaması, başka bir alandaki karşılığını açıklaması, örnekler verebilmesi bu adımda gerçekleşmesi beklenen durumlara örnek olabilir. Beşinci ve son adım ise bilginin farkına varılması olacaktır. Bu adımda öğrenciden öğrendiklerini değerlendirmesi ve neyi öğrendiğini anlaması istenebilir.

2.2.1.2. Sosyal Yapılandırmacılık

Sosyal yapılandırmacılığın, sosyal öğrenme kuramına dayandığı ve daha çok sosyal öğrenme kuramının önemli isimlerinden Vygotsky'in düşüncelerinin etkili olduğu söylenebilir. Vygotsky sosyal öğrenme kuramında öğrenmenin sosyal etkileşim sürecinde gerçekleştiğini ileri sürmekte ve çocuğun bilişsel gelişiminde sosyal çevresinin etkisinin çok önemli olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda çocuklar, kendi çevrelerindeki bireylerden ve bu bireylerin sosyal dünyalarından öğrenmeye başlamaktadır. Böylece çocukların elde ettiği kazanımların (kavram, fikir, olgu, beceri, tutum) kaynağı söz konusu olan bu sosyal çevreleridir. Dolayısıyla çocuğun etkileşimde olduğu uyarıcıların türü ve niteliğini yine çocuğun içinde yaşadığı çevre ve kültür belirlemektedir. Bu yüzden bilişsel gelişimin kaynağı, kişisel psikolojik süreçlerden önce, insanlar ve kültür arasındaki etkileşimdir (Senemoğlu, 2010: 54-56).

Longino (1993: 15), sosyal yapılandırmacılıkta bilginin yapılanmasında bireyin değil, toplumsal diyalogların etkin olduğunu belirtmekte, Philips (1997: 173), bilgiyi yapılandırmanın sosyal bir etkinlik olduğunu fakat yapılandırmanın bireyden ayrı düşünülemeyeceğini ifade etmektedir. Bu bilgilerden hareketle bilginin yapılandırılmasında dört unsura dikkat çekilebilir. Bunlar: birey, sosyal çevre, sosyal diyalog ve etkinlikler.

Sosyal yapılandırmacılıkta bilginin edinimi için sınıf ortamının düzenlenmeye ihtiyacı olduğu söylenebilir. Fer'e göre (2009'den akt. Akyol ve Fer, 2010: 950) sosyal yapılandırmacılıkta öğrenme ortamları tasarımı aşağıdaki gibi şekillendirilmiştir:

Şekil 2.1. Sosyal yapılandırmacı öğrenme ortamı tasarımı (Fer, 2009'dan akt. Akyol ve Fer, 2010: 950)

Şekil 2.1'de sosyal yapılandırmacı öğrenme ortamının tasarım öğeleri yer almaktadır. Bunlar: (1) öğrenen analizi, (2) içeriğin belirlenmesi, (3) anlamın yapılanması ve (4) değerlendirmedir.

Sosyal yapılandırmacılığın Vygotsky'nin görüşlerine dayandırılmasının önemli nedenlerinden birinin Vygotsky'nin yakınsal gelişim alanı (The Zone Of Proximal Development) ile ilgili bulguları ve açıklamaları olduğu söylenebilir. Harland'a göre (2003: 265), öğrencinin öğrenme sınırları, öğrencilerin kendi kendilerine baş edemediği, fakat bunun dışında kalan yardımlarla ve rehberlikle başarabilecekleri süreç alanıdır. Bu

alan tamamen sosyal etkileşime bağımlı olarak gelişir. Çocukların gelişiminde öğretmenler rehberliğinde yakınsal gelişim alanı kullanılır.

Yakınsal gelişim alanı ile ilgili bilinmesi gereken iki durum söz konusudur. Bunlar; kişinin gerçek düzeyi ve kişinin potansiyel gelişim düzeyidir.

1-Kişinin Gerçek Düzeyi: Çocuğun ya da öğrencinin yetişkinlerden yardım almaksızın kendi kendine bağımsız olarak sağlayacağı gelişim düzeyini ifade eder.

2-Kişinin Potansiyel Gelişim Düzeyi: Çocuğun ya da öğrencinin yetişkinlerden destek alarak ve yine yetişkinlerin rehberliğinde gösterebileceği potansiyel gelişim düzeyini ifade etmektedir.

Yakınsal gelişim alanı ise kişinin potansiyel gelişim düzeyi ile kişinin gerçek düzeyi arasında kalan fark olarak betimlenebilir.

2.2.1.3. Radikal Yapılandırmacılık

Radikal yapılandırmacılığın öncüsü von Glasersfeld olarak kabul edilmektedir. Von Glasersfeld (1995: 11), bireyin bilgiyi ediniminde pasif olmadığını, aksine bilginin bireyin kendisi tarafından aktive edilerek oluşturulduğunu, bu aşamada bireyin çevresiyle olan sosyal etkileşiminin öğrenmede etkili olduğunu ve bireyin öğrenmesinin kendi zihinsel süreçlerine bağlı olarak gerçekleştiğini belirtmektedir. Dolayısıyla radikal yapılandırmacılıkta bilginin ediniminin hem bilişsel süreçlere hem sosyal çevre etkileşimine hem de bireyin algısına bağlı olarak gerçekleştiği söylenebilir.

Özetle yapılandırmacılık yaklaşımlarının bilişsel, sosyal ve radikal temelde, bilginin birey tarafından yapılandırıldığı görüşünü savunduğunu söylemek mümkün olabilir. Buradan hareketle yapılandırmacılığın eğitime yansımaları ya da yapılandırmacılığın eğitimde kullanılması sekiz başlık altında incelenebilir. Bunlar şöyledir (Koç ve Demirel, 2004: 176-177): Eğitim programlarının merkezinde öğrenen vardır ve öğrenme hedeflerinin sürece dayalı ve üst düzey öğrenmeye yönelik olarak belirlenmesi, içeriğin öğrencilerin ilgilerine yönelik olması ve gerçek yaşamla bağlantılı olması, eğitim durumlarının ve değerlendirme etkinliklerinin öğrenenlerle birlikte planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte yapılandırmacı yaklaşımda hiyerarşik sınıflama ve her öğrenci için aynı hedefler belirlenmez bunun yerine üst düzey düşünme becerilerine yönelik hedefler belirlenerek bunlara yoğunlaşılır. Öğrencilerin gereksinimleri dikkate alınır. Yapılandırmacı anlayışta “ne öğretilmeli” yerine, “birey nasıl

öğrenir” merkezi bir konumdadır. Eğitim programlarında hedefler sürece dayalı olarak belirlenmekte ve üst düzey öğrenme, düşünme ve bilginin kalıcılığına odaklanılmaktadır. Yapılandırmacı sınıflarda öğrencinin kendi öğrenmesinde sorumluluk alması ve öğrencilerinin düşünme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Yapılandırmacı anlayışın öğrenmeye yönelik yukarıda ifade edilen özellikleri dikkate alındığında dersin planlanmasından değerlendirilmesine kadar olan süreçlerin tamamında öğrencinin merkeze alındığını söylemek mümkün olabilir. Bu sürecin yöneticisi, kurgulayıcısı ve yürütücüsü konumundaki öğretmenin ise geleneksel anlayışın dışında iş ve işlemleri olduğu söylenebilir. Brooks ve Brooks (1993), Honebein (1996) ve Windschitl (2002) öğretmenlerin, öğrencilerin istekleri ve merakları doğrultusunda dersi şekillendirmelerini ve kullanılan öğretim stratejilerinde değişikliğe gitmelerini, öğrencilerin soruları üzerinde durmalarını ve öğretmenlerin ham veriler ve temel kaynakların yanı sıra öğrencilerin etkileşimini sağlayan diğer kaynaklar ve materyalleri kullanmalarını yapılandırmacı öğrenme ortamları için gerekli görmektedirler (akt. Çalışkan, 2015: 79).

Yapılandırmacı anlayışta öğrenme bir süreci ifade ettiğinden değerlendirmenin de buna uygun olması gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla yapılandırmacılıkta değerlendirmenin geleneksel değerlendirme anlayışlarının yanında alternatif ya da sürece dayalı değerlendirme anlayışlarını kapsaması gerekmektedir.

Türkiye’de sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının 2005 ve sonrasında yapılandırmacı anlayışı merkeze alarak hazırlandığı görülmektedir. Radikal ve sosyal yapılandırmacılığın, öznellik ve görecelilik üzerine kurulmuş olması sorgulamaya ve bakış açılarını belirlemeye dayalı sosyal bilgilerin yapılandırmacı anlayışı benimsemiş olduğunu göstermektedir (Safran ve Ata, 2016: 74).

Öğrenme ve öğretme ile ilgili çalışmalar dikkate alındığında “anlamli öğrenme nasıl gerçekleşir? sorusuna cevap arandığı görülebilir. Bu sorunun tek bir cevabının olmadığı da bilinmektedir. Genel olarak bakıldığında bu sorunun cevaplarından biri; öğrenmenin öğrenci merkezli olarak düzenlenmesi ile mümkün olabileceğidir (Tay ve Akyürek Tay, 2017: 147). Jadallah’a göre (2000) “öğrenme öğretme süreci; öğrencilerin keşfetmesini, analiz yapmasını, değerlendirme yapmasını, bilgiyi asıl kaynağından sentezlemesini, yorumlamasını ve öğrendiklerinden bir anlam çıkarmasını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Bu da öğrenmede ön bilgilerinden yararlanmayı, sonraki öğrenmeleri önceki öğrenmelerin üzerine etkin bir şekilde inşa etmeyi gerekli kılmaktadır” (Akt.

Sağlam ve Güngör, 2012: 98). Yapılandırmacılık, böyle bir anlayışa sahip öğrenme ve öğretme yaklaşımlarından birini oluşturmaktadır. Yapılandırmacılık her şeyden önce öğrenme ile ilgili bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretim boyutu ise bu yaklaşımın öğretimsel karakteri ile anlaşılabilir. Nitekim yapılandırmacı öğretim yaklaşımının öğretimsel karakterleri incelendiğinde, bu yaklaşımın, özel olarak “probleme dayalı öğretim”, “aktif öğrenme prensiplerine dayalı öğretim” ve “işbirliğine dayalı öğretim” stratejileri ile çok yakın ilişkide bulunduğu söylenebilir. Hatta yapılandırmacılık kuramı bu öğretim stratejileri için bir çatı görevi üstlenmektedir (Wilson, 1996’dan akt. Çetin ve Günay, 2010: 26). Yapılandırmacı anlayışın temele alındığı sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme ve öğretme anlayışı çerçevesinde birçok strateji, yöntem, teknik ve materyal kullanmanın mümkün olduğu söylenebilir (Ün Açıkgoz, 2002: 64-67; Demirel, 2007: 233-236). Aktif öğrenmede öğrenciler öğrenme etkinliklerine etkin bir şekilde katılmaktadırlar. Saban’a göre (2000: 169) aktif öğrenmenin üç ilkesi vardır. Bunlar; dersin üst düzeyde öğrenci katılımını sağlayacak şekilde planlanması ve yürütülmesi, öğrencileri aktif hâle getirmek, öğrencileri kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu vermektir. Dolayısıyla aktif öğrenmenin merkezinde öğrenci yer almakta ve bir dersin planlama aşamasından son aşamasına kadar izlenecek adımlarda öğrencinin aktif katılımı öncelikli olmaktadır.

Aktif öğrenmenin sahip olması gereken özellikleri ise şöyledir:

- (1) Öğrenciler araştırmaları için bilgi kaynaklarını kendileri kullanırlar. Değişik kaynaklardan bilgi bulma, toplama ve bu bilgileri düzenlemek için öğrenciler ve öğretmenler oldukça çaba gösterirler.
- (2) Öğrencilerin bilgilerini örgütlemeleri ve sunmalarına önem verilir.
- (3) Öğrenciler projelerinde bireysel ve grup sorumluluğu taşırlar. Her öğrenci farklı konuda ama birbiriyle ilgili ve grup projesine katkıda bulunacak biçimde çalışır.
4. Öğrenciler birbirleriyle etkileşimde bulunurlar, bilgileri paylaşırlar ve ortak bilgi üretimi için iş birliği yaparlar (Ward ve Tiessen, 1997’den akt. Mentiş Taş, 2005: 180).

Probleme dayalı öğretim, aktif öğrenme prensiplerine dayalı öğretim ve işbirliğine dayalı öğretim stratejilerinde kullanılabilecek yöntemlerden biri de örnek olay yöntemi olabilir. Nitekim Kabapınar’a göre (2007: 66) yapılandırmacı öğrenme anlayışı ve örnek olay yöntemi, bireye, kısa vadede kendi öğrenmesini kendisinin oluşturması, orta ve uzun vadede de yaşamının akışına ve sorunlarının çözümüne hükmetme olanağı ve gücünü vermektedir.

2.3. Örnek Olay Yöntemi

“Yaşamın fark edilemeyen ve karmaşık akışı içerisinde oluşabilecek olayları bütünüyle sınıfta incelemek olanaklı olamayacağına göre, örnek olaylar, bireye/öğrenciye bir olayla/sorunla karşı karşıya geldiğinde nasıl bir tavır takınması, ne gibi farklı çözüm yollarını üretebileceğini göstermesi, olayın taraflarına olan etki ve yansımalarını göz önünde bulundurması, eylemlerinin sonuçlarında oluşabileceklere ilişkin öngörü geliştirebilmesi olanağı sağlaması noktasında deneyimler sunmaktadır” (Kabapınar ve Özkan, 2012: 139).

Örnek olay yönteminin yaşamın içinde karşılaşılan ya da karşılaşılması mümkün olan sorunlarla öğrencileri öğrenme ortamında karşı karşıya getirerek, öğrencilerin olaylardaki sorunları incelemeleri ve sorunları çözmeye çalışmalarını sağlayıp elde ettikleri çözümleri gerçek hayatta kullanmalarının amaçlandığı aktif öğrenme yöntemlerinden biri olduğu söylenebilir. Nitekim Gözütok (2007: 267) örnek olay yöntemini, yaşamda karşılaşılmış ya da karşılaşıma olasılığı bulunan sorun niteliğindeki olaylara, öğrencilerin katılımı ile çözüm yolları bulma temeline dayandığını belirtmektedir. Benzer bir tanımlamada örnek olay yöntemi öğrencilerin sorunlu bir olaya aktif olarak katılımlarını gerektiren bir yöntem olarak betimlenmekte ve sorunlu olayın gerçek ya da hayali olabileceği ifade edilmektedir. Yöntemde olayı anlatan ve gerekli verileri kapsayan bir rapor üzerinde öğrencilerin çalışması, bu yolla olayı öğrenmesi ve verilerin analiz edilerek sorunun değerlendirilmesi söz konusudur. En sonunda tartışmaya açılan olayın nedenlerine ya da çözümüne ilişkin öneriler getirilmektedir. Özellikle sosyal bilimlerde birçok konu örnek olay şeklinde sınıfa getirilebilmekte ve öğrenciler tartışarak öğrenme şansına sahip olduklarından öğrencilerin hoşuna giden bir yöntemdir (Küçükahmet, 1995: 56). Ütkür ise (2016: 12) örnek olay yöntemini, bireylerin kendi yaşantılarından yola çıkarak hazırlanmış birtakım metin ya da görsel unsurların kullanılarak, çatışma durumu içeren bir problem durumuna çeşitli çözüm yolları bulunmasının amaçlandığı ve bunun çeşitli etkinliklerle desteklenerek öğrencilere belirlenen kazanımlar doğrultusunda bilgi vermenin amaçlandığı bir yöntem olarak tanımlamaktadır.

Örnek olay yöntemi, öğrencilerin sorunlu bir olay hakkında; bizzat kendilerinin, olay hakkında gerekli verileri toplamaları, bu olayı anlatmaları, gerçek ve geçerli bilgileri öğrenip analiz etmelerini sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntemin amacı, öğrencinin bir olay ya da durum hakkında karar verme, seçme ve sonuca ulaşma ile ilgili yaşantı geçirmesini sağlamaktır (Tan, Kayabaşı ve Erdoğan, 2002: 51). Örnek olaya dayalı öğrenme yöntemi

öğrencinin merkezde olduğu yapısalcı yaklaşım yöntemlerinden biridir ve “örnek olaya dayalı öğrenme yöntemi, öğrencilerin günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri olayları sınıfta işleyecekleri konularla ilişkilendirerek her öğrencinin katılmasına, araştırmacı, sorgulayıcı ve objektif düşünme becerisini geliştirmesine fırsat tanıyan etkili bir yöntemdir” (Adalı, 2005: 6). Başka bir tanımlamada örnek olay yöntemi, öğrenilen birtakım bilgileri, gerçek yaşamda karşılaşılabilecek problemlere, sınıf ortamında mantıklı, tutarlı çözüm önerileri geliştirilmesi olarak ifade edilebilir. Örnek olay ilginç, güncel, konularla ilişkili olmalı, öğrenilen kavram ve ilkelerin istenen düzeyde uygulanmasına zemin hazırlamalıdır. Öğrenciler gerçek yaşamda veya sanal ortamda böyle bir olayla karşı karşıya kalmış gibi bilgi birikimini ortaya koyarak düşünce geliştirebilmelidir (Akgün, 2001: 143).

Örnek olay tekniği, öğrenci merkezli bir öğretim tekniği olarak, öğrencilerin problem çözme becerilerinin gelişmesi ve öğrenilenlerin gerçek hayat şartlarına uygulanmasına hizmet eder (Taşdemir, 2007: 167). Bunun yanında örnek olay yazmak güç bir etkinliktir. Bu nedenle örnek olay yöntemi iyi planlanmalıdır. Bu yöntemi özellikle kalabalık sınıflarda uygulayan öğretmen sınıfı kontrol etmede zorluklarla karşılaşabilir. Ayrıca uzun zaman alan örnek olayda bütünlük sağlanmazsa, öğrenci olay ve kişiler arasında kolay bir bağ kuramayabilir, dikkat ve öğrenci katılımı azalabilir (Bilen, 2006: 165-166).

Örnek olay yönteminin eğitimde kullanılması çok eski tarihlere kadar gitmektedir. Mesela, Sümerler tarih derslerini örnek olaylarla işlerler, İbraniler de yaşanmış olayları eğitimde kullanmaya çalışırlardı. Doğu dünyasında da örnek olay yöntemi çok eski zamanlarda kullanılmaya başlanmış, Hindistan ve Çin gibi ülkelerde özellikle kültürel öğeler bu amaçla kullanılmıştır. Modern anlamda bu yöntemin eğitime entegre edilmesi üzerine ise değişik görüşler olmasına karşın, genel olarak, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Harvard Üniversitesi’nde ilk olarak kullanıldığı görüşü kabul edilmektedir (Alacapınar, 2008: 1-2).

Ülkemizde ise örnek olay yöntemi, maalesef, ancak 2004 İlköğretim programının yürürlüğe girmesinden sonra belirli bir oranda kullanılmaya başlanmıştır (Kabapınar, 2007: 45). Ancak, yeni programdan sonra da bu yöntemin arzu edilen oranda sınıflarda kullanılmadığını, yapılan pek çok araştırma sonucu göstermektedir (Taşkaya ve Bal, 2009; Taşkaya ve Muşta, 2008; Akgül, 2006).

2.3.1. Örnek Olay Yönteminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Örnek olay yönteminde dikkate alınması gereken bazı özellikler söz konusudur. Bunlar aşağıdaki gibi maddeleştirilebilir (Demirel, 1994: 49-50; Küçükahmet, 1995: 57-58; Kemertaş, 2001: 222-224; Sönmez, 2001: 283; Tan, Kayabaşı ve Erdoğan, 2002: 51-52; Küçükahmet, 2003: 72; Taşdemir, 2003: 163; Gözütok, 2007: 267-268; Kabapınar, 2007: 51-52; Ocak, 2007: 237-238; Tok, 2008: 171; Aydın, 2011: 91-92; Kabapınar, 2014: 108-110):

- Örnek olayda temel bir sorun olmalıdır.
- Örnek olay yöntemi öğrencilerin seviyelerine ve olgunluk düzeylerine uygun olarak oluşturulmalı ya da seçilmelidir.
- Örnek olay açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Örnek olayın anlaşılması ve çözümü için gerekli olan sorular önceden hazırlanmalıdır.
- Örnek olay farklı materyallerin desteği ile sınıfa getiriliyorsa bu materyaller önceden hazır edilmelidir.
- Örnek olay yönteminde öğrencilerin sorunu çözebilmeleri olayın doğru anlaşılması ile mümkün olacağından anlamaya dönük etkinliklerin, soruların, materyallerin oluşturulmasında ve gerçekleştirilmesinde titiz davranılmalı ve öğrencilerin olayı anladıklarından emin olmadan çözüm aşamasına geçilmemelidir.
- Tek bir çözüm gerektiren ve bu çözümün tek doğru olduğu durumlar için kullanılmamalıdır.
- Örnek olay yöntemiyle birlikte rol oynama, benzetişim, soru cevap gibi yöntemlerin uygulanmasına özen gösterilmelidir.
- Örnek olay yöntemini seçen öğretmen bu yöntemi iyi planlamalıdır.
- Tartışmaların dersin hedefleri (kazanımları) çerçevesinde olmasına özen gösterilmelidir.
- Tespit edilen ilke ve sonuçların benzer durumlarda nasıl kullanılabileceği açıklığa kavuşturulmalıdır.
- Mümkünse sınıf “U” düzeninde oturtulmalıdır.
- Örnek olay yönteminde sınıftaki öğrenci sayısı ideal olanı 30’dur.

2.3.2. Örnek Olay Yönteminin Yararları

Örnek olay yönteminin yararları aşağıdaki maddelerle ifade edilebilir (Küçükahmet, 1995: 57; Sönmez, 2001: 284; Ün Açıkgoz, 2003: 368-369; Ocak, 2007: 236; Alacapınar, 2008: 13-14; Aydın, 2011: 87-89; Cengizhan, 2015: 267):

- Örnek olay yönteminde belli bir sorunla ilgileniliyor olması öğrencilerin ilgi ve güdülerini artırabilir.
- Ders kitabı çerçevesinde gerçekleşen öğretime alternatif olarak öğrencilerin farklı materyallerle etkileşimini sağlar.
- Öğrencilerin problem çözme yeteneği gelişir.
- Öğrencileri işbirliği içinde çalışmaya teşvik eder.
- Öğrencilerin yaratıcı çözüm yolları üretmesine yardımcı olur.
- Öğrencilerin karar verme becerilerini destekler.
- Öğrencilerin bir konu hakkında derinlemesine düşünmelerine ve olayı ayrıntıları ile görmelerine yardım eder.
- Örnek olay yöntemi öğrencilerin yaşama hazırlanmasına katkı sağlar.
- Ezberlenmiş bilgilerin tekrarı yerine, açıklama ve yorum yapmayı gerektiren sorularla öğrenci düşünmeye sevk edilir.
- Sözel iletişim becerilerini geliştirir.
- Öğrencilerin zihin yeteneklerini geliştirir.
- Öğrencilerin hazırlama, yargılama, karar verme (değerlendirme), yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlayabilir.
- İyi planlanmış ve yöneltilmiş sorularla öğrencilerin düşünceleri sağlanır.

2.3.3. Örnek Olay Yönteminin Sınırlılıkları

Örnek olay yönteminin yararları ve avantajları olduğu gibi bazı sınırlılıkları da söz konusudur. Örnek olay yönteminin sınırlılıkları aşağıdaki gibi betimlenebilir (Küçükahmet, 1995: 57; Sönmez, 2001: 284; Kabapınar, 2007: 52; Ocak, 2007: 236; Uğur, 2007: 58-60; Aydın, 2011: 89-90; Kabapınar, 2014: 111):

- Örnek olay yönteminin kullanımı uzun zaman alabilir.
- Örnek olay yönteminin kullanılabilmesi için öğrencilerin en az kavrama basamağında olmaları gerektiğinden bu özelliğe sahip olmayan öğrencilerde etkili olmayabilir.

- Kalabalık sınıflarda kullanımda sorunlar yaşanabilir.
- Tartışmayı da barındıran örnek olay yöntemi sınıf kontrolünü zorlaştırabilir.
- İstenilen nitelikte örnek olay bulmak mümkün olmayabilir.
- Sınıfa taşınan örnek olay, öğrencinin ilgi alanının çok dışında bir konudan seçilmişse, öğrencilerin derse olan katılımı beklenilenin altında olabilir.

2.3.4. Örnek Olay Yönteminin Uygulama Basamakları

Örnek olay yönteminin uygulanışında iki farklı yol önerilmektedir. Bunlar öğretmenin ya da öğrencinin örnek olayı hazırlaması ile ilgilidir.

Öğretmenin Hazırlayıp Sunacağı Örnek Olay Yönteminde Adımlar

Öğretmenin hazırlayıp sunacağı örnek olay yönteminin kullanılmasında ilk adımı örnek olayın hazırlanması aşaması oluşturmaktadır. Bu adımda örnek olayın sahip olması gereken özellikler dikkate alınarak örnek olayın hazırlanması gerekmektedir. Örnek olay; dersin konusuna, öğrencinin seviyesine uygun ve derse yönelik olumlu tutum geliştirmeye yardımcı olmalıdır. Örnek olayın istendik yönde ilerlemesi için kilit soruların hazırlanması ve bu soruların olayı neden sonuç ilişkisi içinde değerlendirmeye olanak sağlayacak şekilde oluşturulması gerekmektedir. Kabapınar (2007: 47-51; 2014: 112-116), örnek olay yönteminde üç tür soru tipinin ve bu soru tiplerine bağlı çözümlemenin varlığını belirtmektedir. Bu soru tipleri ve çözümlerler aşağıda açıklanmıştır.

Ahlaki (etik) çözümleme

Ahlaki çözümleme boyutunda, sınıfta okunan ya da anlatılan örnek olayda yer alan ahlaki öğelerin öğrenciler tarafından incelenmesi ve onların bu öğelere ilişkin değerlendirme ve düşüncelerinin açığa çıkarmasını içermektedir. Bu adımda öğretmen, örnek olaydaki kahramanların ahlaki davranışlarının doğru ya da yanlış olup olmadığına yönelik sorularını soracaktır. Bir başka ifadeyle olayın etik boyutunun sorgulanması, çocuğun olaydaki doğru ve yanlış olay ve olgulara nedenleri ile tavır almasını sağlayacaktır. Bu eylemler çocukların toplumsal ve evrensel etik değerlerle tanışmasına fırsat sunacaktır. Bu adımdaki sorulara örnekler şöyledir:

- Sizce olayda geçen kahramanın o şekilde davranması doğru mudur, yanlış mıdır? Neden?

- Kahramanlardan A ve B'nin davranışlarından hangisini daha doğru ya da uygun buluyorsunuz? Neden bu şekilde düşünüyorsunuz?

Ahlaki çözümleme boyutunda öğrenciden olayda geçen kahramanların hareket ve davranışlarının etik açıdan doğru ya da yanlışlığının nedenleri ile tartışılması istenmektedir.

Düşünsel çözümleme

Bu boyutta sorulacak sorular, olayda geçen kahramanların düşüncelerine ve kavramlara ilişkindir. Düşünsel çözümlemede ilk akla gelen 5N (ne, neden, nasıl, niçin, nerede) 1K (kim) sorularının kullanılmasıdır. Fakat hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde 5N1K'da yer alan “ne, nerede” ve “kim” soruları yerine “neden, niçin, nasıl” gibi olayı, davranışı, düşünceyi analiz etmeyi amaçlayan soruların ön planda olması gerekmektedir.

Düşünsel çözümlemede ikincisi örnek olaydaki soyut kavramların irdelenmesi ile ilgili sorulardır. Bu anlamda olaydaki bazı kavramların (örneğin; arkadaşlık, dostluk, sır tutmak, yalan söylemek, dürüst olmak, kural, saygı, eğlenmek gibi) anlamlarının neler olabileceği ile sorular kullanılmalıdır. Örnek olayın en önemli artılarından biri soyut kavramların somutlaştırılmasıdır. Burada unutulmaması gereken nokta; soyut kavramlara ilişkin soruların örnek olay inceleme ve analizinin ilk soruları arasında yer almamasıdır ki bu tip sorular örnek olay incelemenin sonuna doğru kullanılmalıdır. Bu adımdaki sorulara örnekler şöyledir:

- Arkadaş sahibi olmak neden önemlidir? Gerçek arkadaşlık nedir?
- Bir şeyin iyi olduğunu nasıl söyleyebiliriz?
- Sence kurallar gerekli midir? Neden kurallar vardır?
- Neden insanlar başkalarına yardım etmelidir?
- İnsanların okula gitmesinin gerekliliğine ilişkin tüm nedenleri düşününüz. Sana göre hangisi en önemli nedendir?
- Disiplin gerekli midir? Size göre en iyi disiplin yöntemi nedir?
- Bu örnek olayı düşünerek, “yalancının mumu yatsıya kadar yanar” atasözü ile ilgili düşüncelerinizi açıklayınız.

Empatik çözümleme

Empatik çözümleme boyutu öğrencilerin kendilerini başkalarının yerine koyarak diğerlerinin düşünce ve duygularını daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktır. Bu çerçevede kullanılabilecek sorular, öğrencilerin kendilerini olaydaki kahramanların yerine koyması ile ilgili olabileceği gibi olaydaki durumlar ile ilgili kendisinin ya da diğer insanların duygularının neler olabileceğine ilişkin sorular da olabilir. Bu adımdaki sorulara örnekler şöyledir:

- Siz olaydaki çocuğun yerinde olsaydınız ve size böyle davranılsaydı neler düşünür neler hissederdiniz?
- Arkadaşlarınızın sizin başınızı belaya sokacağını hissetseniz neler yapardınız?
- Sence olaydaki hasta çocuk neler düşünmüş neler hissetmiş olabilir?
- Okul futbol takımında oynamak için seçildiniz. Ancak takımdaki arkadaşlarınız size pek sıcak davranmıyorlar. Neler hissederdiniz?
- Diğer bir gruba kötü davranan, güçlü bir grubun üyesi olmanız sizi mutlu eder miydi?
- Sizden izin alınmaksızın eşyalarınız karıştırılırsa neler hissederdiniz?

Örnek olay yönteminin uygulanmasında ikinci adımı örnek olay durumunun sınıfa sunumu oluşturmaktadır. Örnek olayın sunumu mümkün olduğunca görsellerle ve öğrencilerin rahat bir şekilde anlamalarını sağlayacak şekilde yapılması önerilmektedir (Ün Açıkgöz, 2003: 368-369; Aydın, 2011: 94-95). Örnek olay yöntemi tepegöz ya da başka bir yansıtıcı ile öğrencilerin görebileceği şekilde perdeye yansıtılabileceği gibi yazılı olarak da öğrencilere sunulabilmektedir (Gözütok, 2007: 267). İbrahimoglu'na göre (2010: 60) örnek olayı film şeklinde de sunmak öğrencilerin ilgisini çekeceği için tercih edilebilmektedir. Bununla birlikte örnek olay öğrenciler tarafından hazırlanmışsa örnek olay ya da olaylar drama yoluyla da sunulabilmektedir.

Örnek olay yöntemi uygulamaları bireysel olabileceği gibi işbirlikli öğrenme gruplarından da faydalanılarak kullanılabilmektedir (Ün Açıkgöz, 2003: 368). Hatta Gözütok (2007: 267) bireysel ve grupla uygulamaların farklı adımlarla gerçekleşmesi gerektiğini belirtmektedir. Örnek olay gruplarla gerçekleştirilecekse; öğrenciler dört ya da beş grubu ayrılmalı ve her gruba aynı ya da farklı örnek olay yazılı olarak sunulmalıdır ve eğer örnek olay ile ilgili öğrencilerin soruları varsa onlar cevaplandırılmalıdır. Bireysel olarak uygulanacaksa aynı olay öğrencilere yazılı olarak sunulmalı ve yine öğrencilerin örnek olay ile ilgili soruları varsa cevaplanmalı, herkes tarafından örnek olayın anlaşılması

sağlanmalıdır. Örnek olay yönteminde olay açıklandıktan sonra öğrencilere örnek olay ve olası çözümleri üzerinde düşünüp tartışmaları için zaman tanınmalıdır (Ün Açıkgöz, 2002: 149; Ün Açıkgöz, 2003: 368)

Üçüncü adımı örnek olayın tartışılması oluşturmaktadır. Bu adımda örnek olaydaki sorun tanımlanabilir ve bu sorun hakkında çözüm üretilerek sınıf ortamında tartışmaya başlanabilir. Bu adımda yönlendirici sorular sorulur. Bu sorulara örnek olay metninin altında yer vermekte mümkündür. Bu adımda öğrencilerin bireysel ya da grupla çalışmaları takip edilir ve öğrencilerin çalışmalarına rehberlik yapılır. Rehberlik yapılırken olası çözümler ve alternatif yollar bulunması konusunda öğrencilere destek olunur. Öğrencilerden alternatif çözümler üretmeleri istenir. Bu adım sınıf tartışması ile sürdürülür. Sınıf tartışmasının yapılmasında eğer öğrenciler grupla çalışmışlarsa her gruptan o grubun sözcüsü aracılığı ile tartışmaya katılmaları beklenir (Gözütok, 2007: 268).

Dördüncü ve son adımı tartışmanın sonuçlandırılması izlemektedir. Bu adımda görüş ve öneriler toparlanarak öneriler ve genellemeler şeklinde sonuçlar ortaya çıkarılır. İbrahimoğlu'na göre (2010: 61-62) son adımda, örnek olay hakkında sınıfta oluşan görüşler ve çözüm önerileri özetlenmeli, geline bu noktada öğretmen, öğrencilerine mutlak bir birlikteliğin oluşmasını beklenmemesini; demokrasi ve bireysel farklılıklar bağlamında bir konuya ilişkin farklı bakış açılarının var olmasının normal olduğunu ifade etmelidir. Eğer sınıfta ortaya çıkan görüşler üzerinde mutabakat sağlanamadıysa farklı görüşler belirtilip ders tamamlanabilir. Mutabakat olursa da bu sefer öğretmen yine devreye girmeli, bu konuda herkesin mutabık kaldığı bir çözüm ve görüşe ulaştık ama hayatta her zaman bu böyle olmayabilir düşüncesini dile getirmelidir. Çünkü örnek olay yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının başlıca nedenlerinden biri çocukları gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri problem durumlarına ilişkin gerekli düşünme ve tutum becerileri açılarından donatmaktır. Bu açıdan, sınıfa taşınan örnek olay ve çözümü gerçek hayattaki yaşanan/yaşanması muhtemel süreçlere uygun bir şekilde sürdürülmeye gayret edilmelidir.

Öğrencinin Hazırlayıp Sunacağı Örnek Olay Yönteminde Adımlar

Öğrencinin hazırlayıp sunacağı örnek olay yönteminin kullanılmasında ilk adımı özgür yazma aşaması oluşturmaktadır. Bu adımda öğrenciler önce kendi deneyimleri ile ilgili yazacakları bir örnek olay için grup oluşturmalı ve kendi düşüncelerini not alarak bir taslak oluşturmalıdırlar.

İkinci adımda örnek olayı kaleme alma aşaması gerçekleşmektedir. Bu aşamada öğrenciler kendi deneyimlerinden hareketle tespit ettikleri bir olay hakkında bir sayfalık bir yazıyı kaleme alırlar.

Üçüncü adım örnek olayı paylaşma evresidir. Burada öğrenciler yazdıkları örnek olayı anlatırlar ve olayı tartışır. Öğretmen ise bu adımda örnek olay ile ilgili yönlendirici sorularını sorabilmektedir.

Dördüncü ve son adım, grupta çalışma sürecinin değerlendirilmesi ve sonuçlara ulaşılması aşamasıdır. Bu son aşamada grup kendi içerisinde olayları değerlendirir ve öneriler geliştirirler. Ayrıca grup üyeleri varılan sonuçlar hakkında birbirlerine geri bildirim sağlarlar.

Genel hatları ile bakıldığında örnek olay yönteminde öğrenme, yaşamın içinde karşılaşılan sorunların, sınıf atmosferine taşınarak çözüme kavuşturulması yoluyla gerçekleşmektedir. Bu yöntem öğrencilere bir konuyu ya da beceriyi kazandırmak ve o konuda uygulama yaptırmak amacıyla kullanılmaktadır. Örnek olay yönteminin diğer yöntemlere kıyasla en önemli özelliği, öğrencileri günlük hayattaki gerçek problemlerin çözümüne yönelik karar verme sorumluluğuyla karşı karşıya getirmesidir (Ayyıldız ve Tarhan, 2012: 69).

İbrahimoğlu (2010: 97), sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek pek çok öğretim yöntemi bulunduğunu, bunlardan örnek olay yönteminin öğrencilerin etkin, demokratik ve karar alıp problem çözebilen bireyler olarak yetişebilmeleri için kullanılabilecek en etkin yöntemler arasında olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte örnek olay yöntemi çok esnek bir öğretim yaklaşımı olarak değerlendirilmekte ve bütün bir kursun eğitim programının temelini oluşturabileceği gibi tek bir ders için de kullanılabileceği ifade edilmektedir (Sönmez, 2001: 283). Örnek olay yönteminin esnek yapısı onun birçok yöntemi içinde barındırmasından kaynaklanabilir. Nitekim Thomas (2011'den akt. Cengizhan, 2015: 267), örnek olay yönteminin farklı yöntemleri içinde barındırdığını, kanıt ve araştırma temelli olduğunu, gerçek bir yaşam içeriğinin birçok yönüyle ele alındığını ve öncelikli amacın bir konu üzerinde derinlemesine bir anlayış üretmeyi sağladığını belirtmektedir.

Örnek olay yöntemi ile ilgili yapılan tanımlar ele alındığında örnek olayın farklı yollarla ve farklı şekillerde öğrenme ortamlarına getirilebildiği görülmektedir. Örnek olayı hem bir metin aracılığıyla hem de görsel olarak öğrenme ortamına getirmek mümkün görülmektedir. Bu da örnek olayların farklı türleri olduğu anlamına gelebilir.

2.3.4. Örnek Olay Türleri

Örnek olay yönteminin türleri için iki farklı sınıflama söz konusudur denilebilir. Bunlardan birinde örnek olay iki farklı türe ayrıldığı betimlenmektedir. Bu sınıflandırmada örnek olay; genel biçim ve sunuş biçimine göre örnek olaylar şeklindedir. Genel biçim olarak örnek olaylar altı alt başlık altında türe ayrılmaktadır (Kemertaş, 2001: 219-220; Sönmez, 2001: 286-287; Alacapınar, 2008: 7-9; Aydın, 2011: 95-96).

Tüm metin: Bu tür örnek olaylarda öğrencilerin ihtiyaç duyacağı tüm bilgiler verilir, öğrenciler başka kaynaklara ihtiyaç duymazlar ve bu nedenle metinlerin uzunluğu sekiz ile on beş sayfa arasında olabilmektedir. Analiz edilmeleri uzun zaman alabilen bu türde öğrencilerden örnek olayı okumaları, analiz etmeleri, bir karara varmaları ve bu kararı arkadaşlarının önünde tartışmaları beklenir.

Kısaltılmış örnek olay: Sorunun yalnızca bir nokta üzerinde odaklandığı örnek olaydır. Sınırlı bir senaryo üzerinde çalışıldığından, çözümler de sınırlı olabilir. Bu tarz örnek olaylar bir paragraf ile birkaç sayfa arasında değişebilir. Bu türde tek bir sorun ile uğraşılır ve bu özelliği ile alt sınıflarda kullanımı uygun olabilir.

Düzensiz örnek olay: Bu türde de öğrencinin ihtiyaç duyduğu tüm bilgiler yer alır fakat metin bir düzen içinde sunulmamaktadır. Karışık halde verilen örnek olayın öğrenciler tarafından mantıklı bir sıralamaya konulması ve ardından metindeki sorunun çözülmesi istenir.

Eksik metin: Öğrencilere üzerinde çalışacakları örnek olayda sınırlı bilginin verildiği örnek olay türüdür. Bu türde örnek olayda çözüme kavuşturulacak sorunun çözümü için ne tür bilgilere ihtiyaç duyulduğuna öğrencinin kendisinin karar vermesi beklenir. Yine bu örnek olay türünde öğrencinin; problemi doğru biçimde analiz etmesi, sorunu çözmesi ve doğru sorular sorması beklenmektedir. Öğrenciler doğru bilgiye ulaşmak için öğretmenlerinden yardım isteyebilirler.

Etkileşim durumu: Bu örnek olayda da öğrencilere eksik bilgiler verilmektedir. Öğrencilerden örnek olayın çözümü için ihtiyaç duydukları bilgileri ilgili kişi ya da kurumlardan elde etmeleri beklenir. Bu tür genellikle bir araştırma projesi hazırlanmasında tercih edilebilmektedir.

Birbirini izleyen örnek olay: Bu türde de öğrencilere eksik bilgiler sunulmakta yani sınırlı sayıda bilgi ile işe başlanmaktadır. Öğrencilere olayın başlangıcı verildikten sonra onlardan olayın devamını doğru bir şekilde getirmeleri ve bunu nasıl geliştirebileceklerini

belirlemeleri istenir. Bu işlem bittikten sonra diğer bir parça öğrenciye sunularak süreç işletilir.

Sunuş biçimi olarak örnek olaylarda ise örnek olayların sunum şekilleri ön plana çıkmaktadır. Sınıflama bu bağlamı kapsamakta ve sınıflamada yazılı, sözlü, okuyarak ya da yazarak anlatma, filmle, resimle anlatım, video teyple, slaytla, levhalarla ve dramatize ederek anlatım şeklindedir (Kemertaş, 2001: 220; Sönmez, 2001: 287; Alacapınar, 2008: 9; Aydın, 2011: 103-104).

Örnek olay yönteminin türlerinin ikinci sınıflamasında ise örnek olaylar 4 türde incelenmektedir. Bunlar; yazılı, diyalog temelli, gazete temelli ve görseldir (Kabapınar, 2014: 116-117).

Yazılı Örnek Olay: En bilenen ve en sık kullanılan türü olan yazılı örnek olay, bireysel ya da sosyal bir sorunun yazılı şekliyle oluşturulmuş haline yazılı örnek olay denilmektedir. Bu türün çok uzun olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir ve bu türün kullanımında örnek olayın sahip olduğu ana ve yardımcı temalar üzerinden gidilmesi, çözümlemenin ahlaki, düşünsel ve empatik sorularla sürdürülmesi önerilmektedir (Kabapınar, 2014: 117-118).

Diyalog Temelli Örnek Olay: En az iki kişi arasındaki konuşma gibi bir senaryo dahilinde yazılmasıyla ortaya çıkan bireysel ya da sosyal bir sorunun ele alındığı örnek olay türüdür. Bu örnek olaylarda yazılı örnek olaylardan farklı olarak giriş, gelişme öğeleriyle birlikte zenginleştirme temalarına yer verilmemektedir. Bir başka ifade ile bu türde senaryolar fazla ayrıntıyı içermemekte ve bu özellikleri ile öğrencilerin söz konusu senaryoları drama etkinliklerinde kullanımının da önü açılabilmektedir (Kabapınar, 2014: 123).

Gazete Temelli Örnek Olay: Bu türde örnek olaylar gazeteden alınan haberlerden oluşturulmaktadır. Söz konusu haberlerin gerçek yaşamdan olması öğrencilerin dikkatlerini ekstra çekebilmektedir (Kabapınar, 2014: 125).

Görsel Örnek Olay: Karikatür ya da resim gibi araçlarla oluşturulan, bireysel ya da sosyal bir sorunun bu yolla sergilenmesine görsel örnek olay adı verilmektedir. Görsel örnek olaylar, bir örnek olayın öğrenciye kazandırabileceği tüm becerileri geliştirebileceği ve buna ek olarak öğrencilerin görsel okuma becerilerini de geliştirebileceği belirtilmektedir (Kabapınar, 2014: 121). Bu çalışmada görsel örnek olay türü kullanılmış ve örnek olaylar bant karikatürleri ile desenlenmiştir.

2.4. Bant Karikatürü

Karikatür bir mizah türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Öngören'e göre (1998: 34) fıkra, mizahi hikâye, mizahi şiir, karikatür, yazısız karikatür, kukla ve komediler mizah türleri olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde görsel medyanın gelişmesi ile bir mizah türü olan karikatürler ve çizgi film animasyonları daha çekici hale gelmiştir (Başarmak, 2013: 20). Karikatür, farklı üslup ve anlayışlar çerçevesinde çok farklı sınıfları bir araya getirerek ya da günlük hayatta olmayan bir görüntü tablosu içinde olağan bir durumu sergileyerek mizahı sağlamaktadır (Öngören, 1998: 37). Karikatür, dolayısıyla mizah öğrencilere ve öğretmenlere daha rahat, ilgi çekici ve motive edici bir sınıf atmosferi sağlamakta ve mizahın; problem çözme, yaratıcılık, dil becerileri ve stresle başa çıkma gibi bilişsel becerilerle ilişkili olduğu savunulmaktadır (Bayülgen, 2011: 40). Karikatürler, öğrencilerin konuya ilişkin eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmek, ön bilgilerini ortaya çıkarmak, yorumlayabilme ve iletişim becerilerini sağlamak, tartışma sürecini başlatmak, hayal gücünü kullanmada cesaretlendirmek, konuya öğrencilerin dikkatini çekmek, konunun araştırılmasını sağlamak ve öğrenilenleri değerlendirmek amacıyla kullanılabilir (Kleeman, 2006'den akt. Başarmak, 2013: 4). Kılınç'a göre (2008: 91), eğitimde mizah ile ilgili olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde mizahın bilgi sağlamada, kalıcılıkta, yaratıcılık ve eleştirel düşünmede, problem çözme becerilerinde, ilgi ve dikkatin arttırılmasında, öğrenmeye yönelik tutumlarda olumlu etkileri olduğu görülmektedir.

Alanyazında karikatürlerle ilgili olarak farklı sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. "Bu sınıflamalardan biri malzemenin tarzı, tekniği ve kurgu-yapı özelliklerine dayalı olarak yapılan sınıflandırmadır. İfade tarzına göre karikatürler, yazılı ve yazısız karikatürler olmak üzere ikiye ayrılır. Yazılı karikatürler, daha çok günlük gazetelerde yayımlanan geniş kitleleri hedefleyen ve çizgilerin yazılarla desteklendiği karikatürlerdir. Yazısız karikatürler, uluslararası dil olma özelliği ve sanatsal kaygı taşıyan ve yazının mümkün olan en az düzeyde veya hiç kullanılmadığı karikatürlerdir. Tekniğine göre karikatürler ise renkli ve siyah-beyaz olmak üzere ikiye ayrılırlar. Renkli karikatürler, yazı ve çizgilerin kuru, pastel, guaj vb. türden boyalarla renklendirilmesiyle oluşturulan karikatürlerdir. Siyah-beyaz karikatürlerde beyaz zemin üzerinde siyah çini mürekkebi kullanılarak üretilen karikatürlerdir. Kurgu-yapı özelliğine dayanan karikatürler kendi içinde ikiye ayrılırlar. Bunlardan tek kare karikatürler, esprinin tek bir karede (bir aşamada) anlatıldığı karikatürlerdir. Bant karikatürler ise belirli mekânların, tiplerin bulunduğu seri olarak

Çizilen bir olay örgüsünü eren karikatürler olarak sınıflandırılabilir (Uslu, 2004'den akt. zahin, 2009: 103).

LaRossa, Jaret, Gadgil ve Wynn'a göre (2000: 378) bant karikatürlerinin diğerk gerçeklerle birlikte cinsiyet, ırk ve sınıf ayrımlarını yansıtan birçok deneysel olarak yapılan çalışmalar, onları sosyal bilimlerde ciddiye almaya yönelik güçlü bir durum oluşturmaktadır. Bununla birlikte bant karikatürleri ile günlük hayat arasında bir bağ olduğunu söylemek, bağıntıların basit olduğunu söylemek anlamına gelmemekte aksine bant karikatürleri toplumsallaşma süreci ifadesi ile daha seçici ve daha etkileşimli bir boyutu ifade etmektedir. Sosyal bilgiler dersinin ana amaçlarından birinin öğrenciyi toplumsallaştırmak olduğu düşünüldüğünde bant karikatürlerinin sosyal bilgiler dersinde kullanımının avantajlı olabileceğini ifade edebilir. Bununla birlikte bant karikatürleri bir mizah türü olması bakımından öğrencilerin yaratıcılıklarını artırabilir. Nitekim Flowers'a göre (2001'den akt. Başarmak, 2013: 81) mizahın öğrencilerin yaratıcı problem zme sürecine dahil olmasıyla özel yararları olmakta ve gülme yoluyla stres azaltıldığında, öğrenme ve yaratıcılığa daha çok zaman ve enerji kalmaktadır. Bu bağlamda ğretmen ve öğrenciler farklı düşünme ve yaratıcılığı teşvik eden bir özgürlük ortamı hissetmektedirler. Bu da başarılı mizahi yoluyla yaratıcı problem zmeye teşvik edebilen bir davranış şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla mizah öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirebilecektir.

2.5. Yaratıcı Düşünme Becerisi

Piaget'e göre (1964'den akt. Gander ve Gardiner, 2004: 385) eğitimin temel amacı yeni şeyler yapma yeteneğine sahip bireyler yaratmaktır, diğerk kuşakların yapabildiklerini tekrarlamaktan öteye geçemeyen bireyler değil! Yaratıcı, icat edici, keşfedici insanlar... Eğitimin ikinci amacı eleştirici olabilen, doğruluğunu araştırabilen, sunulan her şeyi kabul etmeyen beyinler oluşturmaktır. Bunun sağlanabilmesi düşünme becerilerinin öğrencilere kazandırılması ile mümkün olabileceği iddia edilebilir. Presseisen (1991) temel düşünme becerilerini nedensellik [neden-sonuç ilişkisi bulma], transfer [bilinenle bilinmeyi ilişkilendirerek anlam oluşturma], ilişki [ilişkiler arama], sınıflama [ortak özellikler bulma] ve nitelikler [zellikleri bulma] biçiminde belirtirken; karmaşık düşünme becerilerini problem zme [bir güçlüğü zme kavuşturma], karar verme [en iyi seçeneği seçme], eleştirel düşünme [gerçeği anlama] ve yaratıcı düşünme [yeni bir şey üretme] biçiminde belirtmiştir (akt. Doğanay, 2009: 150-151). Bu becerilerin tamamının eğitim yoluyla kazandırılması

gereği olduğu söylenebilir. Bu becerilerden birini yaratıcı düşünme becerisi oluşturmaktadır. Yaratıcı düşünme, yaratıcılık kavramı ile açıklanmakta ve bazen birbirinin yerine de kullanılabilir.

Turcman (1991) ve Gage ve Berliner'e göre (1989) yaratıcılık; henüz doğru cevabı bulunmayan problemlere yeni yollar, yeni çözümler, yeni fikirler, yeni buluşlar üretme yeteneğidir (akt. Senemoğlu, 2010: 542-543). Bir başka betimlemede yaratıcılık; bilinenlerden, yeni bir şeyler ortaya çıkarma, yeni özgün bir senteze varma, birtakım sorulara yeni çözüm yolları bulma, yeni fikir ve ürünler ortaya koyma şeklindedir ve yaratıcı bir kişide merak, sabır, buluşlar yapma yeteneği ile orijinal düşünme, deney ve araştırmalar yapabilme ve sentezci yargılara varabilme yeteneği bulunmaktadır. Yaratıcı kişilerin davranış ve tutumlarında oldukça bağımsız davrandıkları ileri sürülmektedir. Zekâ ve yaratıcılık, çocuğun doğuştan getirdiği yeteneklerdir. Uygun çevre koşulları ve eğitimle her ikisi de keşfedilebilir ve gelişmesine yardımcı olunabilir (Demirkaya, 2011: 441).

Yaratıcılık, bir amaca ulaşan yeni fakat uygun bir fikrin ya da yaratının oraya konması ve zaman içinde işlenmesi olarak da tanımlanmaktadır (Gander ve Gardiner, 2004: 386). Bu tanımlamada yaratıcılığın yeni fakat uygun olması, her şeyden evvel bir amaca yönelik olması ve zaman içinde geliştirilebilirliği gözler önüne serilmektedir. Sak ise (2016b) yaratıcılığın merakla ortaya çıktığını ve yaratıcı kişilerin de çocukça merakları olabileceğini belirtmektedir. Yaratıcı bireyler; insanların nasıl düşündüklerini, bazı şeylerin nasıl oluştuklarını, başkalarının bilmediklerini, evrende var olan her türlü ilişki ve olguları merak konusu yapabilmektedirler.

Bu kapsamda ele alındığında yaratıcılığın zihinsel etkinlikleri kapsadığı söylenebilir. Nitekim Doğan (2011: 168), yaratıcılık ve yaratıcı düşünmenin aynı anlama gelmemesine rağmen birbiri yerine kullanılabilen iki kavram olarak karşımıza çıktığını, yaratıcı düşünmenin daha çok zihinsel etkinlikleri, yaratıcılığın ise hem zihinsel hem de performansa dayalı etkinlikleri çağrıştırdığını belirtmektedir. Bununla birlikte yaratıcılığın yaratıcı düşünmeyi içerdiğini betimlemektedir.

Torrance (1974'den akt. Demirkaya, 2011: 410) yaratıcılığı; “sorunlara, bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp öğelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; güçlüğü tanımlama, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksikliklere ilişkin denenceler geliştirme, bu denenceleri değiştirme ya da yeniden sınama, daha sonra da başkalarına iletme” olarak tanımlamıştır. Torrance'e göre (1986'dan akt. Conklin ve Frei, 2016) yaratıcılık; akıcılık,

esneklik, özgünlük ve bazen de zenginleştirme olarak tanımlanmaktadır. Bu özellikler aşağıdaki gibi açıklanmıştır (Davis, 2014: 378-379):

Akıcılık: Birçok sözel ya da sözel olmayan fikri açık uçlu bir probleme cevap olarak üretmektir.

Esneklik: Bir probleme farklı açılardan yaklaşabilmek, düşünceleri farklı kategorilerde ele almak ya da problemin çözümünde farklı yollara yönelebilmektir.

Orijinallik: Sadece benzersiz olmak, düşüncede geleneksellikten uzak olmak, esneklik ve herkesin kabul ettiği fikirleri kabul etmemek olarak tanımlanabilir. Sözlüklerde yer alan yaratıcılık kelimesinin eş anlamlılarında görülen kelimeler orijinallik, ender bulunma, teklilik ve yenilikçiliktir.

Zenginleştirme: Geliştirme, güzelleştirme, ilerletme ve bir düşünceyi uygulama becerisidir.

Özetle açıklamak gerekirse yaratıcılık, değişik durumlarda esnek, akıcı, özgün, alışılmışlıktan farklı bir şekilde düşünmeyi kapsamaktadır. Özgünlük, benzersiz cevaplar üretme, esneklik, değişen koşullara uyum sağlama yeteneği ve akıcılık ise fikirlerin hızlı bir şekilde sıralanması olarak betimlenmektedir (Senemoğlu, 2010: 543).

Yukarıda da ifade edildiği gibi yaratıcılık, yaratıcı düşünmeden ayrı düşünülmemekte ve yaratıcılığın zihinsel boyutunu yaratıcı düşünme oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yaratıcı düşünce, çoğunlukla aniden ortaya çıkan parlak bir fikir veya anlık bir esin olarak değerlendirilir. Ancak yaratıcı düşünme bundan çok daha fazlasını kapsar. Esin gelinceye kadar mutlaka bilinçli veya bilinçsiz bir düşünme süreci geçirilir. Einstein, görecelilik kuramını keşfedinceye kadar yıllarca açıklanması güç deneyler yapmıştır. Kuramını buluncaya kadar da yaratıcı düşüncesini ortaya koyamamıştır. Yeni, yaratıcı fikirlerin şekillendirilmesi için açıklanabilmesi gerekecektir. Bu da bazen çok uzun yıllar alabilir (Russell, 1992'den akt. Mert, 1997: 33). Yaratıcı düşünme, bilgide problemleri ve boşlukları görme, fikir ve hipotezler geliştirme; özgür fikir üretimi, fikirler arasındaki ilişkiyi görme; düşünme bileşenlerini geliştirerek yeni bileşenler elde etme ve bir tasarım ve öngörü yaklaşımıdır (Öznacar ve Bildiren, 2016: 247).

Demirkaya'ya göre (2011: 412) yaratıcı düşünme üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, araştırmacıların bu konuda ortak bir sınıflandırma algısına sahip olmadıkları görülmüştür. Wallas'ın ortaya koyduğu yaratıcı düşünme aşamaları, eğitimciler ve kuramcılar tarafından genel kabul görür niteliktedir. Bu aşamalar: (1) hazırlık, (2) kuluçka, (3) aydınlanma ve (4) ispattır.

1- Hazırlık Dönemi: Problemlere karşı bilinçli, mantıklı ve sistematik yaklaşma işlemlerini kapsar. Gereksinim ya da gerçekleştirilmek istenen şey saptanır, tanımlanır. Bilgi ya da malzeme toplanır (Doğan, 2011: 172). Bir başka ifade ile “hazırlık aşamasında, problemin tanımlanması, verilerin toplanması, analizi, hipotezlerin sorgulanması, çözüm modelinin ve yapının ortaya konması süreçleri yer alır. Bu aşamada, yaratıcı etkinlikler için bir problemin önemli yönleri tanınmaya, öğrenilmeye başlanır. Özellikle bu problemle ilgili bilgiler canlandırılarak probleme ilişkin çeşitli hipotez ve teoremler arasındaki ilişkiler incelenir” (Demirkaya, 2011: 413).

2- Kuluçka Dönemi: “Hazırlık aşamasından sonra bireyin kendini rahatlamaya bıraktığı dönemdir. Problemlerin çözümü bilinçaltında gerçekleşir. Yeni ve orijinal görüşler ortaya çıkabilir. Bu aşama çok kısa veya çok uzun zaman alabilir. Dalgın düşünme, derin düşünme, bilinçaltı süreçler, görselleştirme, duyumsama gibi yetiler iş başındadır” (Doğan, 2011: 172). Bu aşamada fikirler problemi çözen bireyden bağımsız bir şekilde gerçekleşir ve problemi çözen birey bilinçsiz olarak da olsa problem üzerine çeşitli fikir sentezleri yapar (Russ, 1993: 3).

3- Aydınlanma Dönemi: Problemlere ilişkin çözümlerin zihinde canlandığı, belirginleştiği dönemdir. Bu aşama, çözümün aniden ortaya çıkması aşamasıdır. Bu aşama anlıktır. Çözüm ya da yapılacak şey birden ortaya çıkar, gelişir. Bu aşama ilk iki aşamanın başarıya ulaştığının ani göstergesidir (Doğan, 2011: 172; Demirkaya, 2011: 413).

4- Değerlendirme Dönemi (Sonuçların Doğrulanması): “Bilinçli ve mantıksal düşünmenin ağırlıklı olduğu dönemdir. Çözümler sınanır, aksaklıklar giderilir, eksikler tamamlanır. Çözümün (yaratıcılık açısından buluşun) denendiği, değerlendirildiği, gerekli son düzeltmelerin yapıldığı aşamadır” (Doğan, 2011: 172-173). Bu aşama ispat aşaması olarak da tanımlanmakta ve yaratıcı düşünmenin son aşamasını oluşturmaktadır. Bu aşamada çözümün geçerliliği bilinçli bir şekilde gerçeğe ve problemin gereklerine karşı test edilir (Arık, 1990: 131).

Yaratıcı düşünme becerisi sosyal bilgiler dersinde kazandırılması öngörülen becerilerden birini oluşturmaktadır. Beceri eğitiminin gerçekleştirilmesinde birçok yöntem ve teknikten faydalanmak mümkün olabilir. Bazı yöntemler özellikleri bakımından beceri geliştirmede özellikle kullanılabilir. Örneğin proje tabanlı öğrenme yöntemi öğrencilerde araştırma ve problem çözme becerisi başta olmak üzere bilimsel süreç becerileri, gözlem, karar verme ve eleştirel düşünme gibi becerileri kazandırdığı bilinmektedir. Beceri geliştirmede kullanılabilecek yöntemlerden biri de örnek olay yöntemi olabilir. Yukarıda

da ifade edildiği gibi örnek olay yöntemi; problem çözme, işbirliği içinde çalışma, yaratıcı çözüm yolları üretme, karar verme, sözel iletişim ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlayabilmektedir (Küçükahmet, 1995: 57; Ün Açıkgöz, 2002: 149-150; Ün Açıkgöz, 2003: 368-369; Sönmez, 2001: 284; Ocak, 2007: 236; Alacapınar, 2008: 13-14; Aydın, 2011: 87-89; Cengizhan, 2015: 267). Beceri eğitimi bir süreci içermektedir ve bu süreçten geçecek bireylerin sahip olduğu özellikler ve kazandırılması hedeflenen davranış biçimleri onlarla yürütülecek eğitim ve öğretim etkinliklerinin her aşamasını farklı kılabilir. Bu çerçeveden bakıldığında bireyin sahip olduğu her türlü hazır oluş veya hazırbulunuşluk, uygulanacak eğitim ve öğretim faaliyetlerinin şeklini, yönünü, sırasını, yerini ve zamanını değiştirebilir. Bu da eğitimde bireysel farklılıkların önemi ile ilgili olabilir.

Eğitimde bireysel farklılıkların dikkate alınması ya da bireysel farklılıklara uygun eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi denildiğinde akla gelen öncelikli gruplar ya dezavantajlı gruplardır ya da özel (üstün) yetenekli gruplardır.

2.6. Özel (üstün) Yeteneklilerde Eğitim

Eğitimde bireysel farklılıkların her çağda olduğu gibi günümüzde de önemle üzerinde durulduğu söylenebilir. Bireylere verilecek olan eğitimin, onların genel ve özel özelliklerine uygun olması beklenmektedir. Bu bağlamda eğitimin bireysel özelliklere dayalı olarak gerçekleştirilmesi için okul sistemlerinin buna uygun olarak geliştirilmesini ve değiştirilmesini gerekli kılabilir ve bu durum da özel eğitim ile ilgili olabilir. Özel eğitim, özel gereksinimi olan bireylerin bağımsız yaşama olasılığını en yüksek düzeye çıkarmayı hedefleyen bireysel olarak planlanan, sistematik olarak uygulanan ve dikkatli bir biçimde değerlendirilen hizmetlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Kırcaali-İftar, 1998: 3). Özel eğitim tanımına bakıldığında bireylerin özel gereksinimlere sahip olması gerektiği ve bu özelliklerinden dolayı özel eğitime ihtiyaç duydukları söylenebilir. Özel gereksinimli bireylerden biri de özel (üstün) yetenekli bireylerdir.

MEB'e göre (2013: 7) alan yazın ele alındığında “üstün yetenek” kavramının yaygın olarak kullanıldığı fakat 15 Ocak 2013 tarihinde Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) tarafından yayınlanan Strateji ve Uygulama Planı'nda “üstün yetenek” kavrama karşılık gelmek üzere ve daha az kategorize edici olduğundan dolayı “özel yetenek” kavramının tercih edildiği belirtilmektedir. Benzer şekilde “üstün zekâ” kavramı yerine de “üstün

yetenek” kavramının kullanıldığı görülmektedir (Sak, 2017: 543-544). Bu açıklamalardan hareketle bu tez çalışmasında “üstün zekâ” ifadesi yerine; üstün yetenek ifadesi ve özel yetenek ifadesi ile birlikte kullanımı tercih edilerek “özel (üstün) yetenek” şeklinde kullanılmıştır.

Alan yazın tarandığında özel (üstün) yetenekli birey tanımlamalarının belli bir uzlaşısı ile yapılamadığı görülebilir. Birçok özellikleri bakımından (bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal) genel gelişim özellikleri gösteren yaşlılarından farklı bir gelişim durumuna sahip olan öğrencilere özel (üstün) yetenekli öğrenciler olarak betimlenmek mümkün olabilir. Başka bir tanımlamada özel (üstün) yetenekli birey; zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon ya da özel akademik alanlarda akranlarına göre üst düzey performans sergileyen kişidir (MEB, 2013: 7). ABD Eğitim Komisyonu’nun tanımına göre ise seçkin yeteneklere sahip olmasına bağlı olarak yüksek seviyeli iş yapmaya yeterli olduğu alanın profesyonelleri tarafından tespit edilmiş çocuklar özel (üstün) yetenekli çocuklardır (B.Ö.E.K, 1991’den akt. Ömeroğlu, 2004a: 312). Benzer bir tanımlamaya Türkiye Üstün Yetenekliler ve Eğitimleri Komisyonu’nun raporunda görmek mümkündür. Buradaki tanımda “özel (üstün) yetenekliler; genel ve/veya özel yetenekleri açısından, yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir. Üstün yetenekliler, bu yeteneklerini geliştirmede, normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklılaştırılmış programlara gereksinim duyan gruptur ve üstün yeteneklileri diğer bireylerden ayırt eden özellikler ileri düzeyde zihinsel yetenek, çeşitli alanlarda özel yetenek, duyarlılık ve yaratıcılık ile yoğun motivasyondur” (2004: 483).

Feldhusen’e göre (1986’dan akt. Gökdere ve Çepni, 2003: 94) “üstün yeteneklilik; genel kabiliyetler, kişisel düşünce ve motivasyonun bir bileşkesi” olarak betimlenmekte ve bireylerde var olan bu üstün yeteneklerin onların hayatlarını kolaylaştırdığını daha güvenilir, daha sağlıklı ve daha etkin olmalarını sağladığını ve bireyi üst seviyede beceri gerektiren konumlara taşıyacağını belirtmektedir.

Davaslıgil’e göre de (2004a: 35) her çocuğun ilgi, yetenek ve becerileri birbirinden çok farklıdır ve eğitim programlarının mümkün olduğunca bu ihtiyaçları karşılayabilir şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir. Bu bağlamda özel (üstün) yetenekli öğrencilerin özelliklerinin bilinmesi önemli olabilir. Özel (üstün) yetenekli çocukların gelişim boyutlarına göre özellikleri ana hatları ile aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Bedensel ve Fiziksel Özellikleri

Özel (üstün) yetenekli çocukların yaşitlarına göre beden yapıları daha iri ve sağlıklıdır. Doğum ağırlıkları ve boyları ortalamanın üzerindedir. Akranlarına oranla yürüme, konuşma ve benzeri psikomotor becerilerinin öğrenilmesi daha öncedir. Dolayısıyla olgunlaşma daha hızlı bir seyir gösterir. Duyu organları ile ilgili bozukluklara daha az rastlandığı gibi duyu organları keskindir. Hastalıklara karşı dirençli bir yapıları vardır. Yaşam ortalamaları daha uzundur (Akkanat, 2004: 180; Davaslıgil, 2004b: 213).

Yaratıcılık Özellikleri

Özel (üstün) yetenekli çocuklar soru ve sorunlara çok sayıda çözüm ya da düşünce üretirler. Olağanın dışında, özgün görüşleri ve tepkileri vardır. Özel (üstün) yetenekli çocukların tümü bir ölçüde yaratıcı düşünceye sahiptir. Bu tür düşünme çok küçük yaşlarda kendini göstermektedir. Görüşlerini söylemekten sakınmazlar ve görüşlerini savunmada geri adım atmazlar. Maceraperesttirler ve çok kolay bir şekilde büyük riskler alabilir. Mizah anlayışları keskin ve üst düzeydedirler. İnce esprileri anlamada ustadırlar. Düşünceleri akıcılığa sahiptir. Takılıp kalmazlar. Aksine bir düşünceden, başka bir düşünceye çok hızlı geçerler ve düşünceler arasındaki ilişkileri kolaylıkla kurabilirler. Güzellik duyguları gelişmiştir. Estetik özellikleri hemen algırlarlar. Sözcük dağarcıkları çok geniştir. Okumaya karşı ilgileri fazladır. Özel (üstün) yetenekli çocuklar çok nadiren ayrıntılar üzerinde durmadan sonuca ulaşırlar. Bu çocuklar genellikle tüm ayrıntıları gözden geçirmeden sonuca ulaşmazlar. Hipotetik dedüktif (hem parçadan bütüne hem de bütünden parçaya) düşünme becerilerine sahiptirler. Pratik çözümler üretebildikleri gibi ani çözüm de üretebilirler (Akkanat, 2004: 180; Davaslıgil, 2004b: 213-214).

Ataman'a göre (2008: 19-20) yaratıcılık ile ilgili yapılan birçok araştırma sonucunda yaratıcılığa özgü ortak özellikler belirlenmiştir. Bu özellikler sekiz başlık altında toplanmaktadır. Bunlara aşağıda yer verilmiştir.

1. *Sorunlara karşı duyarlık:* Yaratıcı olan bireyler problemlerin özünü kavrar ve bu problemlerin çözüm olasılıklarını sezerler. Problemlerin çözümünde gerekli olan esas öğelere, araç ve gereçlere duyarlık gösterirler. Başka bir ifadeyle, eldeki problemin çözümünde ikinci derecede yardımcı olacak araç gereçlerle ve öğelerle ilgilenmezler.

2. *Fikirlerde akıcılık:* Yaratıcı olan bireyler bir problemle karşı karşıya kaldığında ya da bir olaya tepki verirken çok çeşitli fikirlere sahip olmaya ve birçok çözüm yollarını öğrenmeye

yönelmektedirler. Bu fikirler ve çözüm yollarından en uygun ve orijinal olanı kolaylıkla seçip ilgili duruma rahatlıkla uygularlar.

3. *Esneklik*: Yaratıcı olan bireyler karşılaştıkları yeni durumlara çok çabuk adapte olabilirler ve mevcut duruma bağlı olarak değişme yeteneğine sahiptirler. Bir anlayıştan diğerine rahatlıkla geçebilirler. Dolayısıyla esnek bir yapıya sahiptirler, sabit fikirli ve katı değildirler.

4. *Orijinallik*: Yaratıcı olan bireylerin en belirgin özelliklerinden birisi herhangi bir duruma verdiği cevaplarda bir başkalık oluşudur. Özellikle yaratıcılık yeteneği ile ilgili olan alanda alışlagelmiş cevaplar ve tepkilerden tamamen farklı tepkiler ve cevaplar verirler.

5. *Yeniden tanımlama ve düzenleme yeteneği*: Yaratıcı olan bireylerin görme ve farkında olma yetileri olağanın dışında ve üst düzeydedir. Bu bağlamda etrafındaki nesnelerin fonksiyonlarını alışlagelmiş olandan farklı görme yeteneğine sahiptir. Böylece bu nesneleri anlama, yeni bir alanda ve yönde kullanmada maharetlidirler.

6. *Soyutlama-özetleme ve analiz etme yeteneği*: Yaratıcı olan bireyler; ayırt etme, detayları bulma, olay ya da durumları önemli parçalara ve anlamlarına göre soyutlama, analiz etme yeteneğine sahiptirler. Yaratıcı olan bireyler durum ve konuların özünü, önemli kısımlarını ve tüm ayrıntılarını önem derecesine göre ayırıp bunları en uygun şekilde kullanırlar.

7. *Bileşim (sentez) ve bir sonuca götürme*: Birbiriyle bağlantısı olmayan parça ve öğeleri, birbiriyle uyumlu bir şekilde yepyeni bir sentez oluşturacak şekilde birleştirme yeteneğine sahiptir.

8. *Tutarlı bir şekilde düzenleme*: Yaratıcı olan bireyler, yetenekli olduğu alanda durumların, nesnelerin parçalarını ahenkli ve tutarlı bir şekilde yeniden düzenler, yepyeni yapıtlar oluşturur.

Öğrenme Özellikleri

Özel (üstün) yetenekli çocuklar çok çeşitli konularda derin ve yoğun bilgilere sahiptirler ve bu bilgileri depolama özelliğine sahiptirler. Sunulan bilgileri kolaylıkla özümser ve anımsarlar. Karmaşık materyalleri, kendisi için anlamlı olan parçalara ayırarak anlamaya çalışırlar. Herkesçe bilinen yanıtların, mantıksal yanını görürler. Keskin ve dikkatli bir gözlemcidirler. Akranlarına göre oldukça uzun ve karmaşık cümle kurarlar. Yaşının

üstündeki sözcükleri, anlamlarını bilerek yerinde kullanır. Okul başarısı özelinde bakıldığında özel (üstün) yetenekli öğrenciler her öğretim aşamasında bulundukları sınıfın genel olarak iki sınıf üstünde bilgiye sahip ve bazı konularda bu üstünlüğün dört sınıf düzeyine kadar çıkabildiği araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Bu başarı alanları genellikle fen, matematik, dil bilimleri gibi konularda olmaktadır (Ataman, 1998: 183; Akkanat, 2004: 180; Ataman, 2004: 158).

Önderlik Özellikleri

Özel (üstün) yetenekli çocuklar okul etkinliklerinin hepsine katılım eğilimindedirler. Sorumluluk almaktan kaçınmazlar ve üzerlerine düşen görevi en iyi şekilde yapma durumunda olurlar. Kendine güvenleri tamdır ve genellikle sevilen bir kişiliğe sahiptirler. Duygu ve düşüncelerini açıklamada çok iyidirler ve sözcükleri iyi seçip, söylenenleri çok çabuk anlarlar (Akkanat, 2004: 180-181; Ataman, 2004: 159).

Güdüsel Özellikleri

Özel (üstün) yetenekli çocuklar dışarıdan güdülenmeye gereksinim duymazlar. Merak ettikleri konuları incelemede ısrarcıdır. Çok yönlü işlerden hoşlanırlar ve tek düze olan işlerde genellikle sıkılırlar. Akranlarının üzerindeki konulara ilgi duyarlar ve bu konularla ilgili sorunlarla ilgilidirler (Akkanat, 2004: 181).

Özel (üstün) yetenekli çocukların özellikleri Üstün Yetenekliler ve Eğitimleri Komisyonu tarafından 15 başlık altında toplanmıştır. Bunlar şöyledir:

1. *Gelişimin tüm alanlarında yaşatlarının ilerisinde olma,*
2. *Öğrenme ve bilgiye sürekli açlık duyma,*
3. *Merak,*
4. *Kelime hazinesinin zengin olması,*
5. *Çabuk öğrenme, kavrama ve akılda saklama,*
6. *Genelleme ve soyutlama yaparak elindeki bilgiyi diğer alanlara aktarma,*
7. *Niteliksel olarak farklı problem çözme ve öğrenme stratejileri kullanma,*
8. *İlgisiz gibi görünen işlemler arasında ilgi kurma,*
9. *Yaratıcılık,*

10. *Bağımsız çalışma,*
11. *Kararlılık ve sebat,*
12. *Karşılarındakinin duygu, düşünce ve ihtiyaçlarına vb. duyarlı olma,*
13. *Kendini açık seçik ifade etme,*
14. *Espri yeteneği,*
15. *Kendini inceleyip, öz eleştiri yapma vb. (Ömeroğlu, 2004b: 278)*

Başka bir bakış açısıyla üstün yetenekli çocukların, birbiriyle etkileşim halinde olan üç özellik kümesine sahip oldukları belirtilmektedir. Bunlardan ilki genel ve özel yetenek düzeyidir. Özel (üstün) yetenekli çocukların genel yetenekleri; yüksek düzeyde soyut düşünebilme, sözel ve sayısal usa vurma, bellek, sözcük akıcılığı şeklinde betimlenmektedir. Özel yetenek boyutunu ise genel yeteneklerin çeşitli birleşimlerini özel bilgi alanlarına veya sanat, liderlik, yönetim gibi alanlara uygulayabilme kapasitesidir. İkinci küme, özel (üstün) yetenekli çocukların yeni düşünceler oluşturup bunları yeni problemlerin çözümünde kullanabilme kapasitesi olan yaratıcılıktır. Yaratıcılıkta düşüncelerin akıcı, esnek ve orjinal olması, yeniliklere, keşiflere ve deneyime karşı açık olma ayrıca ayrıntıya ve estetiğe önem verme gibi özellikler bulunmaktadır. Üçüncü küme ise, zihinsel olmayan yeteneklerdir. Belirli bir probleme veya çalışma alanına karşı yüksek düzeyde ilgi, hayranlık, sebatkar, azim, sabır, kararlı olma, çok çalışabilme kendini bir işe adayabilme kapasitesi, şevk, kalite ve mükemmelliği arama gibi özellikler ise bu kümenin özellikleridir (B.Ö.E.K, 1991 akt. Ömeroğlu, 2004a: 312).

Davis'in (2014: 59-60) derlediğine göre özel (üstün) yetenekli öğrencilerin genel özellikleri şekil 2'de verilmiştir. Yine Davis'e göre (2014: 59) bu özelliklerin tamamının her özel (üstün) yetenekli çocukta görülmesi beklenmemektedir. Bir başka ifade ile söz konusu özellikler tüm özel (üstün) yetenekli çocuklar için aynı şekilde geçerli değildir.

Özel (Üstün) Yetenekli Öğrencilerin Genel Özellikleri	
Erken çocukluk ve sonrasında sıra dışı dikkat	Erken ve çabuk öğrenme
Çocuklukta hızlı dil gelişimi	Üstün dil becerisi – sözellikte akıcı, geniş dilbilgisi, kapsamlı gramer
Öğrenmeden hoşlanma	Etkili ve yüksek kapasiteli hafıza
Akademik açıdan üstünlük	Gözlem yapma arzusu
Üstün mantık yeteneği ve problem çözme	Hayal gücü geniş, yaratıcı
Yüksek enerji ve şevk	Sayılar ve bulmacalarda iyi olma
Yenilikleri tercih etme	Geniş merak, neden ve nasıl keşfetme arzusu
İçgörülerini olan, büyük resmi gören, kalıpları fark eden, konuları bağlayabilen	Soyut, karmaşık, mantık, içgörü ve esneklik gerektiren şekilde düşünebilme
Sözel, aritmetik, sanatsal ya da farklı sembol sistemlerine hâkim olma	Yüksek seviyede düşünme becerileri ve etkili stratejiler kullanma
Geniş ilgi alanları, iyi bilgilenme	Harika bir espri anlayışı
Sorgulayıcı olma, araştırmacı sorular sorma	Yansıtan
Bilgiyi yeni durumlara uygulama, bilinenin ötesine geçme	Geniş farkındalık, daha yüksek öz farkındalık
İleri ilgi alanları	Çoklu beceriler (çoklu -potansiyellilik)
Yüksek kariyer hedefleri	Harekete geçirebilirlik, heyecan verme
Duygusal hassasiyet ve duyarlılık	Dikkatli bir hazırbulunuşluk ve ilgi
Yüksek entelektüel ve fiziksel aktivite seviyesi	Yüksek motivasyon, enerji, konsantrasyon, yılmadan devam etme, ısrarcılık, göreve odaklanma
Yüksek konsantrasyon, uzun süreli dikkat yeteneği	Aktif, bilgiyi paylaşan, yönlendiren, yöneten, yardım sunan ve katılımcı
Bağımsız, kendini yönetebilen, yalnız çalışabilen	Sosyal meselelerin ve adaletin farkında
Benlik kavramı gelişmiş	Diğer insanlara karşı şefkatli
Daha büyük çocuklarla ve yetişkinlerle iletişime girme isteği	Güçlü empati yeteneği, ahlaksal değerlendirme becerisi, adalet duygusu, dürüstlük
Erken okuma öğrenen ve okumayı çok seven	

Şekil 2.2.Özel (üstün) yetenekli öğrencilerin genel özellikleri (Davis, 2014: 59-60)

Özel (üstün) yetenekli öğrencilerin yukarıda betimlenen özellikleri dikkate alındığında bu çocukların da özel eğitime gereksinim duyduklarını söylemek mümkün olabilir. Nitekim birçok ulusun özel (üstün) yetenekli çocuklar için ayrı eğitim kurumları oluşturduğu ve bu çocuklara uygun eğitim ve öğretim faaliyetleri yürütüldüğü ilgili literatür incelendiğinde görülebilmektedir (Akarsu, 2004: 139-140; Davaslıgil, 2004a: 233-235; Davis, 2014: 35; Bilgili, 2004: 244). Ülkemizde özel (üstün) yetenekli çocuklar için yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinin tarihi gelişimine bakıldığında ilk örneğinin Osmanlı Devleti'ndeki Enderun Mektepleri olduğu görülebilir (Ataman, 1998: 182; Ataman, 2004: 159; Çağlar, 2004: 265; Enç, 2004a: 37; Enç, 2004b: 16). Osmanlı Devleti'ndeki Enderun Mektepleri uygulamalarını; a) özel sınıflar ve türdeş yetenek sınıfları, b) İnanç Lisesi ve Yeni Ufuklar Koleji, c) Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Eğitim Vakfı, d) Fen Liseleri, e) Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, f) Beyazıt İlköğretim Okulu ve g) Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), ğ) Araştırma Geliştirme Uygulama Merkezi (ARGEMER) uygulamalarının izlediği söylenebilir. Araştırmanın özel (üstün) yeteneklilerle ve bilim ve sanat merkezinde yürütülmesinden dolayı bu bölümde bilim ve sanat merkezlerinin genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Bilim ve Sanat Merkezleri

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından “İlköğretim Çağı Öğrencilerinin Özel Yeteneklerini Geliştirme Projesi” ile başlatılan çalışmalar çerçevesinde 1995 yılında ilk kez Ankara’da Bilim ve Sanat Merkezi açılmıştır. Söz konusu merkez, Ümit Bilim ve Sanat Merkezi olarak kurulmuş, daha sonra merkezin ismi Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi olarak değiştirilmiştir. Bugün itibarıyla BİLSEM sayısı 159 olmuştur. Bilim ve Sanat Merkezleri üniversite çağına gelene kadar (okulöncesi, ilkökul, ortaokul ve lise çağlarındaki özel (üstün) yetenekli) çocukların bireysel yeteneklerini fark etmelerine ve var olan kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla kurulan merkezlerdir. Bu merkezlerdeki eğitim öğretim etkinliklerinin düzenlenmesinde çocukların devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki öğrenimlerinin aksamamasına özen gösterilmektedir. Bilim ve Sanat Merkezlerine kabul edilen öğrencilerin özel (üstün) yetenekli olma durumları üç alanda oluşturulmaktadır. Bu öğrenciler görsel sanatlar, müzik ve genel zihinsel yetenek alanlarından merkezlere kabul alabilmektedirler. Bu merkezlerin açılması için bazı özelliklere bakılmaktadır. Bunlar merkezin açılması önerilen yerleşim

biriminin özellikleri, ulaşım imkânları ve nüfusunun 100.000’den az olmaması, hizmet alması öngörülen öğrenci sayısı gibi özelliklerdir. Bu özellikleri taşıyan yerleşim birimlerinde valiliklerin teklifi üzerine Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygun görülen yerlerde söz konusu merkezler açılabilir (Ulusoy, Sakaltaş, Güneş, Dokgöz, Akın ve Köseoğlu, 2014: 42; BİLSEM Yönergesi, 2016: 2-3).

BİLSEM’lerin işleyişi örgün eğitim kurumlarından farklılıklar arz etmektedir. Örgün eğitim kurumlarında öğrenciler not alma, sınıf geçme gibi amaçları gerçekleştirme durumundayken BİLSEM’lerde öğrencilere süreç odaklı, proje tabanlı öğretim modeliyle öğretim sağlanmakta ve öğrencilerden istenilen niteliklere uygun projeler gerçekleştirmeleri beklenmektedir (Ulusoy, Sakaltaş, Güneş, Dokgöz, Akın ve Köseoğlu, 2014: 42; Kılıç ve Bağrıaçık, 2017: 98). BİLSEM’ler ve örgün eğitim kurumlarına yönelik olarak şekil 3’deki karşılaştırma iki kurum arasındaki işleyiş hakkında genel bir bakış açısı sunmaktadır.

OKUL’ da	BİLSEM’ de
<i>Ders vardır.</i>	<i>Zenginleştirilmiş etkinlik vardır.</i>
<i>Sınıf vardır.</i>	<i>Atölye/birim vardır.</i>
<i>Sınıf düzeyi vardır.</i>	<i>Program düzeyi vardır.</i>
<i>Diploma vardır.</i>	<i>Program bitirme sertifikası vardır.</i>
<i>Örgün eğitim kurumudur.</i>	<i>Özel eğitim kurumudur.</i>
<i>Toplu öğretim yapısı.</i>	<i>Bireyselleştirilmiş eğitim planı uygulanır.</i>
<i>Sınıf rehber öğretmeni kavramı vardır.</i>	<i>Danışman öğretmen (Mentör) kavramı vardır.</i>

Şekil 2.3.Okullar ve BİLSEM’ler nedir? Ne değildir? (Kılıç ve Bağrıaçık, 2017: 99)

Şekil 2.3’de görüleceği üzere okullarda ders, sınıf düzeyi, diploma, sınıf rehber öğretmeni toplu öğretim varken BİLSEM’lerde zenginleştirilmiş etkinlikler, atölye/birim, program düzeyi, bireyselleştirilmiş eğitim planı, danışman öğretmen vardır. Bununla birlikte okullar örgün eğitim kurumları iken BİLSEM’ler özel eğitim kurumlarıdır. BİLSEM’lerin söz konusu özelliklerinden dolayı farklı amaçlara sahip olması beklenebilir. Nitekim BİLSEM Yönergesi’ne göre (2016: 3) bu kurumların amaçları söz konusu yönergede madde 6 başlığında açıklanmıştır. Amaçlar aşağıdaki gibidir:

Amaçlar:

(1) Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda BİLSEM’de sunulan eğitim hizmetleri ile özel yetenekli öğrencilerin;

a) Atatürk ilke ve inkılaplarını benimseyen; ailesini, vatanını, milletini seven, ülkesine karşı görev ve sorumluluklarını bilen, bunları davranış hâline getirmiş bireyler olarak yetiştirilmesi,

b) Ülkesinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; lider, yapıcı, yaratıcı ve ülke kalkınmasına katkıda bulunan bireyler olarak yetiştirilip geliştirilmesi,

c) Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen, kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmeleri, yetenekleri ve yaratıcılıklarını erken yaşta fark ederek en üst düzeyde kullanmaları,

ç) Öğrencilerin yaratıcı düşünce, keşif, icat, sosyal ilişkilerde başarı, inovasyon, liderlik, iletişim ve sanatsal beceriler kazanmaları,

d) Özel yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini kazanmaları, disiplinler arası düşünme, sorunları çözme, belirlenen ihtiyaçları karşılamaya yönelik projeler gerçekleştirmeleri amaçlanır.

BİLSEM’lerin amaçları incelendiğinde; özel (üstün) yetenekli öğrencilerin öncelikle iyi bir vatandaş olmaları için gerekli olan özelliklere sahip kılınmasının hedeflendiği ve bu doğrultuda Atatürk ilke ve inkılaplarını benimseyip; ailesini, vatanını, milletini sevmesi, vatanına yönelik görev ve sorumluluklarının farkında olması, ülke çıkarlarını gözetmesi beklenmektedir. Bununla birlikte özel (üstün) yetenekli öğrencilerin var olan yeteneklerini en üst düzeye çıkarmak ve bu yetenekleri çerçevesinde ilerlemelerini sağlamak başlıca amaç olarak betimlendiği söylenebilir. Özel (üstün) yetenekli öğrencileri bu amaçlara göre yetiştirilebilmesi onların BİLSEM’lere kabulü ile mümkün olabilecektir. Bu da onların seçimi yani tanınmasını gerekli kılmaktadır.

Özel (Üstün) Yetenekli Öğrencilerin Tanılanması

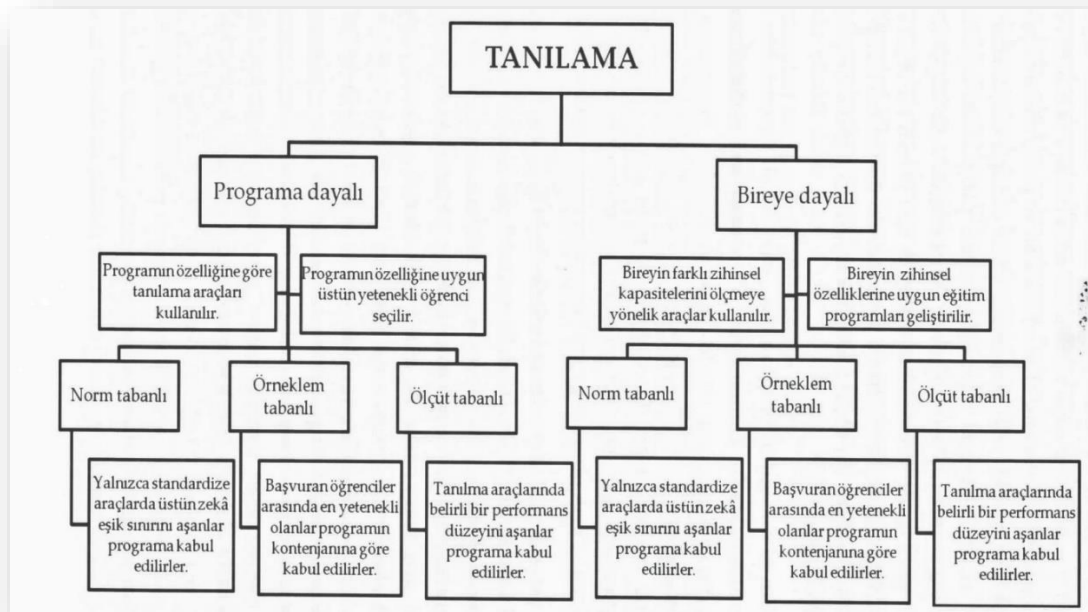
Özel (üstün) yetenekli çocukların özelliklerinin, erken yaşlarda belirlenmesi onlara verilecek olan eğitimin isabet oranını artıracakı söylenebilir. Nitekim Şahin ve Şahin'e göre (2016) özel (üstün) yeteneklilerin tanılanmasının ne kadar erken yaşlarda gerçekleşirse bu çocukların var olan yeteneklerinden o kadar çok faydalanılabileceğini belirtmektedir. Benzer şekilde Burns, Mathews ve Mason da (1990'den akt. Başar Daz, 2018: 14) özel (üstün) yetenekli çocukların erken çocukluk dönemindeki edinimlerinin ileriki eğitimlerine, onların bilişsel gelişimine temel oluşturacağını belirterek bu çocukların erken yaşlarda tanılanmasının önemine vurgu yaptığı söylenebilir. Bununla birlikte Johsen (2004'den akt. Kirk, Gallagher ve Coleman, 2017: 330) özel (üstün) yetenekli çocuklara, özel eğitimleri kapsamında eğitim faaliyetlerinde bulunabilmek için öncelikle bu çocukların keşfedilmesi gerektiğini ve bu keşfin çok da kolay olmadığını belirtmektedir. Baykoç Dönmez ise (2011: 365) söz konusu tanılamının erken yaşlarda yapılmasının önemli olduğunu belirtmekle birlikte erken tanılama ve müdahalenin erken yaşlarda biraz daha zor olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda Johsen (2004'den akt. Kirk, Gallagher ve Coleman, 2017: 330) hem de Baykoç Dönmez (2011: 365) özel (üstün) yetenekli çocukların tanılanmasında aile ile iş birliği yapılmasının önemine değinmektedirler.

Özel (üstün) yetenekli çocukların tanılanmasını, onların zekâ düzeyleri, yaratıcı yetenekleri ve motivasyonları gibi bireysel niteliklerine yönelik bilgilerin toplanması ve elde edilen bu bilgiler yoluyla çocukların bilişsel kapasiteleri ve potansiyellerine dair kararların alınması için yürütülen bir süreç olarak betimlemek mümkün olabilir (Sak, 2017: 562). Bu süreçle yönelik olarak Baykoç Dönmez (2011: 365) özel (üstün) yetenekli çocukların bebeklik ve okul öncesi dönemlerine ait ebeveynlerinden edinilecek olan bilgilerin tanılama için önemli ipuçları verebileceğini, buna yönelik olarak ebeveynlerden özel (üstün) yetenekli olduğunu düşündükleri çocukları için gözlem yapmalarını ve bu gözlemlerini not etmelerinin istenebileceğini belirtmektedir. Bu süreci okul öncesi eğitimin başlaması ile ebeveynlerin gözlemlerinin yanına öğretmenlerin de gözlemlerinin eklenmesini ve devamında niceliksel ölçümlerle sürecin güçlendirilmesini önermektedir.

Özel (üstün) yetenekli çocukların tanılama iş ve işlemleri BİLSEM Yönergesi'nin (2016: 3-4) üçüncü bölümünde açıklanmıştır. Yönergeye göre tanılama işlemleri aday gösterme, tanılama, grup tarama ve bireysel inceleme olmak üzere dört başlık altında ele alınmıştır. Aday gösterme adımının sorumlusu ilkokul 1, 2 ve 3. sınıf düzeylerinin sınıf öğretmenleridir. Sınıf öğretmenleri 1, 2 ve 3. sınıf seviyelerinden yetenek alanlarına göre

çocukları aday olarak gösterilebilmektedir. Aday gösterme işlemi, sınıf öğretmenlerinin söz konusu öğrenci ya da öğrencilere ilişkin gözlem formlarını e-okul Yönetim Bilgi Sistemi'ne yüklemesi ile gerçekleşmektedir.

Tanılama, il tanılama sınav komisyonu, BİLSEM'ler ile rehberlik ve araştırma merkezlerince yürütülmektedir. Bu adımda genel zihinsel yetenek, görsel sanatlar ile müzik alanlarında özel (üstün) yetenekli olduğu düşünülen adaylara iki aşamadan oluşan tanılama süreci işletilir. Birinci aşamayı grup taraması alır. Bu adımda aday öğrenciler, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen ölçme araçları ile grup taramasına tabi tutulur. Grup taramasında başarılı olan öğrenciler ikinci aşamaya geçmiş olur ve bu öğrenciler bireysel incelemeye alınırlar. Bireysel inceleme aşamasında öğrenciler il tanılama sınav komisyonu tarafından Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenen ölçütler doğrultusunda, objektif ve standart ölçme araçları ile bireysel incelemeye alınır. Bireysel inceleme değerlendirmelerinde genel zihinsel, görsel sanatlar ve müzik yetenek alanlarında Bakanlık tarafından belirlenen puan barajını geçen öğrenciler bilim ve sanat merkezine yerleşmeye hak kazanmaktadırlar. Özel (üstün) yetenekli çocukların tanılama işlemleri yukarıda belirtilen adımlarla gerçekleşmektedir. Sak'a göre (2016a: 101) tanılama bireye dayalı ve programa dayalı olmak üzere iki yaklaşıma göre yapılmaktadır. Bu yaklaşımlar ve yöntemlerine ait süreçler şekil 2.4'de verilmiştir.

Şekil 2.4. Özel (üstün) yetenekli öğrencileri tanılama yaklaşımları ve yöntemleri (Sak, 2016a: 100)

Sak (2016a: 95-97) özel (üstün) yetenekli çocukların tanılanması amacıyla kullanılan tanılama sisteminin iki boyutlu olmasını önermektedir. Bunlardan biri öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi diğeri de programın amaçlarıyla örtüşme düzeyidir. Bunun için de tanılamamanın bazı ilkeler dikkate alınarak yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bu ilkeler yararlılık, bilimsellik, kapsamlılık, eşitlik, erken tanı, süreklilik, uygun araç ve ortak karardır.

Yararlılık: Tanılamanın çocukların yararına olması durumudur.

Bilimsellik: Tanılamanın bilimsel yöntemler temele alınarak ve etkililiği kanıtlanmış modelleri işe koşarak yapılması durumudur. Özel (üstün) yetenekli çocukların tanılanmasında kullanılacak ölçme araçlarının bu çocukların doğru bir şekilde tanılanmasında kullanılabilirliği bilimsel araştırmalarla kanıtlanması önemlidir.

Kapsamlılık: Tanılamanın öğrencilerin sahip olduğu farklı yetenek özelliklerini ortaya çıkarabilmesi durumudur. Bu bağlamda tanılamamanın tek tür tanılama araçları ile yapılması önerilmemektedir. Nitekim Robinson, Shore ve Enersen (2014: 236), tanılamada öğrencilerin bazı özelliklerinin tanılanamamasının önüne geçmek için çoklu kriter kullanımının uygun olacağını belirtmektedir.

Eşitlik: Tanılamanın tüm öğrencileri kapsamaması durumudur. Bu bağlamda okullardaki öğrencilerin tamamının en azından ön tanılamadan geçmesi önerilmektedir. Çünkü aday göstermede bazı öğrencilerin gözden kaçma ihtimalleri söz konusu olabilmektedir. Bunu engellemenin bir yolu olarak ön tanılamaya tüm öğrenciler alınabilir.

Erken Tanı: Tanılamada özel (üstün) yetenekli çocukların olabildiğince erken yaşlarda keşfedilmesi durumudur. Bazı çocukların zihinsel gelişimleri erken yaşlarda hızlı olmakta ve daha sonraki yaş düzeylerinde yavaşlayabilmektedir. Bu şekilde gelişim gösteren çocukların var olan kapasitelerinin keşfi ancak erken yaşlarda mümkün olabilmektedir.

Süreklilik: Tanılamanın birden çok kere yapılması durumudur. Başka bir ifade ile tanılamamanın sadece bir dönemi ya da sınıfı içermemesi ilerleyen dönem ve sınıflarda da aynı çocuğun tanılamaya tabi tutulması durumudur. Çünkü bazı öğrenciler gerçek performanslarını ilk taramada ortaya koyamayabilmekte ya da tanılama zamanının o çocuk için zihinsel gelişim hızına eriştiği dönemi kapsamaması olabilmektedir.

Uygun Araç Kullanımı: Tanılamada kullanılan ölçme araçlarının ya da yöntemlerinin hem eğitim programının amaçları hem de eğitim programlarının içerikleri ile uyumlu olma durumudur.

Ortak Karar: Tanılamanın bir ekip ya da bir komisyonun ortak kararı ile yapılması durumudur. Bu ekip ya da komisyonun üyelerinin okullardaki çeşitli görevlilerden oluşturulması önerilmektedir.

Özel (üstün) yetenekli çocukların tanılanmasından sonra BİLSEM’lerde eğitim süreçleri başlamaktadır. BİLSEM’deki eğitim süreçleri belli ilkeler çerçevesinde yürütülmektedir. BİLSEM Yönergesi’ne göre (2016: 6-7) bu kurumların eğitim ve öğretim programlarının ilkeleri yönergede madde 16 başlığında açıklanmıştır. Eğitim ve öğretim ilkeleri aşağıdaki gibidir:

Eğitim ve öğretim programlarının ilkeleri

(1) BİLSEM’lerde uygulanacak eğitim ve öğretim programları, aşağıda belirtilen ilkeler çerçevesinde hazırlanır ve geliştirilir:

a) Programlar, ilgili sınıf/branş öğretmenlerinin rehberliğinde, öğrenci merkezli ve disiplinler arası yapıda, bireysel öğrenmeye uygun, öğrencilerin etkin problem çözme, karar verme ve yaratıcılık gibi yetişkinlik dönemlerinde ihtiyaç duyacakları üst düzey zihinsel, sosyal, kişisel ve akademik becerileri kazanmalarını sağlayacak şekilde ilgi, yetenek ve potansiyellerine göre farklılaştırılarak ve zenginleştirilerek hazırlanır.

b) Planlama, uygulama ve değerlendirme aşamaları öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenen, gerçek yaşam problemlerine çözüm üreten, yaratıcı düşünebilen, çevresi ile iletişim kurabilen, bilimsel araştırma ve buluş yapabilen bireyler olarak yetiştirilmelerini sağlayacak şekilde yürütülür.

c) Özel yetenekleri geliştirmeye yönelik programlar disiplin ve disiplinler arası yaklaşımlar dikkate alınarak herhangi bir disiplinde derinlemesine ve ileri düzeyde bilgi, beceri davranış kazandırma amacıyla hazırlanıp yürütülür.

ç) Eğitim programları hazırlanırken üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesini sağlayan etkinliklerin planlanmasına ve uygulanmasına dikkat edilir.

d) Uygulanacak eğitim programlarının her aşamasında değerler eğitimine yer verilir.

e) BİLSEM’de gerçekleştirilen bütün etkinliklerin temelinde proje üretme ve geliştirme çalışmaları esas alınır.

f) Eğitim programlarının uygulanmasında üniversite, kurum ve kuruluşlarla bilimsel, sanatsal, kültürel vb. hususlarda iş birliği yapılır.

g) Uyum programı dışındaki diğer tüm programlarda yerel fırsatlar da değerlendirilerek seçmeli alan/etkinlik/yetenek geliştirme atölyeleri açılabilir.

ğ) Öğrencilerin seçmeli alanlardan ders/etkinlik/yetenek geliştirme atölye seçimlerinde tanıldıkları yetenek alanlarına göre Program Uygulama Tablosu’nda (Ek-1) belirtilen esaslara

uygun seçim yapılır.

h) Öğrenciler temel alanlarda öngörülen ders/etkinlikleri öngörülen sürelerde almak şartıyla; seçmeli alan ders/etkinlik/yetenek geliştirme atölyelerinden haftada en az birini, en az 2 ders saati olarak alabilirler. Seçmeli ders/etkinlik/yetenek geliştirme atölyeleri seçiminde üst sınır aranmaz. Seçmeli etkinlik/ders/yetenek geliştirme atölyeleri kayıt güncelleme döneminde veli tarafından seçilir.

ı) Seçmeli alanların eğitim programları öğrencilerin yaş ve bilişsel düzeylerine uygun olarak ilgili seçmeli alan ders/etkinlik/yetenek geliştirme atölye öğretmeni tarafından hazırlanır ve BİLSEM yönetimince onaylandıktan sonra uygulanır.

BİLSEM’lerde eğitim ve öğretim hizmetleri yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde beş program dâhilinde yürütülmektedir. Bunlar şöyledir:

1. Uyum,
2. Destek eğitimi,
3. Bireysel yetenekleri fark ettirme,
4. Özel yetenekleri geliştirme,
5. Proje üretimi ve yönetimi eğitim programlarına alınırlar (BİLSEM Yönergesi, 2016: 7).

1-Uyum Programı

Uyum programı BİLSEM’e yeni kayıt olan tüm gruplardaki (genel zihinsel yetenek, müzik ve görsel sanatlar yetenek alanı) çocukların başta kuruma ve arkadaşlarına uyumunu sağlamak amacı ile kurumu, programları yakından tanıma, öğretmen ve diğer öğrencileri tanımalarını içeren programdır. Uyum programında öğrencilere öncelikle BİLSEM’in misyon, vizyon ve temel değerleri tanıtılır. Gruplar halinde çalışacakları okulları dışındaki zaman diliminde BİLSEM’e devam edecekleri bilgisi verilir. Yapılacak etkinlikler öğrencilerde BİLSEM kültürü oluşturacak şekilde planlanır. Öğrenciyi tanımayı amaçlayan; kişisel, sosyal ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlayan, bilimsel düşünciyi ve estetik duyguları geliştiren etkinlikler yapılır. Etkinlikler sırasında kurum öğretmenleri de öğrencileri gözlemlleme fırsatı bulurlar. Yapılan etkinliklerle çocuklar hem kurumu hem öğretmenleri tanıma fırsatı bulurken hem de ilgi alanlarına hitap eden etkinliklerle karşılaşma imkânı bulurlar Aynı zamanda çocuklar birbirleriyle kaynaşma olanağına sahip olurlar. Uyum programı velilerinde kurumu yakından tanıma fırsatı buldukları bir zaman dilimidir. Etkinlik temelli çalışmanın başlangıcı olan bir programda denilebilir. Uyum

programı sırasında BİLSEM imkânlarının, laboratuvarlarının, yetenek geliştirme atölyelerinin ve çalışanlarının tanıtılmasına yönelik etkinlikler planlanır. Her bir öğrenciden sorumlu olacak danışman rehber öğretmen bu dönemde belirlenir. Uyum programı sonunda genel zihinsel yetenek öğrencileri destek eğitim programına devam ederken, görsel sanatlar ve müzik yetenek alanlarında tanınan öğrenciler ise yetenek alanları tanılama döneminde belirlendiğinden, uyum programı sonunda tanındıkları alanda özel yetenekleri geliştirici eğitim programına devam ederler (BİLSEM Yönerge, 2016: 7-8; Bildiren, 2016: 155; Kılıç ve Bağrıaçık, 2017: 95).

BİLSEM Yönergesi'ne göre (2016: 7-8) bu kurumlarda uygulanan uyum programına ilişkin esaslar yönergede madde 18 başlığında açıklanmıştır. Uyum programına ilişkin esaslar aşağıdaki gibidir:

(1) *BİLSEM'e yeni kaydı yapılan genel zihinsel yetenek, müzik ve görsel sanatlar yetenek alanı öğrencilerinin BİLSEM'e uyumunu sağlamak amacıyla kurum, programları tanıma ile öğretmen ve diğer öğrencileri tanımalarını içeren programdır.*

(2) *BİLSEM'lerde uyum programının uygulanması ile ilgili esaslar şunlardır:*

a) *Öğrencilere öncelikle BİLSEM'in misyon, vizyon ve temel değerleri tanıtılır.*

b) *Uyum etkinliklerinin yapılacağı gruplardaki öğrenci sayıları program uygulama tablosuna (Ek-1) göre belirlenir.*

c) *Yapılacak etkinlikler öğrencilerde BİLSEM kültürü oluşturacak şekilde planlanır.*

ç) *Öğrenciyi tanımayı amaçlayan; kişisel, sosyal ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlayan, bilimsel düşünceyi ve estetik duyguları geliştiren etkinlikler yapılır. Etkinliklere ait evrak rehberlik öğretmenine verilerek öğrenciye ait dosyada muhafaza edilir.*

d) *Uyum programı etkinliklerinde sınıf öğretmeni ile rehberlik öğretmeni öncelikli olmak üzere tüm öğretmenler uygulayıcı ve gözlemci olarak görev alabilir.*

e) *BİLSEM imkânlarının, laboratuvarlarının, yetenek geliştirme atölyelerinin ve çalışanlarının tanıtılmasına yönelik etkinlikler planlanır.*

f) *Görsel sanatlar ve müzik alanlarında tanınarak BİLSEM'e devam eden öğrenciler, uyum programı sonunda tanındıkları alanda özel yetenekleri geliştirici eğitim programına devam eder.*

Bu öğrenciler program uygulama tablosundaki (Ek-1) seçmeli etkinliklerden de BİLSEM imkânları dâhilinde yararlanır.

g) *Uyum programı süresince öğrencilerle ilgili elde edilen veriler öğretmenler kurulunda her öğrenci için ayrı ayrı değerlendirilir. Değerlendirme sonuçları rehberlik öğretmeni tarafından öğrenci dosyasına işlenir.*

ğ) *Her bir öğrenciden sorumlu olacak danışman rehber öğretmen bu dönemde belirlenir.*

2-Destek Eğitim Programı: Uyum programını tamamlayan genel zihinsel yetenek alanından tanılanan öğrencilerin geliştirmesi gereken temel becerileri tüm alan/disiplinlerle ilişkilendirilmesini esas alan eğitim programıdır. Destek eğitim programında iletişim, iş birliği, grupla çalışma, öğrenmeyi öğrenme, problem çözme, bilimsel araştırma, girişimcilik, eleştirel ve yaratıcı düşünme, etkili karar verme, teknoloji okuryazarlığı, sosyal sorumluluk, kaynakları etkin kullanma becerileri kazandırılır. Destek eğitim programında öğrencilerle bireysel ya da grup olarak proje hazırlama çalışmalarına başlanabilir. Destek eğitim döneminde çerçeve planın ışığında var olan modüller üzerinden eğitim verilir (BİLSEM Yönerge, 2016: 8; Bildiren, 2016: 155-156; Kılıç ve Bağrıaçık, 2017: 95-96). Sınıf öğretmenin kişisel beceri ve donanımının da yardımı ile oluşturulan etkinliklerle desteklenen modüller çerçevesinde destek eğitimi dönemi sürdürülür.

BİLSEM Yönergesi'ne göre (2016: 8) bu kurumlarda uygulanan destek eğitimi programına ilişkin esaslar yönergede madde 19 başlığında açıklanmıştır. Destek eğitimi programına ilişkin esaslar aşağıdaki gibidir:

(1) Uyum programını tamamlayan genel zihinsel yetenek alanından tanılanan öğrencilerin geliştirmesi gereken temel becerileri tüm alan/disiplinlerle ilişkilendirilmesini esas alan eğitim programıdır.

(2) BİLSEM'de destek eğitim programının uygulanması ile ilgili esaslar şunlardır:

a) Destek eğitim programında iletişim, iş birliği, grupla çalışma, öğrenmeyi öğrenme, problem çözme, bilimsel araştırma, girişimcilik, eleştirel ve yaratıcı düşünme, etkili karar verme, teknoloji okuryazarlığı, sosyal sorumluluk, kaynakları etkin kullanma becerileri program uygulama tablosu (Ek-1) ile ilişkilendirilerek kazandırılır. Öğretim programları Ek-1'de belirtilen destek eğitim programını okutabilecek öğretmenler tarafından hazırlanır.

b) Destek eğitim programı etkinliklerinin yapılacağı gruplardaki öğrenci sayıları program uygulama tablosuna (Ek- 1) göre belirlenir.

c) Destek eğitim programında öğrencilerle bireysel ya da grup olarak proje hazırlama çalışmalarına başlanabilir.

3-Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı (BYF): Genel zihinsel yetenek alanında tanılanan ve destek eğitim programını tamamlayan öğrencilerin bireysel yeteneklerini fark etmeleri amacıyla öğrencilere eğitim verilen programıdır. Destek eğitim programı sonunda elde edilen veriler doğrultusunda öğrenciler bu programa alınırlar. Bu programın uygulanabilmesi için öğrenciler gruplara ayrılır. Öğrencilerin bireysel yeteneklerini fark ettirebilmek amacıyla yaratıcılıklarını ilgi alanlarını belirgin bir şekilde öne çıkaran disiplinlere yönelik programlar hazırlanır ve uygulanır. Öğrencinin en çok ilgi duyduğu,

yetenekli olduğu ve ileride üzerinde derinlemesine çalışmalar yapabileceği alanları belirlemek için becerilerini fark ettirici etkinlikler planlanır. Bu etkinlikler yine belirlenen çerçeve program rehberliğinde hazırlanır. Bireysel yetenekleri fark ettirme programı döneminde proje üretim çalışmaları devam ettirilir ve projeler destek eğitim programına göre daha kapsamlı ve öğrencilerin ilgi alanlarına göre hazırlanmaya çalışılır (BİLSEM Yönerge, 2016: 8; Bildiren, 2016: 156; Kılıç ve Bağrıaçık, 2017: 96). İlgili branş öğretmenin kişisel beceri ve donanımının da yardımı ile oluşturulan etkinliklerle desteklenen modüller çerçevesinde bireysel yetenekleri fark ettirme eğitimi dönemi sürdürölür.

BİLSEM Yönergesi'ne göre (2016: 8) bu kurumlarda uygulanan bireysel yetenekleri fark ettirme programına ilişkin esaslar yönergede madde 20 başlığında açıklanmıştır. Bireysel yetenekleri fark ettirme programına ilişkin esaslar aşağıdaki gibidir:

(1) Genel zihinsel yetenek alanında tanılanan ve destek eğitim programını tamamlayan öğrencilerin bireysel yeteneklerini fark etmeleri amacıyla yürütölün eğitim programıdır.

(2) Bireysel yetenekleri fark ettirme programının uygulanması ile ilgili esaslar şunlardır:

a) Destek eğitim programı sonunda elde edilen veriler doğrultusunda bu programın uygulanabilmesi için öğrenciler gruplara ayrılır.

b) Oluşturulacak gruplardaki öğrenci sayıları Program Uygulama Tablosu'na (Ek-1) göre belirlenir.

c) Her danışman rehber öğretmenin sorumlu olacağı öğrenci grubu bireysel yetenekleri fark ettirme programında tekrar belirlenir.

ç) Öğrencilerin bireysel yeteneklerini fark ettirebilmek amacıyla yaratıcılıklarını öne çıkaran disiplinlere yönelik programlar hazırlanır ve uygulanır.

d) Öğrencinin en çok ilgi duyduğu, yetenekli olduğu ve ileride üzerinde derinlemesine çalışmalar yapabileceği alanları belirlemek için her bir alana özgü tutum ve becerileri fark ettirici etkinlikler ilgili alan öğretmeni tarafından planlanır.

e) Bireysel yetenekleri fark ettirme programı döneminde disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak proje üretim çalışmaları devam ettirilir ve projeler destek eğitim programına göre daha kapsamlı hazırlanır.

f) Bireysel yetenekleri fark ettirme programının tamamlanmasını takiben öğrenciler, öğretmenler kurulunca çoklu değerlendirme yöntemiyle değerlendirilerek özel yetenekleri geliştirme programı alanlarına yönlendirilir.

4-Özel Yetenekleri Geliştirme Programı (ÖYGP): Müzik ve görsel sanatlar yetenek alanından uyum programını, genel zihinsel yetenek alanından ise bireysel yetenekleri fark ettirme programını tamamlayan öğrencilerin özel yeteneklerini geliştirmek amacıyla yürütülen eğitim programıdır. Öğrencilerin özel yetenek alanı/alanlarına yönelik bilimsel ve sanatsal etkinlik temelli çalışmalara özel yetenekleri geliştirme programı döneminde yoğunluk kazandırılır. Özel yetenekleri geliştirme programının uygulanması sürecinde yönlendirildiği disiplin/disiplinlerde derinlemesine, ileri düzeyde bilgi, beceri, davranış kazanmaları ve bu doğrultuda üretimde bulunmaları sağlanır. Görsel sanatlar ve müzik alanından tanılanan öğrenciler için hazırlanan özel yetenekleri geliştirme programında ilgili alanın tanıtımı yapılır. Öğrencinin alan ile ilgili yeteneklerini fark ettirici etkinlikler planlanır, derinlemesine sanatsal etkinliklere bu aşamalardan sonra geçilir (BİLSEM Yönerge, 2016: 8-9; Kılıç ve Bağrıaçık, 2017: 96-97).

Öğrencinin bu döneme kadar yapılan uygulamalar sırasındaki gözlemlerle yetenekli ve üstün olduğu alanlar kesinleştirilmiş olup, bu alanlarda proje yapabilmesi ve gerekli bilgi donanımına sahip olması için yapılacak çalışmalar dönemine girilmiştir. Çocuk/öğrencilerin bireysel ilgi ve yeteneklerinin farkında olmalarını, kapasiteleri geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak eğitim bu dönemde verilir (Bildiren, 2016: 156).

BİLSEM Yönergesi'ne göre (2016: 9) bu kurumlarda uygulanan özel yetenekleri geliştirme programına ilişkin esaslar yönergede madde 21 başlığında açıklanmıştır. Özel yetenekleri geliştirme programına ilişkin esaslar aşağıdaki gibidir:

(1) Müzik ve görsel sanatlar yetenek alanından uyum programını, genel zihinsel yetenek alanından ise bireysel yetenekleri fark ettirme programını tamamlayan öğrencilerin özel yeteneklerini geliştirmek amacıyla yürütülen eğitim programıdır.

(2) BİLSEM'de özel yetenekleri geliştirme programının uygulanması ile ilgili esaslar şunlardır:

a) Öğrencilerin özel yetenek alanı/alanlarına yönelik bilimsel ve sanatsal etkinlik temelli çalışmalara özel yetenekleri geliştirme programı döneminde yoğunluk kazandırılır.

b) Özel yetenekleri geliştirme programı, öğrenci merkezli eğitim yaklaşımına uygun disiplin veya disiplinler arası yapıda hazırlanır.

c) Oluşturulacak gruplardaki öğrenci sayıları Program Uygulama Tablosu'na (Ek-1) göre belirlenir.

ç) Özel yetenekleri geliştirme programının uygulanması sürecinde, disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak öğrencilerin yönlendirildiği disiplin/disiplinlerde derinlemesine, ileri düzeyde bilgi, beceri,

davranış kazanmaları ve bu doğrultuda üretimde bulunmaları sağlanır.

d) Görsel sanatlar ve müzik alanından tanılanan öğrenciler için hazırlanan özel yetenekleri geliştirme programında ilgili alanın tanıtımı yapılır. Öğrencinin alan ile ilgili yeteneklerini fark ettirici etkinlikler planlanır, derinlemesine sanatsal etkinliklere bu aşamalardan sonra geçilir.

e) Genel yetenek, görsel sanatlar ve müzik özel yetenekleri geliştirme programı öğrencileri, tanılandıkları alandaki özel yetenekleri geliştirme programı etkinliklerini öngörülen sürelerde almak koşuluyla Program Uygulama Tablosu'nda (Ek-1) belirtilen seçmeli alan ders/etkinlik ve yetenek geliştirme atölyelerinden öğretmen ve öğrencilerin talepleri göz önünde bulundurularak BİLSEM imkânları dâhilinde yararlandırılır.

5-Proje Üretimi ve Yönetimi Eğitim Programı: Öğrencinin özel yetenekleriyle ilgili alanlarda yeterli bilgi birikimini almaya başladıktan sonra bu bilgi birikiminden ve yaratıcılığından yararlanarak ortaya bir çalışma, bir ürün koyacağı dönemdir. “Özel yetenekleri geliştirme programını tamamlayan öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bir alanda/disiplinde grupla veya bireysel olarak yürütülen eğitim programıdır. Proje üretimi ve yönetimi programı aşamasında öğrenci her eğitim ve öğretim yılında en az bir proje hazırlar. Her türlü üretim, bilimsel çalışma ve sanat etkinlikleri projelendirilir. Proje üretimi ve yönetimi programı kapsamında yürütülen etkinliklerde yöntem olarak öğretmenlerin öğrencilere bilgi aktarmasından çok belirlenen projeler doğrultusunda çalışmaları ve bu süreç içerisinde öğrenmeleri temel alınır. Araştırma ve geliştirme birimi, proje çalışmaları sırasında ortaya çıkan özgün fikrin endüstriyel hâle getirilmesi için patent, fikrî ürün bildirimi, faydalı model başvuru süreçlerine ilişkin işlemleri gerçekleştirir. Eğitim programları öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenen, problemlere çözüm üreten, yaratıcı düşünebilen, çevresi ile iletişim kurabilen, bilimsel araştırma ve buluş yapabilen bireyler olarak yetiştirilmelerini sağlayacak şekilde yürütülür. Eğitim programları hazırlanırken üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesini sağlayan etkinliklerin planlanmasına ve uygulanmasına dikkat edilir. Uygulanacak eğitim programlarının her aşamasında değerler eğitimi yer verilir. BİLSEM’de gerçekleştirilen bütün etkinliklerin temelinde proje üretme ve geliştirme çalışmaları esas alınır ve üniversite, kurum ve kuruluşlarla bilimsel, sanatsal, kültürel vb. hususlarda iş birliği yapılır. Uyum programı dışındaki diğer tüm programlarda yerel fırsatlar da değerlendirilerek seçmeli alan/etkinlik/yetenek geliştirme atölyeleri açılabilir” (BİLSEM Yönerge, 2016: 9-10; Bildiren, 2016: 156; Kılıç ve Bağrıaçık, 2017: 97-98).

BİLSEM Yönergesi'ne göre (2016: 9-10) bu kurumlarda uygulanan proje üretimi ve yönetimi eğitim programına ilişkin esaslar yönergede madde 22 başlığında açıklanmıştır. Proje üretimi ve yönetimi eğitim programına ilişkin esaslar aşağıdaki gibidir:

(1)Özel yetenekleri geliştirme programını tamamlayan öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bir alanda/disiplinde grupla veya bireysel olarak yürütülen eğitim programıdır.

(2) BİLSEM'de proje üretimi ve yönetimi programının uygulanması ile ilgili esaslar şunlardır:

a) Proje üretimi ve yönetimi programı aşamasında öğrenci her eğitim ve öğretim yılında en az bir proje hazırlar.

b) Proje konuları, danışman öğretmenlerin rehberliğinde öğrenciler tarafından belirlenir ve yürütülür.

c) Proje konusu seçiminde öncelikle öğrencinin özel yetenekleri geliştirme programında eğitim aldığı alan olmak üzere diğer alanlar da tercih edilebilir. Her türlü üretim, bilimsel çalışma ve sanat etkinlikleri projelendirilir.

ç) Proje üretimi ve yönetimi programı kapsamında yürütülen etkinliklerde yöntem olarak öğretmenlerin öğrencilere bilgi aktarmasından çok belirlenen projeler doğrultusunda çalışmaları ve bu süreç içerisinde öğrenmeleri temel alınır.

d) Danışman öğretmen, öğrencisi ile birlikte proje sürecinde en az iki ilerleme raporu hazırlar. Hazırlanan raporlar araştırma ve geliştirme birimine sunulur.

e) Öğrencinin proje üretimi ve yönetimi programı aşamasında bir eğitim ve öğretim yılında proje üretememesi durumunda danışman öğretmen üretimin gerçekleşmeme nedenlerini yazılı rapor hâlinde öğretmenler kuruluna bildirir.

f) Araştırma ve geliştirme birimi, proje çalışmaları sırasında ortaya çıkan özgün fikrin endüstriyel hâle getirilmesi için patent, fikrî ürün bildirimi, faydalı model başvuru süreçlerine ilişkin işlemleri gerçekleştirir.

g) Tamamlanan projeler öğrenci ve proje danışmanı öğretmen tarafından araştırma ve geliştirme birimine teslim edilir. Teslim edilen projeler usulüne uygun olarak tasnif edilir, listelenir ve arşivlenir. Proje listeleri eğitim ve öğretim yılı sonunda BİLSEM yönetimince BİLSEM modülüne işlenir.

Özel (üstün) yetenekli çocukların yukarıdaki özellikleri ve eğitim etkinlikleri çerçevesinde yetiştirilmesi öngörülmektedir. BİLSEM'lerdeki eğitim faaliyetleri farklı olsa da yapılan birçok etkinliğin normal okullar için hazırlanan eğitim programları dikkate alınarak geliştirildiği ve uygulandığı söylenebilir. Bu eğitim programlarından biri de sosyal bilgiler dersi öğretim programıdır. Sosyal bilgiler dersi ile geliştirilmesi öngörülen tüm özelliklerin özel (üstün) yetenekli öğrencilerde de geliştirilmesi söz konusu olduğundan bu çalışmada bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli ve normal

gelişim gösteren öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisi araştırılmıştır.

BÖLÜM III

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu başlıkta örnek olay yöntemi ve karikatürlerle ilgili alanyazın taramasından elde edilen çalışmalara yer verilmiştir.

3.1. Örnek Olay Yöntemi ile İlgili Araştırmalar

Akgün (2013), “sekizinci sınıf vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde örnek olay yöntemiyle öğretimin öğrenme düzeyine ve kalıcılığa etkisi” adlı araştırmasında ön test-son test, bir deney ve bir kontrol gruplu deneme modeli kullanmıştır. Deney grubunda demokrasi kültürü temasının her kazanımı için ayrı bir örnek olay tespit edilerek “örnek olay yöntemi ile öğretim”; kontrol grubunda ise “yapılandırmacı öğretim” yaklaşımına göre hazırlanmış mevcut öğretim uygulanmıştır. Araştırmadan çıkan sonuçlar bütünsel olarak ele alındığında; dokuz kazanımın ikisinde deney grubu öğrencilerin son test sonuçları kontrol grubundan daha olumlu, ikisinde de kalıcılık testi sonuçları daha olumlu çıkmıştır. Örnek olay yöntemi ile işlenen derslerin öğrencilerin kazanım düzeylerine yapılandırmacı yaklaşıma göre işlenen derslerden daha fazla olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Aydemir (2010), yapılan çalışmada, örnek olay incelemesi yöntemi ile desteklenmiş öğrenme – öğretme süreci ile mevcut programa dayalı yürütülen öğretim arasında ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin ülkemizin kaynakları ünitesinde öğrenci başarısı ve tutumu üzerinde anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını ve örnek olay incelemesi yöntemi ile desteklenmiş öğrenme – öğretme süreci ile ilgili öğrenci duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma 6. sınıflarından 30 kişilik deney grubu ve 30 kişilik kontrol grubu ile yapılan çalışmada önce deney ve kontrol grubuna ön başarı testi ve ön tutum ölçeği uygulanmıştır. 6 hafta devam eden deneysel

işlemden sonra da deney ve kontrol grubuna son başarı testi ve son tutum ölçeği uygulanmıştır. Deney grubundaki öğrencilerle uygulamanın etkililiği ile ilgili görüşme yapılmış ve uygulamanın bitiminden 6 hafta sonra kalıcılık testi uygulanmış. Görüşme formundan elde edilen veriler ise betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmada deney grubu lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu ve örnek olay yöntemi ile desteklenmiş öğretimin, öğrencilerin derse katılımını ve derse karşı olan ilgisini artırdığı, sosyal bilgiler dersine karşı olumlu tutum geliştirdiklerini, temel beceri ve değerlerinin gelişimine olumlu katkı sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Aykaç (2007) tarafından yapılan “sosyal bilgiler dersinde aktif öğretim yöntemlerinin kullanılmasının öğrencinin derse karşı tutumuna, öğrenci erişine ve kalıcılık üzerine etkisi” adlı çalışmada aktif öğretim yöntemleri içerisinde örnek olay yöntemine de yer vermiş ve ön test-son test kontrol gruplu desen ile çalışmayı gerçekleştirmiştir. Araştırma sonunda eğitim ortamlarının düzenlenmesinin ve aktif öğretim yöntemlerinin kullanılmasının geleneksel yöntemlere göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde erişi düzeylerini yükselttiği, öğrenmede kalıcılığı sağladığı ve öğrencilerin derse karşı tutumları üzerinde olumlu düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Boztaş (2013), “sosyal bilgiler öğretiminde hak ve özgürlüklere saygı değeri kazanımında örnek olay incelemesi yönteminin etkisi” adlı çalışmasında 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan "demokrasinin serüveni " adlı üniteye öğrencilere doğrudan verilmesi gereken hak ve özgürlüklere saygı değerinin örnek olay incelemesi yöntemiyle desteklenen öğrenme-öğretme etkinliklerinin yürürlükteki programa dayalı öğrenme-öğretme etkinliklerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma deneysel modelin ön test-son test kontrol gruplu desenine göre gerçekleştirilmiş ve 6. sınıfa devam eden 23 öğrenciden oluşan kontrol grubu ve 21 öğrenciden oluşan deney grubu ile yapılmıştır. Uygulamanın 3 hafta ve toplam 12 saat sürdüğü çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Örnek olay incelemesi yöntemi ile desteklenen öğrenme-öğretme uygulamasının öğrencilerin hak ve özgürlüklere saygı değeri kazanımında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ve örnek olay yönteminin hak ve özgürlüklere saygı değeri kazanımında daha etkili olduğu bulgulanmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin cinsiyet, kardeş sayısı, baba ve anne eğitim durumu, baba ve anne meslek türü değişkenlerine göre ise anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İbrahimoğlu ve Öztürk (2013) tarafından yapılan çalışmanın amacı, ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde örnek olay yöntemi kullanımının öğrencilerin eleştirel düşünme

becerileri, ders başarıları ve derse ilişkin tutumlarına ilişkin etkilerini belirlemektir. Çalışma, ön test- son test kontrol gruplu desene göre dizayn edilmiş. Veri toplama aracı olarak Cornell eleştirel düşünme testi, başarı testi ve tutum ölçeği kullanılmıştır. Deney grubunda ünite, örnek olay yöntemine dayalı etkinliklerle; kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemleriyle işlenmiştir. Çalışmada; ilköğretim Sosyal Bilgiler dersinde örnek olay yöntemi kullanımının öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri, ders başarıları ve derse yönelik tutumları üzerinde olumlu yönde etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmış.

Kabapınar ve Özkan'ın (2012) araştırmasında hayat bilgisi ders kitaplarında kullanılan öğretim yöntemlerinden biri olan örnek olayın nicelik ve nitelik olarak nasıl kullanıldığı incelenmiştir. Bu amaçla 11 Hayat Bilgisi ders kitabı, doküman incelmeye tabi tutularak örnek olayın kullanılması boyutunda irdelenmiştir. Yine Hayat Bilgisi ders kitaplarını kullanan 65 öğretmenle de ders kitaplarında yer alan örnek olaylara ilişkin bakış açılarını öğrenmek ve sınıfta nasıl kullandıklarıyla bağlantılı görüşlerini almak üzere görüşme yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak analiz edilmiş. Araştırmada; örnek olayın Hayat Bilgisi ders kitaplarında en çok kullanılan öğretim yöntemi olduğu; öğretmenlerin eski sistemin ders kitaplarıyla karşılaştırdıklarında gelişimi olumlu olarak değerlendirdikleri sonuçlarına ulaşılmış.

Pehlivan (1997) tarafından yapılan “örnek olay ve oyun yoluyla öğretimin sosyal bilgiler dersinde öğrenme düzeyine etkisi” adlı çalışma 4. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre geleneksel yöntem ile örnek olay arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamış. Oyun grubu ve geleneksel öğretimin yapıldığı grup arasında ve oyun ile örnek olayın kullanıldığı grup arasında oyun lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Oyunun geleneksel öğretim ile örnek olay yoluyla öğretimden daha etkili olduğu sonucuna varılmış ve bu nedenle özellikle kavramların öğretimi ile ilkelerin öğretiminde oyun yoluyla öğretimden yararlanılması önerilmiştir.

Şimşek (2005) tarafından yapılan “örnek olaya dayalı öğretimin ilköğretim hayat bilgisi dersinde akademik başarıya ve öğrenmede kalıcılığa etkisi” adlı çalışma ön test-son test kontrol gruplu desene kurgulanmış ve uygulama 2003-2004 öğretim yılının birinci döneminde ilkokul 3. sınıf iki şubede gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın veri kaynaklarını “Yaşadığımız Yer” ve “Toplum Hayatımız” ünitelerine ait başarı testleri oluşturmuştur. Yapılan çalışma sonunda; ilköğretim üçüncü sınıf hayat bilgisi dersinde örnek olaya dayalı öğretimin uygulandığı deney grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarıları ile örnek olaya dayalı olarak öğretimin uygulanmadığı kontrol grubunda bulunan öğrencilerin

akademik başarıları arasında ve yine ilköğretim üçüncü sınıf hayat bilgisi dersinde örnek olaya dayalı öğretimin uygulandığı deney grubunda bulunan öğrencilerin öğrenmedeki kalıcılık düzeyleri ile örnek olaya dayalı olarak öğretimin uygulanmadığı kontrol grubunda bulunan öğrencilerin öğrendiklerini hatırlama düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Uğur (2007) tarafından yapılan “oluşturmacı sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay incelemesi tekniği kullanımının öğrencilerin empatik düşünme becerilerine etkisi” adlı çalışma 27 ilköğretim 6.sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılan çalışma eylem araştırması şeklinde tasarlanmıştır. Veri toplama sürecinde bütün dersler video kamera ile kayıt altına alınmış ve örnek olaylara bağlı konuların kavranmasını sağlayan soruların yanında, öğrencileri örnek olaylarda yer alan kişilerle empati kurmaya yönlendirecek soruların bulunduğu çalışma yaprakları verilmiş. Bu çalışma yaprakları etkinliklerin bitiminde doldurulup geri toplanmış ve her hafta sınıf içi sınıfta her safhada gözlemci öğretmen olarak yer alan sınıf öğretmeniyle görüşülmüştür. Elde edilen veriler, içerik çözümlemesi ve yorumsal analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler örnek olay incelemesi tekniği kullanımının öğrencilerin empatik düşünme becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir etkisinin olduğu, empatik düşünebilen öğrencilerin iletişim becerilerinin arttığı, sosyal bilgiler derslerinin örnek olay incelemesi tekniği ile yürütülmesinin öğrencilerin konuları kavramalarında, problem çözme becerilerinin gelişmesinde ve derse yönelik tutumları üzerinde olumlu yönde bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yetim (2015), sosyal bilgiler dersi programında yer alan yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkisini incelediği çalışmasında ön test-son test gruplu yarı deneysel bir model kullanmıştır. Çalışma grubunu, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında 5.sınıfta eğitim gören 80 öğrenci oluşturmuş ve araştırma sonucunda, 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde örnek olay yönteminin drama yöntemine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.2. Karikatür Kullanımı ile İlgili Araştırmalar

Ayyıldız (2010), “coğrafya öğretiminde karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi” adlı çalışmayı 2008-2009 öğretim yılında İstanbul ili, Zeytinburnu ilçesinde bulunan Zeytinburnu İhsan Mermerci Lisesi'nde, aynı öğretmenin iki ayrı lise ikinci sınıfında, elli öğrenciden oluşan örneklem üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırmada, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmaya dahil olan konuların işlenmesinden önceki konulardan oluşan erişim testi (ön test) ve araştırmaya dahil olan konulardan oluşan erişim testi (son test) ile toplanmıştır. Yapılan uygulama ve değerlendirmelerin sonucunda coğrafya öğretiminde "karikatür" kullanılarak yapılan öğretim yöntemi ile öğrenim gören öğrenciler "Göçlerin Nedenleri ve Sonuçları" ünitesi konularını öğrenmede, geleneksel öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır.

Barut (2017), “6. sınıf sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının yaratıcı düşünmeye etkisi” adlı çalışmada 6.sınıf sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nitel ve nicel analizin birlikte kullanıldığı karma araştırma deseni kullanılmış ve araştırmanın uygulamaları 2014-2015 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde Yozgat ili Fatma Temel Turhan Ortaokulu 6.sınıf öğrencilerinden C şubesinde öğrenim gören 27 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışma grubuna amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle karar verilmiştir. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen 2 bölüm 9 açık uçlu sorudan oluşan "Karikatür Çalışma Kâğıdı" ile öğrencilere çizdirilen karikatürler ve öğrencilerle yapılan görüşmeler ile toplanmıştır. Karikatür çalışma kâğıdının ilk bölümü karikatürü tanıma ile ilgili 3 sorudan oluşurken ikinci bölümü karikatürle yaratıcı düşünme becerisini kazanabilmelerine yönelik 6 sorudan oluşturulmuştur. Karikatür çalışma kâğıdı uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama 4 hafta boyunca "Elektronik Yüzyıl" ünitesindeki 3 kazanım üzerinde gerçekleştirilmiştir. Uygulamada 13 tane karikatür kullanılmıştır. Uygulama sonunda gönüllü öğrencilerden karikatür çizimleri istenmiş ve karikatür çizen öğrencilerle çizdikleri karikatür hakkında sohbet tarzı görüşmeler yapılmıştır. Nicel verilerin analizi bağımlı gruplar için t testi ile gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler ise betimsel ve içerik analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini artırdığı görülmüştür. Derste karikatür kullanımının yaratıcı düşünmeyi artırmasına yönelik uygulanan çalışma kâğıtları

sonucunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha başarılı oldukları ve daha yaratıcı fikirler ortaya koydukları belirlenmiştir.

Başarmak (2013), “karikatür animasyonuna dayalı çevrimiçi öğrenme ortamının öğrencilerin başarısına, fen öğrenmeye yönelik motivasyonuna ve mizaha yönelik tutumuna etkisi” adlı çalışmasının amacı karikatür animasyonuna dayalı çevrimiçi öğrenme ortamının öğrencilerin başarısına, fen öğrenmeye yönelik motivasyonuna ve mizaha yönelik tutumuna etkisini incelemektir. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni çevrimiçi öğrenme ortamıdır. Çevrimiçi öğrenme ortamında karikatür animasyonlarının bulunması veya bulunmaması durumuna göre iki alt düzeyi vardır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri ise öğrencilerin başarıları, fen öğrenmeye yönelik motivasyonları ve mizaha yönelik tutumlarıdır. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 öğretim yılı güz döneminde Kırşehir Hüsnü M. Özyeğin İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören; fen ve teknoloji dersini alan 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma, deney grubunda 23 ve kontrol grubunda 23 olmak üzere toplam 46 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Verileri toplamak amacıyla başarı testleri, fen öğrenmeye yönelik motivasyon ölçeği, mizaha yönelik tutum ölçeği, çevrimiçi tartışma ortamı ve öğrenci mülakat formu kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, karikatür animasyonlarının bulunduğu çevrimiçi öğrenme ortamında çalışan öğrencilerin başarıları, karikatür animasyonlarının bulunmadığı çevrimiçi öğrenme ortamında çalışan öğrencilerin başarılarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Her iki gruptaki öğrencilerin fen öğrenmeye yönelik motivasyonları ve mizaha yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ayrıca, karikatür animasyonları bulunan ortamda çalışan öğrencilerin ortama yönelik görüşlerinin olumlu olduğu, eğlendikleri, memnun oldukları ve çalışmaktan zevk aldıkları görülmüştür.

Demirci (2013), “eğitimde mizah ve karikatür kullanımının öğrenci başarısı ve motivasyonuna etkisi (ortaokul 7. sınıf fen ve teknoloji dersi örneği)” adlı çalışmada eğitimde mizah ve karikatür materyalleri kullanılarak yapılan öğretim ile geleneksel materyaller kullanılarak yapılan öğretimi, başarı ve motivasyon açısından karşılaştırılarak incelemiştir. Uygulamada araştırmacı tarafından fen ve teknoloji uzmanlarından ve öğretmenlerinden görüş alınarak konu ile ilgili 14 adet karikatür çizilmiş ve öğrencilere her konu sonunda bu karikatür etkinlikleri uygulanmış, ayrıca süreç içinde öğretmen, dersi mizahi hikâye ve örneklerle anlatmış ve bu uygulamaların öğrencilerin başarı ve motivasyonlarına olan etkileri incelenmiştir. Araştırmada ilköğretim 7. sınıf fen ve

teknoloji dersi örnek olarak ele alınmıştır. Dersin konusu ise “İnsan ve Çevre” ünitesi ile sınırlandırılmıştır. Araştırma, 2011-2012 öğretim yılının 2. yarıyılında Ankara Altındağ Ali Ulvi Ersoy İlköğretim Okulunda 30 öğrenciye dört hafta süreyle uygulanmıştır. Araştırmada, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, “İnsan ve Çevre” ünitesine ilişkin bilgi, kavrama, analiz düzeylerinde yazılan hedef ve davranışlar doğrultusunda hazırlanan ve araştırmanın ön testi ile son testinde uygulanan çoktan seçmeli (1 doğru, 3 çeldirici) 19 maddelik iki test ile toplanmıştır. Öğrencilerin motivasyonları incelenirken de geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Özerbaş (2003) tarafından yapılan “Motivasyon Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Olumlu ve olumsuz ifadelerin (16’sı olumlu, 14’ü ise olumsuz) yer aldığı ölçek puanlanırken, olumsuz ifadeler tersine çevrilerek toplam puan bulunmuştur. Araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular; SPSS 22 programı ile bağımlı ve bağımsız t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan uygulama ve değerlendirmelerin sonucunda, eğitimde mizah ve karikatür materyali kullanılarak yapılan öğretim ile öğrenim gören öğrenciler “İnsan ve Çevre” ünitesi konularını öğrenmede, geleneksel materyaller ile öğretim gören öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır ve bu öğrencilerin derse karşı motivasyonları artmıştır.

Durualp (2006), “ilköğretimde sosyal bilgiler öğretiminde karikatür kullanımı” adlı çalışmasında Sosyal Bilgiler öğretiminde karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisi, geleneksel öğretim yöntemiyle karşılaştırılarak incelenmiştir. Karikatürlere dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminin yararlarını belirlemek amacıyla 6. Sınıf Sosyal Bilgiler “Demokratik Hayat” ünitesinde karikatürler kullanılmıştır. Araştırmanın uygulaması, 2005-2006 eğitim öğretim yılı birinci döneminde Çankırı Merkez İsmet İnönü İlköğretim Okulu'nda iki ayrı sınıfta 60 öğrenciden oluşan örneklem üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Analizlerin sonucunda, ilköğretimde sosyal bilgiler öğretiminde karikatür kullanılarak yapılan öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrenciler, “Demokratik Hayat” ünitesini öğrenmede geleneksel öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır.

Kılınç (2006), “tarih öğretiminde karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi” adlı çalışmasında tarih öğretiminde materyal olarak karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisini geleneksel öğretim yöntemiyle karşılaştırmıştır. Araştırmanın uygulaması, 2005-2006 öğretim yılında Ankara ili, Çubuk ilçesinde bulunan Çubuk Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde, aynı öğretmenin iki ayrı lise üçüncü sınıfında, elli

öğrenciden oluşan örneklem üzerinde gerçekleşmiştir. Yapılan uygulama ve değerlendirmelerin sonucunda tarih öğretiminde karikatür kullanılarak yapılan öğretim yöntemi ile öğrenim gören öğrencilerin, geleneksel öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrencilerden daha başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Koçoğlu (2012), “6. sınıf sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının erişiyeye göre değerlendirmesi” adlı çalışmasında Sosyal Bilgiler dersi yeryüzünde yaşam ünitesi öğrenme alanında karikatür kullanılmasının akademik başarıya, derse karşı tutuma ve öğrenilenin kalıcılığına etkisini incelemiştir. Bu amaçla ön test-son test, deney ve kontrol gruplu deneysel bir çalışma yapılmıştır. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi yeryüzünde yaşam ünitesinde işlenen konularda deney grubu öğrencilerine karikatür ürünlerine dayalı olarak geliştirilen etkinlikler uygulanmıştır. Çalışmada verileri toplamak amacıyla akademik başarıyı ölçen bir başarı testi ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını ölçmek üzere Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda, karikatür destekli eğitim-öğretimin, öğretiminde oluşabilecek kavram yanlışlarını gidermede, akademik başarıyı, kalıcı öğrenmeyi ve derse karşı tutumu arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Köseoğlu (2009), “sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının eleştirel düşünmeye etkisi” adlı çalışmada sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanma etkinliğinin öğrencilerin eleştirel düşünme becerisinin gelişimine etkisini incelemiştir. Ön test- son test kontrol gruplu desen kullanılan araştırmanın deney ve kontrol grubu 2008 -2009 eğitim-öğretim yılında Samsun ili Kavak ilçesi Atatürk Yatılı İlköğretim Bölge Okulu 7/B ve 7/C sınıflarında öğrenim gören 36 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak çoktan seçmeli test, karikatür çalışma kâğıdı testleri, öğretmen görüşme formu, dereceli puanlama anahtarlarından yararlanılmıştır. Sosyal bilgiler dersi 7. sınıf 2. ünite “Ülkemizde Nüfus” konuları kontrol grubu olan 7/C sınıfında dersin yıllık planında belirtilen yöntem ve etkinliklerle işlenmiştir. Deney grubu öğrencilerine bu yöntem ve etkinliklerin yanı sıra karikatür etkinliğine dayanan dersler yürütülmüştür. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Sosyal bilgiler dersinde eleştirel düşünmede karikatür kullanımının öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini artırdığını göstermiştir. Deney grubu öğrencilerinin eleştirel düşünme sorularına daha başarılı yanıtlar verdiği saptanmıştır. Öğrencilerin eleştirel düşünme unsurlarındaki başarı düzeyleri ile sosyal bilgiler notu ve genel not ortalamaları arasındaki pozitif ve anlamlı ilişkiler gözlemlenmiştir. Araştırmada elde edilen en ilginç sonuç, eleştirel düşünme gelişiminin içerikle ilişkili ve sınırlı olduğu; bir alanda elde edilen becerinin otomatik olarak başka alanlara yansımadağı bulgusudur. Öğrencilerin eleştirel

düşünme becerilerinde cinsiyete göre farklılığın olmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenler genel olarak sosyal bilgiler dersi, özel olarak da eleştirel düşünme becerisi için karikatür kullanımının yarar ve etkisi konusunda olumlu görüş bildirmişlerdir.

Palaz (2010), “ilköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanmanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi” adlı çalışmada karikatür materyali ile yapılandırmacı yaklaşımın öğrenci başarılarına yönelik etkilerini saptamaya çalışmıştır. Araştırma, karikatür materyalinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin eğitimindeki etkililiğini ortaya koyabilmek amacıyla, deneysel nitelikte yapılmıştır. Araştırma, 2008/2009 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa ili Akçakale İlçesi Süleyman Şah İlköğretim Okulu'nun 8/A ve 8/B şubelerinde bulunan 56 öğrenci ile yürütülmüştür. Bu öğrencilerin 28'i deney grubunu, diğer 28'i ise kontrol grubunu oluşturmuştur. 8/A sınıfı olan deney grubuna karikatür materyali destekli yapılandırmacı öğretim, 8/B sınıfı olan kontrol grubuna ise yapılandırmacı öğretim uygulanmıştır. Çalışmada, deney ve kontrol grubundaki öğrencilere araştırma sonunda nasıl bir farklılaşma gösterdiklerini tespit etmek amacıyla ünite başında ve sonunda olmak üzere hazırlanan başarı testi ve öğrenci tutum ölçekleri uygulanmıştır. Deney grubu sınıfına karikatür materyaliyle 4 hafta boyunca “Atatürkçülük” ünitesi işlenmiştir. Deney grubu öğrencileri için oluşturulan eğitim-öğretim ortamları, karikatür materyali ve diğer görsel-işitsel araç ve gereçler yardımıyla zenginleştirilmiştir. Diğer taraftan deney grubuyla eş zamanlı olarak kontrol grubuna da yapılandırmacı yaklaşım kullanılarak ders anlatılmıştır. Araştırma sonunda, karikatür materyali ile desteklenmiş yapılandırmacı öğrenmeye göre hazırlanmış öğrenme etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı kontrol grubu arasında “Atatürkçülük” ünitesindeki başarıları ve derse karşı tutumları bakımından deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada izlenen bilimsel yaklaşımın araştırma modeli, araştırma için belirlenen çalışma grubu ve örneklem, araştırmada kullanılan verilerin toplanma araçları, verilerin çözümlenmesi, deneysel işlemlerin uygulaması ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

4.1. Araştırma Modeli

Araştırmada, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisini belirlemek amacıyla deneysel yöntem kullanılmıştır.

Deneysel yöntemin temelinde deney vardır. Deney, düzenlenmiş ve denetim altında alınmış bir ortamda bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini saptama süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiyi ifade etmektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2013: 157). Bir başka ifade ile deney, bir hipotezin doğruluğunu incelemek veya bilenen bir gerçeği göstermek için kontrollü şartlar altında yapılan bir test olarak tanımlanabilir. Bu tanımlamanın kilit unsuru kontroldür ve deneysel araştırma bu yönü ile deneysel olmayan nicel araştırmalardan farklıdır (Muijs, 2004: 13).

Deneysel desenler farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Creswell'e göre (2014: 294) yarı deneysel, gerçek-deneysel ve faktöriyel desen olmak üzere üç deneysel desen vardır. Robson ve McCartan'a göre de (2016: 103) üç tür deneysel desen vardır ve bunlar; gerçek deneysel, yarı-deneysel ve tek vaka deneysel desenleridir. Fraenkel, Wallen ve Hyun ise (2012: 268-280) deneysel desenleri zayıf deneysel, gerçek deneysel, yarı deneysel ve faktöriyel desen olmak üzere dört desen olarak betimlemektedirler. Bu araştırmada

deneysel desenlerden hem gerçek deneysel desen hem de yarı deneysel desen kullanılmıştır. Her iki desen türünde yer alan ön test-son test kontrol gruplu desen tercih edilmiştir.

Çalışmanın gerçek deneysel desen boyutunu devlet okulundan araştırmaya dâhil edilen gruplarla yapılan deneysel boyut oluşturmaktadır. Deney-2 grubu ile kontrol grubu devlet ortaokulundan rastgele atama yoluyla oluşturulmuştur. Bu grupların oluşturulmasında okul yönetimi ile işbirliği yapılmış ve ilkokullardan belli bir başarı yüzdesi ile gelen öğrencilerden rastgele iki gruba atama yoluyla sınıflar oluşturulmuştur. Creswell'e göre (2014: 295) gerçek deneysel desen rastgele atama yoluyla oluşturulmuş iki gruptaki katılımcıları içeren geleneksel ve klasik bir desendir ve her iki gruba da ön test ve son test uygulanır, deneysel işlem sadece deney grubuna yapılır.

Cohen, Manion ve Morrison'a göre (2007: 275) gerçek bir deneysel desen bazı anahtar özellikleri içermelidir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- a) bir veya daha fazla kontrol grubu,
- b) bir veya daha fazla deney grubu,
- c) deney ve kontrol gruplarına seçkisiz atama,
- d) grupların denkliğini garanti etmek için ön test,
- e) bağımlı değişken üzerinde etkileri görmek için son test,
- f) deney grubuna ya da gruplarına bir veya daha fazla müdahale (işlem),
- g) bağımsız değişkenlerin izolasyonu, kontrolü ve manipülasyonu,
- h) deney ve kontrol grupları arasında etkileşimsizlik.

Araştırmanın gerçek deneysel deseninde bir kontrol ve bir deney grubu yer almış, deney ve kontrol grupları seçkisiz atama yoluyla oluşturulmuş, grupların denkliğini garanti etmek için ön test uygulanmış, bağımlı değişken olan sosyal bilgiler dersi başarısı, bilgilerin kalıcılığı ve yaratıcı düşünme becerileri için son test, bilgilerin kalıcılığı için ayrıca kalıcılık testi uygulanmış, deney grubuna bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay müdahale olarak kullanılmış, bağımsız değişken olan bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi izole edilmiş, kontrol grubunda klasik örnek olay yöntemi kullanılmış, kontrolü ve manipülasyonu sağlanmış ve de deney ve kontrol grupları arasında etkileşimsizlik sağlanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın gerçek deneysel deseni garanti altına alınmıştır.

Çalışmanın yarı deneysel desen boyutunu ise Bilim ve Sanat Merkezinden oluşturulan deney-1 grubunun, devlet okulundan oluşturulan deney-2 grubuna ve kontrol grubuna eşleştirme yoluyla çalışmaya dâhil edilmesi boyutu oluşturmaktadır. Yarı deneysel desen boyutunda da ön test ve son test kullanılmış, deneysel işlem deney-1 grubuna da uygulanmıştır.

Howit'e göre (1997'den akt. Büyüköztürk, 2011: 19) ön test-son test kontrol gruplu desen, yaygın olarak tercih edilen karışık bir desendir. Bu desende katılımcılar hem deneysel işlemden önce ve hem de deneysel işlemden sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçülürler. Ön test-son test kontrol gruplu desen, bir ilişkili desendir. Bunun nedeni ise katılımcıların bağımlı değişken üzerinden iki kez ölçülmesidir. Bunun yanında, farklı deneklerden oluşan deney ve kontrol gruplarının ölçümlerinin karşılaştırılması nedeniyle de bu desen, ilişkisizdir. Bir yanı ile ilişkili bir yanı ile ilişkisiz olan bu desen karışık bir desen olarak ifade edilmektedir.

Eckhardt ve Ermaan'a göre ise (1977) ön test- son test kontrol gruplu desenin gerekleri şunlardır:

- 1. Desen, bir denekler havuzunu gerektirir ve denekler yansız atama ile iki gruba ayrılır. Daha sonra yansız olarak seçilecek bir gruba (deney grubuna) bağımsız değişken uygulanacak, diğerine (kontrol grubuna) uygulanmayacaktır.*
- 2. Denekler bir deneyin katılımcıları olduklarını bilseler dahi mümkünse deney ya da kontrol grubunda olduklarını bilmemelidirler.*
- 3. Deneyin başlangıcında, bağımlı değişkenin bir ön test ölçümü, deney ve kontrol grubunda bulunan deneklerden elde edilmelidir.*
- 4. Sadece deney grubundaki denekler, işlem ya da deneysel değişken olarak da isimlendirilen bağımsız değişkeni almalıdır.*
- 5. Deneyin sonunda, bağımlı değişkenin bir son test ölçümü deney ve kontrol grubunda bulunan deneklerden elde edilmelidir.*
- 6. Bağımlı değişken üzerinde herhangi bir fark olup olmadığını kararlaştırmak için deney ve kontrol grupları karşılaştırılmalıdır (Akt. Büyüköztürk, 2011: 20).*

Muijs'e göre ise (2004: 18) ön test-son test kontrol gruplu desen aşağıdaki adımlarla gerçekleştirilir:

1. Katılımcılar, deney ve kontrol grubu olarak iki gruba yerleştirilir.
2. Deney grubu bir işleme tabi tutulurken kontrol grubunda bu işleme yer verilmez.

3. Deneyin etkisini ölçmek için kullanılan herhangi bir araçla her iki grup işlem yapılmadan önce ön teste ve genellikle aynı araçla işlem yapıldıktan sonra son teste tabi tutulur.

Araştırmada katılımcılar, deney-1, deney-2 ve kontrol grubu olarak üç gruba yerleştirmiştir. Deney gruplarına bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi uygulanırken kontrol grubunda klasik örnek olay yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada özel (üstün) yetenekli öğrencilerden oluşan deney-1 grubu sadece deney grubu olarak kullanılırken, devlet okulundan seçilen deney-2 grubu hem deney hem de deney-1 grubu için kontrol grubu olarak kullanılmıştır. Kontrol grubu hem deney-1 hem de deney-2 grubu için kontrol grubu işlevine sahiptir.

Dolayısıyla araştırmada bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli öğrenciler ve normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarısına ve bilgilerin kalıcılığına etkisine deney-1 grubu ile deney-2 ve kontrol grubuna “Sosyal Bilgiler Başarı Testi (SBBT)” ön test, son test ve kalıcılık testi olarak uygulanmış, yöntemin yaratıcı düşünme becerilerine etkisi için “Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği (YDÖ)” ön test ve son test olarak kullanılmıştır.

Çalışmada ön test-son test kontrol gruplu gerçek deneysel desenin simgesel görünümü şöyledir:

Gruplar	Grup Oluşturma	Ön test	Uygulama	Son test
D-2	R	O1	X	O3
K	R	O2		O4

Şekil 4.1.Gerçek deneysel desende ön test-son test kontrol gruplu desen

D-2: Deney grubu (normal gelişim gösteren öğrenciler)

K: Kontrol grubu (normal gelişim gösteren öğrenciler)

R: Grupların yansız (rastgele) oluşturulması

O: Ölçme

X: Yapılan deneysel müdahale veya uygulama (bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi)

Çalışmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desenin simgesel görünümü şöyledir:

Gruplar	Grup Oluşturma	Ön test	Uygulama	Son test
D-1	M	O1	X	O4
D-2	M	O2	X	O5
K	M	O3		O6

Şekil 4.2.Yarı deneysel desende ön test-son test kontrol gruplu desen

D-1: Deney grubu (özel (üstün) yetenekli öğrenciler)

D-2: Deney grubu (normal gelişim gösteren öğrenciler)

K: Kontrol grubu (normal gelişim gösteren öğrenciler)

M: Grupların eşleştirme yoluyla oluşturulması

O: Ölçme

X: Yapılan deneysel müdahale veya uygulama (bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi)

Araştırmada hem gerçek deneysel hem de yarı deneysel ön test - son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan desenin simgesel görünümü aşağıdaki gibidir:

Gruplar	Ön test	Uygulama	Son test	Kalıcılık
D-1	SBBT1, YDÖ1	Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş	SBBT2, YDÖ2	SBBT3
D-2	SBBT1, YDÖ1	Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş	SBBT2, YDÖ2	SBBT3
K	SBBT1, YDÖ1	Örnek Olay Yöntemi	SBBT2, YDÖ2	SBBT3

Şekil 4.3.Araştırmada kullanılan desenin simgesel görünümü

D-1: Deney grubu (özel (üstün) yetenekli öğrenciler)

D-2: Deney grubu (normal gelişim gösteren öğrenciler)

K: Kontrol grubu (normal gelişim gösteren öğrenciler)

SBBT: Sosyal Bilgiler Başarı Testi

YDÖ: Yaratıcı Düşünme Ölçeği

4.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada ikisi deney ve biri kontrol grubu olmak üzere üç grupla çalışma yürütüldüğünden çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çok aşamalı örneklemede örneklemenin her aşamasında farklı yöntem izlenebilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018: 87). Buna bağlı olarak araştırmada örnekleme yapılırken her aşamada farklı bir örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Birinci aşamada kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi ile araştırmacının görev yaptığı il seçilmiştir. Creswell'e göre (2014: 149) kolay ulaşılabilir örneklem tekniğinde amaç, uygun ve gönüllü olan katılımcıları araştırmaya dâhil etmektir. Çalışmanın deneysel olması zorlayıcı bir etken olarak araştırmada kolay ulaşılabilir örneklem seçimine yönlendirmiştir.

İkinci aşamada çalışma grupları belirlenmiştir. Çalışmanın deney-1 grubunu, özel (üstün) yetenekli öğrencilerin devam ettiği il merkezindeki tek bilim ve sanat merkezi olan Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi'nden oluşturulmuştur. Deney-1 grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden 5. sınıftaki 10 öğrencinin tamamı araştırmaya dâhil edilmiş, başka bir örnekleme yoluna gidilmemiştir. Bu merkezin seçilmesinde araştırmacının söz konusu merkezde çalışıyor olması ve buna bağlı olarak çalışmanın izinlerinin alınmasının, uygulamanın yapılmasının, öğrencilerin gönüllülük düzeyini artırmanın kolay ve ekonomik olması etkili olmuştur. Bu öğrencilerin oluşturduğu grup araştırmada “Deney-1 Grubu” olarak betimlenmiştir. Bu öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1

Araştırmanın Deney-1 Grubunda Yer Alan Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	n	%
Kız	8	80
Erkek	2	20
Toplam	10	100

Tablo 4.1 incelendiğinde araştırmanın deney-1 grubunu oluşturan özel (üstün) yetenekli öğrencilerin cinsiyete dağılımda kız öğrencilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Kız öğrenciler, grubun %80’ini oluştururken erkek öğrenciler ise %20’sini oluşturmuştur.

Çalışmanın deney-2 ve kontrol grubu belirleme işlemi iki adımda gerçekleşmiştir. Birinci adımda kolay ulaşılabilir örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu adımda Kırşehir il merkezinde

bulunan ortaokullardan araştırmacının, çalışma için gerekli izinleri alması, uygulamanın yapılması, öğrencilerin gönüllülük düzeyini artırmada hem okul yönetimi hem de sosyal bilgiler öğretmenleri ile iş birliği yapmasının kolay olduğu Cumhuriyet Ortaokulu araştırmanın kolay ulaşılabilir örnekleme olmuştur.

İkinci adımda basit seçkisiz örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu adımda okul yönetimi ile iş birliği yapılmış ve iki şubeye öğrencilerin öncelikli olarak ilkökul başarı notu dikkate alınarak seçkisiz bir şekilde dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Seçkisiz yolla oluşturulan 2 adet 5. sınıf şubelerine ön test uygulanmış ve ön test sonuçlarına göre ve seçkisiz yolla bir şube “Deney-2 Grubu” bir şube de “Kontrol Grubu” olarak betimlenmiştir. Böylece belirlenen Cumhuriyet Ortaokulu 5. sınıfındaki 2 şubeden deney-2 grubunda 28 öğrenci ve kontrol grubunda 29 öğrenci olmak üzere toplam 57 öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 4.2 ve Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.2

Araştırmanın Deney-2 Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	n	%
Kız	14	50
Erkek	14	50
Toplam	28	100

Tablo 4.2 incelendiğinde araştırmanın deney-2 grubunu oluşturan normal gelişim gösteren öğrencilerin cinsiyete göre dağılımda kız ve erkek öğrencilerin birbirine eşit olduğu görülmektedir.

Tablo 4.3

Araştırmanın Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	n	%
Kız	17	58.6
Erkek	12	41.4
Toplam	29	100

Tablo 4.3 incelendiğinde araştırmanın kontrol grubunu oluşturan normal gelişim gösteren öğrencilerin cinsiyet bakımından kız öğrencilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Kız öğrenciler, grubun %56.6’sını oluştururken erkek öğrenciler ise %41.4’ünü oluşturmuştur.

4.3.1.Araştırma Gruplarının Denkliğinin Belirlenmesi

Araştırma, iki deney ve bir kontrol grubu olmak üzere üç grup üzerinde gerçekleştirilmiştir. Grupların deneysel işlem öncesi denkliğini belirlemek için Sosyal Bilgiler Başarı Testi ön test olarak uygulanmıştır. Grupların denkliğini belirlemek için seçilecek olan testi belirlemek için ön test sonuçlarının normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bununla ilgili veriler Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4

Araştırma Grupların Ön Test Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Deney-1 Grubu	.957	10	.751
Deney-2 Grubu	.928	28	.055
Kontrol Grubu	.936	29	.081

Tablo 4.4’e göre Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Tüm gruplardaki öğrenci sayıları 30’un altında olduğu için Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde üç grubun p değerleri .05’den büyük olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Verilerin normal dağılım göstermesi parametrik testlerle analizlerin yapılacağı anlamına gelmektedir. Bu aşamada üç grup yani üç bağımsız değişken arasında anlamlı farka bakılacağından hangi testin işe koşulacağına kararını vermek için varyans analizi testlerinin bir başka varsayımı olan varyansların eşit olup olmadığının test edilmesi gerekmektedir. Bunun için yapılan Levene Testi sonuçları Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5

Araştırma Grupların Erişi Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

Levene İstatistiği	df1	df2	p
.280	2	64	.757

Tablo 4.5’e göre Levene istatistiği p değeri (0.757) 0.05’den büyük olduğu için varyansların eşitliğini sağladığı görülmüş ve One Way ANOVA testi yapılmasına karar verilmiştir. Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının deneysel işlem öncesi denkliğini incelemek amacıyla yapılan varyans analizi (One Way ANOVA) sonuçları Tablo 4.6 ve Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.6

Araştırma Gruplarının Denkliğini Belirlemede Ön Teste Göre Betimsel İstatistik Puanları

Grup	n	$\bar{X}$	S	Minimum	Maksimum
Deney-1 Grubu	10	6.8000	2.93636	3	12
Deney-2 Grubu	28	6.2857	2.67854	3	12
Kontrol Grubu	29	6.3103	2.82973	2	12

Tablo 4.6'ya göre araştırma gruplarının aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum puanlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7

Araştırma Gruplarının Denkliğini Belirlemede Ön Teste Göre “One Way Anava Testi” Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	2.150	2	1.075	.139	.871	--
Gruplar içi	495.521	64	7.743			
Toplam	497.672	66				

Tablo 4.7'ye göre deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının denkliğini belirlemede sosyal bilgiler dersi başarı testi ön test sonuçlarının gruplara göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir [$F_{(2-64)} = .139$; $p > 0.05$]. Bu sonuca göre araştırma gruplarının sosyal bilgiler dersi başarı testi puanları yönünden denk düzeyde oldukları bir başka ifade ile deneysel işlem öncesi araştırma gruplarının birbirine denk olduğu söylenebilir.

4.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçları olarak, örnekleme yer alan öğrencilere kişisel bilgi formu, sosyal bilgiler başarı testi ve yaratıcılık testi uygulanmıştır.

Veri toplama araçlarının araştırma sürecinde kullanılma durumları Tablo 4.8'de gösterilmektedir.

Tablo 4.8

Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarına Ön Test, Son Test ve Kalıcılık Olarak Uygulanan Veri Toplama Araçları

	Ön-test	Son-test	Kalıcılık
Deney-1 Grubu	Kişisel Bilgi Formu Sosyal Bilgiler Başarı Testi Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği	Kişisel Bilgi Formu Sosyal Bilgiler Başarı Testi Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği	Kişisel Bilgi Formu Sosyal Bilgiler Başarı Testi
Deney-2 Grubu	Kişisel Bilgi Formu Sosyal Bilgiler Başarı Testi Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği	Kişisel Bilgi Formu Sosyal Bilgiler Başarı Testi Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği	Kişisel Bilgi Formu Sosyal Bilgiler Başarı Testi
Kontrol Grubu	Kişisel Bilgi Formu Sosyal Bilgiler Başarı Testi Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği	Kişisel Bilgi Formu Sosyal Bilgiler Başarı Testi Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği	Kişisel Bilgi Formu Sosyal Bilgiler Başarı Testi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve özellikleri aşağıda ayrıntılı olarak betimlenmiştir.

4.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından öğrencilerin demografik özelliklerinden sınıf ve şubesi ile cinsiyet durumlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

4.4.2. Sosyal Bilgiler Başarı Testi (SBBT)

Bu araştırmada, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisini ölçmek amacıyla, araştırmanın başında oluşturulan alt problemler dikkate alınarak başarı testi hazırlanmıştır.

Sosyal bilgiler başarı testi, 5. sınıf sosyal bilgiler dersi müfredatında yer alan “Kültür ve Miras” ünitesindeki kazanımlara uygun olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Başarı testini hazırlamada aşağıdaki adımlar takip edilmiştir:

1. Sosyal bilgiler başarı testini geliştirmede ilk adımı belirtke tablosunun hazırlanması oluşturmuştur. Belirtke tablosunda yer alan konu ve kazanımlar Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9

Kültür ve Miras Ünitesi Konu ve Kazanımları

Kazanımlar	Konular
1 Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.	Uygarlıkları Öğreniyorum
2 Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.	Çevremizdeki Güzellikler
3 Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.	Kültürel Zenginliğimiz
4 Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.	Kültürümüzü Tanıyalım
5 Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.	Geçmişten Günümüze
Gündelik hayatta yerleşmiş kültürel unsurların sürekliliği ve değişimi üzerinde durulur.	Kültürümüz

Belirtke tablosu hazırlandıktan sonra “Kültür ve Miras” ünitesi çerçevesinde ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler programı, ders kitapları, kaynak kitaplar, önceki yıllara ait öğrenci çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları incelenmiş ve ilgili kaynaklardan yararlanılarak çoktan seçmeli tipinde 38 soru hazırlanmıştır. Bu soruların hangi konu ve kazanım ile ilişkili olduğuna dair belirtke tablosu Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10

Kültür ve Miras Ünitesi Belirtke Tablosu

Kazanımlar	Konular				
	1	2	3	4	5
1	18 Soru (1, 3, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 15, 17, 18, 20, 25, 27, 29, 30, 32, 33)				
2		7 Soru (2, 4, 21, 24, 31, 35, 38)			
3			7 Soru (5, 9, 11, 19, 28, 34, 36)		
4				4 Soru (14, 16, 23, 37)	
5					2 Soru (22, 26)

Hazırlanan bu test sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışmaları bulunan Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi'nden 4 akademisyene, 3 sosyal bilgiler öğretmenine incelemeleri için verilmiş ve alınan dönütlere uygun olarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra başarı testi, aynı üniteyi daha önce öğrenmiş olan 6. sınıftaki 148 öğrenciye uygulanmıştır.

Yapılan pilot çalışma sonunda soruların madde güçlük indisleri, madde ayırt edicilik indisleri ve güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Bu yolla oluşturulan başarı testi 25 sorudan oluşmuş ve testin alfa güvenirlik katsayısı .914 olarak hesaplanmıştır. Madde güçlük indisleri, madde ayırt edicilik indisleri, madde toplam korelasyonu ve Alfa güvenirlik katsayısı Tablo 4.11, Tablo 4.12 ve Tablo 4.13'de verilmiştir.

Tablo 4.11

Başarı Testi Madde Güçlük İndisleri Sonuçları

Soru No	Pj	Soru No	Pj	Soru No	Pj
30	0.05	26	0.39	10	0.61
15	0.06	37	0.40	09	0.63
12	0.10	35	0.41	16	0.63
25	0.10	33	0.43	17	0.63
20	0.14	8	0.46	05	0.64
28	0.26	38	0.49	29	0.64
32	0.26	11	0.53	03	0.66
06	0.30	27	0.53	24	0.66
13	0.31	36	0.54	02	0.74
18	0.35	22	0.55	31	0.78
21	0.35	14	0.58	04	0.81
07	0.38	19	0.58	01	0.86
23	0.39	34	0.59		

Pj: Güçlük İndisi

*Zorluk derecesi en yüksek olandan en düşük olana doğru sıralanmıştır.

Başarı testinin madde güçlük indisleri incelendiğinde; 30, 15, 12, 25, 20, 28, 32, 6, 13, 18, 21, 7, 23 ve 26. sorular çok zor, 1, 4, 31, 2, 24, 3, 29, 5, 17, 16, 9, 10. sorular ise kolay sorular olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.12

Başarı Testi Madde Ayırt Edicilik İndisleri Sonuçları

Soru No	rjx	Soru No	rjx	Soru No	rjx
30	0.00	21	0.5	26	0.73
15	0.03	8	0.53	29	0.73
4	0.08	13	0.53	16	0.75
12	0.10	28	0.53	33	0.75
20	0.13	3	0.58	10	0.78
32	0.18	37	0.60	35	0.78
25	0.20	18	0.65	34	0.83
1	0.28	24	0.68	38	0.83
7	0.35	17	0.70	14	0.85
31	0.40	22	0.70	19	0.85
6	0.45	27	0.70	36	0.93
9	0.45	5	0.73	11	0.95
2	0.48	23	0.73		

rjx: Ayırtıcılık İndisi

*Madde ayırtıcılık indisi en düşük olandan en yüksek olana doğru sıralanmıştır.

Başarı testinin madde ayırtıcılık indisleri incelendiğinde; 30, 15, 4, 12, 20 ve 32 soruların madde ayırtıcılık indisleri düşük olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.13

Başarı Testi Madde Toplam Korelasyonu ve Alfa Güvenirlilik Katsayıları

Soru No	Korelasyon	Alfa	Soru No	Korelasyon	Alfa	Soru No	Korelasyon	Alfa
30	0.033	0.917	03	0.422	0.914	23	0.572	0.912
15	0.040	0.917	21	0.422	0.914	34	0.598	0.911
25	0.092	0.917	06	0.448	0.913	19	0.61	0.911
04	0.111	0.917	27	0.458	0.913	13	0.617	0.912
20	0.112	0.917	17	0.470	0.913	18	0.617	0.911
32	0.132	0.917	24	0.505	0.913	14	0.621	0.911
12	0.161	0.916	22	0.506	0.913	33	0.621	0.911
01	0.202	0.916	37	0.513	0.913	35	0.657	0.911
31	0.340	0.915	05	0.52	0.912	26	0.663	0.911
07	0.346	0.915	16	0.532	0.912	36	0.667	0.91
09	0.349	0.915	28	0.538	0.912	38	0.672	0.91
02	0.370	0.914	29	0.542	0.912	11	0.681	0.91
08	0.382	0.914	10	0.553	0.912			

*Madde toplam korelasyonu en düşük olandan en yüksek olana doğru sıralanmıştır.

Başarı testinin madde toplam korelasyonu incelendiğinde; 30, 15, 25, 4, 20, 32, 12 ve 1. soruların madde toplam korelasyonlarının .300 değerinin altında olduğu tespit edilmiştir.

Madde güçlük, madde ayırt edicilik ve madde toplam korelasyon analizleri sonucunda 1, 4, 6, 7, 12, 13, 15, 18, 20, 25, 28, 30, 32 numaralı soruların çıkmasına karar verilmiştir. Çıkarılan bu sorular sonrasında belirtke tablosu dikkate alınarak 2., 4. ve 5. kazanımlara toplam soru sayısını 25'e denk getirmek ve kazanım soru dağılımını dengesini oluşturmak için 21, 23, ve 26. sorular uzman görüşü ile gerekli düzeltmeler yapılarak tekrar eklenmiş ve sosyal bilgiler başarı testi oluşturulmuştur. Bu yolla oluşturulan sosyal bilgiler başarı testine ait konu kazanım ilişkisi gösteren belirtke tablosu Tablo 4.14'da verilmiştir.

Tablo 4.14

Sosyal Bilgiler Başarı Testi “Kültür ve Miras Ünitesi” Belirtke Tablosu

Kazanımlar	Konular				
	1	2	3	4	5
1	7 Soru (3, 8, 10, 17, 27, 29, 33)				
2		6 Soru (2, 21, 24, 31, 35, 38)			
3			6 Soru (5, 9, 11, 19, 34, 36)		
4				4 Soru (14, 16, 23, 37)	
5					2 Soru (22, 26)

Hazırlanan sosyal bilgiler başarı testine ait belirtke tablosundan ve yukarıda yapılan açıklamalara göre her bir kazanım için konularının yoğunluğuna bağlı olarak sorular oluşturulduğu ve böylece hazırlanan başarı testinin (Ek-4) bu çalışma için geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

4.4.3. Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği

Whetton ve Cameron (2002) tarafından geliştirilen “How Creative Are You” adlı ölçek Aksoy (2004) tarafından “Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği” adıyla uyarlanmıştır. Ölçek Aksoy (2004) tarafından Türkçeye çevrilmiş, gerekli istatistiksel analizler yapılarak 40

maddelik son haline getirilmiştir. Ölçek yaratıcı kişiliklerin belirlenmesine yardımcı olmak üzere hazırlanmıştır. Ölçek derecelenme ölçeği olmakla beraber, 40. soruda yaratıcılıkla ilgili 54 tane sıfat verilmiştir. Bu sıfatların ölçekteki puan değeri her bireyin toplam yaratıcılık puanlarının hesaplanmasında, ayrı bir test görünümünde olduğu ve testin uyarılama çalışmalarında da daha önce kullanılmadığı için dikkate alınmamıştır. Ölçekte öğrencilerin yaratıcılık özelliklerini belirlemeye yönelik her bir ifade için “katılıyorum, “kararsızım”, “katılmıyorum” seçenekleri verilmiş öğrencilerden kendileri için en uygun ifadeyi seçmeleri istenmiştir (Ek-5). Ölçekte yer alan 39 maddenin güvenirlik katsayısı 0.94 bulunmuş ve faktör analizi sonucunda ölçek tek boyutlu çıkmış. Açıklanan varyans %45 olmuştur (Aksoy, 2004). Bu çalışmada güvenirlik katsayısı 0.86 bulunmuştur. Ölçekte yer alan her maddenin puanlaması farklıdır, ölçekte yer alan maddelerin sahip olduğu en düşük puan -2 en yüksek puan 30'dur. Ölçekteki her bir maddenin derecesine göre sahip olduğu puan değerleri Tablo 4.15’de verilmiştir.

Tablo 4.15

Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği Maddeleri ve Dereceleri Puan Tablosu

Madde No	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Madde No	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Madde No	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1	0	1	2	14	4	0	-2	27	2	1	0
2	0	1	2	15	-1	0	2	28	2	0	-1
3	4	1	0	16	2	1	0	29	0	1	2
4	-2	0	3	17	0	1	2	30	-2	0	30
5	2	1	0	18	3	0	-1	31	0	1	2
6	-1	0	3	19	0	1	2	32	0	1	2
7	3	0	-1	20	0	1	2	33	3	0	-1
8	0	1	2	21	0	1	2	34	-1	0	2
9	3	0	-1	22	3	0	1	35	0	1	2
10	1	0	3	23	0	1	2	36	1	2	3
11	4	1	0	24	-1	0	2	37	2	1	0
12	3	0	-1	25	0	1	3	38	0	2	2
13	2	1	0	26	-1	0	2	39	-1	0	2

Ölçekten alınan puanlara göre yaratıcılık düzeyleri;10 puandan az değerler için “Yaratıcılığı Olmayan”; 10–19 puan arası “Ortanın Altında Yaratıcı”; 20–39 puan arası “Orta Düzeyde Yaratıcı”; 40–64 puan arası “Ortanın Üzerinde Yaratıcı”; 65–94 arası

“Oldukça Yaratıcı”; 95–116 puan arası “Olağanüstü Yaratıcı” olarak belirlenmiştir (Aksoy,2004).

4.4.4. Kalıcılık Testi (KT)

Ön test ve son test olarak kullanılan sosyal bilgiler başarı testi çalışma tamamlandıktan 6 hafta sonra deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere kalıcılık testi olarak tekrar uygulanmıştır.

4.5. Araştırma Süreci ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulama aşamasına geçmeden önce gerekli izinler alınmıştır (Ek-1 ve Ek-2). Uygulama aşamasıyla ilgili yapılan eylemler sırasıyla aşağıdaki maddelerle açıklanmıştır.

1. Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler başarı testi geliştirilmiş, yaratıcı düşünme beceri ölçeği ise gerekli izinler alınarak araştırmada kullanılmıştır. Geliştirilen başarı testi ön test olarak kullanılarak çalışma gruplarının tespiti gerçekleştirilmiştir.
2. Araştırma 5. sınıf “Kültür ve Miras” ünitesinde gerçekleştirileceğinden öncelikle ders planları hazırlanmıştır (Ek-5, Ek-6, Ek-7, Ek-8 ve Ek-9). Ders planlarının içinde bir etkinlik örnek olay yöntemi ile tasarlanmıştır. Hazırlanan planlar Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi’nden iki uzmana ve ikisi devlet biri özel okulda çalışan üç sosyal bilgiler öğretmeninin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan ve sosyal bilgiler öğretmenlerinden alınan dönütler çerçevesinde ders planları gözden geçirilmiş ve son halleri oluşturulmuştur.
3. Hazırlanan ders planlarında yer alan örnek olaylar bant karikatürleri ile kullanılacağından bant karikatürlerinin oluşturulması aşamasına geçilmiştir. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğretim üyesi Dr. Öğretim Üyesi Uğur BAŞARMAK ile iş birliği içinde bant karikatürleri oluşturulmuş (Ek-10, Ek-11, Ek-12, Ek-13 ve Ek-14) ve oluşturulan bant karikatürlerinin anlaşılabilirliği için örneklem grubunda yer almayan 5. sınıf öğrencileri ile paylaşılmıştır.
4. Bant karikatürleri ile oluşturulan ders planları deney gruplarında, bant karikatürü olmayan ders planları kontrol grubunda işe koşulmuştur.

5. Deney ve kontrol gruplarında ön test uygulamaları kapsamında sosyal bilgiler başarı testi ve yaratıcı düşünme testleri 18 ve 20 Ekim 2018 tarihinde uygulanmıştır.
6. Deney-1 grubunda öğretim etkinlikleri araştırmacı tarafından yapılırken, deney-2 ve kontrol grubunda etkinlikler söz konusu grupların sosyal bilgiler öğretmeni tarafından uygulanmıştır. Her bir kazanım için oluşturulan ders planları işe koşulmadan önce sosyal bilgiler öğretmeni ile paylaşılmış ve etkinliklerin paralel yürütülmesi için gerekli hassasiyet oluşturulmuştur.
7. Deney ve kontrol gruplarında öğretim etkinliklerinin uygulanması 6 hafta süre ile gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler programında kültür ve miras ünitesi için programda öngörülen süre 18 saattir ve araştırmada da bu süre tam kullanılmıştır.
8. Deney-1 ve deney-2 grubundaki öğrencilere bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay müdahale olarak kullanıldığından öğrencilere bu yöntemin nasıl kullanılacağı ile ilgili bilgiler verilmiş ve örnek uygulama ile öğrencilerden neler yapmaları gerektiği konusu açıklığa kavuşturulmuştur. Kontrol grubunda ise klasik örnek olay yöntemi kullanılacağından bu gruptaki öğrencilere örnek olay yöntemi tanıtılmış, yöntemde onlardan nelerin istendiği açıklanmıştır. Ünitenin konu ve kazanımlarının tam olarak öğretilbilirliğini sağlamak için birçok yöntem, teknik, kaynak ve materyalden yararlanılmıştır. Kazanımlarla ilgili olarak çeşitli çalışma yaprakları ve etkinlikler tasarlanmış ve bu çalışma yapraklarının ve etkinliklerin her üç grupta da ortak kullanımı gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte her bir zamanım bittikten sonra o kazanım ile ilgili sınıf için değerlendirme etkinlikleri yapılmıştır. Sosyal bilgiler programının öngördüğü yapılandırmacı anlayışın işe koşulmasına özen gösterilmiştir.
9. Uygulamalar bittikten sonra deney ve kontrol gruplarına son test olarak sosyal bilgiler başarı testi ve yaratıcı düşünme beceri testi araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Son testin uygulanmasından 6 hafta sonra kalıcılık testi olarak hem ön test hem de son testte kullanılan sosyal bilgiler başarı testi kalıcılığı ölçmek için tekrar uygulanmıştır.

4.6. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri kaynaklarını deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilere uygulanan sosyal bilgiler başarı testi ve yaratıcı düşünme beceri testlerine öğrencilerin verdikleri cevaplardan oluşan veriler oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler başarı testi araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve bu aşamada SPSS 22 istatistik programı kullanılmış, madde güçlük indisi, madde ayırt edicilik indisi, madde toplam korelasyonu ve Alfa güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Betimsel istatistik puanları için aritmetik ortalama, standart sapma, standart hata ve düzeltilmiş p değerleri kullanılmıştır.

Araştırmada bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının test edilmesi için öncelikle her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişkene göre elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediği test edilmiştir. Bağımsız değişkenlerin her birinin grup büyüklüğü otuzun (30) altında olduğundan Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Shapiro ve Wilk'e göre (1965'den akt. Demir, Saatçioğlu ve İmrol, 2016: 134) örneklem büyüklüğünün 35'den küçük olması durumunda Shapiro-Wilk testi kullanılabilir. Verilerin normal dağılımları test edildikten sonra paralel test ölçümleri için normal dağılım gösteren veriler için Paired Samples T testi, normal dağılım göstermeyen veriler için Wilcoxon İşaretli Sıralar testi uygulanmıştır. Bağımlı değişken üzerinde etkisi incelenen 2'den fazla değişkene sahip bağımsız değişkenlerin etkisi ise normal dağılım gösteren veriler için One Way ANOVA testi, normal dağılım göstermeyen veriler için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testinde anlamlı fark belirlenmişse anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testlerinden Dunn's ikili çiftler testi uygulanırken, One Way ANOVA testinde ortaya çıkan anlamlı farkın kaynağını saptamak amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır. Parametrik testlerin kullanımında varyansların eşitliğine Levene testi ile bakılmış ve varyansların eşitliğini sağlamadığı durumlarda ANOVA tablosu yerine Welch tablosu tercih edilmiştir. Welch tablosu ile ortaya çıkan anlamlı farkın kaynağını saptamak amacıyla da Dunnett C testi işe koşulmuştur.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yönelik elde edilen istatistiksel sonuçlara ve yorumlarına yer verilmiştir.

5.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi “*bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin (deney-1) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?*” şeklindedir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde başarıya etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem öncesi ve deneysel işlem sonrası başarı testinden alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.1

Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Ön test	.957	10	.751
Son test	.792	10	.012

Tablo 5.1’e göre özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test puanları ile son test puanlarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği görülmektedir. Her iki teste katılan öğrenci sayısı 30’un altında olduğundan Shapiro-Wilk

testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde iki ölçümün p değerlerinden birinin .05’den küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların ön test ve son test sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Wilcoxon işaretli sıralar testi” yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5.2’de verilmiştir.

Tablo 5.2

Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları

Son-test Ön-test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.812	0.005
Pozitif Sıra	10	5.50	55.00		
Eşit	0	-	-		

“Wilcoxon işaretli sıralar testi” sonuçlarına göre, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin (deney-1) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($z=-2.812$, $p<0.05$). Pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerin tamamı son testte puanlarını ön teste göre artırmışlardır. Bu bağlamda anlamlı farkın son test lehine olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile bant karikatürlerinin kullanımı özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarılarını olumlu yönde artırmıştır.

5.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (deney-2) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin normal gelişim gösteren öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde başarıya etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem öncesi ve deneysel işlem sonrası başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.3

Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Ön test	.928	28	.055
Son test	.776	28	.000

Tablo 5.3'e göre bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test puanları ile son test puanlarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği görülmektedir. Her iki teste katılan öğrenci sayısının 28 olmasından dolayı Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde iki ölçümün p değerlerinden birinin .05'den küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların ön test ve son test sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için "Wilcoxon işaretli sıralar testi" yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5.4'de verilmiştir.

Tablo 5.4

Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının "Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi" Sonuçları

Son-test Ön-test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-4.631	0.000
Pozitif Sıra	28	14.50	406.00		
Eşit	0	-	-		

"Wilcoxon işaretli sıralar testi" sonuçlarına göre, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (deney-2) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($z=-4.631$, $p<0.05$). Pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerin tamamı son testte puanlarını ön teste göre artırmışlardır. Bu bağlamda anlamlı farkın son test lehine olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile bant karikatürlerinin kullanımı normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarılarını olumlu yönde artırmıştır.

5.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?*” şeklindedir.

Klasik örnek olay yönteminin normal gelişim gösteren öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde başarıya etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem öncesi ve deneysel işlem sonrası başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.5

Klasik Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları

Grup	Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	p
Ön test	.936	29	.081
Son test	.909	29	.016

Tablo 5.5’e göre klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ön test puanları ile son test puanlarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği bulgulanmıştır. Her iki teste katılan öğrenci sayısının 29 olmasından dolayı Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde iki ölçümün p değerlerinden birinin .05’den küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların ön test ve son test sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Wilcoxon işaretli sıralar testi” yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5.6’da verilmiştir.

Tablo 5.6

Klasik Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları

Son test Ön test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-4.707	0.000
Pozitif Sıra	29	15.00	435.00		
Eşit	0	-	-		

“Wilcoxon işaretli sıralar testi” sonuçlarına göre, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($z=-4.707$, $p<0.05$). Pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerin tamamı son testte puanlarını ön teste göre artırmışlardır. Bu bağlamda anlamlı farkın son test lehine olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile klasik örnek olay yöntemi normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarılarını olumlu yönde artırmıştır.

5.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir.

Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının deneysel işlemler sonrası sosyal bilgiler başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.7

Araştırma Grupların Son test Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Deney-1 Grubu	.792	10	.012
Deney-2 Grubu	.776	28	.000
Kontrol Grubu	.909	29	.016

Tablo 5.7’ye göre deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Tüm gruplardaki öğrenci sayıları 30’un altında olduğu için Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde üç grubun p değerleri .05’den küçük olduğu için verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların deneysel işlem sonrası sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Kruskal Wallis H Testi” yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testi sonuçları Tablo 5.8’de verilmiştir.

Tablo 5.8

Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Deneyisel İşlemler Sonrası Sosyal Bilgiler Başarı Testi Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	df	χ^2	p
Deney-1 Grubu	10	45.95	2	11.523	.003
Deney-2 Grubu	28	38.80			
Kontrol Grubu	29	25.24			

Tablo 5.8'e göre bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir [$\chi^2_{(2)}=11.523$; $p<0.05$]. Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Dunn's ikili çiftler testi üç grup için yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5.9'da verilmiştir.

Tablo 5.9

Deneyisel İşlemler Sonrası Sosyal Bilgiler Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farkın Kaynağına İlişkin Dunn's İkili Çiftler Testi Sonuçları

Grup1	Grup2	Test İstatistiği	Standart Hata	Standart İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Kontrol	Deney-2	13.562	5.117	2.650	.008	.024
Kontrol	Deney-1	20.709	7.083	2.924	.003	.010
Deney-2	Deney-1	7.146	7.116	1.004	.315	.946

Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testlerinden Dunn's ikili çiftler testine göre anlamlı farkın deney grupları lehine olduğu tespit edilmiştir. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören hem özel (üstün) yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) grubun hem de normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (deney-2) grubun, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerinin anlamlı düzeyde farklı olduğu tespit edilmiştir. Bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler başarı düzeyi klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgulanmıştır. Buna bağlı olarak aşağıdaki yorumlara gidilebilir:

1. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi, sosyal bilgiler dersi başarısını artırmaktadır.

2. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarısı, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarısına göre anlamlı düzeyde yüksektir.

3. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarısı, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarısına göre anlamlı düzeyde yüksektir.

5.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın beşinci alt problemi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) erişim puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir.

Bu alt problem kapsamında deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.10

Araştırma Grupların Erişim Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Deney-1 Grubu	.872	10	.105
Deney-2 Grubu	.928	28	.054
Kontrol Grubu	.978	29	.794

Tablo 5.10’a göre deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının erişim puanları normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Tüm gruptaki öğrenci sayıları 30’un altında olduğu için Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde üç grubun p değerleri .05’den büyük olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesi parametrik testlerle analizlerin yapılacağı anlamına gelmektedir. Bu aşamada üç grup yani üç bağımsız değişken arasında anlamlı farka bakılacağından hangi testin işe koşulacağının kararını

vermek için varyans analizi testlerinin bir başka varsayımı olan varyansların eşit olup olmadığının test edilmesi gerekmektedir. Levene Testi sonuçları Tablo 5.11’de verilmiştir.

Tablo 5.11

Araştırma Grupların Erişi Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

Levene İstatistiği	df1	df2	p
.605	2	64	.549

Tablo 5.11’e göre Levene istatistiği p değeri (0.549) 0.05’den büyük olduğu için varyansların eşitliğini sağladığı görülmüş ve One Way ANOVA testi yapılmasına karar verilmiştir.

Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının erişiş puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan varyans analizi (One Way ANOVA) sonuçları Tablo 5.12 ve Tablo 5.13’de verilmiştir.

Tablo 5.12

Araştırma Grupların Erişiş Puanlarına İlişkin Betimsel Veriler

	Araştırma Grupları	n	$\bar{X}$	S
1	Deney-1	10	16.50	2.95
2	Deney-2	28	15.71	4.06
3	Kontrol	29	13.00	3.73

Tablo 5.13

Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Erişiş Puanları Arasında Anlamlı Bir Farklılığa İlişkin Varyans Analizi (One Way ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	144.890	2	72.445	5.072	.009
Gruplar içi	914.214	64	14.285		
Toplam	1059.104	66			

Tablo 5.13’e göre deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının erişiş puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir [$F_{(2-64)} = 5.072$; $p < 0.05$]. Başka bir ifadeyle, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) erişiş düzeyleri birbirine göre değişmektedir. One Way ANOVA tablosu ile ortaya çıkan anlamlı farkın

kaynağını saptamak amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 5.14’de verilmiştir.

Tablo 5.14

Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Erişi Puanlarının Birbirlerine Göre İlişki Düzeyleri Scheffe Sonuçları

(I) Grup	(J) Grup	Ortalamalar Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Deney-1	Deney-2	.79	1.39	.853
	Kontrol	3.50*	1.38	.048
Deney-2	Kontrol	2.71*	1.00	.031

Scheffe sonuçlarına göre; deney-1 ($\bar{X}$ =16.50) ile kontrol ($\bar{X}$ =13.00), deney-2 ($\bar{X}$ =15.71) ve kontrol ($\bar{X}$ =13.00) arasında deney grupları lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bir başka ifade ile anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespiti için yapılan parametrik çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testine göre anlamlı farkın deney grupları lehine olduğu tespit edilmiştir. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören hem özel (üstün) yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) grubun hem de normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (deney-2) grubun, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre sosyal bilgiler dersi erişim düzeylerinin birbirine göre anlamlı düzeyde farklı olduğu söylenebilir. Bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki erişim düzeyleri, klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

1. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi, sosyal bilgiler dersinde erişimi artırmaktadır.
2. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersi erişimleri, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi erişimlerine göre anlamlı düzeyde yüksektir.
3. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi erişimleri, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi erişimlerine göre anlamlı düzeyde yüksektir.

5.6. Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın altıncı alt problemi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin (deney-1) son test ve kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığına etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem sonrası ve deneysel işlem bitiminden 6 hafta sonrasındaki başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.15

Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Kalıcılık	.939	10	.541
Son test	.792	10	.012

Tablo 5.15’e göre özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kalıcılık puanları ile son test puanlarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Her iki teste katılan öğrenci sayısı 10 olduğundan Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde iki ölçümün p değerlerinden birinin .05’den küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların kalıcılık ve son test sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Wilcoxon işaretli sıralar testi” yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5.16’da verilmiştir.

Tablo 5.16

Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları

Kalıcılık-Son test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	5	3.60	18.00	-1.667	0.096
Pozitif Sıra	1	3.00	3.00		
Eşit	4	-	-		

“Wilcoxon işaretli sıralar testi” sonuçlarına göre, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin (deney-1) kalıcılık ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($z=-1.667$, $p>0.05$). Negatif sıra ortalamalarına göre 5 öğrencinin kalıcılık puanları son test puanlarına göre düşük olduğu, pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerinden 1’inin kalıcılık puanının son teste göre yüksek olduğu ve eşitlik durumunda ise 4 öğrencinin olduğu yani 4 öğrencinin kalıcılık ve son test puanları arasında fark olmadığı tespit edilmiştir. Bir başka ifade ile bant karikatürlerinin kullanımı özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığını olumlu yönde etkilemiştir.

5.7. Yedinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın yedinci alt problemi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (deney-2) son test ve kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin normal gelişim gösteren öğrencilerinde sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığına etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem sonrası ve deneysel işlem bitiminden 6 hafta sonrasındaki başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.17

Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son Test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Kalıcılık	.781	28	.000
Son test	.776	28	.000

Tablo 5.17’ye göre bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kalıcılık puanları ile son test puanlarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği görülmektedir. Her iki teste katılan öğrenci sayısının 28 olmasından dolayı Shapiro-Wilk

testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde iki ölçümün de p değerlerinin .05’den küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların kalıcılık ve son test sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Wilcoxon işaretli sıralar testi” yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5.18’de verilmiştir.

Tablo 5.18

Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları

Kalıcılık-Son test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	16	13.19	211.00	-1.780	0.075
Pozitif Sıra	8	11.13	89.00		
Eşit	4	-	-		

“Wilcoxon işaretli sıralar testi” sonuçlarına göre, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (deney-2) kalıcılık ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($z=-1.780$, $p>0.05$). Negatif sıra ortalamalarına göre 16 öğrencinin kalıcılık puanları son test puanlarına göre düşük olduğu, pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerinden 8’inin kalıcılık puanlarının son teste göre yüksek olduğu ve eşitlik durumunda ise 4 öğrencinin olduğu yani 4 öğrencinin kalıcılık ve son test puanları arasında fark olmadığı tespit edilmiştir. Bir başka ifade ile bant karikatürlerinin kullanımı normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığını olumlu yönde etkilemiştir.

5.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın sekizinci alt problemi “*klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) son test ve kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?*” şeklindedir.

Klasik örnek olay yönteminin normal gelişim gösteren öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığına etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem sonrası ve deneysel işlem bitiminden 6 hafta sonrasındaki başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir

farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.19

Klasik Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son test Puanlarının Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Kalıcılık	.892	29	.006
Son test	.909	29	.016

Tablo 5.19’a göre klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kalıcılık puanları ile son test puanlarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği görülmektedir. Her iki teste katılan öğrenci sayısının 30’un altında olmasından dolayı Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde iki ölçümün de p değerlerinin .05’den küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların kalıcılık ve son test sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Wilcoxon işaretli sıralar testi” yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5.20’de verilmiştir.

Tablo 5.20

Klasik Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Normal gelişim gösteren öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kalıcılık Testi Puanları ile Son test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları

Kalıcılık-Son test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	23	12.96	298.00	-3.687	0.000
Pozitif Sıra	2	13.50	27.00		
Eşit	4	-	-		

“Wilcoxon işaretli sıralar testi” sonuçlarına göre, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) kalıcılık ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($z=-3.687$, $p<0.05$). Negatif sıra ortalamalarına göre 23 öğrencinin kalıcılık puanları son test puanlarına göre düşük olduğu, pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerinden 2’sinin kalıcılık puanının son teste göre yüksek olduğu ve eşitlik durumunda ise 4 öğrencinin

olduğu yani 4 öğrencinin kalıcılık ve son test puanları arasında fark olmadığı tespit edilmiştir. Bir başka ifade ile klasik örnek olay yöntemi normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığını olumsuz yönde etkilemiştir. Kontrol grubu öğrencilerinin kalıcılık testi puanları, son test puanlarına göre anlamlı düzeyde düşük olmuştur.

5.9. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir.

Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının son test yapıldıktan 6 hafta sonrası sosyal bilgiler başarı (kalıcılık) testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.21

Araştırma Grupların Kalıcılık Testi Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Deney-1 Grubu	.939	10	.541
Deney-2 Grubu	.781	28	.000
Kontrol Grubu	.892	29	.006

Tablo 5.21’e göre deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının kalıcılık testinden aldıkları puanların normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarında öğrenci sayıları 30’un altında olduğu için Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde üç gruptan deney-2 ve kontrol grubunun p değerleri .05’den küçük olduğu için verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların kalıcılık testi puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Kruskal Wallis H Testi” yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testi sonuçları Tablo 5.22’de verilmiştir.

Tablo 5.22

Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	df	χ^2	p
Deney-1 Grubu	10	47.50	2	19.317	.000
Deney-2 Grubu	28	41.27			
Kontrol Grubu	29	22.33			

Tablo 5.22'ye göre bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir [$\chi^2_{(2)}=19.317$; $p<0.05$]. Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Dunn's ikili çiftler testi üç grup için yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5.23'de verilmiştir.

Tablo 5.23

Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Kalıcılık Testi Puanları Arasında Anlamlı Farkın Kaynağına İlişkin Dunn's İkili Çiftler Testi Sonuçları

Grup1	Grup2	Test İstatistiği	Standart Hata	Standart İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Kontrol	Deney-2	18.940	5.134	3.689	.000	.001
Kontrol	Deney-1	25.172	7.106	3.543	.000	.001
Deney-2	Deney-1	6.232	7.138	.873	.383	1.000

Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespiti için yapılan parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testlerinden Dunn's ikili çiftler testine göre anlamlı farkın deney grupları (deney-1 ve deney-2) lehine olduğu görülmektedir. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören hem özel (üstün) yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) grubunun hem de normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (deney-2) grubunun, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (kontrol) grubuna göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılık düzeylerinin anlamlı düzeyde farklı olduğu söylenebilir. Bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin bilgilerin kalıcılık düzeyi klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre aşağıdaki yorumlar yapılabilir:

1. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi, sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığını artırmaktadır.
2. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığı, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığına göre anlamlı düzeyde yüksektir.
3. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığı, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığına göre anlamlı düzeyde yüksektir.

5.10. Onuncu Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın onuncu alt problemi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin (deney-1) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön uygulama ve son uygulama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisine etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem öncesi ve sonrası yaratıcı düşünme beceri testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.24

Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına Yönelik Normallik Testi Sonuçları

Uygulama	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Ön Uygulama	.955	10	.727
Son Uygulama	.949	10	.656

Tablo 5.24’e göre özel (üstün) yetenekli öğrencilerin yaratıcı düşünme beceri ön test puanları ile son test puanlarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Her iki teste katılan öğrenci sayısının 10 olmasından dolayı Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde iki ölçümün p

değerlerinden .05'den büyük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak yaratıcı düşünme beceri ön ve son uygulama puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “paired samples t testi” yapılmıştır. Paired samples t testi sonuçları Tablo 5.25’de verilmiştir.

Tablo 5.25

Özel (üstün) Yetenekli Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin “Paired Samples T Testi” Sonuçları

Grup	n	$\bar{X}$	S	df	t	p
Ön Uygulama	10	63.90	7.50	9	-5.558	.000
Son Uygulama	10	76.10	10.01			

T testi sonuçlarına göre, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin (deney-1) ön test beceri ve son test beceri puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t=-5.558$, $p<0.05$). Aritmetik ortalamalara bakıldığında son test yaratıcı düşünme beceri puanlarının (76.10) ön test yaratıcı düşünme puanlarından (63.90) daha yüksek olduğu ve anlamlı farkın son test yaratıcı düşünme beceri puanları lehine olduğu tespit edilmiştir. Bir başka ifade ile bant karikatürlerinin kullanımı özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerilerini olumlu artırmıştır.

5.11. On Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on birinci alt problemi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (deney-2) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön uygulama ve son uygulama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin normal gelişim gösteren öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisine etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem öncesi ve sonrası yaratıcı düşünme testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.26

Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin (Deney-2) Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları

Uygulama	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Ön Uygulama	.887	28	.006
Son Uygulama	.940	28	.108

Tablo 5.26'ya göre bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin yaratıcı düşünme beceri ön test puanları ile son test puanlarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Her iki teste katılan öğrenci sayısının 28 olmasından dolayı Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde iki ölçümün p değerlerinden birinin .05'den küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak yaratıcı düşünme beceri ön test ve son test puanları arasında anlamlı farkı test etmek için "Wilcoxon işaretli sıralar testi" yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5.27'de verilmiştir.

Tablo 5.27

Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin (Deney-2) Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin "Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi" Sonuçları

Ön Uygulama Beceri- Son Uygulama Beceri	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	.00	.00	-4.634	0.000
Pozitif Sıra	28	14.50	406.00		
Eşit	0	-	-		

"Wilcoxon işaretli sıralar testi" sonuçlarına göre, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (deney-1) yaratıcı düşünme beceri ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($z=-4.634$, $p<0.05$). Pozitif sıra ortalamalarına göre tüm öğrencilerin (28) yaratıcı düşünme beceri son test puanları ön test puanlarından daha yüksek olduğundan anlamlı fark son test beceri puanları lehine gerçekleşmiştir. Bir başka ifade ile bant karikatürlerinin kullanımı normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerilerini olumlu yönde etkilemiştir.

5.12. On İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on ikinci alt problemi “*klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön uygulama ve son uygulama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?*” şeklindedir.

Klasik örnek olay yönteminin normal gelişim gösteren öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisine etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem öncesi ve sonrası yaratıcı düşünme testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.28

Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin (Kontrol) Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları

Uygulama	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Ön Uygulama	.918	29	.028
Son Uygulama	.895	29	.007

Tablo 5.28’e göre klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin yaratıcı düşünme beceri ön test puanları ile son test puanlarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Her iki teste katılan öğrenci sayısının 29 olmasından dolayı Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde iki ölçümün p değerlerinin .05’den küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak yaratıcı düşünme beceri ön test ve son test puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Wilcoxon işaretli sıralar testi” yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5.29’de verilmiştir.

Tablo 5.29

Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin (Kontrol) Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları

Ön Uygulama Beceri- Son Uygulama Beceri	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	7	8.29	58.00	-2.813	0.005
Pozitif Sıra	18	14.83	267.00		
Eşit	4	-	-		

“Wilcoxon işaretli sıralar testi” sonuçlarına göre, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) son test yaratıcı düşünme beceri puanları ve ön test yaratıcı düşünme puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($z=-2.813$, $p<0.05$). Negatif sıra ortalamalarına göre 7 öğrencinin son test yaratıcı düşünme beceri puanlarının ön test yaratıcı düşünme puanlarına göre düşük olduğu, pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerinden 18’inin son test yaratıcı düşünme beceri puanlarının ön test yaratıcı düşünme puanlarına göre yüksek olduğu ve eşitlik durumunda ise 4 öğrencinin olduğu yani 4 öğrencinin son test yaratıcı düşünme beceri puanları ve ön test yaratıcı düşünme puanları arasında fark olmadığı tespit edilmiştir. Pozitif sıra ortalamasının yüksek olması anlamlı farkın son test yaratıcı düşünme beceri puanları lehine olduğunu göstermektedir. Bir başka ifade ile klasik örnek olay yöntemi, normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerilerini olumlu yönde etkilemiştir.

5.13. On Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on üçüncü alt problemi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön ve son uygulama fark puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir.

Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön ve son uygulama fark puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına bakılmıştır.

Tablo 5.30

Araştırma Grupların Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına Göre Normallik Testi Sonuçları

Grup	İstatistik	Shapiro-Wilk	
		df	p
Deney-1 Grubu	.968	10	.873
Deney-2 Grubu	.963	28	.399
Kontrol Grubu	.962	29	.375

Tablo 5.30'a göre Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının normallik testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Her üç gruptaki öğrenci sayısı 30'un altında olduğundan Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p değerleri incelendiğinde .05'den büyük olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesi parametrik testlerle analizlerin yapılacağı anlamına gelmektedir. Bu aşamada üç grup yani üç bağımsız değişken arasında anlamlı farka bakılacağından hangi testin işe koşulacağına kararını vermek için varyans analizi testlerinin bir başka varsayımı olan varyansların eşit olup olmadığının test edilmesi gerekmektedir. Bunun için yapılan Levene Testi sonuçları Tablo 5.31'de verilmiştir.

Tablo 5.31

Araştırma Grupların Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

Levene İstatistiği	df1	df2	p
7.066	2	64	.002

Tablo 5.31'e göre Levene istatistiği p değeri (0.002) 0.05'den küçük olduğu için varyansların eşitliğini sağlamadığı görülmüş, bu nedenle ANOVA tablosu yerine Welch tablosu kullanılmıştır. Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön ve son uygulama fark puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla varyans analizi (WELCH) sonuçları Tablo 5.32 ve Tablo 5.33'de verilmiştir.

Tablo 5.32

Araştırma Grupların Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarına İlişkin Betimsel Veriler

	Araştırma Grupları	n	$\bar{X}$	S
1	Deney-1	10	12.20	6.94
2	Deney-2	28	9.89	4.02
3	Kontrol	29	5.03	8.10

Tablo 5.33

Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanları Arasında Anlamlı Bir Farklılığa İlişkin Varyans Analizi (WELCH) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Welch	df1	df2	p
Yaratıcı Düşünme Becerisi	5.027	2	22.403	.016

Tablo 5.33’de görüldüğü gibi deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön ve son uygulama fark puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır (Welch $(2-22.403) = 5.027$, $p < .05$). Başka bir ifadeyle, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön ve son uygulama fark puanları birbirine göre değişmektedir. Welch tablosu ile ortaya çıkan anlamlı farkın kaynağını saptamak amacıyla Dunnett C testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 5.34’de verilmiştir.

Tablo 5.34

Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği Ön ve Son Uygulama Fark Puanlarının Birbirlerine Göre İlişki Düzeyleri Dunnett C sonuçları

(I) Grup	(J) Grup	Ortalamalar Farkı (I-J)	Standart Hata
Deney-1	Deney-2	2.30714	2.32280
	Kontrol	7.16552*	2.66176
Deney-2	Kontrol	4.85837*	1.68666

Dunnett C sonuçlarına göre; deney-1 ($\bar{X} = 12.20$) ile kontrol ($\bar{X} = 5.03$), deney-2 ($\bar{X} = 9.89$) ve kontrol ($\bar{X} = 5.03$) grupları arasında deney grupları lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bir başka ifade ile anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespiti için yapılan parametrik çoklu karşılaştırma testlerinden Dunnett C testine göre anlamlı farkın deney grupları lehine olduğu tespit edilmiştir. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören hem özel (üstün) yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) grubun hem de normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (deney-2) grubun, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön ve son uygulama fark puanları birbirine göre anlamlı düzeyde farklı olduğu söylenebilir. Bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön ve son uygulama fark puanları, klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre aşağıdaki yorumlar yapılabilir:

1. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi, sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisini artırmaktadır.

2. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisi, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisine göre anlamlı düzeyde yüksektir.

3. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisini, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme becerisine göre anlamlı düzeyde yüksektir.

BÖLÜM VI

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu bölümde araştırmanın sonuçları, bu sonuçların ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalar ile karşılaştırmalı olarak maddeler halinde tartışılmasına yer verilmiştir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde sosyal bilgiler dersi için elde edilen erişim puanları arasında da anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (deney-2) grubunun klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre hem sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerinin hem de erişim puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Benzer şekilde bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) grubun klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre hem sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerinin hem de erişim puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara bağlı olarak bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin öğrencilerin hem sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerini hem de erişim puanlarını klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yükselttiği görülmüştür.

Bir başka ifade ile araştırmanın problemlerine yönelik olarak, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde akademik başarıyı artırmada etkili olduğu ve yine bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde akademik başarısını artırmada etkisi olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.

Savaş'a göre (2014) öğrenme ortamının zenginleştirilmesi ve öğrencinin derse aktif katılımının sağlanması, ders ve öğrenci açısından önemlidir ve öğrenme ortamında mizaha başvurulması öğrencilerin bireysel iletişimini sağlamaktadır. Böylece oluşturulan ortamların başarıyı beraberinde getirebileceği söylenebilir. Nitekim Bayülgen'e göre (2011) karikatür, dolayısıyla mizah öğrencilere ve öğretmenlere daha rahat, ilgi çekici ve motive edici bir sınıf atmosferi sağlamakta ve mizahın; problem çözme, yaratıcılık, dil becerileri ve stresle başa çıkma gibi bilişsel becerilerle ilişkili olduğu savunulmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin hem sosyal bilgiler dersindeki akademik başarıyı hem de erişim düzeyini artırdığına yönelik sonucun alan yazındaki betimlemelerle desteklendiği söylenebilir.

Yine ilgili literatür incelendiğinde eğitimde mizah ile ilgili olarak yapılan çalışmaların mizahın bilgi sağlamada, kalıcılıkta, yaratıcılık ve eleştirel düşünmede, problem çözme becerilerinde, ilgi ve dikkatin artırılmasında, öğrenmeye yönelik tutumlarda olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir (Kılınç, 2008). Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin hem sosyal bilgiler dersinde akademik başarıyı hem de erişim düzeyini artırdığına yönelik sonucun bu açıklamalarla da örtüştüğü görülebilir. Bununla birlikte sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarılarında ve erişim düzeylerinde etkili olduğu sonucuna ulaşıldığı da alan yazında görülmektedir (Durualp, 2006; Koçoğlu, 2012).

Karikatür kullanımının sosyal bilgiler dersi dışında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Coğrafya Öğretimi ve Fen Bilgisi dersine yönelik başarı düzeylerini artırmada da etkili olduğuna dair araştırma sonuçları da vardır (Palaz, 2010; Ayyıldız, 2010; Başarmak, 2013; Demirci, 2013). Tüm bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, bant karikatürlerinin kullanımının hem sosyal bilgiler dersi akademik başarıyı hem de erişim düzeyini artırdığı sonucunu desteklediği söylenebilir.

Araştırmada hem bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin hem de klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin ön test ve son test

puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle örnek olay yönteminin klasik ya da bant karikatürleriyle desenlenerek kullanımında öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarı düzeyleri artmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde örnek olay yönteminin geleneksel öğretim yönleri ile karşılaştırıldığında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi, sosyal bilgiler ve hayat bilgisi gibi derslerde öğrencilerin başarı düzeylerini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Pehlivan, 1997; Şimşek, 2005; Aykaç, 2007; İbrahimoğlu ve Öztürk, 2013; Aydemir, 2010; Akgün, 2013). Bu araştırmada da örnek olay yönteminin hem klasik olarak kullanımı hem de bant karikatürleriyle kullanımında sosyal bilgiler dersinde başarıyı artırdığı tespit edilmiştir. Bu sonuçların alan yazındaki sonuçlarla örtüştüğü görülmektedir.

2005 yılında yürürlüğe giren öğretim programları yapılandırmacı anlayış temele alınarak hazırlandığı ve bu sınıflarda aktif öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı dikkate alındığında öğrencilerin derslerdeki başarılarının bu durum ile açıklanabileceği söylenebilir. Bu çalışmada yer alan çalışma gruplarının tamamında sosyal bilgiler öğretim programının doğası gereği yapılandırmacı anlayış dikkate alınarak dersler planlanmış ve yine bu çerçevede derslerin işlenmesine özen gösterilmiştir. Bu bağlamda örnek olay yönteminin hem klasik hem de bant karikatürleri ile desenlenmiş olması durumunda ortaya çıkan sosyal bilgiler başarı düzeylerinin açıklaması söz konusu programın genel özelliğine bağlanabilir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) kalıcılık testi puanlarına göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farkın deney grupları (deney-1 ve deney-2) lehine olduğu görülmektedir. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören hem özel (üstün) yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) grubun hem de normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (deney-2) grubun, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılık düzeylerinin anlamlı düzeyde farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifade ile bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde edindikleri bilgilerin kalıcılık düzeyi klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Bu sonuçlar çerçevesinde araştırmanın problemlerine yönelik olarak, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili olduğu görülmektedir.

Bilgilerin kalıcılığını sağlamada mizahın olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir (Kılınç, (2008). Nitekim Koçoğlu (2012) sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki öğrenmelerinin kalıcılığını sağladığını tespit etmiştir. Bu çalışmada bant karikatürleri ile desenlenmiş örnek olay yönteminin bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili olduğuna yönelik sonucun ilgili açıklamalarla desteklendiği görülebilir. Başka bir ifade ile bant karikatürlerinin kullanımı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde edindikleri bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili olduğu söylenebilir.

Çalışmada yer alan deney ve kontrol gruplarının son test ve kalıcılık puanları arasındaki karşılaştırmalarında deney gruplarındaki etkinliklerin sosyal bilgiler dersi bilgilerinin kalıcılığını sağlamada etkili olduğu görülürken kontrol grubundaki öğrencilerde gerçekleştirilen etkinliklerin bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda bant karikatürlerinin sosyal bilgiler dersinde elde edilen bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili olduğu söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde örnek olay yönteminin geleneksel öğretim yönleri ile karşılaştırıldığında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi, sosyal bilgiler ve hayat bilgisi gibi derslerde öğrencilerin edindikleri bilgilerin kalıcılık düzeylerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Şimşek, 2005; Aykaç, 2007; Aydemir, 2010; Akgün, 2013). Bu çalışmada da örnek olay yönteminin klasik olarak kullanımının sosyal bilgiler dersinde edilen bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili olmadığı fakat örnek olayların bant karikatürleriyle desenlendiğinde sosyal bilgiler dersinde edinilen bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde klasik örnek olay yönteminin kullanımının bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili olduğu ile ilgili sonuçlarla araştırmanın sonuçlarının birebir örtüştüğü söylenemez.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre özel (üstün) yetenekli öğrencilerin başarı düzeylerinin ve bilgilerin kalıcılık düzeylerinin normal gelişim gösteren öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edildi. Akkanat (2004) ve Ataman'a göre (2004) okul başarısı özelinde bakıldığında özel (üstün) yetenekli öğrenciler her öğretim aşamasında bulundukları sınıfın genel olarak iki sınıf üstünde bilgiye sahip ve bazı konularda bu üstünlüğün dört sınıf düzeyine kadar çıkabildiğini belirtmektedirler. Bu çerçevede özel

(üstün) yetenekli öğrencilerin başarı ve kalıcılık düzeylerinin diğer öğrencilere göre yüksek olması ilgili literatürle örtüşmektedir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli öğrenciler (deney-1) ile normal gelişim gösteren öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin (kontrol) yaratıcı düşünme becerisi ölçeği ön ve son uygulama fark puanlarına göre yaratıcı düşünme beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farkın deney grupları (deney-1 ve deney-2) lehine olduğu görülmektedir. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören hem özel (üstün) yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) grubun hem de normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (deney-2) grubun, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre sosyal bilgiler dersindeki yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin anlamlı düzeyde farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifade ile bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki yaratıcı düşünme beceri düzeyleri klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Bu sonuçlara göre araştırmanın problemlerine yönelik olarak, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme beceri düzeylerini artırmada etkili olduğu ve yine bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme beceri düzeylerini artırmada etkisi olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.

Araştırmada hem bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin hem de klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin ön ve son uygulama puanlarına göre sosyal bilgiler dersi yaratıcı düşünme becerisi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle örnek olay yönteminin klasik ya da bant karikatürleriyle desenlenerek kullanımında öğrencilerin sosyal bilgiler dersi yaratıcı düşünme becerisi düzeyleri artmaktadır.

Presseisen (1991) temel düşünme becerilerinden birinin yaratıcı düşünme [yeni bir şey üretme] olduğunu belirtmektedir (akt. Doğanay, 2009). Yaratıcı düşünme içinde yaratıcılık kavramını barındırmaktadır ve yaratıcılık bilinenlerden, yeni bir şeyler ortaya çıkarma, yeni özgün bir senteze varma, birtakım sorulara yeni çözüm yolları bulma, yeni fikir ve

ürünler ortaya koyma, şeklinde tanımlanabilir. Yaratıcı bir kişide merak, sabır, buluşlar yapma yeteneği ile orijinal düşünme, deney ve araştırmalar yapabilme ve sentezci yargılara varabilme yeteneği bulunmaktadır. Yaratıcı kişilerin davranış ve tutumlarında oldukça bağımsız davrandıkları ileri sürülmektedir. Zekâ ve yaratıcılık, çocuğun doğuştan getirdiği yeteneklerdir. Uygun çevre koşulları ve eğitimle her ikisi de keşfedilebilir ve gelişmesine yardımcı olunabilir (Demirkaya, 2011). Bu bağlamda çocukların eğitim süreçlerinde onların yaratıcılıklarını ortaya çıkarabilecekleri uygun ortamların oluşturulması, hazırlanması ve işe koşulması önemli olabilir. Eğitim ortamlarının söz konusu özelliklere sahip olmasında aktif öğrenme yöntemlerinin etkili olacağı söylenebilir ve aktif öğrenme yöntemlerinden birini örnek olay yöntemi oluşturmaktadır. Yeşil'e göre (1999) örnek olay yöntemi; eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, karar verme, problem çözme, araştırma ve sorgulama gibi temel becerileri kazandırmada etkili bir şekilde kullanılabilir. Yine örnek olay yönteminin yararları ele alındığında aşağıdaki maddelerin karşımıza çıktığı görülmektedir (Küçükahmet, 1995: 57; Ün Açıkgoz, 2002; Ün Açıkgoz, 2003; Sönmez, 2001; Ocak, 2007; Alacapınar, 2008; Aydın, 2011; Cengizhan, 2015):

- Örnek olay yönteminde belli bir sorunla ilgileniliyor olması öğrencilerin ilgi ve güdülerini artırabilir.
- Ders kitabı çerçevesinde gerçekleşen öğretime alternatif olarak öğrencilerin farklı materyallerle etkileşimini sağlar.
- Öğrencilerin problem çözme yeteneği gelişir.
- Öğrencileri iş birliği içinde çalışmaya teşvik eder.
- Öğrencilerin yaratıcı çözüm yolları üretmesine yardımcı olur.
- Öğrencilerin karar verme becerilerini destekler.
- Öğrencilerin bir konu hakkında derinlemesine düşünmelerine ve olayı ayrıntıları ile görmelerine yardım eder.
- Örnek olay yöntemi öğrencilerin yaşama hazırlanmasına katkı sağlar.
- Ezberlenmiş bilgilerin tekrarı yerine, açıklama ve yorum yapmayı gerektiren sorularla öğrenci düşünmeye sevk edilir.
- Sözel iletişim becerilerini geliştirir.
- Öğrencilerin zihin yeteneklerini geliştirir.
- Öğrencilerin hazırlama, yargılama, karar verme (değerlendirme), yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlayabilir.

- İyi planlanmış ve yöneltmiş sorularla öğrencilerin düşünceleri sağlanır.

Maddeler incelendiğinde örnek olay yönteminin yaratıcı düşünme becerisini de kapsayan birçok beceriyi kazandırmada fayda sağladığı görülmektedir. Bunun yanında karikatür ile ilgili literatürde de karikatürlerin dolayısıyla mizahın öğrencilere ve öğretmenlere daha rahat, ilgi çekici ve motive edici bir sınıf atmosferi sağladığı ve mizahın; problem çözme, yaratıcılık, dil becerileri ve stresle başa çıkma gibi bilişsel becerilerle ilişkili olduğu savunulmaktadır (Bayülgen, 2011). Bununla birlikte öğrencilerin, karikatürler aracılığıyla konuya ilişkin eleştirel bakış açısı kazandığı, eleştirel düşünme ve yorumlama yeteneklerinin geliştiği belirtilmektedir (Kleeman, 2006'den akt. Başarmak, 2013). Yine mizahın yaratıcılık, eleştirel düşünmede, problem çözme becerilerini geliştirdiği görülmektedir (Kılınç, 2008; Flowers, 2001'den akt. Başarmak, 2013). Bunun yanında Khalid, Meerah ve Halim'e göre (2010) eğitim – öğretim etkinliklerinde kullanılan karikatürler, öğrenciler için ilgi çekici öğrenme ortamı oluşturmakta ve bu yolla öğrencilerin hayal güçleri ve yaratıcılıkları artmaktadır. Hem yaratıcı düşünme becerileri hem örnek olay yöntemi hem de karikatürlerle ilgili yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında bu araştırmada oraya çıkan örnek olay yönteminin klasik ya da bant karikatürleriyle desenlenerek kullanımında öğrencilerin sosyal bilgiler dersi yaratıcı düşünme becerisini artırdığına yönelik sonucun ilgili literatürle desteklendiği söylenebilir.

6.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

- Bu araştırmada bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyini artırdığı, bilgilerin kalıcılığını sağladığı ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda hem sosyal bilgiler hem de sınıf öğretmenlerine bant karikatürlerini kullanmaları önerilebilir. Bunun yanında öğretmenlere hizmet içi eğitimler yoluyla bant karikatürleri oluşturma eğitimi verilebilir.
- Araştırmada bant karikatürlerinin başarı, kalıcılık ve yaratıcılığı artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler ders kitapları hazırlanırken bu durum dikkate alınarak birçok kazanımın anlatımında ve sunumunda bant karikatürlerinden yararlanılması önerilebilir.

- Bu araştırmada bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyini artırdığı, bilgilerin kalıcılığını sağladığı ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılacak olan başka çalışmalarla diğerk derslerde de benzer şekilde başarı, kalıcılık ve yaratıcı düşünme becerilerine bakılabilir.
- Bu araştırma 5. sınıf “Kültür ve Miras” ünitesinde gerçekleştirilmiştir. Yapılacak olan başka çalışmalarda hem sınıf düzeyi hem de üniteler farklılaştırılabilir.
- Bu araştırmada temel düşünme becerilerinden yaratıcı düşünme becerisi araştırmada konu edinilmiştir. Yapılacak olan başka çalışmalarda diğerk temel düşünme becerileri konu edilerek bant karikatürlerinin etkisi test edilebilir.
- Bu araştırmada bant karikatürlerinin beceri geliştirmede etkisi sınanmıştır. Başka çalışmalarla değerk edinimi de sınanabilir.
- Araştırma nicel boyutla ele alınmış ve deneysel olarak kurgulanmıştır. Yapılacak olan başka çalışmalarda bant karikatürü kullanımının öğrenci ve öğretmen görüşleriyle olumlu ve olumsuz yanları gibi birçok özelliğine nitel olarak bakılabilir.
- Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin başarıyı artırmada etkili olduğu sonucundan hareketle öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinde mizah ve mizahi unsurlardan daha çok faydalanmaları önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Adalı, B. (2005). *İlköğretim 5.sınıf Fen Bilgisi dersinde virüsler- bakteriler, mantarlar ve protistler konularının öğreniminde örnek olay yöntemi kullanılması ve öğrencilerin akademik başarılarına ve fen bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Akgül, N. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler ve karşılaşılan sorunlar (Niğde ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Akarsu, F. (2004). *Üstün veya özel yetenekliler. 1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı içinde (s. 127-154)*. İstanbul: Çocuk Vakfı
- Akgün, Ş. (2001). *Fen bilgisi öğretimi*. Ankara: Pegem
- Akgün, İ. H. (2013). *Sekizinci sınıf vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde örnek olay yöntemiyle öğretimin öğrenme düzeyine ve kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Akkanat, H. (2004). *Üstün veya özel yetenekliler. 1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı içinde (s. 169-193)*. İstanbul: Çocuk Vakfı
- Aksoy, B. (2004). *Coğrafya öğretiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımı*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyol, S., & Fer, S. (2010). Effects of social constructivist learning environment design on 5th grade learners' learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 9, 948-953.
- Alacapınar, G. F. (2008). *Örnek olay yöntemi ve eğitimde örnek olaylar*. Ankara: Anı
- Arı, R., Üre, Ö., & Yılmaz, H. (1999). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi: Eğitimin psikolojik temelleri*. Konya: Mikro

- Arık, A. (1990). *Yaratıcılık*. Ankara: Kültür Bakanlığı
- Ataman, A. (1998). Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler. S. Eripek (Ed), *Özel eğitim içinde* (s. 170-194). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Ataman, A. (2004). Üstün Zekâlı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 155-168). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Ataman, A. B. (2008). *Üstün yetenekli çocuklarda aile ortamının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi: İstanbul BİLSEM örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydemir, G. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay yönteminin öğrencilerin çevre bilincine ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, M. Z. (2011). *Okulda ahlak eğitimi ve ahlak öğretiminde örnek olay incelemesi yöntemi*. Ankara: Nobel
- Aykaç, N. (2007). Sosyal bilgiler dersinde aktif öğretim yöntemlerinin kullanılmasının öğrencilerin derse karşı tutumuna, erişim düzeyine ve kalıcılığa etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 24- 37.
- Ayyıldız, N. (2010). *Coğrafya öğretiminde karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayyıldız, Y., & Tarhan, L. (2012). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin kimya dersine yönelik tutumlarında örnek olay çalışmalarının etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 62-70.
- Bacanlı, H. (2006). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel
- Barth, J. L., & Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler eğitimi: Kaynak üniteler*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi
- Barut, D. (2017). *6. sınıf sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının yaratıcı düşünmeye etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başar Daz, T. (2018). *BİLSEM'e devam eden ÖYG ve BYF programında eğitim gören üstün yetenekli öğrencilerin kimya dersine yönelik görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Başarmak, U. (2013). *Karikatür animasyonuna dayalı çevrimiçi öğrenme ortamının öğrencilerin başarısına, fen öğrenmeye yönelik motivasyonuna ve mizaha yönelik tutumuna etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baykoç Dönmez, N. (2011). Üstün ve özel yetenekli çocuklar ve eğitimleri. N. Baykoç Dönmez (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim* içinde (s. 361-384). Ankara: Eğiten Kitap.
- Bayülgen, N. (2011). Yazı çalışmalarında karikatür, motivasyon ve yaratıcılık. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi (ATED)*, 1(1), 39-55.
- Bıyıklı, C., Veznedaroğlu, R. L., Öztepe, B., & Onur, A. (2009). *Yapılandırmacılığı nasıl uygulamalıyız?* Ankara: ODTÜ
- Bildiren, A. (2016). *Üstün yetenekli çocuklar: Aileler ve öğretmenler için bir kılavuz*. İstanbul: Doğan
- Bilen, M. (2006). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Anı
- Bilgili, A. E. (2004). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Sorunu-Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı-1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 243-259). İstanbul: Çocuk Vakfı
- BİLSEM Yönergesi, (2016).
https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf adresinden erişilmiştir.
- Boztaş, M. (2013). *Sosyal bilgiler öğretiminde hak ve özgürlüklere saygı değeri kazanımında örnek olay incelemesi yönteminin etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Deneyisel desenler*. Ankara: Pegem
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem
- Cengizhan, S. (2015). Öğretim yöntemleri. T. Yanpar Yelken & C. Akay (Eds.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* içinde (s. 253-286). Ankara: Anı
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. London and New York: Routledge.
- Conklin, W., & Frei, S. (2016). *Üstün zekalı ve yetenekliler için eğitim programının farklılaştırılması: Başarılı sınıflar için profesyonel gelişim* (N. G. Kahveci, Çev.). İstanbul: Özgür

- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çağlar, D. (2004). Üstün zekalı çocukların eğitim ve öğretimi. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 265-274). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Çalışkan, H. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapılandırmacı öğrenme ortamlarını düzenleme düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Journal of Social Studies Education Research*, 6(1), 49-83.
- Çetin, O., & Günay, Y. (2010). Fen öğretiminde yapılandırmacılık kuramının öğrencilerin başarılarına ve bilgiyi yapılandırmalarına olan etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 32 (146), 24-38.
- Davaslıgil, Ü. (2004a). Üstün zekalı çocukların eğitimi. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 233-241). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Davaslıgil, Ü. (2004b). Üstün çocuklar. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 211-218). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Davis, G. A. (2014). *Üstün yetenekli çocuklar ve eğitimi: Öğretmenler ve ebeveynler için el kitabı* (M. I. Koç, Çev.). İstanbul: Özgür
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö., & İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. *Current Research in Education*, 2(3), 130-148.
- Demirci, G. (2013). *Eğitimde mizah ve karikatür kullanımının öğrenci başarısı ve motivasyonuna etkisi (ortaokul 7. sınıf fen ve teknoloji dersi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (1994). *Genel öğretim yöntemleri*. Ankara: USEM
- Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem
- Demirel, Ö., & Kaya, Z. (2014). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem.
- Demirkaya, H. (2011). Sosyal bilgilerde düşünme ve soru sorma becerileri. B. Tay & A. Öcal (Eds.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 399-435), Ankara: Pegem.
- Doğan, N. (2011). Yaratıcı düşünme ve yaratıcılık Ö. Demirel (Ed.), *Eğitimde yeni yönelimler* içinde (s. 167-192). Ankara: Pegem

- Doğanay, A. (2003). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk & D. Dilek (Eds.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 15-46). Ankara: Pegem
- Doğanay, A. (2009). Etkili vatandaşlık için düşünme becerilerinin öğretimi. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 145-185). Ankara: Pegem
- Durualp, E. (2006). *İlköğretimde sosyal bilgiler öğretiminde karikatür kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Enç, M. (2004a). Enderun. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 37-84). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Enç, M. (2004b). Özel eğitiminin tarihçesi. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 15-35). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem.
- Fidan, N., & Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N.E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi* (B. Onur, Haz.). Ankara: İmge Kitapevi.
- Gökdere, M., & Çepni, S. (2003). Üstün yetenekli çocuklara verilen değerler eğitiminde öğretmenin rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 93-107.
- Gözütok, F. D. (2007). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Ekinoks
- Harland, T. (2003). Vygotsky's zone of proximal development and problem-based learning: linking a theoretical concept with practice through action research. *Teaching in Higher Education*, (8)2, 263-272.
- İbrahimoglu, Z. (2010). 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde örnek olay kullanımının öğrencilerin akademik başarıya karşı tutum ve eleştirel düşünme becerileri üzerine etkileri. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İbrahimoglu, Z., & Öztürk, C. (2013). Sosyal bilgiler dersinde örnek olay yöntemi kullanımının öğrencilerin akademik başarıya karşı tutum ve eleştirel düşünme becerileri üzerine etkileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (2), 523-547.

- Kabapınar, Y. (2007). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Maya
- Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem
- Kabapınar, Y., & Özkan, Ö. (2012). Hayatın bilgisine ilişkin deneyimler sunma boyutunda hayat bilgisi ders kitaplarındaki örnek olaylar ve işlevleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 137-156.
- Kemertaş, İ. (2001). *Uygulamalı genel öğretim yöntemleri: Öğretimde planlama ve değerlendirme*. İstanbul: Birsen
- Khalid, H., Meerah, T. S., & Halim, L. (2010). Teachers' Perception towards Usage of Cartoon in Teaching and Learning Physics, *Procedia — Social and Behavioral Sciences*, 7, 538-545.
- Kılıç, O., & Bağrıaçık, T. (2017). *Beni anlayın: Özel yetenekli çocuğum var*. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Kılınç, K. (2006). *Tarih öğretiminde karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılınç, A. (2008). *Öğretimde mizahi kavramaya dayalı bir materyal geliştirme çalışması: bilim karikatürleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel gereksinimi olan çocuklar ve özel eğitim. S. Eripek (Ed), *Özel eğitim içinde* (s. 1-13). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Kirk, S., Gallagher, J., & Coleman, M., R. (2017). *Özel gereksinimli çocukların eğitimi*. (S. Rakap, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Koç, G., & Demirel, M. (2004). Davranışçılıktan yapılandırmacılığa: Eğitimde yeni bir paradigma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 174-180.
- Koçoğlu, E. (2012). *6. sınıf sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının erişiyeye göre değerlendirmesi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Köseoğlu, M. (2009). *Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının eleştirel düşünmeye etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Küçükahmet, L. (1995). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Gazi Büro
- Küçükahmet, L. (2003). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel

- LaRossa, R., Jaret, C., Gadgil, M., & Wynn, G. R. (2000). The Changing Culture of Fatherhood in Comic-Strip Families: A Six-Decade Analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 375–387
- Longino, H. (1993). Subjects, power and knowlewdge. description and precription in feminist philosophies of science. In L. Alcoff & E. Potter (Eds.), *Feminist epistemologies*. New York: Routledge.
- MEB (1962). *İlkokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim
- MEB (1968). *İlkokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler 4.-5. sınıflar programı ve kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim
- MEB (2013). *Özel yetenekli bireylerin eğitimi strateji ve uygulama kılavuzu 2013-2017*. Ankara: Milli Eğitim
- Mentiş Taş, A. (2005). Öğretmen eğitiminde aktif öğrenme. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 177-184.
- Mert, İ. S. (1997). *Karar vermede yaratıcı problem çözme*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Moffatt, M.P. (1957). *Sosyal bilgiler öğretimi* (N. Oran, Çev.). İstanbul: Maarif Basımevi.
- Moshman, D. (1982). Exogenous, endogenous, and dialectical constructivism. *Developmental Review*, 2, 371-384.
- Muijs, D. (2004). *Doing quantitative research in education*. London: Sage Publications.
- NCSS. (1993). *The social studies Professional*. Washington DC: National Council For Social Studies.
- Ocak, G. (2007). Yöntem ve teknikler. G. Ocak (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (s. 215-282), Ankara: Pegem
- Ömeroğlu, E. (2004a). Üstün yetenekli çocuğun eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında yaratıcı dramının yeri. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 311-315). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Ömeroğlu, E. (2004b). Okulöncesinde üstün çocuklar ve eğitimi. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 275-282). İstanbul: Çocuk Vakfı

- Öngören, F. (1998). *Cumhuriyet 'in 75. yılında Türk mizahı ve hicvi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem
- Öznacar, M. D., & Bildiren, A. (2016). *Üstün zekalı öğrencilerin eğitimi ve eğitsel bilim etkilikleri*. Ankara. Anı
- Öztürk, C. (2006). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi: Yapılandırmacı bir yaklaşım içinde* (s. 21-50), Ankara: Pegem
- Özşahin, E. (2009). Karikatürlerle coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 20, 101-122.
- Palaz, T. (2010). *İlköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanmanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pehlivan, H. (1997). *Örnek olay ve oyun yoluyla öğretimin sosyal bilgiler dersinde öğrenme düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Perkins, D. N. (1992). Technology meets constructivism: Do they make a marriage. In T. M. Duffy & D. H. Jonassen (Eds.), *Constructivism and the technology of instruction: a conversation*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Philips, D. C. (1997). How, why, what, when, and where: perspectives on constructivism in psychology and education. *Issues in Education*, (3)2, 151-195.
- Piburn, M. D., & Baker, D.R. (1997). *Constructing science in middle and secondary school classrooms*. Needham Heights: Allyn & Bacon.
- Robinson, A., Shore, B. M., & Enersen, D. L. (2014). *Üstün zekalılar eğitiminde en iyi uygulamalar. Kanıt temelli bir kılavuz* (Ü. Oğurlu & F. Kaya, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademi
- Robson, C., & McCartan, K. (2016). *Real world research*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Rousseau, J.J. (2017). *Emile ya da eğitim üzerine*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Russ, S. W. (1993). *Affect an creativity: The role of affect and play in the creative process*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme ve öğretme süreci*. Ankara: Nobel

- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay & A. Öcal (Eds.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 1-18), Ankara: Pegem
- Safran, M., & Ata, B. (2016). Yapılandırmacı eğitim tartışmaları ışığında sosyal bilgiler. D. Dilek (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 54-87). Ankara: Pegem.
- Sağlam, H. İ., & Güngör, A. (2012). Yapılandırmacı sosyal bilgiler öğrenme öğretme süreci ölçeğinin (YSBÖSÖ) geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (24), 97-112.
- Sak, U. (2016a). *Üstün zekâlılar: Özellikleri tanılanmaları eğitimleri*. Ankara: Vize
- Sak, U. (2016b). *Yaratıcılık: Gelişimi ve eğitimi*. Ankara: Vize
- Sak, U. (2017). Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi. G. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* içinde (s. 539-581). Ankara: Pegem
- Savaş, S. (2014). İlköğretim 7. sınıf Türkçe derslerinde mizah kullanımının derse yönelik öğrenci tutumuna etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 73-88.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Pegem
- Smerdon, B. A., Burkam, D. T., & Lee, V. E. (1999). Access to constructivist and didactic teaching: Who gets it? Where is it practiced? *Teachers College Record*, 1(100), 5-34.
- Sönmez, V. (2001). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2013). *Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı
- Şahin, F., & Şahin, D. (2016). Bilim ve sanat merkezinde çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyinin incelenmesi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 51-56.
- Şimşek, S. (2005). *Örnek olaya dayalı öğretimin ilköğretim hayat bilgisi dersinde akademik başarıya ve öğrenmede kalıcılığa etkisi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tan, Ş., Kayabaşı, Y., & Erdoğan, A. (2002). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. Ankara: Anı
- Taşdemir, M. (2003). *Eğitimde planlama ve değerlendirme: Program, öğretim, yönetim ve değerlendirme*. Ankara: Ocak
- Taşdemir, M. (2007). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel

- Taşkaya, S., & Bal, T. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 173-185.
- Taşkaya, S., & Muşta, M. (2008). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretimine ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, (7-25) 240-251.
- Tay, B., & Akyürek Tay, B. (2017). Yapılandırmacılık ve hayat bilgisi. B. Tay (Ed.), *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi içinde* (s. 147-177). Ankara: Pegem
- Tay, B. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan & K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 1-18). Ankara: Pegem
- Tok, T. N. (2008). Etkili öğretim için yöntem ve teknikler. A. Doğanay (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (s. 161-214). Ankara: Pegem.
- Türkiye Üstün Yetenekliler ve Eğitimleri Komisyonu (2004). Üstün yetenekliler ve eğitimleri komisyon raporu. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 481-497). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Uğur, A. (2007). *Oluşturmacı sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay incelemesi tekniği kullanımının öğrencilerin empatik düşünme becerilerine etkisi: Bir eylem araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ulusoy, H. F., Sakaltaş, E., Güneş, H., Dokgöz, M., Akın, Ö., & Köseoğlu, S. (2014). *Özel yetenekli çocuklar aile kılavuzu*. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Uzunkol, E. (2014). *Hayat Bilgisi öğretiminde uygulanan değerler eğitimi programının öğrencilerin özsaygı düzeyleri, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ün Açıkgöz, K. (2002). *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası
- Ün Açıkgöz, K. (2003). *Etkili öğrenme ve öğretme*. İzmir: Eğitim Dünyası
- Ütkür, N. (2016). *Örnek olay yönteminin Hayat bilgisi dersinde uygulanmasına yönelik bir eylem araştırması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Von Glasersfeld, E. (1995). Homage to Jean Piaget (1896-1980). <http://www.oikos.org/Piagethom.htm> adresinden erişilmiştir.

- Yaşar, Ş. (1998). Yapısalcı kuram ve öğrenme-öğretme süreci. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (8)1-2, 68-75.
- Yeşil, S. (1999). Öğretim strateji, yöntem ve teknikleri. B. Tay (Ed.), *Hayat bilgisi öğretimi içinde* (s. 71-102). Ankara: Pegem
- Yetim, B. N. (2015). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkililiğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Zarillo, J. J. (2012). *Teaching elementary social studies: principles and applications*. Boston: Pearson.

EKLER

EK 1. Milli Eğitim Bakanlığı İzin Yazısı-1

T.C.
KIRŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 24512418-605.01-E.21126579
Konu : Betül AKYÜREK TAY'ın
Araştırma izni

06/11/2018

VALİLİK MAKAMINA

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 02.11.2018 tarih ve 41668 sayılı yazıları ile; Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Betül Akyürek TAY Prof.Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK danışmanlığında "Bant Karikatürleriyle Desteklenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya, Kalıcılığa ve Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi " konulu anket-ölçek uygulaması yapma isteği bildirilmektedir.

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Betül Akyürek TAY söz konusu araştırmasını, merkez Cumhuriyet Ortaokulu 5. sınıf öğrencilerine Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarih 12607291 sayılı (2017/25 nolu genelge) emirleri doğrultusunda, araştırmacının sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre müdürlüğümüz tarafından mühürlenene anket ve ölçeklerin uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Murat Muhsin KAYA
İl Millî Eğitim Müdür v.

OLUR
06/11/2018

Adnan KAYIK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Yenice Mahallesi 182. Sokak No2 / P.K.40100
Merkez KIRŞEHİR
Elektronik Ağ: kirsehir.meb.gov.tr
e-posta: kirsehir@meh.gov.tr

Bilgi için: Muhamed KARAKAYA-Şube Müd.

Tel: 0 (386) 213 51 50
Faks: 0 (386) 213 10 03

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden cc56-dda4-3d17-a287-a434 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. Milli Eğitim Bakanlığı İzin Yazısı-2

T.C.
KIRŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 24512418-605.01-E.6545813
Konu : Betül AKYÜREK TAY'ın
Araştırma izni

29/03/2019

VALİLİK MAKAMINA

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 26.03.2019 tarih ve 10466 sayılı yazıları ile; Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Betül Akyürek TAY'ın, Prof.Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK danışmanlığında "Bant Karikatürleriyle Desteklenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya, Kalıcılığa ve Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi " konulu anket-deneysel çalışma uygulaması yapma isteği bildirilmektedir.

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Betül Akyürek TAY söz konusu araştırmasını, Merkez Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi 5. sınıf öğrencilerine, Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarih 12607291 sayılı (2017/25 nolu genelge) emirleri doğrultusunda, araştırmacının sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre müdürlüğümüz tarafından mühürlenene anket ve deneysel çalışmanın uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Şevket KARADENİZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
29/03/2019

Adnan KAYIK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Yenice Mahallesi 182. Sokak No2 / P.K.40100
Merkez/KIRŞEHİR
Elektronik Ağı: kirschir.meb.gov.tr
e-posta: kirschirmem@meb.gov.tr

Bilgi için: Muhamed KARAKAYA-Şube Müd.

Tel: 0 (386) 213 51 50
Faks: 0 (386) 213 10 03

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden cf2a-7cb7-3a22-81df-17ce kodu ile teyit edilebilir.

EK 3. Başarı Testi

2018–2019 EĞİTİM - ÖĞRETİM YILI SOSYAL BİLGİLER DERSİ SINAV SORULARI

AÇIKLAMA: Çoktan seçmeli türünde hazırlanmış olan bu sınav 25 sorudan oluşmaktadır. Her soru eşit puana sahiptir. Sınav süreniz 30 dakikadır. İşaretlemelerinizi cevap anahtarına yapmayı unutmayınız.

Adı-Soyadı :

Başarı dileklerimizle...

Sınıf/Numara :

Betül AKYÜREK TAY

1. Bengisu sınıf arkadaşlarına tatilde Uzungöl’de bir pansiyonda kaldığını, Sümela Manastırı’nı gezdiğini, dünyaca ünlü Anzer balını tattığını söylemiştir.

Buna göre Bengisu, Türkiye haritasında numaralandırılmış yerlerden hangisine gitmiştir?

- a) I
- b) II
- c) III
- d) IV

2. Lidyalılar;

Kral Yolu’nu açmışlar,

Mermer, gümüş, bakır ve altın gibi doğal kaynakları işlemişler,

Menderes ve Gediz nehirleri çevresinde meyve ve sebze yetiştirmişlerdir.

Bu bilgilerden Lidyalılarla ilgili olarak aşağıdaki sonuçlarda hangisi cıkarılamaz?

- a) Bilimsel çalışmalara öncülük etmişlerdir.
- b) Tarım önemli bir geçim kaynağıdır.
- c) Madencilikle uğraşmışlardır.
- d) Ticaretle ilgilenmişlerdir.

3. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde bulunan insanlığın ortak mirası sayılan doğal ve tarihi varlıklardan biri değildir?

- a) Peribacaları
- b) Boğaz köprüsü
- c) Nemrut heykelleri
- d) Pamukkale

4. Her toplum kendi kültürüne ait değerleri yaşatmak ve korumak için çaba harcamalıdır.

Buna göre aşağıdaki öğrencilerden hangisi kültürümüzü yaşatma konusunda bir örnek vermiştir.

- a) **BENGİSU:** Keloğlan masalı anlatma yarışması yapılması
- b) **BURAK:** Müzik Derslerinde gitar öğrenilmesi
- c) **EFE:** Hamburger yeme yarışması düzenlenmesi
- d) **AYCAN:** Beyzbol sporunun okullarda yaygınlaştırılması

5. Aycan ile Erkan, Anadolu’da kurulan ilk uygarlıklardan biri olan Urartularla ilgili araştırma yapıyorlardı. Araştırmalarını yaparken aralarında şöyle bir konuşma geçer:

Aycan: Urartular, Doğu Anadolu Bölgesi’nde yani dağlık bir bölgede kurulmuşlardır.

Erkan: Öyleyse, arazi tarıma elverişli olmadığı için hayvancılık yapmış olmalılar.

Aycan: Evet, hayvancılık çok gelişmiş. Hatta buna bağlı olarak

Aşağıdakilerden hangisi, Aycan’ın cümlesini en uygun biçimde tamamlar?

- a) Sulama kanalları açmışlardır.
- b) Savunma sistemleri gelişmiştir.
- c) Demir işleme sanatında ilerlemişlerdir.
- d) Deri işçiliği ve dokumacılıkta ileri gitmişlerdir.

6. Bu bilgileri veren kişi, aşağıdaki devletlerden hangisinde yaşamıştır?

- a) Asur
- b) Lidya
- c) Hitit
- d) Urartu

7. Mısırlılarla Kadeş Antlaşması’nı yapmışlardır.

Tarihte ilk kez madeni parayı kullanmışlardır.

Kaleler ve su kanalları inşa etmişlerdir.

Bu gelişmeler aşağıdaki uygarlıklardan hangisi ile ilgili değildir?

- a) Urartular
- b) Hititler
- c) Lidyalılar
- d) Sümerler

8. Aşağıda verilen halk oyunları ile, oynandığı il eşleşmelerinden hangisi doğrudur?

Halk Oyunu	Oynandığı il
a) Hora	Elazığ
b) Çayda çıra	Isparta
c) Horon	Trabzon
d) Zeybek	Erzurum

9. Geleneksel gölge oyunu olarak bilinen kültürel değerimiz aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Keloğlan
- b) Nasrettin Hoca
- c) Karagöz
- d) Aşuk ile Maşuk

10. Aşağıdakilerden hangisi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının özelliklerinden değildir?

- a) Dini bayramdır.
- b) Ulusal bir bayramdır.
- c) Uluslararası bir bayramdır.
- d) Atatürk’ün çocuklara armağan ettiği bir bayramdır.

11. Ülkemiz insanları;

aynı türkülerle ve oyunlarla coşup, aynı olaylara üzültüyor,

çocuklarına aynı ninnileri söylüyor,

konukseverlik, düşkünlere yardım gibi değerlerle, ortak duygu ve gönül birlikteliği içinde mutlu bir yaşam sürüyorlarsa,

Bu durum aşağıdakilerden öncelikle hangisinin doğal sonucudur?

- a) Yurt birliği
- b) Ülkü birliği
- c) Kültür birliği
- d) Tarih birliği

12. Aşağıdaki bilgiye göre, Sümerlerin dünya uygarlığına katkısı hangi alanda olmuştur?

Sümerler dönemindeki bilginler Ay ve Güneş tutulmasını, Ay yılı takvimini hesaplamışlardır. Güneş sistemindeki beş gezegeni ve burçları bulmuş, Ziggurat adı verilen tapınakları birer gözlem evi olarak kullanmışlardır.

- a) Matematik
- b) Astronomi
- c) Tarih
- d) Tıp

13. Türkülerimiz halkımızın zengin kültürünü yansıtan, belirli bir ezgiyle söylenen öğelerdir. Her birinin hikâyesi farklıdır. Toplum ve insan hayatında derin izler bırakan kahramanlık, savaş, ayrılık, doğal afet, yas, düğün, aşk gibi olaylar türkülerimize konu edilir. Başlangıçta sahibi bellidir. Zamanla dilden dile dolaşır, halka mal olur. Bu kültürel değerlerimizi yaşatanların başında aşıklar gelir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi türkülerimizin özelliklerinden değildir?

- a) Halka mal olmuş kültürel değerlerimizdendir.
- b) Bütün türkülerin konusu aynıdır.
- c) Aşıklar sayesinde günümüze kadar gelmiştir.
- d) Her türkünün kendine has hikâyesi vardır.

14. Geçmiş uygarlıklardan günümüze kalan bilim ve sanat eserlerine 'tarihi eser' denir. Aşağıdakilerden hangisi tarihi eser sayılmaz?

- a) Kervansaraylar
- b) Oteller
- c) Kaleler
- d) Saraylar

15. Ergenekon Destanı'na göre; Türkler zamanla Ergenekon Dağına sığmaz olurlar, atalarının eski yurtlarını geri almak için çeşitli yollar aramaya başlarlar. Nihayet dağda zayıf bir nokta tespit ederler, o noktayı eriterek çıkış yolu bulurlar. Yeni bir hayat, yeni bir başlangıç demek olan bu tarihî gün 21 Mart gününe rastlar. İşte bugün Türk topluluklarında bayram olarak kutlanır ve baharın başlangıcı olarak adlandırılır.

Yukarıda verilen resimler ve metinde anlatılan bayram aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Nevruz Bayramı
- b) Ramazan Bayramı
- c) Hıdırellez Bayramı
- d) Zafer Bayramı

16.

Hitit kralları kendi dönemlerinde meydana gelen olayları, tanrılara hesap vermek amacıyla yıllıklara kaydetmişlerdir.

Bu durumun Hititlerde aşağıdakilerden hangisinin gelişmesine katkı sağladığı savunulabilir?

- a) Ticaret
- b) Tarih yazıcılığı
- c) Göçebelik
- d) Tek tanrılı din inancı

17. Aşağıda verilen eşleştirme tablosunda (?) işareti olan yere seçeneklerden hangisi getirilmelidir?

İller	Tarihi Eserler
İstanbul	Süleymaniye Camii
Adıyaman	Nemrut Dağı
Denizli	Pamukkale Travertenleri
Çanakkale	?

- a) Kuş Cenneti
- b) Truva Atı
- c) Ilıca Şelalesi
- d) Cacabey Cami

18. Aşağıdaki bilgilere göre seçeneklerden hangisi söylenebilir?

Eskiden ayran “yayık” adı verilen kap içerisinde yapılırken günümüzde farklı yöntemlerle yapılmaktadır.

Eskiden cüzdan olmadığı için paralar özel işlemeli para keselerinde taşınırdı.

Eskiden düğünlerde gelin at ile taşınırdı günümüzde araba ile taşınmaktadır.

- a) Kültürel değerlerimiz hiç değişmemiştir.
- b) Kültürel değerlerimiz diğer ülkeleri de etkilemiştir.
- c) Kültürel değerlerimiz değişerek günümüze kadar ulaşmıştır.
- d) Kültürel değerlerimiz hep aynı kalmıştır.

19.

I. halı ve kilimler

II. el sanatları

III. maniler ve türküler

Verilenlerden hangileri bir yörenin kültürel özelliklerine örnektir?

- a) yalnız II
- b) I ve II
- c) I ve III
- d) I, II ve III

20. İlkçağda İyonya’da;

Tales ilk kez Güneş tutulmasını hesaplamış,

Pisagor ilk kez Dünya’nın yuvarlak olduğunu ileri sürmüştür.

Hipokrat bazı hastalıkları ilk tanımlayan kişi olmuştur.

İyonya’daki bu gelişmeler aşağıdakilerden hangisini gösterir?’

- a) çeşitli etnik grupların bir arada yaşadığını
- b) bilimsel çalışmalar yapıldığını
- c) yöneticilerin çok sık değiştiğini
- d) ilk yerleşim yerlerinin burada kurulduğunu

21. Aşağıdaki görsellerden hangisi tarihi kültürel bir öge değildir?

a)

b)

c)

d)

22. Aşağıdakilerden hangisi doğal güzelliklerimiz arasında yer alır?

- a) Çatalhöyük ören yeri
- b) Kleopatra Kapısı
- c) Manavgat Şelalesi
- d) Akdamar Kilisesi

23.

I. Medrese

II. Kale

III. Kervansaray

IV. Peri bacası

Verilenlerden hangileri tarihi güzelliklere örnektir?

- a) I ve III
- b) II ve IV
- c) I, II ve III
- d) II, III ve IV

24. Kutlama zamanları doğa ve iklim koşullarına bağlı olarak farklılık gösteren, oyunların oynandığı, türkülerin söylendiği, hazırlanan yiyeceklerin hep birlikte yenildiği, en güzel örneklerinin Hıdırellez ve Nevruz Bayramı olduğu bayramlara genel olarak ne ad verilir?

- a) Dinî bayramlar
- b) Millî bayramlar
- c) Mevsimlik bayramlar
- d) Resmî bayramlar

25. Geçmişteki uygarlıkların izlerini taşıyan yerlere tarihî mekânlar denir.

Buna göre

I. Silifke Kalesi- Mersin

II. Selimiye Camii- Edirne

III. Abant Gölü- Bolu

Hangileri tarihî mekândır?

- a) I ve II
- b) I ve III
- c) II ve III
- d) I, II ve III

EK 4. Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği

Sevgili Öğrenciler

Bu ölçek sizlerin yaratıcı düşünme becerilerinizi ölçmek üzere uygulanmaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin karşılarında sizlerin bu maddelere katılım düzeyini gösteren ifadeler yer almaktadır. Maddeleri dikkatlice okuyunuz ve;

Eğer maddede ifade edilen duruma katılıyorsanız “**Katılıyorum**” sütununda yer alan “()” işaretin içine “X” şeklinde işaret koyunuz.

Eğer maddede ifade edilen durum ile ilgili ne katılıyor ne de katılmıyorsanız yani kararsız kalmışsanız “**Kararsızım**” sütununda yer alan “()” işaretin içine “X” şeklinde işaret koyunuz.

Eğer maddede ifade edilen duruma katılmıyorsanız “**Katılmıyorum**” sütununda yer alan “()” işaretin içine “X” şeklinde işaret koyunuz.

Sizlerin ölçek maddelerine vereceğiniz cevaplar yapmakta olduğum çalışma için çok önemlidir. Ölçekte yer alan maddelerin doğru veya yanlış cevabı yoktur ve vereceğiniz cevaplar sizi değerlendirme amacını taşımamaktadır. Ölçeğe vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel bir araştırmada veri olarak kullanılacak ve başka hiçbir amaç için kullanılmayacaktır.

Yardımlarınız için çok teşekkür eder, derslerinizde başarılar dilerim.

Betül AKYÜREK TAY

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi

Kişisel Bilgi Formu

Adınız ve Soyadınız:

1. Cinsiyetiniz:

Kız ()

Erkek ()

Yaratıcı Düşünme Beceri Ölçeği

	Ölçek Maddeleri	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1	Belirli bir problemi çözerken her zaman doğru işlemleri takip ettiğim konusunda büyük ölçüde emin olarak çalışırım.	()	()	()
2	Cevabını alamayacağımı düşündüğüm soruları sormak zaman kaybıdır.	()	()	()
3	Bir problemi çözerken bir işe yoğunlaşmam diğer insanların çoğundan daha düşük düzeydedir.	()	()	()
4	Problem çözmek için adım adım mantıklı basamakların en iyi yöntem olduğunu inanırım.	()	()	()
5	Grup çalışmalarında, bazen fikrimi sesli söyleyerek diğerlerinin sözünü keserim.	()	()	()
6	Zamanımın çoğunu başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri düşünerek harcarım.	()	()	()
7	Benim için doğru olduğuna inandığım şeyleri yapmak, başkalarının onayını kazanmaya çalışmaktan daha önemlidir.	()	()	()
8	Olaylar karşısında kararsız görünen insanlara karşı saygımı yitiririm.	()	()	()
9	Diğer insanlardan daha çok, ilgilendiğim ve heyecan duyduğum şeylere gereksinim duyarım.	()	()	()
10	İçimden geçenleri nasıl kontrol altında tutacağımı bilirim.	()	()	()
11	Zamanımın çoğunu zor problemlerle uğraşarak geçirebilirim.	()	()	()
12	Bazen aşırı istekli olurum.	()	()	()
13	En iyi fikirlerimi özellikle belirli bir şeyle meşgul olmadığım zaman üretirim.	()	()	()
14	Bir sorunun çözümüne yaklaştığım zaman sezgilerime ve "doğruluk" veya "yanlışlık" hislerime güvenirim.	()	()	()
15	Problem çözümünde; problemi analiz ederken hızlı, topladığım bilgileri sentez ederken daha yavaş çalışırım.	()	()	()
16	Bazen kuralları ihlal ettiğim ve gerektiği gibi davranmadığım için eleştirilirim.	()	()	()
17	Koleksiyon hobisini severim.	()	()	()

	Ölçek Maddeleri	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
18	Hayal alemine dalmak, çok önemli projelerimin ortaya çıkmasına neden olur.	()	()	()
19	Gerçekçi ve tarafsız insanları severim.	()	()	()
20	Eğer yapmak istediğim mesleğim dışında iki tür meslekten birisini seçmek durumunda olsaydım kaşif yerine tıp doktoru olmayı tercih ederdim.	()	()	()
21	Benimle aynı sosyal sınıf ve meslek grubundan olan insanlarla daha kolay anlaşabilirim.	()	()	()
22	İleri düzeyde estetik duyarlığa sahibim.	()	()	()
23	Hayatımı yüksek statü ve güç elde etmek için sürdürürüm.	()	()	()
24	Kararlarının çoğundan emin olan insanları severim.	()	()	()
25	Sorunların başarılı şekilde çözülmesinde ilhamın rolü yoktur.	()	()	()
26	Bir tartışmada, görüşümün bir bölümünden vazgeçmek zorunda kalsam da en büyük zevkim hemfikir olmadığım insanlarla arkadaşlık kurmaktır.	()	()	()
27	İnsanlara kabul ettirmek için yeni fikirler üretmek oldukça ilgimi çeker.	()	()	()
28	Derin düşünmek için bir günümü yalnız başıma geçirmekten hoşlanırım.	()	()	()
29	Kendimi yetersiz hissettiğim işlerden kaçınmaya çalışırım.	()	()	()
30	Bir bilgiyi değerlendirirken bilginin kaynağı içeriğinden daha önemlidir.	()	()	()
31	Belirsiz ve tahmin edilemeyen durumlardan hoşlanmam.	()	()	()
32	"Önce iş sonra memnuniyet" kuralını uygulayan insanları severim.	()	()	()
33	Bence başkalarına gösterdiği saygıdan çok, insanın kendine olan saygısı önemlidir.	()	()	()
34	Mükemmel olmak için uğraşan insanların çok zeki olmadığını düşünürüm.	()	()	()
35	Grup halinde çalışmayı tek başına çalışmaya tercih ederim.	()	()	()
36	Başkalarını etkilemem gereken işleri severim.	()	()	()
37	Yaşamımda karşılaştığım çoğu problem doğru veya yanlış çözümü olmayan sorunlardır.	()	()	()
38	Her şey için bir yere sahip olmak ve her şeyin yerinde olması benim için önemlidir.	()	()	()
39	Tuhaf ve sıra dışı kelimeler kullanan yazarlar sadece gösteriş meraklısıdır.	()	()	()

EK 5. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.1)

Dersin Adı: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 5

Ünite Adı: Kültür ve Miras

Kazanım: SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.

Süre: 40'+40'+40'+40'+40'+40' (6 Ders Saati)

Değer: Duyarlılık (Kültürel Mirasa), bilimsellik, estetik

Beceri: Araştırma, kanıt kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma

Strateji, Yöntem, Teknik: Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi, Örnek Olay Tekniği, Soru-cevap Tekniği, Söz Bende Tekniği, Tabu Tekniği, Tombala Tekniği, 3-2-1 Tekniği, Poster Hazırlama Tekniği, Film Şeridi Tekniği, Gazete Haberi Hazırlama Tekniği.

Materyaller: Harita, pano, çark, tombala, tabu kartları, keçe

Araç-gereçler: Projeksiyon, bilgisayar

Kaynaklar: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Google (Görseller), Aktif Öğrenme Yöntemleri Kitabı, Sosyal Bilgiler Öğretimi Ders Kitabı

İŞ BÖLÜMÜ

Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri

Giriş:

Dikkat Çekme: Öğretmen sınıfa elinde tuttuğu gazeteyi yüksek sesle okuyarak girer. Gazete haberi aşağıdaki gibidir:

“Tarihe dokunurken eserlere zarar vermeyin!

Tarihi eserler medeniyetlerin tapusudur, bizi biz yapan örneklerimiz, geçmişimiz ve tarihimizden bahsederken ortaya neler koyduğumuzun ispatıdır. Bu sebeple kültür varlıklarının çok iyi korunması gerekmektedir. Kültür ve tabiat varlıklarının gezilmesi ve incelenmesi esnasında bu yapı ve eserlere zarar verilebiliyor. Bilimsel veriler, meraklı ellerle tarihi yapılara dokunurken eldeki sıcaklığın oluşturduğu terdeki asitlerin bu yapılara zarar verdiğini ispatlamıştır. Ayrıca fotoğraf çekerken flaş kullanmak, ziyaretlerde, kültür varlıklarının üstüne çıkmak veya oturmak gibi hataların da tarihi eserlere ciddi zarar verdiği biliniyor. Bu sebeple tarihi yapıların girişlerindeki görevliler ile ziyaretçileri bu konuda bilinçlendirmek çok önemli.”

Haberin linki: <https://www.google.com.tr/amp/m.milliyet.com.tr./amp/tarihe-dokunurken-eserlere-zarar-vermeyin-erzurum-yerelhaber-2193844/>

Hedeften Haberdar Etme: Öğretmen: “Çocuklar bugün Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının isimlerini ve tarihte yapmış olduklarından bahsedeceğiz,” der.

Güdüleme: Öğretmen: “Bugün dersi iyi dinler ve etkinliklere katılırsanız Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının neler olduğunu ve bu uygarlıkların tarihe katkılarını söyleyebileceksiniz,” der.

Ön Bilgileri Harekete Geçirme:

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar az önce sınıfa nasıl girdim?	- Gazete okuyarak girdiniz öğretmenim!
- Peki, gazete haberinde neyden bahsediliyordu? Dikkatinizi çeken şeyler oldu mu?	- Öğretmenim tarihi eserleri ziyaret ederken onlara dokunmamamız gerektiğini söylüyordu. - Öğretmenim flaş açırken resim çekmememiz gerektiğini de söylüyordu. - Öğretmenim tarihi eserlerin üzerine çıkmamalı ya da oturmamalıyız.
- Evet çocuklar hepinizin söyledikleri doğru! Peki, “Tarihi Eser” denildiğinde aklınıza neler geliyor çocuklar?	- Eskiden yapılmış, günümüze kadar gelmiş eserler geliyor öğretmenim! - Müzeler geliyor öğretmenim. - Zarar vermememiz gerektiği geliyor öğretmenim. vb.
- Daha önce hiç Kamandaki Arkeoloji Müzesi’ne giden oldu mu?	- Ben gittim öğretmenim!
- Neler gördünüz müzede?	- Öğretmenim kazı çalışmaları sonucu çıkarılan, eski uygarlıkların eserleri sergileniyor! - Öğretmenim başka kültürlerle ait eserler görüyoruz.
- Peki, “Kültür” denildiğinde aklınıza neler geliyor çocuklar?	- Örf, adet, gelenek, görenek, din, dil vb.
- Çocuklar, “uygarlık” ne demek sizce? “Eski uygarlıklar” denildiğinde aklınıza neler geliyor?	- Eskiden yaşamış topluluklara eski uygarlıklar diyoruz öğretmenim. - Uygarlık denilince aklıma medeniyet geliyor öğretmenim. - Kendilerine ait kültürleri olan, bilimle, sanatla uğraşmış topluluklar geliyor öğretmenim.

Geliştirme:

Geçiş: Öğretmen Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının bulunduğu haritayı projeksiyon yardımıyla yansıtır.

Anadolu'da Kurulan İlk Uygarlıklar

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar sizden Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları haritasına dikkatli bir şekilde bakmanızı istiyorum.	- (Öğrenciler haritaya bakarlar).
- Çocuklar bu haritada dikkatinizi neler çekti?	- Türkiye haritasına benziyor öğretmenim! - Öğretmenim haritada bazı uygarlıkların isimleri yazıyor.
- Haritada hangi uygarlıkların isimlerini görüyorsunuz?	- İyon, Lidya, Frig, Hitit, Urartu, Asur, Babil ve Sümer uygarlıklarının isimleri yazıyor öğretmenim!
- Çocuklar peki haritada Mezopotamya yazan yere dikkat ettiniz mi?	- Evet öğretmenim.
- Çocuklar haritaya dikkatli bir şekilde bakmanızı istiyorum. Biraz önce isimlerini saydığımız uygarlıklardan hangileri Mezopotamya Bölgesinde yer alıyor?	- Asur, Babil ve Sümer Uygarlıkları Mezopotamya bölgesinde yer alıyor öğretmenim!
- Sizce bu uygarlıkların Mezopotamya bölgesinde kurulmasının sebebi ne olabilir?	- Irmakların arasında bulunması mı öğretmenim?
- Evet çocuklar. Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan kısma Mezopotamya diyoruz. Bu bölge verimli topraklara sahiptir. Sahip olduğu zenginlikler ve ekonomik değeri nedeniyle uygarlıkların ilgisini çekmiştir. Hadi şimdi Mezopotamya'da eski çağlarda kurulan bu uygarlıkların özelliklerini öğrenmeye başlayalım.	- Başlayalım öğretmenim!

ETKİNLİK 1:

Sınıf 4 gruba ayrılır. Her gruba keçeden yapılmış çanta şeklinde materyaller verilir. Keçe 3 parçaya katlanmıştır. Parçalar kat çizgilerinden katlanıp birleştirildiğinde çanta şeklini almaktadır. Çantanın üzerinde “Mezopotamya Uygarlıkları” yazmaktadır. Çantanın içindeki bölmelerden birincisinde Sümerler, ikincisinde Babiller, üçüncüsünde ise Asurlar yazmaktadır. Öğrencilere karışık şekilde bu 3 uygarlığa ait özelliklerin yazdığı kağıtlar dağıtılır. Kağıtlara cırt cırt yapıştırılmıştır ve öğrencilerden bu özellikleri keçe üzerinde doğru yere yapıştırmaları beklenir. Öğrenciler başlamadan önce öğretmen gruplara 1 dakika boyunca üç katlı materyalin yapılmış halini gösterir. Her grup 1 dakika baktıktan sonra özellikleri materyal üzerinde uygun yere yapıştırmaya başlarlar. Sonunda öğretmen kontrol eder ve çantalar açılmış bir şekilde panolara asılır.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar birlikte Mezopotamya Uygarlıkları çantası hazırlayacağız.	- Tamam öğretmenim.
- Size karışık halde bu 3 uygarlığın özelliklerini dağıtacağım ve sizden cırt cırtlar yardımıyla özellikleri doğru bir şekilde yerleştirmenizi isteyeceğim.	- Tamam öğretmenim.
- (Öğretmen materyali gruplara dağıtır ve materyalin tamamlanmış halini 60 saniye boyunca gruplara gösterir.)	- (Gruplar materyalin yapılmış haline bakar ve akıllarında tutmaya çalışır.)
- (Öğretmen gruplarda dolaşır kontrol eder)	- (Öğrenciler materyali yapmaya devam eder.)
- (Öğretmen bitiren grubun materyalini alıp tek tek doğru cevapları söyler)	- (Öğrenciler cevapları kontrol ederler.)

Materyalde yer alan özellikler:

SÜMERLER:

Çivi yazısını bulmuşlardır.

Mezopotamya uygarlığını kurmuşlardır.

İlk yazılı hukuk kurallarını

oluşturmuşlardır.

Matematik ve geometrinin temelini atmışlardır.

Astronomi ve matematikte ilerlemişler. (360 günlük takvim)

Ay yılı esasına dayalı takvimi bulmuşlardır.

Ziggurat adı verilen tapınaklar yapmışlar. (Gözlem evleri)

BABİLLER:

Başkentleri Babil'dir.

En ünlü hükümdarı Hammurabi'dir.

Hammurabi, Sümer kanunlarını daha da geliştirmiş.

İlk anayasa olarak kabul edilen "Hammurabi Kanunları"nı hazırlamıştır.

Gün dönüm tarihlerini, ay ve güneş tutulmalarını önceden hesaplamışlardır.

Asma Bahçeleri, Babil Kulesi en önemli mimari eserler.

ASURLAR:

Başkentleri Ninova'dır.

Anadolu ile ticaret yapmışlardır. Koloniler kurmuşlardır.

Tüccarlar Anadolu'ya yazıyı getirmişlerdir.

Kayseri Kültepe'de Asurlu tüccarla ait yazılı tabletlere rastlanılmış.

Dünyadaki ilk kütüphanecilik faaliyetini başlatmışlardır.

Ara Özet: Öğretmen: "Bugün Sümerlerin, Babillerin ve Asurluların özelliklerini öğrendik," der ve materyalin üzerinde yazanları yeniden yüksek sesle okur.

Ara Geçiş: "Evet çocuklar, Mezopotamya uygarlıklarını ve özelliklerini öğrendik. Şimdi de bu öğrendiklerimizi yeni bir etkinlikle pekiştirelim."

ETKİNLİK 2 (3-2-1 KARTLARI)

Öğretmen her öğrenciye 3-2-1 kartları dağıtır. Her öğrenciden kartların birine öğrendikleriyle ilgili 3 önemli bilgi, diğerine 2 önemli kavram ve sonuncu karta da 1 öğrendim cümlesi yazmalarını ister. Daha sonra öğrencilerden kartlara yazdıklarını yüksek sesle okumalarını ister.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar bu kartlardan birine 3 önemli bilgi, diğerine 2 önemli kavram son karta ise 1 öğrendim cümlesi yazmanızı istiyorum.	- (Öğrenciler kartları alır.)
- (Öğrenciler yazı yazarken öğretmen kontrol eder)	- (Öğrenciler cümleleri yazar.)
- (Öğretmen öğrencileri tahtaya kaldırıp yazdıklarını okumalarını ister.)	- (Öğrenciler tahtaya kalkarlar. Yazdıklarını okurlar.)

Ara Özet: Öğretmen öğrencilere Mezopotamya uygarlıklarıyla ilgili birkaç soru sorar.

Ara Geçiş: Öğretmen Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının bulunduğu haritayı projeksiyon yardımıyla yansıtır.

Anadolu'da Kurulan İlk Uygarlıklar

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar az önce de bu haritaya bakmıştık. Hatırlıyor musunuz?	- Evet öğretmenim! Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıklarının haritası!
- Evet çocuklar. Önceki ders Mezopotamya Uygarlıkları'nı ve bu uygarlıkların özelliklerini öğrenmiştik. Şimdi sıra Anadolu Uygarlıkları'nda. Anadolu'muzda eskiden yaşamış bu uygarlıkların isimlerini bana kimler sayabilir?	- İyon, Lidya, Frig, Hitit ve Urartu uygarlıkları Anadolu'da kurulmuş öğretmenim!
- Peki ülkemizin bölgelerini gözümüzde canlandıralım. Bu uygarlıklardan hangileri Ege	- İyon ve Lidya uygarlığı öğretmenim!

kıyılarında kurulmuşlar?	
- Aferin size! Peki İç Anadolu'da hangi uygarlıklar kurulmuş?	- Öğretmenim Frigler ve Hititler!
- Güneydoğu Anadolu bölgesinde kurulan uygarlık hangisidir?	- Urartular öğretmenim!
- Aferin size çocuklar! Gördüğünüz gibi Anadolu, bizden önce, tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış.	- Evet öğretmenim bir sürü uygarlık var!
- Çocuklar sizce Anadolu'da bu kadar çok uygarlığın kurulmasının sebepleri neler olabilir?	- Öğretmenim 4 mevsimin yaşanıyor olması! - 3 tarafının denizlerle çevrili olması!
- Evet çocuklar söyledikleriniz çok doğru! Aynı zamanda su, yer altı kaynakları ve madenler bakımından zengin olması, bulunduğu konum dolayısıyla doğu ve batı arasında köprü görevi görmesi gibi sebeplerden dolayı birçok uygarlık ve medeniyete beşiklik etmesidir. Hadi şimdi Anadolu'da eski çağlarda kurulan bu uygarlıkların özelliklerini öğrenmeye başlayalım.	- Başlayalım öğretmenim!

ETKİNLİK 3 (SÖZ BENDE)

Öğrenciler 4 gruba ayrılır. Her gruba Anadolu uygarlıkları haritası dağıtılır. Haritanın üzerinde her uygarlığa ait olan bölge belirtilmiştir ve harita köpüğün üzerine yapıştırılmıştır. Köpüğün yan tarafında ise çubuklar vardır. Çubuklar haritaya batırılmıştır. Her birinin üzerinde uygarlıklarla ilgili özellikler yazmaktadır ve eserlerinin resimleri yer almaktadır. Kâğıtların altında ise ipucu olarak uygarlığın bulunduğu bölgenin adı yazılıdır. Öğrencilerden grupça tartışarak çubukları uygun yerlere saplamaları istenir. Herkes tamamladıktan sonra ise tek tek kontrol edilir ve uygarlıkların özellikleri sesli bir şekilde söylenir. Daha sonra üzerinde “Söz Bende” yazan küçük bir tahta sırayla gruplara verilir. İlk turda her gruptan bir kişi tahtaya çıkar ve üzerinde “Söz Bende” yazan tahtayı eline alır ve öğretmenin önceden hazırladığı bir keseden kurayla Anadolu uygarlıklarından birini çeker. Sonrasında o uygarlıkla ilgili aklında kalan özelliklerden birini cümle içinde kullanmaları istenir. Aklına gelen özellik o uygarlığa aitse 1 puan ve kurduğu cümle anlamlı ise 1 puan olmak üzere toplam 2 puan alır. Eğer o uygarlığa ait özelliği yanlış söylemiş ya da bu özelliğin içinde geçtiği anlamlı bir cümle kuramamışsa hiç puan alamaz ve “Şarkı söyle, tekerleme oku, tek ayak üzerinde sekerek yürü,” gibi yönergeleri uygulayarak grup arkadaşlarının yanına gider.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar köpüğün kenarına saplanmış olan çubukları görüyor musunuz? Çubukların üzerinde	- (Öğrenciler grup arkadaşlarıyla tartışarak ve ipuçlarını değerlendirerek çubukları

uygarlıklara ait özellikler yer alıyor. Her özelliğin altında da o uygarlığa ait ipuçları yer alıyor. Arkadaşlarınızla ipuçlarını değerlendirerek, tartışarak çubukları harita üzerinde uygun yerlere yerleştirin. İlk yapan grup kazanır. Hadi başlayın!	doğru yerlere yerleştirmeye başlarlar)
- (Öğretmen grupları gezer ve yapılanları kontrol eder.)	- (Öğrenciler yapmaya devam eder)
- Herkes bitirdi mi çocuklar?	- Bitirdik öğretmenim.
- (Öğretmen ilk bitiren grubun haritasını alır ve özellikleri tek tek kontrol eder. Yüksek sesle söyler ve çubuğu kaldırarak sınıfa gösterir.)	- (Gruplar kendi yaptıklarıyla öğretmenin söylediklerini karşılaştırır.)
- Herkes böyle mi yaptı çocuklar?	- Evet öğretmenim.
- Pekala çocuklar. O halde şimdi her gruptan uygarlıklara ait özelliklere 60 saniye boyunca bakmalarını istiyorum. Daha sonra her gruptan birer kişiyi tahtaya çıkaracağım ve kura çekmesini isteyeceğim. Herkes kuradan çıkan uygarlıkla ilgili aklına gelen bir özelliği cümle içinde kullanacak. Eğer özellik o uygarlığa aitse 1 puan, cümlesi anlamlıysa 1 puan olmak üzere toplamda 2 puan grubuna kazandıracak. Sınıftaki herkes tahtaya kalkana kadar devam edecek. Sonuçta bireysel puanlar grup puanına dönüştürülecek ve en yüksek puanı alan grup kazanacak. Özelliği yanlış hatırlayan ve anlamlı cümle kuramayan kişi ise verdiğim yönergelerle uyarak yerine oturacak.	- (Öğrenciler 60 saniye boyunca özelliklere bakar) - Nasıl yönergeler öğretmenim?
- Örneğin şarkı söyleyerek, sekerek, tekerlemeyi doğru okumaya çalışarak yerine oturacak. Başlayalım mı?	- Başlayalım öğretmenim!
- (Öğretmen sırayla herkesi tahtaya kaldırır.)	- (Öğrenciler kalkar ve yönergelere uygun hareket ederler.)
- (Öğretmen kazanan grubu belirler.)	-

Materyalde yer alan harita:

Çubukların üzerinde yer alan resimler ve yazılar aşağıdaki gibidir:

Hititler	Frigler	Lidyalılar
Başkent Hattuşaş.	Başkent Gordion.	Başkent Sard.
Anadolu'da kurulan ilk uygarlık.	Krallara Midas unvanı verilir.	Ticaret
Anadolu medeniyetleri içinde en geniş sınırlara ulaşmışlardır.	Ölülerini kayalara oyulmuş mezarlara gömüyorlar.	Takas usulüne son
		
Tarihteki ilk yazılı antlaşma (Kadeş antlaşması)	Fibula (Çengelli iğne)	Parayı bulmuşlar.
Pankuş danışma meclisleri.	Tarım ve hayvancılık.	Kral Yolu'nu yapmışlar
Anal yıllıkları (ilk tarih yazıcılığı.)	Saban kıran ve tarlalara zarar verenlere ağır ceza veriyorlar.	Orduları ücretli askerlerden oluşmuş.

Mühendislik alanında çok başarılılar.		En ünlü hükümdar kral Giges
Surlarla şehirlerini korumuşlar.		
		
İvriz Kabartmaları (Konya)		
		
Yazılı kaya (Çorum)		

Urartular	İyonlar
Başkent Tuşpa	Başkent yoktur. Şehir devletleri var.
Öldükten sonra hayata inanmışlar.	Akdeniz, Karadeniz ve Ege kıyılarında koloniler
Ev şeklinde mezarlar.	Bilim önemli
Hayvancılık, dokumacılık, taş ve maden işçiliği (Madencilik)	Deniz ticareti
	Herodot, Hipokrat, Tales gibi bilim adamları
Tuşpa Kalesi (Van)	

 Şamran su Kanalı	Fenikelilerin alfabesini geliştirmişler latin alfabesi oluşmuş
	 Efes Antik Kenti
	 Artemis Tapınağı

İpucu olarak Hitit uygarlığıyla ilgili olan çubukların altında, Çorum-Yozgat ve Çevresi, Frig uygarlığıyla ilgili olan çubukların altında Ankara ve Çevresi, Lidyalılarla ilgili olan çubukların altında Batı Anadolu ve Ege bölgesi, İyonlarla ilgili olan çubuklarda Ege kıyıları, Urartularla ilgili çubukların üzerinde ise Van ve çevresi yazmaktadır.

Ara Özet: Öğretmen: “Bu dersimizde Hititlerin, Frigyalıların, Lidyalıların, İyonların ve Urartular’ın özelliklerini öğrendik,” der ve konuyu genel olarak özetler.

Ara Geçiş: Anadolu’da yaşamış uygarlıkların özelliklerini öğrendik. Şimdi de bu özellikleri kullanarak bir oyun oynayalım.

ETKİNLİK 4: (ÇEVİR ÇARKI, BUL CEVABI, AL PUANI)

Öğretmen köpükten yapılan, 8 eş parçaya bölünmüş çarkı öğrencilere gösterir. Çarkın ortası bir çivi yardımıyla tutturulmuş ve öğrencilere zarar vermesin diye orta kısmı beyaz kartondan yapılan küçük bir külahla kapatılmıştır. Çivi mukavvadan oluşmuş bir düzeneğe çift taraflı bant (silikon, kalın bant) ile sabitlenmiş, mukavvanın görünen kısımları da beyaz kartonla kaplanmıştır. Aynı zamanda mukavvanın kenarına renkli bir pipet yapıştırılmış, pipetin üzerine ise beyaz kartondan yapılmış ok (ibre) sabitlenmiştir.

Çarkın üzerine Anadolu uygarlıklarının (Hititler, Frigler, Urartular, Lidyalılar, İyonlar) isimleri yazılmıştır. Çarkta boş kalan 3 bölmede ise soru işareti yer almaktadır. Oyun grupla oynanır. Öğrenciler 5 gruba ayrılır. Sırasıyla her gruptan bir kişi tahtaya çıkar ve çarkı çevirir. Anadolu uygarlıklarından biri geldiğinde öğrencilerden sırasıyla ipe dizilmiş olan özellikleri toplayıp panoda uygun yere yapıştırmaları istenir. Öğrencilerden bulmaları istenen özellikler sırasıyla uygarlığın başkenti, hangi bölgemizde yer aldığı, temel geçim kaynaklarının neler olduğu ve önemli özellikleridir. (icatlari, mimari eserleri vb.) 4 ayrı ipe dizilmiş özelliklerden sırasıyla o uygarlığa ait olanları bulmaları ve panoda uygun yere yapıştırmaları istenir. Eğer öğrenci bütün özellikleri doğru yaparsa 16 puan alacaktır. 1 yanlış olursa 12, 2 yanlış olursa 8, 3 yanlış olursa 4, 4 yanlış olursa ise 0 puan alacaktır. Öğrenci çarkı çevirdiğinde soru işareti gelirse öğretmenin önceden hazırladığı renkli tabu kartlarından birini seçer ve çıkan özelliği altındaki yasaklı kelimeleri kullanmadan arkadaşlarına anlatmaya çalışır. Bütün grup üyeleri oynayacak şekilde tekrar edilir. Panoya asılan özellikler gruplardan birer kişi yarıştıktan sonra tekrar ipe dizilir ve sonraki kişiler sıfırdan başlayabilir. Sonunda en yüksek puanı alan grup kazanır.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar çarkı çevirdikten sonra size gelen uygarlığın özelliklerini iplerden buluyorsunuz ve panomuza asıyorsunuz. Anlaşıldı mı?	- Anladık öğretmenim!
- Eğer çarkı çevirdiğinizde soru işareti gelirse renkli tabu kartlarından birini seçip yasaklı kelimeleri kullanmadan grup arkadaşlarınıza anlatmaya çalışacaksınız.	- Tamam öğretmenim!
- Gruplardan kimler gelmek ister?	- (Parmak kaldırırılar.)
- (Öğretmen her gruptan birini seçer.)	- (Öğrenciler sırasıyla özellikleri panoya asar.)
- (Bütün gruplar bitene kadar devam edilir. Öğretmen puan durumunu tahtaya yazar ve kazanan grubu açıklar.)	- (Öğrenciler bulmaya devam eder.)

Hazırlanan pano:

BAŞKENT	KONUM	GEÇİM KAYNAĞI	ÖNEMLİ ÖZELLİK

İplere sırasıyla dizilen özellikler:

Uygarlıklar: Hititler, Frigler, Lidyalılar, Urartular, İyonlar

Başkentler: Hattuşaş, Gordion, Sard, Tuşpa, Şehir devletleri

Konum: İç Anadolu (Çorum ve Yozgat çevresi), İç Anadolu (Ankara ve çevresi), Batı Anadolu ve Ege kıyıları (Manisa ve çevresi), Güneydoğu Anadolu (Van gölü ve çevresi), Batı Anadolu ve Ege kıyıları (İzmir ve çevresi)

Geçim Kaynağı: Mühendislik, Tarım ve hayvancılık, Ticaret, Hayvancılık, Dokumacılık, Taş ve maden işçiliği, Deniz ticareti

Önemli Özellik: Kadeş Antlaşması, Fibula, Para, Şamran su Kanalı, Koloniler

Tabu kartları:

Pankuş	Hiyeroglif Yazısı	Yazılı Kaya kabartmaları	Anal
Hititler	Hititler	Hititler	Hititler
Meclis	Çivi	Çorum	Yıllık
Danışma	Resim	Eser	Tarih

Midas	Gordion-Tümülüs	Mobilyacılık
Frigler	Frigler	Frigler
Kral	Ankara	Özgün
Unvan	Eser	Estetik

Kral Yolu	Giges	Madeni Para	Paralı Asker
Lidyalılar	Lidyalılar	Lidyalılar	Lidyalılar
Ticaret	Kral	Takas	Ticaret
Para	Hükümdar	Ticaret	Savunma

Tuşpa Kalesi	Madencilik	Şamran Su Kanalı
Urartular	Urartular	Urartular
Eser	Çanak çömlek	Eser
Başkent	Geçim kaynağı	Van

Efes Antik Tiyatrosu	Latin Alfabesi	Heredot	Hipokrat
İyonlular	İyonlular	İyonlular	İyonlular
Mimar	Fenikeliler	Bilim adamı	Tıp
Eser	Harf	Tarih	Yemin

Ara Özet: Öğretmen öğrencilere Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları’nın neler olduğunu sorar ve bu uygarlıklarla ilgili bilgileri panodan yüksek sesle okur.

Ara Geçiş: Bu etkinliğimizde Anadolu Uygarlıkları’nın özelliklerini pekiştirdik. Şimdi ise bu uygarlıkların bıraktığı eserleri ve günümüzdeki yansımalarını işleyeceğiz.

ETKİNLİK 5: (ATATÜRKÇÜLÜK)

Öğretmen sınıfa kendi yazdığı bir örnek olayı getirir ve örnek olayı her öğrenciye dağıtır. Öğretmen örnek olayı vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okurken öğrenciler de bir yandan takip ederler. Öğretmen okumasını bitirdikten sonra örnek olayının daha iyi anlaşılması adına sınıftan birkaç kişiye daha okutur. Sonra örnek olayda geçenleri birkaç kişinin anlatmasını ister ve örnek olayı anlamaya yönelik, metin içi anlam kurma soruları sorar. Örnek olayın tam anlamıyla anlaşıldığından emin olduğunda ise metin dışı anlam kurma soruları sorar. Bu etkinlikte öğrencilere kazandırılmak istenen değerler, duyarlılık (kültürel mirasa) ve estetik.

Örnek Olay:

Eylül bugün müzeye gideceği için çok heyecanlıydı. Kahvaltısını yaparken bir yandan da televizyon izliyor ve annesinin hazırlanmasını bekliyordu. O sırada gözüne bir haber kanalı takıldı. Eylül’ün haber kanalında

dikkatini çeken ilk şey büyük puntıyla yazılmış “Tarihi eserlere olan saygımızı kaybediyoruz!” yazısı olmuştı. Haberde ise insanların Van kalesinin duvarlarının çeşitli yerlerine isimlerini yazmalarından bahsediliyordu. Aynı zamanda da tarihi eserlere yazı yazarak zarar verenlere ceza verileceği hakkında duyuru yapılıyordu. Eylül bu duruma çok şaşırmıştı. İnsanların neden tarihi eserlere zarar verdiklerine anlam verememişti.

Daha sonra Eylül annesiyle beraber müzeye gitmek için yola koyuldu. O sırada annesine ilk olarak hangi müzeyi ziyaret edeceklerini sordu. Annesi: “İlk Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’ne gideceğiz,” dedi. “Biliyor musun, bu müzenin kurulmasını Atatürk istemiş.”

Eylül şaşkınlık ve heyecan karışımı bir yüz ifadesiyle annesine baktı. “Gerçekten mi?”

Annesi hafifçe başını salladı. “Atatürk arkeolojik çalışmalara çok önem verirmiş. Anadolu’umuzda bırakılan eserleri aramanın, incelemenin ve sergilemenin dünyaya bir borç olduğunu söylemiş. Bu yüzden Avrupa’ya arkeoloji eğitimi almaları için çok sayıda öğrenci göndermiş. Bu öğrencilerin yaptığı çalışmalar sonucunda ise Ankara’da bulunan eserler için bir Eti (Hitit) Müzesi kurulmasını istemiş. Bu müze de günümüzde Anadolu Medeniyetleri Müzesi halini almış.”

Eylül duyduklarından sonra Anadolu Medeniyetleri Müzesi ziyareti için daha fazla heyecanlanmaya başlamıştı. Müzede sergilenen her tarihi eseri merak ediyordu. Müzeye girdiklerinde annesiyle tarihi eserleri izlemeye koyuldu. Eski çağlardan kalma bu eserlere bakarken geçmişteki insanların yaşayış biçimlerini düşünüyordu. Bu sırada bir şey dikkatini çekti. Müzeyi ziyaret eden bir adam elindeki bıçakla üzerinde çeşitli sembollerin bulunduğu bir tableti kazımaya çalışıyordu. Eylül’ün annesi bu duruma sessiz kalamadı ve adamın yanına giderek onu uyardı. “Tarihi eserler bizim mirasımızdır. Onlara neden zarar veriyorsunuz? Bunun bir suç olduğunu bilmiyor musunuz?”

Adam şaşkın bir şekilde Eylül’ün annesine bakakaldı. Ne diyeceğini bilemiyordu.

Eylül’ün annesi bu durum üzerine adama kendisini şikayet edeceğini söyledi ve cebinden telefonunu çıkartırken Eylül’ün yanına geri döndü. Bu sırada müzede sergilenen başka bir tarihi eserin de tahrip edildiğini gördü. Polisi aradı ve az önce şahit olduklarını polislere aktardı. Adamın bıçakla bir tarihi eserin üzerini kazıdığını söyledi ve müzede başka eserlerin de tahrip edildiğini bildirdi.

Eylül ve annesi müzeyi gezmeye devam ederken bir polisin gelip adamı kelepçelediğini gördüler. Adam kelepçeli bir şekilde müzeden ayrılırken Eylül ve annesi tarihi eserlere zarar veren insanlara ceza verilmesinin bu davranışın yapılmasını azaltacağını düşünüyorlardı. Aynı zamanda diğer tarihi eser tahrip edilirken de birileri polise haber vermiş olsaydı belki de o tarihi eserin de zarar görmemiş olacağını düşünüyorlardı.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Kimler okumak ister çocuklar?	- (Parmak kaldırırılar öğretmen birkaç kişiyi seçer.)

- Peki, okuduğumuz örnek olayı anlatabilecek olan var mı?	- (Anlatmak isteyen öğrenciler parmak kaldırırlar ve öğretmen söz verir.)
- Eylül nereyi ziyaret etti?	- Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni.
- Bu müzenin adı eskiden neymiş?	- Eti (Hitit) Müzesi?
- Peki bu müzenin kurulmasını kim istemiş?	- Atatürk!
- Peki çocuklar, Eylül'ün televizyonda izlediği haber neyle ilgiliydi?	- İnsanların tarihi eserlere zarar vermesi!
- Adamın yaptığı doğru bir davranış mıydı?	- Hayır öğretmenim! Tarihi eserlerimize zarar vermemeliyiz .Çünkü onları korumak bizim vazifemiz.
- Eylül'ün annesi adamı neden polise şikayet etti?	- Tarihi eserlerden birini bıçakla kazıdığı için şikayet etti.
- Siz böyle bir durumda olsaydınız ne yapardınız? Adamı şikayet eder miydiniz?	- Evet, şikayet ederdim. Çünkü tarihi eserlerimize zarar vermek suçtur.
- Tarihi eserlerimize zarar verenlere sizce de ceza verilmeli mi? Neden?	- Evet, verilmeli. Çünkü biz onları korumakla yükümlüyüz.
- Siz tarihi eserlere zarar veren birini görseydiniz neler yapardınız?	- Tarihi eserlerin önemini anlattırdım ve zarar vermemesini isterdim. - Tarihimizi korumazsak geleceğimize sahip çıkamayacağımızı söyledim. - Bu eserleri korumanın bizim vazifemiz olduğunu söyledim. - Bende polise şikayet ederdim. - (vb)
- Kendinizi bir tarihi eser olarak düşünün. İnsanlar size zarar verecek şeyler yapsa neler hissederdiniz?	- Çok üzülürdüm! - İnsanlar bana zarar verdiği için kendimi çok kötü hissederdim! Konuşabilseydim onlara anlatabilirdim. Ama hiçbir şey yapamamak çok üzücü. - Çok sinirlenirdim. vb.
- İnsanların bu konu hakkında bilinçlenmeleri için neler yapılabilir?	- İnsanlarla konuşulabilir. - Broşür hazırlanabilir. - Konferanslar düzenlenebilir. - Posterler hazırlayıp insanlara posterler sunulabilir. Vb.

Ara Özet: Çocuklar bu etkinlikte Atatürk'ün müzelere verdiği önemi fark ettik. Bunun yanında günümüzde bazı insanların tarihi eserlere zarar verdiğini ve bunun sonucunda ceza alabildiklerini gördük.

Ara Geçiş: Günümüz insanların kültürel mirasa yeterince önem vermediğini gördük. Şimdi ise insanları bilinçlendirmek adına bir etkinlik yapalım.

ETKİNLİK 6: (ATATÜRKÇÜLÜK)

Öğretmen sınıfı 4 gruba böler. Her gruba resimler renkli kartonlar, makas, yapıştırıcı ve renkli kalemler dağıtır. Birinci gruptan poster, ikinci gruptan broşür, üçüncü gruptan afiş ve dördüncü gruptan gazete haberi hazırlamalarını ister. Her gruba Atatürk'ün tarihi eserler ve kültürümüz üzerine söylediği sözlerden ve müze ziyaretleri sırasında çekindiği resimlerden oluşan bir kitapçık dağıtır. Gruplardan hazırladıkları poster, broşür, afiş ve gazete haberlerinin içinde Atatürk'ün en az bir sözüne yer vermelerini ister. Gruplar Atatürk'ün sözlerine kitapçıktan bakar ve istedikleri birini seçerek hazırladıkları etkinliğe yazarlar.

Öğretmen:	Öğrenci:
- (Gruplar oluşturur, gerekli malzemeleri dağıtır ve görev dağılımı yapar)	- (Öğretmenin verdiği malzemeyi alırlar.)
- Çocuklar birinci grup tarihimizi eserleri korumakla ilgili insanları bilinçlendirmek amacıyla bir poster, ikinci grup broşür, üçüncü grup afiş dördüncü grup ise bir gazete haberi hazırlayacak.	- (Gruplar hazırlamaya başlar.)
- (Öğretmen Atatürk'ün sözlerinden ve müze ziyaretlerindeki resimlerinden oluşmuş kitapçığı dağıtır)	- (Öğrenciler kitapçığı alır.)
- Hazırladıklarınızın içinde en az bir tane Atatürk'ün konuyla ilgili görüşüne yer vermenizi istiyorum.	- (Öğrenciler kitapçığa bakarlar.)
- (Öğretmen sıralarda dolaşp kontrol eder)	- (Öğrenciler yapmaya devam eder.)
- (Bütün gruplar tamamladığında tahtaya çıkıp sunmalarını ister)	- (Öğrenciler sunar.)

Kitapçıkta yer alan Atatürk'ün sözleri ve resimleri:

- Büyük devletler kuran atalarımız, büyük ve geniş kapsamlı medeniyetlere de sahip olmuşlardır. Bunu aramak, incelemek, Türklüğe ve cihana bildirmek bir borçtur. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.
- Dünya'nın bize saygı göstermesini istiyorsak, ilk önce biz kendi benliğimize ve milletimize bu saygıyı, hissi, fikri ve fiili olarak bütün davranış ve hareketlerimizle göstereyim.
- Tarih, bir milletin neler başarabilme gücünde olduğunu gösteren en doğru kılavuzdur.
- Tarih, gerçekleri tahrif eden bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır.
- Eğer bir millet büyükse kendisini tanımakla daha büyük olur.

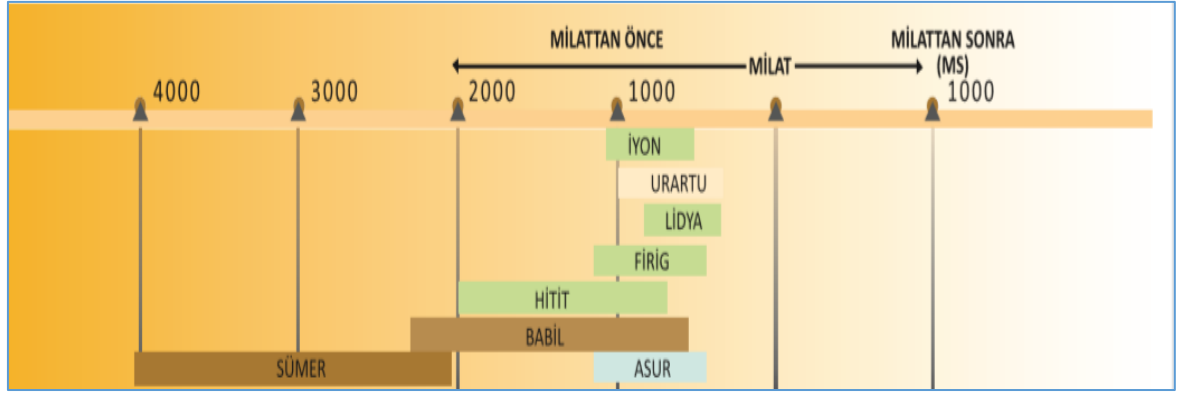
Ara Özet: Evet çocuklar bu etkinliğimizde tarihi eserlerimizi korumak, onlara saygı duymak için insanları bilinçlendirmek adına çalışmalar yaptık ve bunları sınıfta sunduk.

Ara Geçiş: Şimdi de öğrendiklerimizle ilgili bir etkinlik yapalım.

DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ

DEĞERLENDİRME ETKİNLİK 1 (FİLM ŞERİDİ)

Öğretmen uygarlıkların yer aldığı bir film şeridini yansıtır. Ve öğrencilere film şeridiyle ilgili sorular sorar. Öğrencilerin cevapları doğrultusunda da, “Bu uygarlığın en önemli buluşu nedir? Sizce bu buluş olmasaydı hayatımız nasıl olurdu?” gibi sorular sorar.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar uygarlıklar içinde en önce kurulan hangisidir?	- Sümerler!
- Sümerlerin en önemli buluşu nedir?	- Yazı!
- Sizce Sümerler yazıyı bulmasaydı neler olurdu?	- Okul olmazdı öğretmenim! - Öğrendiklerimizi yeni nesillere aktaramazdık! vb.
- Peki çocuklar en kısa yaşayan uygarlık hangisi?	- Lidyalılar!
- Lidyalıların en önemli buluşu nedir?	- Para!
- Sizce Lidyalılar parayı bulamasaydı neler olurdu?	- Hala takas yaparak alışveriş yapıyor olurduk öğretmenim!
- Anadolu Medeniyetleri içinde en uzun hangi uygarlık yaşamıştır?	- Hititler!
- Hititlerin en önemli buluşu neydi çocuklar?	- Öğretmenim ilk yazılı antlaşmayı yapmışlardı! - Öğretmenim bir de anal adı verilen yıllıklar yazmışlardı bu ilk tarih yazıcılığıydı!
- Sizce Hititler tarih yazıcılığını başlatmasaydı neler olurdu?	- Tarihimizi öğrenemezdik öğretmenim!
- Çocuklar Mezopotamya uygarlıkları arasında Sümerlerden sonra en uzun yaşayan uygarlık hangisidir?	- Babiller!
- Babillerin en önemli buluşu neydi?	- İlk anayasa olarak kabul edilen Hammurabi Kanunlarını oluşturmuşlardır öğretmenim! - Öğretmenim Asma Bahçeleri yapmışlardı!

- Çocuklar anayasamız ya da kanunlarımız olmasaydı ne olurdu?	- Ülkemizde düzen sağlanamazdı öğretmenim! - Suçlar artardı! vb.
- Çocuklar Mezopotamya uygarlıkları içinde en kısa yaşamış olan uygarlık hangisi peki?	- Asurlar öğretmenim!
- Asurların en önemli buluşları nelerdi?	- Dünyadaki ilk kütüphanecilik faaliyetlerini başlatmışlardı! Asurlu tüccarlar Anadolu'ya yazıyı getirdiler!
- Peki, düşünün. Kütüphaneler olmasaydı neler olurdu?	- İstedğimiz kitapları kolayca bulamayabilirdik. - Araştırma ödevlerimizi yaparken farklı kaynaklar kullanamazdık.
- Peki siz kütüphaneden kitap alıyor musunuz?	- Alıyoruz öğretmenim!
- Kütüphaneden aldığınız kitapları zamanında teslim ediyorsunuz, değil mi çocuklar?	- Evet öğretmenim!
- Peki çocuklar MÖ 1000 yılında hangi uygarlık kurulmuş?	- Urartular!
- Urartuların en önemli buluşu nedir?	- Öğretmenim sulama kanalları yapmışlar!
- Sizce sulama kanalları olmasaydı neler olurdu?	- Öğretmenim tarlalarımız sulanamazdı ve bitkiler yetiştirilemezdi!
- Evet çocuklar. Peki Hititler'den sonra en uzun yaşayan Anadolu uygarlığı hangisidir?	- Frigler!
- Frigler'in başkenti Gordion ülkemizin hangi şehrinde kurulmuştur?	- Ankara öğretmenim!
- Ankara'nın daha önce de bir uygarlığa başkentlik yapmış olmasının sebebi sizce ne olabilir?	- Jeopolitik konumu öğretmenim!
- Peki Ege bölgesinde kurulan en eski uygarlık hangisidir?	- İyonlar!
- İyonların tarihimize en büyük katkıları nelerdir çocuklar?	- Öğretmenim bilim adamları yetişmiştir.
- Evet çocuklar Heredot, Tales, Hipokrat gibi bir sürü bilim adamı yetişmiş. Sizce bu kadar bilim adamının İyonlar döneminde yetişmesinin nedeni ne olabilir?	- İyonların özgür düşünceye izin vermesi öğretmenim!

Son Özet: Öğretmen: “ Evet çocuklar bugünkü dersimizde Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının özelliklerini, insanlık tarihine katkılarını ve bu eserlere saygı duymamız, onları korumamız gerektiğini öğrendik,” der. Ve kısaca uygarlıklarının önemli özelliklerinin yer aldığı haritayı projeksiyona yansıtarak sınıfa gösterir.

Geçiş: “Bugün çok yorulduk, çok şey öğrendik. Şimdi biraz eğlenelim mi?”

DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ 2: (TOMBALA)

Öğretmen sınıfı 5 gruba böler. Her gruba önceden hazırladığı tombala kartlarını dağıtır. Kartların üzerinde Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının özellikleri ile ilgili kavramlar yer almaktadır. Öğretmenin elinde ise bir kutu vardır. Öğretmen kutudan rastgele bir kağıt seçer ve bir soru okur. Okuduğu sorunun doğru cevabı tombala kartlarından hangi grupta varsa o grup cevabın üzerine kağıtla kapatır. İlk satırı tamamlayan grup . çinko, iki satırı tamamlayan grup ikinci çinko yapmış olur ve üç satırın hepsini tamamlayan grup tombala yaparak kazanır.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar bu kutunun içinde sorular var. Soruların cevapları ise seçtiğiniz tombala kartlarının içinde yazılı. Ben soruyu sorduğumda cevap hangi gruptaysa o grup cevabı söyleyecek ve kağıtla cevabın üstünü kapatacak. Anlaşıldı mı?	- Anlaşıldı öğretmenim!
- Sümerlerin tapınaklarının adı hangi grupta var?	- Bizde var öğretmenim Ziggurat!
- Evet doğru! Cevabın üstünü kapatın.	- (Öğrenciler cevabın üzerine kapatır)
- (Bütün gruplar tombala yapmaya kadar öğretmen soruları sormaya devam eder)	-

Kutunun içinde yer alan sorular aşağıdaki gibidir:

- 1) Sümerlerin tapınaklarının adı nedir? Ziggurat
- 2) Dicle ve Fırat arasında kalan bölgeye ne denir? Mezopotamya

- 3) Mezopotamya uygarlığını kurmuşlardır. Sümerler
- 4) Sümerlerin icadıdır. Çivi yazısı
- 5) Anadolu da kurulan ilk uygarlıktır. Hititler
- 6) Parayı kullanan ilk uygarlıktır. Lidyalılar
- 7) Anadolu'ya yazıyı getirmişlerdir. Asurlar
- 8) Akdeniz ve Ege kıyılarında ticaret kolonileri kurmuşlardır. İyonlar
- 9) Van Gölü ve çevresinde kurulmuşlardır. Urartular
- 10) Urartular'ın başkentinin adı nedir? Tuşpa
- 11) Lidyalılar'ın başkentinin adı nedir? Sard
- 12) Frigler'in başkentinin adı nedir? Gordion
- 13) Krallarına Midas unvanını veren uygarlık hangisidir? Frigler
- 14) Hititler ve Mısırlılar arasında imzalanan, tarihte bilinen ilk yazılı antlaşmanın adı nedir? Kadeş
- 15) Hititler'in başkentinin adı nedir? Hattuşaş
- 16) Asurlular'ın başkentinin adı nedir? Ninova
- 17) İyonlular'ın önemli mimari eserlerindendir. Artemis Tapınağı
- 18) Babiller'in en ünlü hükümdarının adı nedir? Hammurabi
- 19) Gün dönüm tarihlerini, ay ve güneş tutulmalarını önceden hesaplayan uygarlık kimdir? Babiller
- 20) Babil medeniyetinin önemli mimari eserlerinden biridir. Asma Bahçeleri

Tombala kartları aşağıdaki gibidir:

Ziggurat		Urartular		Hititler
	Gordion		Sard	
İyonlar		Mezopotamya		Ninova

İyonlar		Babiller		Urartular
	Sümerler		Kadeş	
Sard		Ninova		Çivi yazısı

Asurlar		Frigler		Hattuşaş
	Ziggurat		Artemis Tapınağı	
Hammurabi		Tuşpa		Lidyalılar

Lidyalılar		Hattuşuş		İyonlar
	Tuşpa		Hammurabi	
Kadeş		Sümerler		Gordion

Hititler		Tuşpa		Frigler
	Sard		Mezopotamya	
Asma Bahçeleri		Çivi yazısı		Asurlar

Tekrar Güdüleme: ‘‘Çocuklar bugün Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarını, bu uygarlıkların özelliklerini öğrendik. Bundan sonra bu konuyla ilgili çıkan soruları doğru cevaplayabileceksiniz.’’

Kapanış: Öğretmen öğrencilere dersi iyi dinledikleri ve aktif oldukları için teşekkür eder.

EK 6. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.2)

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 5. Sınıf

Ünite Adı: Kültür ve Miras

Kazanım: SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.

Süre: 40'+40'+40'+40'+40' (5 Ders Saati)

Değer: Bilimsellik, Misafirperverlik, Estetik

Beceri: Kanıt kullanma, Araştırma, Türkçeyi doğru, güzel, etkili kullanma

Strateji, Yöntem, Teknik: Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi, Soru- cevap Tekniği, Diyalog Oluşturma Tekniği, Fotoğraflar Konuşuyor Tekniği, Kartpostal Hazırlama Tekniği, Örnek Olay Tekniği, Donuk İmge Tekniği, Bilmeceler Tekniği, Bulmaca Tekniği.

Materyaller: Türkiye Turizm Haritası, Film Şeridi, Renkli Kartonlar, Fotoğraflar.

Araç-gereçler: Bilgisayar, projeksiyon.

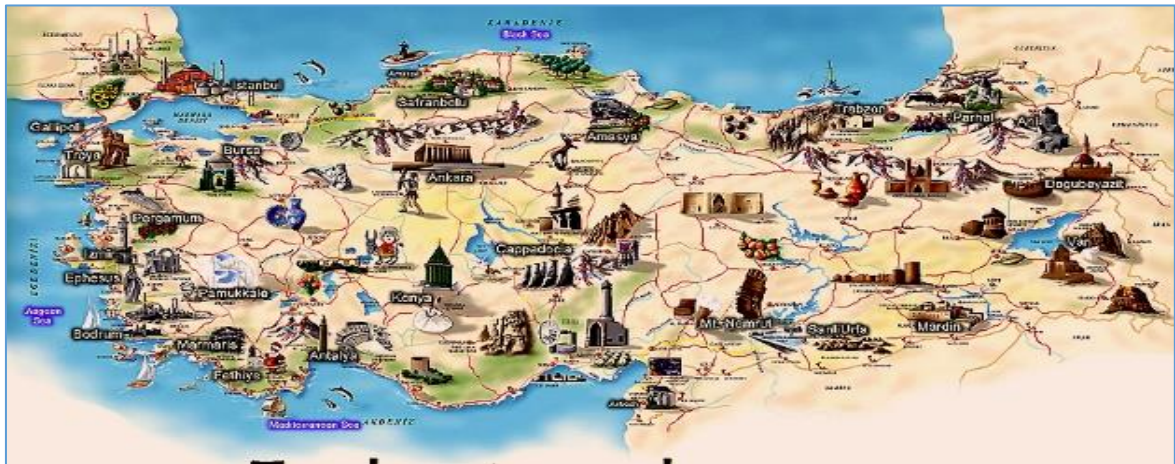
Kaynaklar: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Google (Görseller), Aktif Öğrenme Yöntemleri Kitabı, Sosyal Bilgiler Öğretimi Ders Kitabı, MEB Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı

İŞ BÖLÜMÜ

Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri

Giriş:

Dikkat çekme: Elimde Türkiye Turizm Haritası ile sınıfa girerim.

Hedeften Haberdar Etme: Öğretmen, “Bugün sizlerle çevremizdeki doğal varlık ile tarihi mekânları, nesneleri ve eserleri öğreneceğiz,” der.

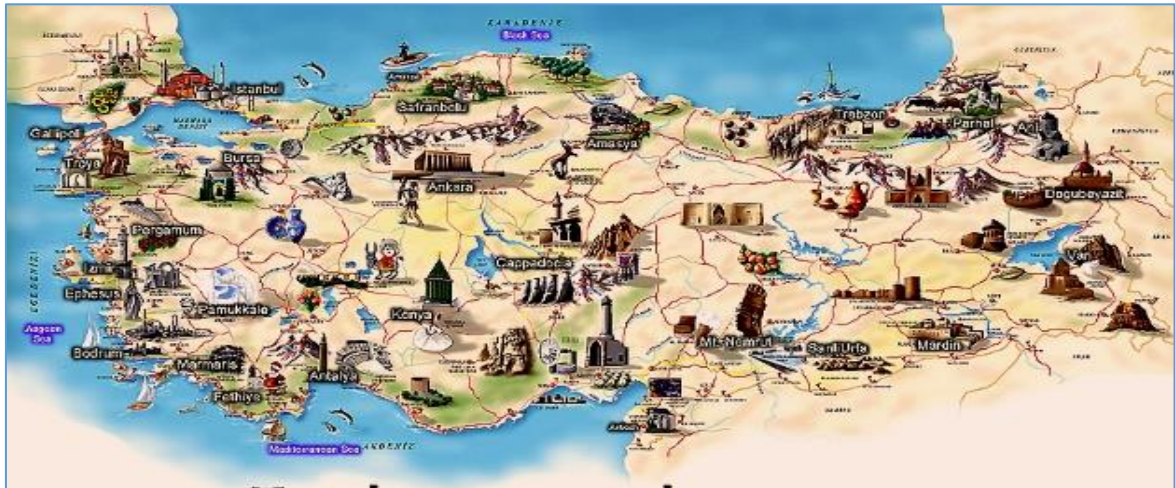
Güdüleme: Öğretmen, “Çocuklar eğer bugün dersi dikkatle dinlerseniz çevrenizdeki tarihi ve doğal güzellikleri öğrenebilecek, bunları tanıtabileceksiniz,” der.

Ön bilgileri Harekete Geçirme:

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar önceki dersimizde Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış uygarlıkları ve bu uygarlıkların özelliklerini öğrenmiştik. Anadolu uygarlıklarının isimleri nelerdi?	- Öğretmenim Anadolu uygarlıkları Hititler, Frigler, İyonlar, Urartular ve Lidyalılar’dı.
- Evet çocuklar. Peki, bu uygarlıkların bize kazandırdığı eserler nelerdi?	- Öğretmenim Hititler Konya İvriz Kabartmaları, Çorum Yazılıkaya Kabartmalarını kazandırmışlardı. - Öğretmenim Urartular döneminden de Van Tuşpa Kalesi ve Şamran su kanalı kalmıştı.
- Söyledikleriniz çok doğru! Peki İyonlar, Lidyalılar ve Frigler bize neler kazandırmıştı?	- Öğretmenim İyonlar’dan günümüze İzmir’de Artemis Tapınağı ve Efes Antik Kenti kaldı! - Frigler’in ise Ankara’da kalıntılarına rastlamıştık öğretmenim. Gordion-Tümülüs buna örneklerden. - Lidyalılar ise madeni parayı bulmuşlardı.
- Evet çocuklar bunlar bize eski Anadolu uygarlıkları tarafından kazandırılan tarihi miraslarımızdı.	-

Geliştirme:

Geçiş: Öğretmen dersin başında sınıfa getirdiği Türkiye Turizm haritasını projeksiyon yardımıyla yansıtır.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar sizden Türkiye Turizm haritasını incelemenizi istiyorum.	- (Öğrenciler dikkatli bir şekilde haritaya bakarlar)
- Haritada neler görüyorsunuz çocuklar?	- Öğretmenim ülkemizin çeşitli yerlerindeki tarihi eserleri görüyoruz.
- Tarihi eser denildiğinde aklınıza neler geliyor?	- Camiler, müzelerdeki kalıntılar, türbeler, hanlar, hamamlar, medreseler vb. geliyor öğretmenim.
- Evet çocuklar bu saydıklarınız tarihi eserlere örnek gösterilebilir. Tarihi eserler insan eliyle yapılmış eserlerdir. Önceki dersimizde Anadolu Uygarlıkları'nın bize miras bıraktığı tarihi eserleri öğrenmiştik. Ancak ülkemiz yüzyıllar boyunca çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapmış. Ve bu uygarlıklar da bize çeşitli miraslar bırakmış. Haritada da yer alan bu miraslardan hangilerini daha önce ziyaret etme imkanı elde ettiniz?	- Öğretmenim ben İstanbul'da Süleymaniye Camii'ne gitmiştim. - Öğretmenim bende Karabük'te Safranbolu evlerini görmüştüm. - Öğretmenim bende Konya'da Mevlana türbesine gittim. vb.
- Evet çocuklar. Hadi şimdi ülkemizdeki ve çevremizdeki tarihi eserleri öğrenmeye başlayalım.	

ETKİNLİK 1: (DİYALOG OLUŞTURMA)

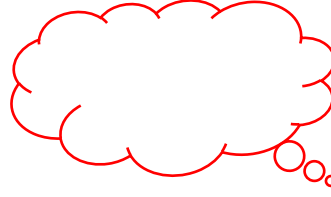
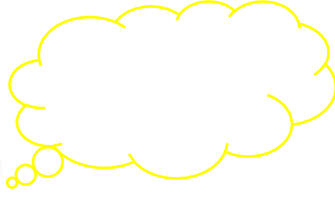
Öğretmen sınıfı 6 gruba ayırır ve gruplara aşağıda görseli yer alan materyali dağıtır. Materyalin içi 8 farklı bölmeyle ayrılmıştır. 7 bölmenin her biri ülkemizin bir bölgesini temsil etmektedir. Materyalin ortasındaki beyaz bölmede ise Türkiye Turizm haritası yer almaktadır. Öğretmen öğrencilere ülkemizdeki tarihi eserlerin resimlerinin yer aldığı kartları karışık bir şekilde dağıtır. Her kartın arkasında ilgili tarihi eserin ismi ve bulunduğu bölgeyle/şehirle ilgili ipuçları yer almaktadır. Öğrenciler ipuçlarından ve Türkiye turizm haritasından faydalanarak kartları uygun bölmelere yerleştirirler. Gruplar tarihi eserleri bölgelere göre doğru bir şekilde yerleştirdikten sonra bir süre bilgilere bakmaları istenir. Sonrasında öğrencilerden materyalin kapağını kapatmaları istenir. Materyalin kapak kısmına karşılıklı olarak aşağıda resmi yer alan çocuklar ve konuşma baloncukları yapıştırılır. Her gruba biri İç Anadolu olmak üzere iki bölge verilir. Gruplardan önce bulundukları bölgedeki (İç Anadolu) tarihi eserleri tanıtıcı diyaloglar oluşturmaları, ardından da kendilerine gelen bölgeyle ilgili tarihi eserleri tanıtıcı diyaloglar oluşturmaları istenir. Diyaloglar oluşturulduktan sonra her gruptan iki kişi tahtaya çıkarılır ve karşılıklı olarak diyaloglar okunur. Bu etkinlikle Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisini geliştirmek amaçlanmıştır.

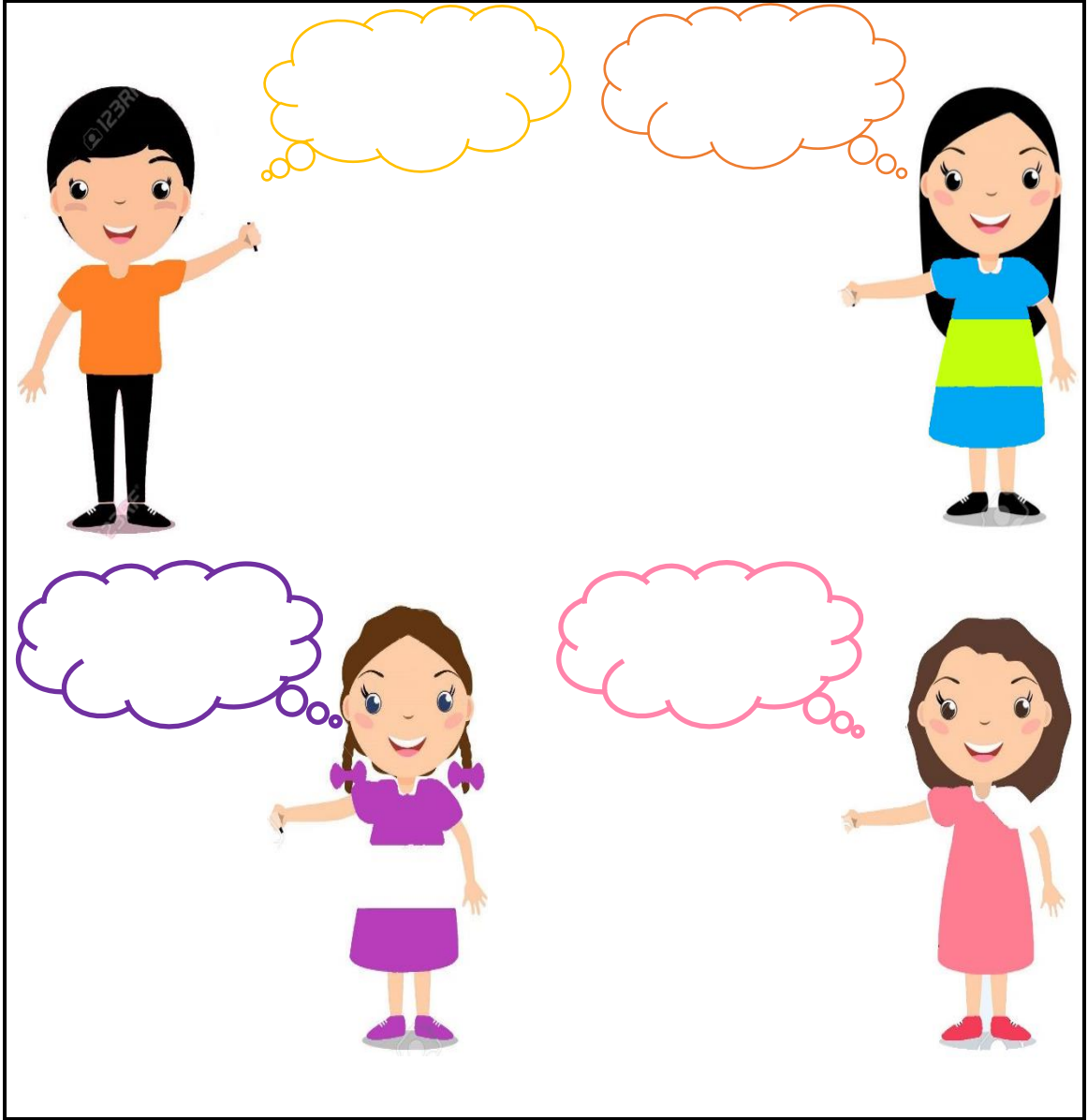
Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar size karışık olarak vermiş olduğum kartlara bakmanızı istiyorum. Neler görüyorsunuz?	- Tarihi eserlerin resimleri var öğretmenim! - Öğretmenim kartların arkasında yazılar yazıyor.
- Evet çocuklar. Size dağıttığım materyalde 7 bölgemizin ismi yazıyor. Kartlarda ise ülkemizdeki tarihi eserlerin resmi var. Sizden istediğim kartların arkasındaki ipuçlarını ve materyaldeki haritayı dikkate alarak tarihi eserlerimizi uygun bölmelere yerleştirmeniz. Anlaşıldı mı?	- Anladık öğretmenim!
- (Öğrenciler materyali yaparlarken öğretmen gruplar arasında gezinir ve gerektiği durumlarda yardımcı olur)	- (Öğrenciler grup arkadaşlarıyla tartışarak ipuçlarını değerlendirirler ve kartları uygun bölmelere yerleştirmeye çalışırlar)
- Bitirdiniz mi çocuklar?	- Evet öğretmenim!
- Pekala, şimdi kim bana Marmara bölgesindeki tarihi eserleri saymak ister?	- Öğretmenim İstanbulda Süleymaniye Cami, Topkapı Sarayı ve Edirne’de Selimiye Cami yer alıyor.
- (Öğretmen tek tek bölgelerdeki tarihi eserleri sorar)	- (Öğrenciler materyalden faydalanarak tarihi eserleri söylerler)
- Herkes doğru bir şekilde tamamladı mı materyali çocuklar?	- Evet öğretmenim!
- Şimdi bir süre materyale bakmanızı ve ardından materyalin kapağını kapatıp öğrendiklerinizle ilgili bölgelerimizi tanıtıcı diyaloglar oluşturmanızı istiyorum. Her grup biri İç Anadolu olmak üzere iki bölgeyi tanıtıcı diyaloglar oluşturacak ve materyalin kapak kısmındaki baloncuklara tanıtıcı diyalogları yazacak.	- (Öğrenciler materyale bakarlar ve tarihi eserleri akıllarında tutmaya çalışırlar)
- (Öğrenciler bütün bölgelerdeki tarihi eserleri inceledikten sonra öğretmen gruplara bir bölge verir)	- (Öğrenciler diyalogları oluşturmaya başlarlar)
- (Öğretmen tamamlayan grupları tahtaya çıkartır ve karşılıklı olarak diyalogları okumalarını, canlandırmalarını ister)	- (Öğrenciler diyalogları karşılıklı olarak okur)

Materyalin Görseli:

Materyalin kapağına yapıştırılacak çocuklar:

Materyalde yer alacak tarihi eserler ve ipuçları:

Marmara Bölgesi:

Süleymaniye Cami/İstanbul

Topkapı Sarayı/İstanbul

Selimiye Camii/Edirne

Yerebatan Sarnıcı/İstanbul

Kartların arkasında yazan ipuçları:

Boğazlarım vardır benim

Türkiye'nin en kalabalık şehriyim

Boğaz Köprüsü yardımıyla

Asya'yla Avrupa'yı birbirine bağlarım

Ülkenin kuzeybatısındaayım

Kapıkule sınır kapısıyla Bulgaristan'a bağlanırım

Karadeniz Bölgesi:

Safranbolu Evleri/Karabük

Sümela Manastırı/Trabzon

Kartların arkasında yazan ipuçları:

Ülkemizin kuzeyindeyim

İsmimi yanımda bulunan denizden aldım

En çok yağış alan bölge benim

Doğu Anadolu Bölgesi:

Çifte Minareli Medrese/Erzurum

İshak Paşa Sarayı/Ağrı

Ani Harabeleri/Kars

Kartların arkasında yer alan ipuçları:

Gürbulak sınır kapısıyla İran'a bağlanırım

İsmimi şehrimdeki dağın adından alırım

Ülkenin doğusundayım

En soğuk ve en büyük bölge benim

Güneydoğu Anadolu Bölgesi:

Malabadi Köprüsü/Diyarbakır

Hasankeyf/Batman

Kartlarda yer alan ipuçları:

Bölgemdeki Cilvegözü sınır kapısıyla Suriye'ye bağlanırım

En küçük bölge benim

Ülkenin güneyindeyim

Yazları çok kurak ve sıcakım

Akdeniz Bölgesi:

Antalya Müzesi Perge

Antik Kenti/Antalya

Kartlarda yer alan ipuçları:

Ülkemizin güneyindeyim

İsmimi yanımdaki denizden alırım

Ege Bölgesi:

Efes Antik Kenti/Izmir

Artemis Tapınağı/Izmir

Kartların arkasında yer alan ipuçları:

En girintili kıyılar benimdir

Ülkenin batısındaayım

İsmimi yanımdaki denizden aldım

İç Anadolu Bölgesi:

Ahi Külliyesi/Kırşehir

Mevlana Türbesi/Konya

Kaman Arkeoloji Müzesi/ Kırşehir

Cacabey Medresesi/Kırşehir

Kartların arkasında yer alan ipuçları:

Başkent benim bölgemdedir

Ülkemizin ortasındayım

Ara Özet: Öğretmen materyaldeki resimleri kaldırarak tek tek tarihi eserin ismini ve nereye ait olduğunu öğrencilere sorar.

Ara Geçiş: Öğretmen, “Çocuklar çevremizdeki ve ülkemizdeki tarihi eserlerimizi öğrendik. Şimdi bu öğrendiklerimizi eğlenceli bir etkinlikte pekiştirelim,” der.

ETKİNLİK 2: (KARTPOSTAL HAZIRLAMA)

Öğretmen öğrencilere beyaz karton ve bir kitapçık dağıtır. Kitapçıkta öğrencilerin yakın çevrelerindeki tarihi eserler hakkında bazı bilgiler yazmaktadır ve resimler bulunmaktadır. Öğretmen öğrencilerden bu bilgilerden faydalanarak çevrelerindeki bir tarihi eseri seçmelerini ve beyaz kartonun ön kısmına seçtikleri tarihi eserin resmini çizmelerini, arka kısmına ise kartpostalı kime göndermek istiyorlarsa o kişiye tarihi eseri tanıtıcı birkaç cümle yazmalarını ister. Yapılan kartpostallar daha sonra sahiplerine ulaştırılır.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar her birinizin kitapçıkta yer alan tarihi eserlerden birini seçmenizi ve bu eserin resmini dikdörtgen biçiminde kesilmiş olan beyaz kartonun ön yüzüne çizmesini istiyorum. Daha sonra kartonunuzun arka kısmına geçtiğimizde ise öncelikle bu oluşturduğunuz kartpostalı kime göndermek istediğinizi seçmenizi, ardından da seçtiğiniz tarihi eseri tanıtıcı kısa bir yazı yazmanızı istiyorum. Anlaşıldı mı?	- Evet öğretmenim!
- O zaman hadi çizmeye başlayın bakalım.	- (Öğrenciler çevrelerinde bulunan tarihi eserlerden birini seçer ve resmini çizmeye başlar)
- (Öğretmen sıra aralarında dolaşır ve öğrencilere çizme sürecinde rehberlik eder)	- (Öğrenciler kitapçıkta bilgileri kullanarak kısa bir yazı yazar.)
- Bitirdiniz mi çocuklar?	- Evet öğretmenim.
- Kimler kartpostalını bize sunmak ister?	- (Parmak kaldıran öğrenciler tahtaya çıkar ve kartpostalını sunar.)

Kitapçıkta bulunan tarihi eserler ve ilgili yazılar:

Kaman Arkeoloji Müzesi:

Japon Hükümeti'nin "Kültürel Mirası Koruma Projesi" çerçevesinde hibe olarak yaptığı Kaman Kalehöyük Arkeoloji Müzesi'nde sergi salonları, sinevizyon köşesi, kütüphane, inceleme, araştırma, fotoğraflama ve restorasyon çalışmalarına olanak sağlayan laboratuvar, kafe, depolar ve teknik bölümler bulunmaktadır. Çevre düzenlemesi, kazısı yapılmakta olan bir höyük tarzında düzenlenmiştir.

Cacabey Medresesi:

Kırşehir il merkezinde bulunan Cacabey Gökbilim Medresesi, Anadolu Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan'ın oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde, Kırşehir Valisi Nureddin Cibril Bin Cacabey tarafından yaptırılmıştır. Yapı, zamanında rasathane olarak kullanılmıştır

Ahi-Evran-ı Veli Camii ve Türbesi

Ahi Evran tarafından oluşturulan ve Anadolu'dan Orta Asya'ya kadar esnaf ve sanat ustalarını tek çatı altında toplamayı amaçlayan Ahilik Teşkilatı'nın ahlaki değerleri ve örgütsel yapısı, bugünkü birçok esnaf, sanat ve ticaret kurumunun örgütlenmesine temel olmuştur. Ahi Evran Türbesi ve Camii Kırşehir'in merkezinde bulunmaktadır.

Ara Özet: Öğretmen, “Çocuklar bu etkinliğimizde çevremizdeki tarihi eserleri ve bu tarihi eserlerin bazı özelliklerini öğrendik,” der.

Ara Geçiş: Öğretmen Türkiye Turizm haritasını yeniden yansıtır.

Öğretmen	Öğrenci
- Çocuklar bu haritaya önceki dersimizde de bakmıştık. Hatırlıyor musunuz?	- Evet, öğretmenim Türkiye Turizm haritası. Tarihi eserlerimiz yer alıyordu.
- Çocuklar ülkemizde yalnızca uygarlıkların bize miras bıraktığı tarihi eserler yer almıyor. Aynı zamanda doğal güzelliklerimizde var. Doğal varlıklarımız insan eli değmeden, kendiliğinden oluşmuş varlıklardır. Doğal varlıklara örnek verebilir misiniz?	- Denizler! - Dağlar! - Göller! - Ormanlar!
- Evet çocuklar hepiniz doğru söylediniz. Camiler, medreseler, saraylar, hanlar, hamamlar tarihi eserlerimiz iken, denizler, dağlar, göller vb doğal varlıklarımızdır. Peki siz hangi doğal varlıklarımızı gördünüz?	- Öğretmenim ben denize girdim! - Öğretmenim ben Seyfe Gölü'ne gitmişim. - Öğretmenim ben de Erciyes Dağı'na gittim. vb.
- Pekala, çocuklar, hadi şimdi ülkemizdeki ve çevremizdeki doğal varlıklarımızı öğrenmeye başlayalım.	-

ETKİNLİK 3: (ÖRNEK OLAY)

Öğretmen sınıfa kendi yazdığı bir örnek olayı getirir. Sonrasında sınıfı 8 gruba böler ve her gruba 2'şer tane kart dağıtır. Kartların ön yüzlerinde ülkemizdeki doğal güzelliklerin resimleri, arka yüzlerinde ise bu doğal güzelliklerin adı yer alır. Sonrasında tahtaya Türkiye iller ve bölgeler haritası asar. Haritada bazı şehirler işaretlenmiş ve o şehirlerden ok çıkartılmıştır. Öğretmen örnek olayı vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okurken öğrencilerden de kendisini takip etmelerini ister. Öğrenciler ellerinde bulunan kartlardaki doğal güzelliğin adı geçtiği anda “Bizde,” derler ve tahtaya kalkıp haritada ilgili bölüme yapıştırırlar. Örnek olayda yalnızca 10 doğal güzelliğin adı geçmektedir. Geriye kalan 6 doğal varlığımızın olduğu kartın arkasında ipuçları yazmaktadır. Bu ipuçları sınıfça bulunarak tahtaya yapıştırılır. Öğretmen okumasını bitirdikten sonra örnek olayın daha iyi anlaşılabilmesi ve hala elindeki kartı yapıştıramayan grup varsa diye örnek olay sınıftan birkaç kişiye daha okutur. Sonra örnek olayda geçenleri birkaç kişinin anlatmasını ister ve bazı grupların ellerindeki kartlarda bulunan doğal güzelliklerin adının geçmediğini söyleyerek o güzelliklerin nereye ait olduğunu öğrencilere tahmin ettirmeye çalışır ve ipuçları verir. İsmi geçmeyen kartlar öğrencinin yakın çevresine aittir. Haritadaki bütün kartlar tamamlandıktan sonra öğretmen kısa bir özet yapar ve ardından örnek olayı anlamaya yönelik, metin içi anlam kurma soruları sorar. Örnek olayının tam anlamıyla anlaşıldığından emin olduğunda ise metin dışı anlam kurma soruları sorar. Bu etkinlikte öğrencilere kazandırılmak istenen değerler, duyarlılık, misafirperverlik ve bilimselliktir.

ÖRNEK OLAY

Barış o gün çok heyecanlıydı. Çünkü yıllardır mektup arkadaşı olan Jessica Türkiye'ye gelmişti. Barış Jessica'ya Türkiye'nin çeşitli yerlerini gezdirmeyi planlıyordu. İlk olarak Denizli'de bulunan Pamukkale Travertenlerini ziyaret edeceklerdi. Jessica burayı çok beğenmişti. Hatta beğenisini şu sözlerle dile getirmişti: "Gerçekten o kadar güzel ki buranın tamamen doğal bir şekilde oluştuğuna inanmak çok güç."

Barış ve Jessica bir gece Denizli'de konakladıktan sonra Bursa'ya gitmeye karar verdiler. Uludağ'da birlikte kayak yaptılar. Uludağ büyük ve donanımlı bir kayak merkeziydi. Yıl boyunca birçok turist buraya gelebilmek için ülkemizi ziyaret ederdi. Doğal güzelliklerimizden biri olan Uludağ'da kayak yaparlarken Jessica Barış'tan fotoğrafını çekmesini istedi ve bu fotoğrafları biriktirip Türkiye'ye ait bir albüm yapacağını söyledi.

Ardından Rize'de bulunan Fırtına deresini görmeye gittiler. Jessica derenin kenarında çimlerde otururken maviyle yeşilin buluşmasını izliyordu. Bu dere ve yeşillik alan o kadar güzeldi ki Jessica çok etkilenmişti. Seyrine doyum olmayan doğası, üzeri inci gibi kemer köprülerle süslenmiş Fırtına Deresi, koruma altına alınan doğal güzelliklerimiz arasındadır. Aynı zamanda gelişen rafting sporuyla yerli ve yabancı turistler burayı daha sık ziyaret etmeye başlamıştı.

Son olarak Jessica'nın en çok merak ettiği yerlerden biri olan Sultanahmet Camii'ne gitmeye karar verdiler. Jessica, Türkiye'deki tarihi mekânlardan biri olan bu camiide bulunan motiflere hayran kalmıştı. Bu görkemli cami de turistlerin uğrak yerlerinden biriydi.

Sultanahmet gezisinden sonra Barış Jessica'yı havaalanına bıraktı. Jessica buraya geldiği için çok mutlu olduğunu ve mutlaka yeniden gelip Türkiye'de bulunan diğer doğal varlıkları ve tarihi mekânları da ziyaret edeceğini söyledi. Ardından Barış'a teşekkür ederek uçağına binmek üzere yola koyuldu.

Öğretmen:	Öğrenci:
- (Öğretmen örnek olayı vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okur)	- (Öğrenciler etkili bir şekilde dinler)
- (Öğretmen okuması bittikten sonra metnin daha iyi anlaşılması için bir kere daha okur ve sınıftan birkaç kişiye daha okuttuktan sonra metni anlatır)	- (Öğrencilerden bazıları metni yeniden okur ve anlatır)
- Jessica ülkemize neden gelmiş?	- Ülkemizin tarihi ve doğal güzelliklerini görebilmek için.
- İlk olarak nereyi ziyaret ettiler?	- Pamukkale travertenleri!
- Jessica ve Barış ülkemizdeki hangi tarihi ve doğal güzelliklerimizi ziyaret ettiler?	- Denizli'de bulunan Pamukkale Travertenleri'ni, Bursa'da bulunan Uludağ'ı, Rize'de bulunan Fırtına Deresi'ni ve son olarak İstanbul'da ki Sultanahmet camii'yi ziyaret ettiler.

- Neden buraları tercih etmiş olabilirler?	- Ülkemizin önemli turistik yerlerinden olduğu için tercih etmiş olabilirler.
- Ziyaret ettikleri yerler arasında en çok görmek istediğiniz yer neresiydi?	- Ben Pamukkale'ye gitmek isterdim. Çünkü orayı çok merak ediyorum!
- Barış ve Jessica'nın ziyaret ettiği bu yerlerden sizin de gittiğiniz yerler var mı? Varsa bunlar hangileri?	- Öğretmenim ben Uludağ'a kayak yapmaya gitmişim!
- Siz olsaydınız ülkemizdeki tarihi ve doğal güzelliklerimizden nereyi ziyaret etmek isterdiniz? Neden?	- Öğretmenim ben Kapadokya'ya gitmek isterdim!

Materyalde yer alan doğal varlıklarımız:

Akdeniz Bölgesi:

Manavgat Şelalesi/Antalya

Cennet Cehennem Obrukları/Mersin

Ege Bölgesi:

Pamukkale Travertenleri/Denizli

Ölüdeniz/Muğla

Marmara Bölgesi:

Uludağ/Bursa

İstanbul Boğazı/İstanbul

İç Anadolu Bölgesi:

Peribacaları/Nevşehir

Erciyes Dağı/Kayseri

Doğu Anadolu Bölgesi:

Van Gölü/Van

Ağrı Dağı/Ağrı

Tortum Şelalesi/Erzurum

Güneydoğu Anadolu Bölgesi:

Nemrut Dağı/Adıyaman

Balıklı Göl/Şanlıurfa

Karadeniz Bölgesi:

Ayder Yaylası/ Rize

Abant Gölü/Bolu

Ara Özet: Çocuklar bu etkinliğimizde tahtada gördüğünüz doğal güzelliklerimizi öğrendik. Aynı zamanda bu doğal güzelliklerimize zarar vermemeyi, onların bizim yaşam kaynağımız olduğunu ve insanlara karşı da misafirperver davranmamız gerektiğini öğrendik.

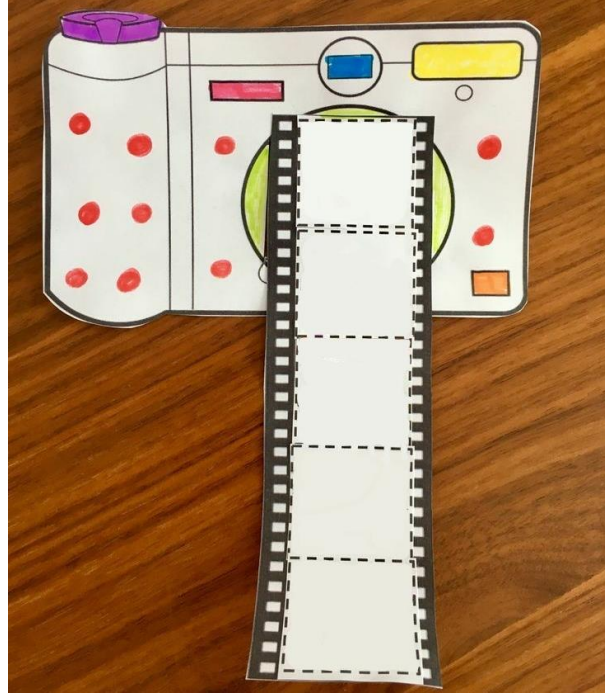
Ara Geçiş: Şimdi sizinle doğal varlıklarımızı pekiştirmek için eğlenceli bir etkinlik yapalım mı?

ETKİNLİK 4: (FOTOĞRAFLAR KONUŞUYOR)

Öğretmen fotoğraf makinesi şeklinde çizilmiş, aşağıda da resmi yer alan materyali her öğrenciye dağıtır. Materyalin yuvarlak kısmı(Fotoğraf makinesinin merceği) üstten ve alttan düz bir çizgi şeklinde kesilmiştir ve film şeridi bu çizgilerin içinden geçirildiğinde sadece bir bölüm gözükmetedir. Öğrencilerin her birinden öğrendiği doğal güzelliklerimizden hangisini gidip görmek istiyorlarsa bunu belirlemelerini, sonrasında kendilerini o yeri gezmeye gitmiş gibi hayal edip doğal varlığımızla birlikte resimlerini çizmeleri istenir. Çizdikten sonra öğrenciler teker teker tahtaya kalkar ve onlardan kendi fotoğraflarını konuşturması, sınıfa hislerini anlatması istenir.

Öğrenci:	
Öğretmen:	
- Çocuklar her birinizden öğrendiğiniz bu doğal güzellikler arasında hangisine gitmek istiyorsanız kendinizi oraya gitmişsiniz gibi hayal etmenizi ve size dağıtılan fotoğraf karesine resminizi çizmenizi istiyorum. Sonra da teker teker tahtaya çıkıp fotoğraflarınızı konuşturacak, neler hissediyorsanız bunları anlatacaksınız. Anlaştık mı?	- Anlaştık öğretmenim!
- (Öğretmen gruplar arasında dolaşır ve çizim sırasında öğrencilere rehberlik eder)	- (Öğrenciler fotoğraf karelerine kendilerinin, ailelerinin, arkadaşlarının ve ziyaret ettiklerini düşündüğü doğal varlıklarımızın resmini çizer.)
- Bitirdiniz mi çocuklar?	- Evet öğretmenim!
- Hadi başlayalım. Tahtaya gel bakalım. Bize nereye gittiğini söylemeyi unutma.	- Öğretmenim ben Ölüdeniz'i çizdim. İlk karede yalnızca ben varım. Bu fotoğrafı annem

	çekiyor ve ona çok mutlu olduğumu, burayı çok sevdiğimi söylüyorum. Heyecanlı hissediyorum. (vb)
- (Bütün sınıf tahtaya kalkıp çizimlerini, hayallerini anlatır ve tahtaya resimlerini fotoğrafmış gibi hayal edip konuşturur.)	-

Ara Özet: Evet çocuklar, bu etkinliğimizde çevremizdeki ve ülkemizdeki doğal varlıklarımızı pekiştirdik.

Ara Geçiş: Çocuklar bugün tarihi miraslarımızı ve doğal güzelliklerimizi öğrendik. Hadi şimdi de bu öğrendiklerimizi eğlenceli bir etkinlikle pekiştirelim.

ETKİNLİK 5: (DÖNEN DAİRELER)

Öğretmen sınıfı 4 gruba böler. Gruplara aşağıda resmi olan materyali dağıtır. Materyal 5 daireden oluşmaktadır ve dairelerin hepsi diğerinden büyük olacak şekilde kesilmiştir. Materyalin orta kısmında Türkiye turizm haritası, ikinci kısmında bölgelerin dilsiz haritası, üçüncü kısımda doğal varlıklarımızın resmi, dördüncü kısımda tarihi miraslarımızın resmi ve beşinci kısımda ise bölgelerin adı yazmaktadır. Materyalin orta kısmından raptiye geçirilmiştir ve raptiyenin ucu çift taraflı bant (silikon bant) yardımıyla kapatılmıştır. Bu sayede materyalin her katmanı dönebilmektedir. Materyal karışık bir şekilde öğrencilere dağıtılır ve öğrencilerden bölgelere göre tarihi eserleri ve doğal varlıkları doğru bir şekilde tamamlamaları istenir. Materyal doğru bir şekilde tamamlandıktan sonra ise boşluklara o tarihi eserin/doğal güzelliğin adını yazmaları istenir.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar elinizdeki materyalde ülkemizin bölgelerine göre tarihi eserleri ve doğal varlıklarının resimleri verilmiştir. Her bölme birbirinden bağımsızdır ve size karışık bir şekilde dağıtıldı. Sizden materyali doğru bir şekilde tamamlamanızı istiyorum. Bunu yaparken grupça tartışıp, dersimizin başından beri öğrendiğiniz bilgileri kullanıp birbirinizden yardım alacaksınız.	- Tamam öğretmenim.
- Çocuklar 3. bölmede bölgelere ait doğal varlıkların, 4. bölmede ise tarihi eserlerin resmi yer almaktadır. Materyali doğru bir şekilde ilk tamamlayan grup kazanır. Başlayın!	(Öğrenciler grupça tartışarak materyali tamamlamaya çalışırlar)
- Bitirdiniz mi çocuklar?	- Evet öğretmenim!
- Kim saymak ister?	(Materyalde bulunan eserler teker teker sayılır. 1. ve 3. etkinlikte kullanılan görseller burada da kullanılmıştır)
- Evet çocuklar şimdi ise bu görsellerdeki tarihi eserlerin/ doğal varlıkların isimlerini yazmanızı istiyorum.	(Öğrenciler yazarlar)

Materyalin tamamlanmış hali:

Ara Özet: Öğretmen, “Çocuklar bu etkinlikte ülkemizdeki tarihi eserleri ve doğal güzelliklerimizi pekiştirmiş olduk. Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki tarihi eserlerimizi kim saymak ister?” der ve tüm bölgelerimizi teker teker sorar.

Ara Geçiş: Tarihi eserlerimizin ve doğal güzelliklerimizin bizim için ne kadar önemli olduğunu öğrendik. Hadi şimdi kendimizi bu eserlerin yerine koyalım ve onlara zarar verildiğinde neler hissedebileceklerini anlamaya çalışalım.

ETKİNLİK 6: (DONUK İMGE)

Öğretmen sınıftan rastgele öğrenciler seçip onları tahtaya çıkarır. Projeksiyondan tüm öğrencilerin görebilmesi için bazı tarihi eserlerimizin ya da doğal varlıklarımızın resmini açar. Bu resimler kartonlara da yapıştırılmıştır. Kartonlar dikdörtgen biçimde kesilmiştir ve her öğrencinin boynuna asabilmesi için ip geçirilmiştir. Öğretmen rastgele kartları öğrencilere dağıtır ve boyunlarına asmalarına yardım eder. Her öğrenciden boynuna asılan tarihi eser/doğal güzellik her neyse o olmalarını ister. Öğrenciler tahtada heykel gibi dururlar. Öğretmen birinin omzuna dokunur ve bir soru sorar. Kimin omzuna dokunduysa, sadece o öğrenci soruya cevap verecektir. Bütün öğrenciler konuşana, hissettiklerini anlatana kadar devam eder.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Şimdi sınıftan 4 kişi istiyorum. Elimde gördüğünüz kartonları boynunuza asacaksınız. Kartonlarda tarihi eserlerimiz ve doğal güzelliklerimiz yer alıyor. Her birinizin boynunuza astığım tarihi eser/doğal güzellik olmasını istiyorum. Siz heykel gibi donup kalacaksınız. Ben omzunuza dokunup size bazı sorular soracağım. Sorduğum soruya sadece omzuna dokunduğum kişi cevap verecek. Anlaştık mı?	- Evet öğretmenim.
- (Öğretmen öğrencileri seçer ve tahtaya çıkar)	- (Öğrenciler karışık bir şekilde boyunlarına tarihi eserleri asarlar.)
- (Öğrenciler heykel gibi donmuşken öğretmen birinin omzuna dokunur.) - Sen tarihi eser mi yoksa doğal güzellik misin?	- Tarihi eserim.
- Adın ne?	- Artemis Tapınağı.
- Neredesin?	- İzmir.
- Peki insanlar senin duvarlarına kendi isimlerini yazsalar ne hissedersin?	- Tarihi özelliğimi kaybetmiş gibi hissedirim. Çok üzülürüm. Onlara geçmişe sahip çıkmayan biri geleceğine de sahip olamaz, demek isterim. vb.
- (Öğretmen başka birinin omzuna dokunur.) – Sen nesin?	- Tarihi eser.
- Neredesin?	- Edirne.

- Adın ne?	- Osmanlı mimarisinden kalan tarihi çeşmelerden biriyim.
- Peki, fotoğrafa bakacak olursak. Sana ne olmuş olabilir?	- Üzerime duvar yazıları yazmışlar.
- Bu sana nasıl hissettirdi?	- Üzerimde bulunan mimari dokuya zarar verdiğini hissediyorum. İşlemelerim, farklı mimari dokunuşlar zarar görmüşler. Bu beni sinirlendirdi. İnsanların geçmişi bu kadar kolay yok etmeleri, emekleri hiçe saymaları çok üzücü. vb.
- (Öğretmen başka birine dokunur) – Peki sen nesen? Neredesin?	- Ben Türkiye’de bulunan doğal varlıklardan biriyim. Antalyada’yım.
- İsmi nedir?	- Manavgat Şelalesi.
- İnsanlar atıklarını suya atsalar, ya da fabrikalar atıklarını buraya dökse ve suyun kirlense neler hissedersin?	- Su kirliliği içinde yaşayan canlıların hayatını da tehlikeye atar. Bu yüzden ilk olarak canlıların yaşamı için endişelenirim. Bu kirli su zamanla denizlere karışacağı için, bundan insanlar da etkilenecektir. Beni kirlitmeleri, hem bana, hem suda yaşayan canlılara hem de nihayetinde insanlara zarar verecektir. Ufacık bir ihmal, büyük sonuçlar doğurabilir. vb.
- Sence bu konuda insanlar ne yapmalı? Seni duyabilecek olsalar onlara ne söyledin?	- İnsanlara beni kirlitmelerinin kendi sağlıklarına zarar vereceğini, bir sürü canlının hayatını tehdit edeceğini bu yüzden daha dikkatli olmaları gerektiğini söyledim. Bencil olmamalıyız. vb.
- (Öğretmen başka birinin omzuna dokunur) – Sen nesen?	- Doğal güzellik.
- Neredesin? İsmi ne?	- Nevşehir’deyim. İsmim peri bacaları.
- İnsanlar atıklarıyla senin bulunduğun yerleri kirletseler neler hissedersin?	- Doğal miraslarımızdan, ülkemizin turizm merkezlerinden biri kaybolduğu için çok üzülürüm. Kirli bir ortamda yaşamak istemem. vb.

Etkinlikte kullanılacak tarihi eserler ve doğal güzellikler:

Son Özet: Çocuklar bugünkü dersimizde ülkemizdeki tarihi eserlerimizin ve doğal varlıklarımızın neler olduğunu öğrendik. Bu varlıklarımıza insanların zararlar verebildiğini ve bu zararların daha kötü sonuçlar oluşturabileceğini keşfettik. Tarihi dokulara ya da doğaya zarar verildiğinde neler hissedebileceklerini de bir önceki etkinliğimizde hep beraber görmüş olduk.

Geçiş: Bugün çok yorulduk. Şimdi biraz dinlenme ve eğlenme zamanı. Hadi hep beraber öğrendiklerimizle ilgili bir bulmaca çözelim.

DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ 1:

K	A	L	E	Ö	Z	O
Z	H	A	N	İ	L	R
K	M	K	N	Ö	L	M
G	D	E	G	L	Ş	A
J	D	D	H	L	A	N
M	E	D	R	E	S	E

Yukarıdaki kavram bulmacasında doğal ve kültürel güzelliklerin unsurları yer almaktadır. Bunları kullanarak doğal güzellik unsuru mu yoksa kültürel güzellik unsuru mu olduğunu belirtiniz.

Tekrar Güdüleme: Çocuklar bundan sonra ülkemizin tarihi ve doğal güzellikleriyle ilgili çıkan soruları doğru bir şekilde cevaplandırabileceksiniz.

Kapanış: Dersi iyi dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim çocuklar.

Atatürk İle İlişkilendirme: Ha çocuklar son olarak dersi bitirmeden önce her dersin sonunda ne yapıyorduk? Evet, Atatürk kőemize dersimizdeki konuyla alakalı Atatürk'ten bir söz veya hikaye yapıőtırıyorduk. Onu da yapıőtıralım.

Bir zamanlar Doğu Trakya'nın başkenti olan Vize'de (Bizye) 1938'de yapılan kazıdan çıkan eserleri Atatürk hasta yatağında görmek istedi. Getirilen eserleri büyük bir zevkle izledikten sonra, "Kazılara devam ediniz, memleketimizin kültür zenginliklerini daha çok bulacaksınız" dedi. Atatürk'ün 15 yıl süren Cumhurbaşkanlığı sresinde, Türkiye'yi çağdaőlaőtırmak için gerçekleőtirdięi ancak yüzyıllara sığabilecek reformlar arasında arkeolojiye de yer vermesi, eskiçağ tarihine yeni ufuklar açtı.

EK 7. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.3)

Dersin Adı: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 5

Ünite Adı: Kültür ve Miras

Kazanım: SB.5.2.3.Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.

Süre: 40'+40'+40' (3 Ders Saati)

Değer: Duyarlılık, Estetik

Beceri: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma

Strateji, Yöntem, Teknik: Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi, Örnek Olay Tekniği, Tartışma Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği, Grup Çalışması, Akvaryum Tekniği, Bulmaca Tekniği.

Materyaller: Görsel materyaller, köpük, balon materyalleri, ağaç materyalleri, kitapçık, bulmaca.

Araç- Gereçler:

Kaynaklar: : 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Google, Google(görseller), Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi

İŞ BÖLÜMÜ

Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri

Giriş:

Dikkat Çekme

Sınıfa elimde bir zarf ile girerim. “Günaydın çocuklar, nasılsınız?” derim.

Hedeften Haberdar Etme

“Bugün Muğla’da üniversite öğrencisi olan kardeşim bana yılbaşı için bir kartpostal gönderdi çocuklar. Bu kartpostalın üzerinde o yöreye ait kültürel özelliklerin resimleri yer alıyor. Biz de bugünkü dersimizde ülkemizin çeşitli yerlerine ait kültürel özellikleri öğrenecek, bu özellikleri yaşadığımız çevrenin özellikleri ile karşılaştıracğız.

Güdüleme

“Beni dikkatli bir şekilde dinlerseniz bu dersin sonunda ülkemizin farklı yerlerinde yaşayan sevdiklerimize göndermek için kendi yaşadığımız yerin kültürel özelliklerini yansıtan kartpostallar yapacağız.” derim.

Ön Bilgileri Harekete Geçirme

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar önceki derslerimizde işlemiştik bazı medeniyetler bizim ülkemize bazı katkılar yapmıştı bunlar nelerdi?	- Öğretmenim Hititler ilk tarih yazıcılığını başlatmışlardı. - Lidyalılar ilk parayı bulmuşlardı. - İyon uygarlığından bilim ve özgür düşünce ile çok sayıda bilim insanı çıkmıştı. - Öğretmenim Asurlu tüccarlar ülkemize yazıyı getirdiler. - Bu uygarlıklar bize çok sayıda tarihi eser miras bırakmışlardı.
- Bu medeniyetler bizim kültürümüzü nasıl etkilemiş olabilir?	- Asurlu tüccarlar Anadolu'ya yazıyı getirmişlerdi. Yazı, yani dil bir kültürün temel taşıdır. - Bize çok sayıda tarihi eserler bıraktılar. - Bilim insanların düşünceleri günümüze kadar ulaşmıştır. - Parayı kullanmışlardır. vb.
- Ülkemizdeki tarihi, kültürel, doğal yapıtlar hangileridir?	- Tarihi yapıtlara örnek olarak Süleymaniye Cami, Sümela Manastırı, İshak Paşa Sarayı, Artemis Tapınağı, Ahi Evran Türbesi, Cacabey Cami gibi eserleri sayabiliriz. - Doğal yapıtlara da peribacaları, Pamukkale Travertenleri, Erciyes Dağı, Ölüdeniz, Manavgat Şelalesi vb sayabiliriz.

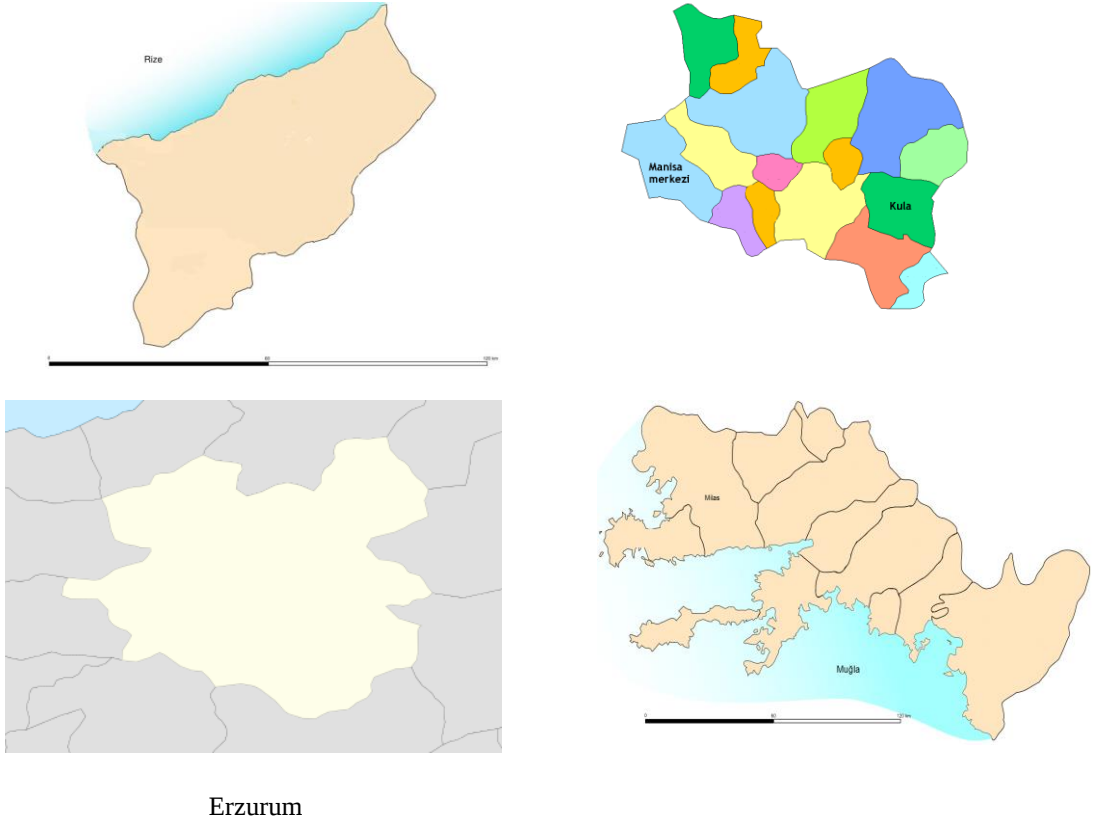
Geliştirme:

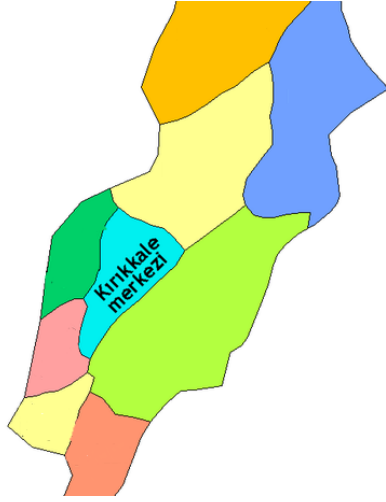
Geçiş

“Önceki dersimizde ülkemizdeki tarihi eserleri ve doğal varlıklarımızı öğrenmiştik. Şimdi de ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özelliklerini öğrenelim.” derim.

ETKİNLİK 1:

Sınıfa 5 adet köpük getiririm ve sınıfı 5 gruba bölerim. Her köpüğün üzerinde ülkemizin farklı kültürel özelliklerini yansıtan şehirlerin, bölgelerin dilsiz haritaları yer almaktadır. Örneğin bir köpüğün üzerinde iki farklı yer ve öğrencinin yaşadığı yer olmak üzere toplamda üç farklı kültürün kıyaslanacağı üç farklı yerin dilsiz haritası yer almaktadır. Öğrencilere bu haritaların üzerine batırmaları için spatulalar veririm. Bu spatulaların üzerinde o bölgenin kültürel özelliğini yansıtan görsellerin ve bilgilerin yer aldığı kâğıtlar yapıştırılmış bir haldedir. Öğrencilere bu kültürel özellikleri ilgili bölge ile eşleştirebilmeleri için önceden hazırladığım, içinde bilgilerin karışık bir halde yer aldığı keseleri veririm. Bu keselerin içinde, köpüklerde yer alan bölgelere ait kültürel özelliklerin yer aldığı bilgiler ve görseller vardır. Görseller ve bilgiler arka sayfalarında ipucu barındırır. Bu bilgi ve görsellere bakmaları için 30 saniye veririm. 30 saniye sonunda herkes keseleri bir köşeye bırakır. Gruplara dağıttığım, üzerinde bilgi ve görsel olan spatulaları hatırladıkları kadarıyla doğru haritaların üzerine batırırlar. Bu etabı tamamladıktan sonra onlara kendi yaşadığı yer ile köpük üzerinde haritası verilen yerin kültürel özelliklerini karşılaştırmaları için renkli kâğıtlar dağıtım ve bu karşılaştırma kâğıtlarını doldururlar. Herkes bitirdikten sonra gruplar sırayla tahtaya çıkıp yaptıklarını gösterir, yanlış yapılanlar düzeltilir.

Milas halısı

Gördes halısı

Bünyan halısı

Kula halısı

Isparta halısı

Öğretmen:	Öğrenci:
- Şimdi sizlere içerisinde bilgi ve görseller yer alan keseler dağıtacağım. Bu bilgi ve görsellere bakmanız için 30 saniye vereceğim. Bu bilgi ve görseller haritası verilen bölgelere ait kültürel özelliklerdir. Yani o bölgenin halk oyunu, halısı, bayram şenlikleri, yöresel kıyafeti ve evleri gibi. - 30 saniye sonunda keseyi bir kenara bırakacak ve bu kültürel özellikleri bölgeler ile eşleştirmeye başlayacaksınız. Görselleri haritalar ile eşleştirirken arkalarındaki ipuçlarını dikkate almayı unutmayın. - Çocuklar sürenizi başlattığımda kesenizi açıp içindekilere bakabilirsiniz. Hazırsanız başlayalım mı?	-Tamam öğretmenim. -Evet öğretmenim.

Ara Özet: Öğretmen, “Bu etkinlikte kültürel öğelerin bölgelere göre gösterdiği farklılıkları öğrenmiş olduk. Rize’den Manisa’ya, Erzurum’a kadar kültürel öğeler farklılık gösteriyor. Aynı dine, dile, tarihe mensup

olsak da, bazı kültürel farklılıklar bizi birbirimizden farklılaştırabiliyor.” der ve tamamlanmış materyalden öğrencilere birkaç soru sorar.

Ara Geçiş: Kültürel öğelerin ilden ile nasıl farklılık gösterdiğini öğrenmiş olduk. Bu etkinliğimizde öğrendiklerimizi pekiştirelim mi?

ETKİNLİK 2 (Atatürk ile ilişkilendirme)

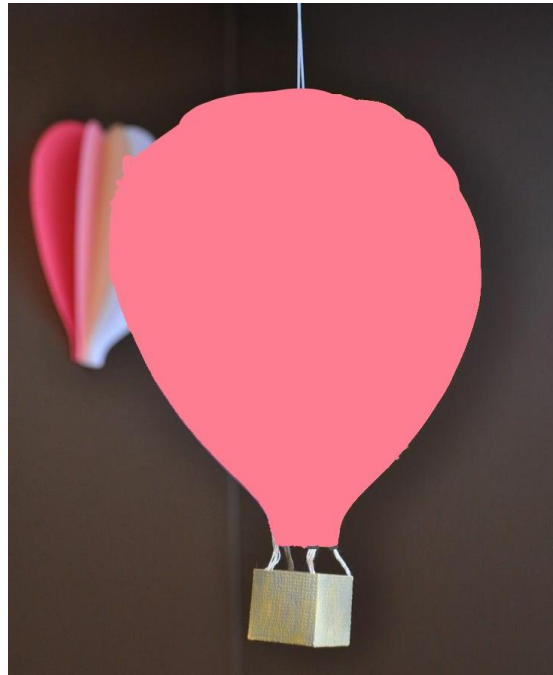
Sınıfa her şehir/bölge için yaptığım balon materyallerini getiririm. (Görseli aşağıda yer alıyor). Bu materyalleri tahtaya asarım. Sınıfı 5 gruba bölerim. Her gruba birer kese veririm. Bu keselerin içinde iki şehre/bölgeye ait bilgiler, görseller karışık olarak verilmiştir. Gruplar kendi şehirlerine/bölgelerine ait olan özelliklerin yazılı olduğu bilgileri, görselleri bulup bu balonların içerisine atmak durumundadır. Hangi şehri/bölgeyi bulmaları gerektiği ise kesenin içindeki renkli kâğıtta yazmaktadır. Doğru bilgileri, görselleri doğru balona attıktan sonra öğretmenin elindeki keseden kendi şehrinin/bölgesinin haritasını bulup balona yapıştırmalıdır. Doğru yapan ve ilk bitiren grup kazanır. Yanlış öğrenmeler varsa düzeltme yapılır. (ilk etkinlikte kullanılan görseller kullanılacaktır.)

Etkinlik tamamlandıktan sonra öğretmen öğrencilerden balonların arkasını çevirmelerini ister. Balonların arkaalarında bazı kelimeler yer almaktadır. Öğrencilerden bu kelimeleri düzgün bir sıraya sokmalarını, anlamlı bir cümle elde etmelerini ister. Öğrenciler kelimeleri sıraladığında Atatürk’ün, “Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli Türk kahramanlığı ve Türk kültürüdür.” sözü yer almaktadır. Öğretmen bu sözle ilgili öğrencilerin düşüncelerini aldıktan sonra, etkinliğin sonunda Atatürk’ün zeybek oynarken çekilen videosunu izletir.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Bu etkinliğimizde kesenizin içinde karışık halde bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilerden kendi bölgenize ait olanları bulup grubunuza ait balonun içine atmanız gerekiyor. Yani kesenin içindeki kültürel unsurları ait olduğu bölge veya şehir ile eşleştirmelisiniz. Örneğin kemeçe hangi bölgeye ait, zeybek kıyafeti hangi yörenin geleneksel kıyafeti, Beypazarı evleri hangi şehre ait gibi. - Bilgileri, görselleri kendi balonunuza attıktan sonra elimdeki keseden haritanızı alıp balonunuzun üzerine yapıştırmayı unutmayın. - Hazırsanız başlayalım mı?	- Tamam öğretmenim. - Evet öğretmenim.
- (Öğretmen süreç boyunca gözlemci olur ve öğrencilere rehberlik eder)	- (Öğrenciler kendi şehirlerinin kültürel özelliklerini bulup balona atarlar)
- Bitirdiniz mi çocuklar?	- Evet öğretmenim.
- (Öğretmen öğrencilerin yaptıklarını kontrol eder. Balonlara atılan kültürel özellikleri tek tek okur)	- (Öğrenciler öğretmeni dinlerler. Diğer grupların balonlara attığı kültürel özelliklerin doğru olup olmadığını)

	belirtirler)
- Çocuklar balonların arkalarında bazı kelimeler yer alıyor, dikkat ettiniz mi?	- Evet öğretmenim!
- Sizden, bu balonları anlamlı bir cümle olacak şekilde sıralamanızı istiyorum.	- (Öğrenciler balonları sıralarlar.)
- Ne yazıyor hadi hep beraber okuyalım.	- “Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli Türk kahramanlığı ve Türk kültürüdür.”
- Sizce bu söz kime ait olabilir?	- Atatürk!
- Atatürk bu sözde ne anlatmak istemiş olabilir?	- Öğretmenim Atatürk bu sözleyle kültüre verdiği önemi vurgulamış. vb.
- Evet çocuklar Atatürk bu sözleyle ülkemizin temelini kültür olduğunu söylemiş, kültürün bizim için önemini vurgulamıştır. Pekala, şimdi size bir video açacağım bunu dikkatle izlemenizi istiyorum.	- (Öğrenciler dikkatle bakar.)
- Çocuklar bu videoda ne görüyorsunuz?	- Öğretmenim Atatürk zeybek oynuyor!
- Evet çocuklar! Atatürk zeybek oynuyor! Zeybek hangi yöremize ait bir oyundu?	- Ege bölgesine ait bir oyundu öğretmenim!
- Aferin size çocuklar! Evet, zeybek Ege bölgesine ait yöresel bir oyundu. Bu videoyla Atatürk’ün kültürümüze verdiği değeri daha iyi anlamış olduk, değil mi?	

Balon Materyali:

Ara Özet: Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu’da oynanan halk oyununu, Rize’nin Akdere köyünde bayramda hangi şenliklerin yapıldığını sorarım.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu’da oynanan halk oyunu hangisidir çocuklar?	- Bar öğretmenim.
- Rize’nin Akdere köyünde bayramda hangi şenlikler yapılır?	- Dönme dolap şenlikleri.
- Atatürk’ün zeybek oynarken çekilen videosunu izlemiştik çocuklar. Peki, zeybek hangi yöreye ait?	- Ege Bölgesi.

Ara Geçiş:“Evet, çocuklar şimdi ülkemizin çeşitli yerlerine ait kültürel özelliklerine detaylı göz atıp kendi yaşadığımız yer ile benzerlik ve farklılıklarını tartışarak karşılaştırma yapalım mı?” derim.

ETKİNLİK 3:

Örnek olayı okumaya başlamadan önce öğrencilere renkli kitapçıklar dağıtım. Bu kitapçıklarda bir sayfa bahsedilen bölgenin kültürel özelliklerini yazmaları için ayrılmışken arkasındaki sayfa kendi yaşadığı yer ile bahsedilen yer arasındaki benzerlik ve farklılıkları yazması için ayrılmıştır. Örnek olayın okunduğu sırada öğrencilere kitapçıklarına hikâyede geçen yerler ve kültürel özellikleriyle ilgili notlar almalarını söylerim. Ben örnek olayı ikinci kez okuduktan sonra bir kez de gönüllü bir öğrenciye okuturum. Bu etkinliğin sonunda yaptıkları kitapçıkları sınıf panosuna asacağımızı ve yazım kurallarına uygun bir şekilde yazmaları gerektiğini söylerim. Herkes bitirdikten sonra kontrol ederim. Yanlışlar varsa düzeltme yaparım. Ve son olarak Atatürk’ün zeybek oynarken çekilen videosunu sınıfa izletirim.

ÖRNEK OLAY

Ecem’in okulu “Tarihimizin Mirasları” sloganıyla bir gezi düzenlemişti. Bu gezi yaklaşık iki hafta sürecekti. Ecem ve arkadaşları bu geziye katılacakları için çok heyecanlıydı. İlk olarak Adıyaman’da bulunan Nemrut Dağı’nı ziyaret ettiler. Bu dağda Anadolu’da yaşamış eski uygarlıkların bize miras bıraktığı heykeller vardı. Birçok turist de bize korumamız için miras bırakılmış olan bu kalıntıları görmek için oradaydı. Bu heykeller o dönemde yaşamış uygarlıklar hakkında bize çeşitli bilgiler veriyordu. Ecem ve arkadaşları bu heykelleri hayranlıkla izlemişlerdi. Bir sonraki durakları ise İstanbul’du. İstanbul’da kültürümüze ait birçok eser vardı. Deniz kenarında bulunan görkemli camiler ve sahil oldukça büyüleyici görünüyordu. Camilerde ki tarihi motifleri incelerken geçmişe dair izler görüyorlardı. İstanbul gezisinden sonra Muğla’ya doğru yol aldılar. Burada ise geçmişten günümüze kadar gelmiş olan halı dokumacılığı öğrenciler arasında büyük merak uyandırmıştı. Tarihi doku barındıran bu halılar kültürümüzün ne kadar köklü olduğunun bir göstergesiydi. Buradaki gezilerini de tamamladıktan sonra çağ kebapıyla ünlü olan Erzurum’a doğru yola koyuldular. Buranın zengin mutfağı sayesinde kendi yaşadıkları yerde bulunmayan yeni tatlar keşfetmişlerdi. Sonraki durakları Maraş oldu. Dondurmasıyla tüm ülkeye nam salmış olan bu şehirde, gezilerini bitirdikten sonra meşhur Maraş dondurması yediler. Kurulan tezgâhlardan dondurmalarını alırken satıcının yaptığı küçük el oyunları herkesi oldukça eğlendirmişti. Maraş gezisinin ardından Rize’ye yöneldiler. Burada bulunan tarlalarda çay yaprakları toplayan birçok kadına rastladılar. Merakla her gün içtikleri çayın nasıl toplandığını

izlediler. Daha sonra kendileri de yapabildikleri kadar çay topladılar. Son olarak ise Konya'ya gittiler. Buranın sembolü haline gelmiş Mevlana'yı ziyaret ettikten sonra semazen gösterilerini büyülenmiş bir şekilde izlediler. Gezi sonunda evlerine döndüklerinde ülkemizin çeşitli kültürleri bünyesinde barındırdığını fark etmişlerdi. Yaşadıkları yerin özellikleriyle hem benzer hem de bazı farklılıklar içeren bu kültürlerin bizim zenginliğimiz olduğunu düşünmüşler ve en kısa zamanda bu geziyi tekrarlamaya karar vermişlerdi.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Ecem nereleri ziyaret etti?	- Adıyaman, İstanbul, Muğla, Erzurum, Maraş, Rize ve Konya.
- Hikayede hangi kültürel özelliklerimizden bahsediliyor?	- Nemrut Heykelleri, İstanbul'da bulunan camiler, halı dokumacılığı, çağ kebabı, maraş dondurması, çay ve semazenlerimizden bahsediliyor öğretmenim.
- Siz bahsedilen bu yerlerden herhangi birine gittiniz mi?	- Evet öğretmenim! İstanbul'a gittim.
- Yörelere ait bu yiyeceklerden herhangi birini tattınız mı?	- Öğretmenim ben Maraş dondurması yedim!
- Yörelere ait bu özelliklerden bildikleriniz var mıydı?	- Öğretmenim ben çağ kebabını biliyordum!
- Hikâyede geçen yörelerin özellikleri yaşadığınız yerin özelliklerine benziyor mu? Sizin yaşadığınız yer ile ne gibi benzerlik ve farklılıklar var?	- Farklı kültürler bizim zenginliğimizdir!
- Yaşadığımız ülkede bu kadar çeşitli kültürlerin olmasının bize ne gibi katkıları olabilir?	- Öğretmenim zeybek oyunu da kültürel özelliklerimiz arasında!
- Bu hikayede geçenler dışında sizin bildiğiniz farklı kültürel özellikler var mı? Varsa bunlar neler?	- Karadeniz'de hamsi!
- Sizce tarihi eserlere bakarken nasıl davranmamız gerekiyor?	- Zarar vermemek için dokunmamamız gerekiyor.

Ara Özet: Karadeniz Bölgesi'nde hangi halk oyununun oynandığını, en eski halının ismini ve kaç yaşında olduğunu, ülkemizdeki farklı yerler ile kendi yaşadığı yerin bir benzer özelliğini söylemelerini isterim.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Karadeniz'de hangi halk oyunu oynanmaktadır?	- Horon öğretmenim.
- En eski halımızın ismi nedir? Bu halımız kaç yaşındadır?	- Pazırık Halısı. 2300 yaşında.
- Bu derste bahsettiğimiz yöreler ile kendi yaşadığımız yerin benzer özellikleri nelerdir?	

Ara Geçiş: Öğretmen “Bu etkinlikte kültürel öğelerin illere göre gösterdiği farklılıkları pekiştirmiş olduk. Şimdi de, bu kültürel öğelerin kendi kültürümüzle ne gibi benzerlik ya da farklılıkları olduğuna bakalım.”der.

ETKİNLİK 4:

Bu etkinlikte mukavvadan 10 adet ağaç materyali tasarlarım. Sınıfı 5 gruba bölerim. Her gruba iki adet ağaç materyali veririm. Bunlardan biri benzerlik ağacı diğeri ise farklılık ağacı olacaktır. Öğrenciler kendi yaşadıkları yer ile ders esnasında işlenilen yerlerden herhangi birini seçerek bu iki yerin kültürel özelliklerini karşılaştıracak, benzerlik ve farklılıklarını belirleyerek bu ağaçlara yapıştıracaktır. Benzerlik ve farklılıkları yazmaları ve ağaçlara yapıştırmaları için öğrencilere renkli kâğıtlar dağıtım. Bu renkli kâğıtları çift taraflı bant yardımıyla ağaçlara yapıştırırlar. Herkes bitirdikten ve kontroller yapıldıktan sonra her grubun ağacı sınıf panosuna asılır.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Evet çocuklar. Şimdi size renkli kâğıtlar dağıtacağım. Bu renkli kâğıtlara yaşadığımız yer ile seçtiğiniz yerin kültürel özellikleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları yazmanızı istiyorum.	- Tamam öğretmenim.
- Herkes bitirdikten sonra ağaçlarımızı sınıf panomuza asacağız. Anlaştık mı?	- Anlaştık öğretmenim.

Ara Özet: Öğretmen tamamlanan ağaçları gruplardan alır ve öğrencilerin yazdıklarını okuyarak öğrencilerin yaşadığı yerin kültürüyle, diğer kültürlerin kıyaslamasını yapar.

Ara Geçiş: Şimdi de bu öğrendiklerimizi biraz daha pekiştirelim.

ETKİNLİK 5:

Bu etkinliğimde akvaryum tekniğini kullanırım. Sınıfın ortasına bir sandalye koyarım ve herkesin bu sandalye etrafında çember oluşturmasını isterim. Daha sonra ders esnasında işlediğim konularla ilgili sorular sorarım. Sorduğum soruya cevap vermek isteyen kişi ortadaki sandalyeye oturur ve cevabını söyler. Daha sonra yerini gönüllü bir arkadaşına bırakır. Herkesin katılımını sağlayacak şekilde etkinliğin devam etmesini sağlarım. Yanlış öğrenmeler varsa anında düzeltmeler yaparım.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Kırıkkale’de düğünlerde verilen yemeğe ne denir?	- Bayrak yemeği öğretmenim.
- Halılara dokunan koçboynuzu motifi hangi anlama gelir?	- Güç, yiğitlik.
- Ege Bölgesi’nin yöresel oyununun adı nedir?	- Zeybek.
- En eski Türk halısının ismi nedir ve bu halı kaç yaşındadır?	- Pazırık halısı. 2300 yaşında.
- Muğla Milas’ta dokunan halılara canlı rengini veren doğal boyalara ne denir?	- Kök boya.
- Bar oyunu ne eşliğinde oynanır?	- Davul zurna.
- Karadeniz Bölgesi’nin halk oyunu nedir?	- Horon.
- Hangi konular türkülerimize dönüşmüştür?	- Göç, askerlik, sevgi, hasret gibi konular.

Son Özet: Öğretmen “Evet çocuklar. Bugünkü dersimizde ülkemizin çeşitli yerlerine ait kültürel özellikleri öğrendik, bu özellikleri kendi yaşadığımız yer ile karşılaştırdık. Bu kültürel özellikler arasındaki benzerlik ve farklılıkları görmüş olduk.” der.

Geçiş: Öğretmen “Tüm bu öğrendiklerimizi pekiştirmek adına son bir etkinlik daha yapalım.” der.

DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ

DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ 1:

Sınıfa önceden hazırladığım bulmacayı getiririm ve herkese dağıtırım. Bulmaca derste işlenen bilgileri içermektedir. Cevaplar tamamlandıktan sonra bulmacada fazla harfler kalacaktır. Öğrencilerden bu harfleri soldan sağa doğru olmak şartıyla sırayla verilen boşluğa yazmalarını isterim. Harfler sırayla boşluğa yazıldığında ‘GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK’ yazısı çıkacaktır.

Sorular

1. Halı dokumacılığının yapıldığı şehrin ismi.
2. İpekten yapılan halımız.
3. Karadeniz’de oynanan halk oyununun ismi.
4. Horon oynanırken çalınan çalgı aleti.
5. Halı dokumacılığının yapıldığı Kayseri ili sınırları içerisindeki ilçenin ismi.
6. Milas’ta halı dokumacılığında kullanılan doğal boyalara verilen isim.
7. Ege yöresine özgü halk oyununun ismi.
8. Kırıkkale’ bayrak yemeğinin verildiği gün.
9. Halı dokumacılığının yapıldığı Manisa ili sınırları içerisindeki ilçenin ismi.

G	A	G	Z	İ	H	M	U
I	K	Ö	K	B	O	Y	A
S	E	R	S	Ü	R	T	A
P	M	D	F	N	O	A	Z
A	E	E	K	Y	N	E	E
R	N	S	M	A	A	L	Y
T	Ç	A	T	N	A	T	B
A	E	H	E	R	E	K	E
Ü	R	C	U	M	A	K	K

Tekrar Güdüleme: “ Evet, ocuklar. Artık lkemizin farklı yerlerinde yaşıyan sevdiklerinize mektup yazarken, kartpostal gönderirken veya onlarla konuşıırken; kendi yaşıadığınız yer ile onların yaşıadığı yerin kültürel özellikleri hakkında konuşıabilecek, tartışıabilecek ve bu iki yer arasında benzerlik ve farklılıkları belirleyebileceksiniz.” derim.

Kapanış: Öğretmen bugünkü dersi dikkatli bir şekilde dinleyip, etkinliklere etkili bir şekilde katıldıkları için öğrencilere teşıekkr eder.

EK 8. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.4)

Dersin Adı: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 5

Ünite Adı: Kültür ve Miras

Kazanım: SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.

Süre: 40'+40' (2 Ders Saati)

Değer: Duyarlılık (kültürel mirasa), Saygı, Sorumluluk

Beceri: Araştırma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma

Strateji, Yöntem, Teknik: Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi, Örnek olay Tekniği, Soru-cevap Tekniği, Bil-İste-Öğren Tekniği, Puzzle Yapalım Tekniği, Altı Şapka Tekniği, Duydunuz mu? Tekniği, KİT (Kelime İlişkilendirme Testi).

Materyaller: Yazı tahtası, kartonlar, resimler.

Araç-gereçler: Projeksiyon, bilgisayar

Kaynaklar: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Google (Görseller), Aktif Öğrenme Yöntemleri Kitabı, Sosyal Bilgiler Öğretimi Ders Kitabı.

İŞ BÖLÜMÜ

Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri

Giriş:

Dikkat Çekme: Öğretmen sınıfa telefonla konuşarak girer. Konuşma şu şekildedir: “Üniversite nasıl gidiyor? Alışabildin mi Karadeniz’e? Ya, öyle mi? Tabi, orayla da bazı kültürel farklılıklarımız var. Ama zamanla alışırsın canım. Neyse, sonra görüşürüz.”

Hedeften haberdar etme: Öğretmen: “Çocuklar, bugünkü dersimizde kültürel unsurların insanların bir arada yaşamasındaki rolünü inceleyeceğiz,” der.

Güdüleme: Öğretmen, “Eğer beni dikkatle dinlerseniz, sizde ülkemizdeki kültürel farklılıkların insanların bir arada yaşamına etkisini öğrenebileceksiniz,” der.

Ön Bilgileri Harekete Geçirme:

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar kültür nedir?	- Öğretmenim gelenek göreneklerimiz, örf adetlerimiz, dilimiz, dinimiz vb. bizim kültürel öğelerimizdir. Vb.
- Önceki dersimizde de işlemiştik. Karadeniz’deki kültürel öğeler nelerdi? Bu bölgedeki kültürel	-

özelliklerin yaşadığımız çevreyle ne gibi benzerlik/farklılıkları var?	
- Ege’de bulunan kültürel öğeler nelerdi? Bu bölgedeki kültürel özelliklerin yaşadığımız çevreyle ne gibi benzerlik/farklılıkları var?	-
- Peki, Doğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan kültürel öğeler nelerdi? Bu bölgedeki kültürel özelliklerin yaşadığımız çevreyle ne gibi benzerlik/farklılıkları var?	-

Geliştirme:

Geçiş:

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar, ben içeri girdiğimde telefonla konuşuyordum. Ne konuştuğumu hatırlayan var mı?	- Öğretmenim, konuştuğunuz kişiye üniversitenin nasıl gittiğini sordunuz. Bir de Karadeniz’in bazı kültürel özelliklerinin farklı olduğunu ama zamanla alışabileceğini söylediniz.
- Evet çocuklar. Kardeşim Karadeniz’e üniversite okumaya gitti. Bana, bazen zorlandığını söyledi. Sizce zorlanmasının sebebi ne olabilir?	- Öğretmenim İç Anadolu Bölgesi’yle Karadeniz Bölgesi’nin bazı kültürel farklılıkları var. Yemeklerimiz, oranın coğrafi koşulları farklı. Dil konusunda da bazı farklılıklar var. Bizim konuştuğumuzdan farklı bir şiveleri var. (Ağız)
- Evet, çocuklar. Biz bir önceki dersimizde ülkemizdeki çeşitli kültürel özellikleri öğrenmiştik. Bu dersimizde ise bu kültürel öğelerin insanların bir arada yaşamamızdaki rolünü inceleyeceğiz. Hadi başlayalım!	-

ETKİNLİK 1 : (BİL-İSTE-ÖĞREN)

Öğretmen sınıfı 6 gruba böler ve her gruba aşağıda görseli bulunan “Bil-İste-Öğren” tablosunu dağıtır. Tablonun altında işlenecek konuyla ilgili bazı sorular yer almaktadır. Öğrencilerden bu soruların cevaplarını grupça tartışıp, cevabını bildiklerini cevaplarıyla beraber “BİLDİKLERİM” sütununa, cevabını bilmek istediklerini ise, “BİLMEK İSTEDİKLERİM” sütununa yazmaları istenir. Aynı zamanda bu sorular dışında da öğrencilerin konuyla ilgili cevabını bilmek istediği sorular varsa, bunları da “BİLMEK İSTEDİKLERİM” sütununa yazmaları istenir.

BİLDİKLERİM	BİLMEK İSTEDİKLERİM	ÖĞRENDİKLERİM

Sorular:

- Dini bayramlarımız kaç tanedir?
- Dini bayramlarımızın isimleri nelerdir?
- Milli bayramlarımız nelerdir?
- Dini ve milli bayramlarımızı kutlamak neden önemlidir?
- Ülkemizdeki kültürel çeşitliliğin sebepleri nelerdir?
- Bu çeşitliliğin yaşamımıza ne gibi etkileri olabilir?
- Ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, “Tarihini bilmeyen milletler, yok olmaya mahkûmdur,” derken ne demek istemiştir? Açıklayınız.
- Ülkemizdeki ortak kültürel öğelerimiz nelerdir?
- Ortak kültürel öğelerimiz neden önemlidir?

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar sizden 6 grup olmanızı istiyorum. Size dağıttığım “Bil-İste-Öğren” tablosunu, altındaki soruları dikkate alarak cevaplayın. Cevabını bildiğinizi düşündüğünüz soruları cevaplarıyla beraber, “BİLDİKLERİM,” sütununa yazın. “BİLMEK İSTEDİKLERİM” sütununa ise konumuzla ilgili cevabını bilmek istediğiniz, merak ettiğiniz sorularınızı yazın. Anlaştık mı?	- Anlaştık öğretmenim.
- “ÖĞRENDİKLERİM,” sütunu şimdilik boş kalacak. Dersin sonunda öğrendiklerinizi bu sütuna yazmanızı isteyeceğim. Aynı zamanda, “BİLDİKLERİM,” sütununa yazdığınız cevapların doğru olup olmadığını da dersin sonunda kontrol edeceksiniz ve eğer cevap doğru değilse, soruyu “BİLDİKLERİM” sütunundan silip, doğru cevabıyla birlikte “ÖĞRENDİKLERİM” sütununa yazacaksınız.	- Öğretmenim peki dersin sonunda “BİLMEK İSTEDİKLERİM,” sütununa ne yazacağız?
- “BİLDİKLERİM” sütununa olduğu gibi, eğer “BİLMEK İSTEDİKLERİM,” sütununa	- Evet öğretmenim.

yazdıklarınızın cevaplarını ders boyunca almışsanız bunları da “ÖĞRENDİKLERİM” sütununa yazacaksınız. Eğer cevabını bulamamışsanız sizden bunları araştırmanızı ve bana cevabıyla birlikte sunmanızı isteyeceğim. Anlaştık mı?	
- Hadi o zaman grupça fikir alışverişi yaparak soruların cevaplarını düşünün.	-

Ara Özet: Bu etkinliğimizde kültürel farklılıkların insanların bir arada yaşamasındaki rolüne ilişkin neler bildiğinizi görmüş olduk. Dersin sonunda cevaplayamadığınız, boş bıraktığınız ya da cevabından emin olmadığınız soruların doğru cevaplarına ulaşabileceksiniz.

Ara Geçiş: Bir önceki dersimizde ülkemizdeki kültürel farklılıkların neler olduğunu öğrenmiştik. Bu etkinliğimizde ise ülkemizdeki bu kültürel unsurlardan kaynaklanan farklılıkların nelere yol açabileceğini hep birlikte inceleyeceğiz.

ETKİNLİK 2: (ALTI ŞAPKA)

Öğretmen sınıfa kendi yazdığı bir örnek olayı getirir ve örnek olayı her öğrenciye dağıtır. Öğretmen örnek olayı vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okurken öğrenciler de bir yandan takip ederler. Öğretmen okumasını bitirdikten sonra örnek olayının daha iyi anlaşılması adına sınıftan birkaç kişiye daha okutur. Sonra örnek olayda geçenleri birkaç kişinin anlatmasını ister ve örnek olayı anlamaya yönelik, metin içi anlam kurma soruları sorar. Örnek olayının tam anlamıyla anlaşıldığından emin olduğunda ise metin dışı anlam kurma soruları sorar.

Daha sonra öğretmen sınıfı gruplara böler. Altı şapka tekniğini uygulayacağını söyler. Önceden hazırladığı beyaz, sarı, siyah, kırmızı, yeşil ve mavi şapkaları gruplara dağıtır. Ardından aynı renklerde kartonları tahtaya asar. Ve her gruptan sırasıyla şapkaları takmalarını ister. Bütün gruplar aynı anda aynı renk şapkaları takar ve o şapkanın gerektirdiği duruma göre düşünürler. Öğrencilerin düşündükleri öğretmen tarafından tahtadaki ilgili renk kartona yazılır. Sıra mavi, yani son şapkaya geldiğinde ise gruplar sırayla tahtaya çıkarılır. Kartonlara yazılanları tekrar okumaları, yeşil kartondaki çözüm önerilerini dikkate almaları istenir. Yerlerine oturduklarında ise tartışıp en doğru çözüm yoluna ulaşılır.

Bu etkinlikte öğrencilere kazandırılmak istenen değer saygıdır.

Örnek Olay:

Mert’in öğretmeni onlardan “Geçen Yıl Neler Yaptım?” isimli bir albüm hazırlamalarını istemişti. Mert geçen yıl çektiği fotoğrafları incelerken annesi yanına geldi ve birlikte fotoğraflara bakmaya başladılar. Mert annesine heyecanla 18 Mart’ta Seyit Onbaşı heykelinin yanında çektiği fotoğrafı gösterdi. “Anneciğim geçen yıl 18 Mart’ta Çanakkale’yi ziyarette gitmiştik hatırlıyor musun? Orası çok kalabalıktı. Herkes Seyit Onbaşı’nın tonlarca ağırlıktaki mermiyi nasıl taşıdığını görmek için uğraşıyordu.”

Annesi Mert'in gösterdiği fotoğrafı eline aldı. "Evet, orada herkes birbirine bu savaşın ne kadar zorlu bir savaş olduğunu ve büyük mücadeleler verildiğini söylüyordu. Bu savaşın komutanının ne kadar dahi ve 'Size savaşmayı değil ölmeyi emrediyorum.' diyecek kadar cesur olduğu da anlatılıyordu." dedi.

Mert heyecanla diğer fotoğrafı aldı. "Evet, anneciğim, Çanakkale Savaşı'nın komutanı Mustafa Kemal Atatürk'tü. Hatta bak bu fotoğrafta 29 Ekim'de Anıtkabir'i ziyaret etmiştik. O gün çok kalabalıktı. Anıtkabir'de Atatürk'ün bir sürü kitabı ve çok büyük bir kütüphanesi vardı."

Annesi onaylarcasına başını salladı. "Evet, hatta herkesin elinde bayraklar vardı." Annesinin gözleri masanın üzerinde duran başka bir fotoğrafa takıldı. "Mesela bak bu fotoğrafta da ağabeyine kız istemeye gitmiştik hatırlıyor musun?" dedi.

Mert heyecanla annesini onayladı. "Evet anne hatırlıyorum. Yine hep birlikteydik. Çok heyecanlı bir gündü. Hep beraber Türk kahvesi içmiştik." dedi.

"Evet, oğlum. Kız istemek bizi birleştiren kültürel değerlerimizden biridir. Bak, bu fotoğrafta da Ramazan ayındayız. Hatta, sen bir gün sahur vaktinde mahallenin davulcusu ile birlikte mahallede dolaşmak istemiştin."

"Aa, evet anne. Bütün mahallenin ışıkları biz sokaklarından geçerken yanmaya başlamıştı. Herkes uyanmış, oruç tutmak için hazırlıklarını yapmaya başlamıştı."

Mert'in annesi masadaki diğer fotoğraflara bakarken, "Diğer dini bayramımız da Kurban Bayramı. Onunla ilgili de resmin var mı?" diye sordu.

"Evet, anne. Bak burada dedemle birlikte bir fotoğrafımız var. Birlikte koyunu kesim yerine götürüyorduk. Orası da diğer yerler gibi kalabalıktı."

"Peki, sana bir şey sorabilir miyim, Mert?"

"Tabi ki, anne."

"Bu fotoğrafları seçmenin sebebi nedir?"

Mert seçtiği fotoğraflara bakarken derin bir nefes aldı. "Anneciğim, seçtiğim fotoğrafların hepsi ailecek bir arada bulunduğumuz fotoğraflar. Hep birlikte olduğumuz zamanlarda kendimi daha mutlu hissediyorum." Dedi.

"Çok güzel, Mertciğim. Evet, genelde dini ve milli bayramlarımıza ait ve kültürel değerlerimizi taşıyan fotoğrafları koymayı tercih etmişsin. Böyle günler bizim aslında birbirimizden ne kadar farklı olsak da tek bir bayrak altında nasıl bir araya gelebildiğimizi gösterir."

Öğretmen	Öğrenci
- Mert ne ile ilgili bir albüm hazırlıyor?	- Geçen yıl yaptıkları ile ilgili bir albüm hazırlıyor.
- Albüme hangi fotoğrafları seçmiş?	- 18 Martta Seyit Onbaşı heykeliyle, Anıtkabir'de, Kurban Bayramında,

	Ramazan Bayramında ve Kız isteme töreninde çektiği fotoğrafları seçmiş.
- Mert'in ziyaret ettiği yerler nerelerdir?	- Çanakkale ve Ankara'yı ziyaret etmiş!
- Hikayede hangi milli bayramlarımız geçmiş?	- 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı!
- Hangi dini bayramlarımıza yer verilmiş?	- Ramazan ve Kurban Bayramı!
- Bizi bir arada tutan hangi kültürel özelliklerimizden bahsedilmiş?	- Dini ve milli bayramlarımızdan, geçmişte kazandığımız zaferlerimizden ve kültürümüze ait kız isteme töreninden bahsedilmiş.
- Siz olsaydınız bu albüme nasıl fotoğraflar koyardınız?	- 23 Nisan'da çektiğim bir fotoğrafımı koyardım! vs.
- Siz hiç kız isteme törenine gittiniz mi? Neler yaptınız?	- Evet öğretmenim! Bende Türk kahvesi içtim!
- Bayramlarda neler yapıyorsunuz?	- Dini bayramlarda büyüklerimizle beraber vakit geçiriyoruz, milli bayramlarımızda ise törenlere katılıyoruz.
- Sizce bayramlarımız olmasaydı ne olurdu?	- Birlik ve beraberliğimiz bu kadar kuvvetli olmazdı.
- Bayramlarımızın bizim için önemi nedir?	- Bizi tek çatı altında birleştirmesi.

Ara Özet: Öğretmen: “Çocuklar, kültürel öğeler insanları bir arada tutan ve birleştiren önemli bir unsurdur. Milli kültürümüz, dil, din ve tarih birliğimiz bizim bağlarımızı güçlendiren ortak paylaşımlarımızdır. Her ne kadar bölgeden bölgeye bazı kültürel özelliklerimiz değişse de, hepsi bizim zenginliklerimizdir. Bu kültürel farklılıklara saygı duymalıyız. Çünkü biz başkasına saygı duymazsak, onlardan da bize saygı bekleyemeyiz. Değil mi?” der.

Ara Geçiş: Kültürel öğelerin insanların yaşamına olan etkilerine ilişkin bazı çıkarımlarda bulunduk. Şimdi de eğlenceli bir etkinlik yapıp bunları pekiştirelim mi?

ETKİNLİK 3: (PUZZLE YAPALIM)

Öğretmen sınıfı 5 gruba böler. Gruplara aşağıda resmi bulunan puzzle düzeneğini dağıtır. Puzzle düzeneğinin üzerinde ülkemizin çeşitli bölgelerine ait farklı kültürel unsurlar yer almaktadır. Puzzle parçalarının ön yüzeyinde ise bu kültürel unsurlara ilişkin görseller bulunmaktadır. Öğrencilerden bu görsellerden hareketle puzzle parçalarını uygun yere yapıştırmaları istenir. Puzzle parçalarının arka yüzeyinde ise Türkiye haritasının aşağıda bulunan resmi vardır. Öğrenciler puzzle'ı tamamladığında karşlarına Türkiye haritası çıkar.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar sizden 5 grup olmanızı istiyorum. Size dağıttığım puzzle düzeneğinin üzerinde geçen derste	- Hazırız öğretmenim!

üzerinde durduğumuz, ülkemizin bölgelerine göre farklı kültürel özelliklerine ilişkin yazılar yer almaktadır. Sizden bu yazılarla puzzle parçalarındaki görselleri eşleştirmenizi istiyorum. Parçaları doğru bir şekilde yerleştirdiğinizde ortaya bir resim çıkacak. Hazır mısınız?	
- (Öğretmen grupları dolaşarak öğrencilere rehberlik eder)	- (Öğrenciler puzzle parçalarını doğru yerlere yerleştirmeye çalışır.)
- Bitirdiniz mi çocuklar?	- Evet öğretmenim.
- (Öğretmen grupların birinden puzzle düzeneğini alır ve herkesin görebileceği şekilde kaldırır)	- (Öğrenciler öğretmenin elindeki düzeneikle kendi düzeneklerini karşılaştırırlar.)
- Puzzle düzeneğinden ne çıktı çocuklar?	- Türkiye haritası öğretmenim!
- Herkes böyle mi yaptı?	- Evet öğretmenim!
- Peki çocuklar. Bu etkinliğimizde ne yapmış olduk, kim bana anlatabilir?	- Öğretmenim ülkemizin farklı bölgelerine ait kültürel özelliklerini puzzle düzeneğine yerleştirdik. Puzzle tamamlandığında ise karşımıza Türkiye haritası çıktı.
- Farklı yörelerimize ait kültürel özelliklerimiz birleştiğinde karşımıza ülkemizin haritası çıktı. Buradan nasıl bir sonuç çıkarabiliriz sizce?	- Öğretmenim bölgelere göre bazı kültürel unsurlarımız farklı olsa da aynı çatı altında yaşıyor, aynı bayrağın dalgalanmasını istiyoruz.
- Evet çocuklar. Kültürel farklılıklarımız bizim zenginliklerimizdir. Aynı çatı altında yaşıyoruz. Ortak din, dil, tarih birliğine sahibiz.	

Puzzle düzeneği:

Karadeniz'in yöresel oyunu.	Beypazarı (Ankara) Evleri.	Güneydoğu Anadolu'nun yöresel yemeği.	Ege'nin yöresel oyunu.	Doğu Anadolu yöresel yemeği.
Kayseri yöresel yemeği.	Doğu Anadolu'nun yöresel oyunu.	Karadeniz'in yöresel çalgı aleti.	Muğla Milas halısı.	Antalya Evleri.
Bünyan Halısı.	İzmir'in yöresel yemeği.	Gördes Halısı.	Karadeniz'in yöresel oyunu.	Doğu Anadolu'nun yöresel çalgı aleti.

Puzzle kartlarının ön yüzünde yer alan resimler:

Zeybek

Horon

Bar

Antalya Evi

Beypazarı Evi

Boyoz (İzmir)

Cağ Kebabı(Doğu Anadolu)

Hamsi Tava (Karadeniz)

Mantı (İç Anadolu)

Çiğ Köfte (Şanlıurfa)

Milas Halısı

Gördes Halısı

Bünyan Halısı

Puzzle tamamlandığında çıkan resim:

Ara Özet: Hatırlayın, önceki derslerimizde de Anadolu'nun tarih boyunca çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yaptığını söylemiştik. Bu durum çok uluslu bir yapıyı doğurmuş ve bizde diğer uluslardan etkilenmişiz. Gerek coğrafi özelliklerimiz, gerek diğer uluslarla olan etkileşimlerimiz sonucunda kültürel farklılıklarımız doğmuş. Ama kültürel farklılıklarımıza rağmen hala aynı ülkenin vatandaşlarıyız ve aynı ortak kültürel öğelere sahibiz. Ortak kültürel öğelerimiz dilimiz, dinimiz, tarihimizdir.

Ara Geçiş: Şimdi de ortak kültürel değerlerimizden biri olan bayramlarımızın ülkemizin birlik ve beraberliğine olan etkisini inceleyelim mi?

ETKİNLİK 4: (ATATÜRKÇÜLÜK)

Öğretmen sınıfa bir metin getirir. Metni bütün öğrencilerin görmesi ve daha iyi anlaması için projeksiyon yardımıyla tahtaya yansıtır. Metin aşağıdaki gibidir:

“Atatürk, Türk çocuklarının bütün zorlukları aşabilecek kabiliyette olduğuna inanmış, bağımsızlığın ve millet iradesinin en üst seviyeye çıktığı kurum olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açıldığı günü Türk çocuklarına armağan etmiştir. Geleceğin teminatı olarak gördüğü çocuklara olan güvenini her fırsatta dile getirmiş, 1922 yılında Bursa ili ziyareti sırasında kendisini karşılayan çocuklara şöyle seslenmiştir: “Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler, hepiniz, geleceğin bir gülü, yıldızı ve ikbal ışığısınız. Memleketi asıl ışığa

boğacak olan sizsiniz. Kendinizin ne kadar önemli, değerli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şey bekliyoruz.”

Öğretmen:	Öğrenci:
- Atatürk 23 Nisan’ı neden çocuklara armağan etmiş?	- Türk çocuklarına çok güvendiği, geleceğin ışığı olarak gördüğü için Türk milletinin bağımsızlığının en yükseğe çıktığı kurum olan TBMM’nin açılışını çocuklara armağan etmiş öğretmenim!
- Evet çocuklar. Ülkemizin kurucusu, Ulu önderimiz çocukları çok severdi ve sizlere çok güvenirdi. Bu yüzden 23 Nisan’ı size armağan etti. 23 Nisan’da hiç televizyona baktınız mı? Ülkemizde nasıl kutlanıyor?	- Öğretmenim her yerde çocuklar oyunlar oynuyor, şiirler okuyor, tiyatro gösterileri yapıyor. Okullarda kutlanıyor. Ülkemizin her yerinde törenler yapılıyor.
- Evet çocuklar. Bizim okulumuzda olduğu gibi, ülkemizdeki bütün okullarda 23 Nisan törenlerle kutlanır. Ülkemizin her yerinde aynı şekilde kutlanıyor. Bölgelerimiz arasında kültürel farklılıklar olsa da milli bayramlarımız her yerde aynı kutlanır. Peki, diğer milli bayramlarımız neler?	- 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı - 30 Ağustos Zafer Bayramı - 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı
- Evet çocuklar! Bu bayramlarımız ülkemizde nasıl kutlanıyor?	- Öğretmenim ülkemizin her yerinde törenlerle kutlanıyor.
- Peki çocuklar dini bayramlarımız nelerdi?	- Ramazan ve Kurban Bayramı.
- Çocuklar sizce milli ve dini bayramlarımızı kutlamanın ülkemize nasıl katkıları olabilir?	- Öğretmenim dini bayramlarda küsler barışır insanlar birbirine yaklaşır! - Öğretmenim milli bayramlar milli değerlerimizin en üstte olduğu günlerdir! Bu bayramlar hem tarihimizi unutmamamız için önemlidir, hem de ülkemizdeki birlik ve beraberliği sağlar.
- Evet, çocuklar çok doğru! Milli ve dini bayramlarımız bizi birbirimize yaklaştırır. İnsanlar aynı duygular içerisinde olur, bir araya gelir, dini bayramlarımızda küsler barışır, akrabalık ilişkileri kuvvetlenir. Milli Bayramlarımızda ise sizin de söylediğiniz gibi ülkemiz için bir araya geliriz. Ülkemizin nasıl günlerden, ne zorluklardan geçtiğini hatırlarız. Bu yüzden bayramlarımız ortak kültürel öğelerimizdendir ve bizi birbirimize yaklaştırır.	- Evet öğretmenim!

Ara Özet: Bu etkinliğimizde Atatürk’ün 23 Nisan’ı neden çocuklara armağan ettiğini ve bayramlarımızın bizim için neden önemli olduğunu kavramış olduk.

Ara Geçiş: Öğrendiklerimizi eğlenceli bir etkinlikle pekiştirelim mi?

ETKİNLİK 5: (DUYDUNUZ MU?)

Öğretmen sınıfa üzerinde “DUYDUNUZ MU?” yazan bir yazı tahtası getirir. Herkesten bugün derste öğrendiklerine göre bir çıkarımda bulunmasını ve bu çıkarıma ilişkin bir cümle kurmasını ister. Yalnız bu cümleye, “Duydunuz mu?” diyerek başlaması gerekmektedir. Bütün sınıf duydunuz mu diye başlayan bir cümle kurduğunda etkinlik tamamlanır.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar elimde gördüğünüz, “DUYDUNUZ MU?” tahtası. Bu tahtayı size vereceğim. Sırayla herkesi dolaşacak. Tahtayı eline alan bugün derste işlediklerimize ilişkin düşüncelerini, çıkarımlarını “Duydunuz mu?” diye başlayan bir cümle kurarak bize aktaracak. Herkes cümle kurduğunda etkinliğimiz bitmiş olacak. Herkesten kendi düşüncelerini ifade etmelerini istiyorum. Anlaştık mı?	- Anlaştık öğretmenim!
- Pekala, çocuklar. O zaman ilk ben başlıyorum. “Duydunuz mu? Farklı kültürel özellikler bizim zenginliğimizdir.” - (Öğretmen tahtayı sınıftan birine verir)	- Duydunuz mu bayramlarımız bizi birbirimize yaklaştıran kültürel unsurlarımızdan biridir. - Duydunuz mu ortak dil, din ve tarihe sahibiz. vb.
- (Tahta bütün sınıfı dolaşır. Öğretmen herkesin düşüncelerini öğrenir)	- (Öğrencilerin hepsi birer cümle kurar.)

DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ:

DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ 1: (BİL-İSTE-ÖĞREN)

Öğretmen öğrencilerden dersin başında dağıttığı Bil-İste-Öğren tablosunu çıkartmalarını ister. Bu tabloyu tekrar incelemelerini, tabloda boş bıraktıkları ya da yanlış cevapladıkları sorulara bakmalarını, bunların doğrularını ÖĞRENDİKLERİM, sütununa yazmalarını ister. Daha sonra soruları teker teker okur ve öğrencilerden cevaplarını yüksek sesle söylemelerini ister.

BİLDİKLERİM	BİLMEK İSTEDİKLERİM	ÖĞRENDİKLERİM

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar sizden “Bil, İste, Öğren” tablosunu çıkarmanızı istiyorum. Bu tabloyu yeniden inceleyin. “BİLDİKLERİM” sütununa yazdığınız bütün cevaplar doğru mu, ya da “ÖĞRENMEK İSTEDİKLERİM” sütununa yazdıklarınızın hepsini öğrenebildiniz mi? Bu soruların cevaplarını grup arkadaşlarınızla tartışarak tabloyu değerlendirin. Daha sonra ise, dersin başında yanlış bildiğiniz ancak sonrasında doğrusunu öğrendiğiniz ya da yeni bilgilerinizi “ÖĞRENDİKLERİM” sütununa yazın. Anlaşıldı mı?	- Anlaşıldı öğretmenim!
- (Öğretmen gruplar arasında dolaşır ve öğrencilere bu süreçte rehberlik eder)	- (Öğrenciler tabloyu grup arkadaşlarıyla tartışarak doldururlar)
- Bitirdiniz mi çocuklar?	- Evet öğretmenim!
- O zaman soruları cevaplamaya başlayalım! “Dini bayramlarımız kaç tanedir?”	- 2 öğretmenim!
- Dini bayramlarımızın isimleri nelerdir?	- Kurban Bayramı ve Ramazan Bayramı!
- Milli bayramlarımız nelerdir?	- 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı!
- Dini ve milli bayramlarımızı kutlamak neden önemlidir?	- Dini ve milli bayramlarımız ortak kültürel öğelerimizdendir. Bu bayramlar bizi birleştirir, birlik ve beraberliğimizi sağlar.
- Ülkemizdeki kültürel çeşitliliğin sebepleri nelerdir?	- Coğrafi farklılıklar, daha önce bir sürü ulusa ev sahipliği yapmış olması... vb.

- Bu çeşitliliğin yaşamımıza ne gibi etkileri olabilir?	- Kültürel farklılıklar insanların bir arada olan yaşamını olumsuz yönde etkileyebilir. Kendi kültürümüzden olmayan insanlarla birtakım anlaşmazlıklar yaşayabiliriz. Ama herkes karşısındakine ve onun kültürüne saygı duymalıdır.
- Ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, “Tarihini bilmeyen milletler, yok olmaya mahkûmdur,” derken ne demek istemiştir? Açıklayınız.	- Aynı zamanda farklı kültürleri tanımalıyız. Ülkemizdeki kültür çeşitliliği bizim zenginliklerimizdendir. vb.
- Ülkemizdeki ortak kültürel öğelerimiz nelerdir?	- Geçmişini bilmeyen geleceğini de inşa edemez demek istemiştir öğretmenim! Tarihimizi bilmenin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Biz, ortak tarihe sahip bir toplumuz ve tarihimizi bilmemiz de bizi birleştirecektir.
- Ortak kültürel öğelerimiz neden önemlidir?	- Dinimiz, dilimiz, tarihimiz...
	- Çünkü bu öğeler bizi birleştiren unsurlardır.

Son Özet: Bugünkü dersimizde kültürel farklılıkların insanların bir arada yaşamasındaki etkilerini inceledik. Ortak kültürel değerlerimizi öğrendik. Bayramlarımızın bizi birleştirdiğini, öğrendik.

Geçiş: Şimdi de yeni bir etkinlikle neyi, ne kadar öğrendiğimizi görelim.

DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ 2: (KİT)

Öğretmen her bir öğrenciye önceden hazırladığı, KİT (Kelime İlişkilendirme Testi) dağıtır. Öğrencilerden testin ilk sayfasında bulunan yönergeleri dikkate alarak soruları cevaplandırmaları istenir. Bu süreçte öğretmen gözetmendir. Sıraları gezerek öğrencileri kontrol eder. Hazırlanan Kelime İlişkilendirme Testinin örneği aşağıda verilmiştir.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar sizden testin en başındaki yönergeyi dikkatli bir şekilde okumanızı sonra verdiğim örneklerle göre hareket etmenizi istiyorum. Anlaştık mı?	- Anlaştık öğretmenim.
- Hadi bakalım başlayın! Unutmayın, size verdiğim anahtar kelimeleri işlediğimiz konu bağlamında değerlendireceksiniz. Sizden sadece kültür farklılıklarının insanların bir arada yaşamasındaki	- Hazırız öğretmenim!

rolünü düşünmenizi ve vereceğiniz cevaplarda da bunu göz önünde bulundurmanızı istiyorum. Hazırsanız başlayalım.

Kelime İlişkilendirme Testi 1. Sayfa Örneği

Çalışmanın Amacı:

Bu araştırmanın amacı “Kültürel farklılıkların insanların bir arada yaşamasındaki rolü” konusu bağlamında verilen anahtar kelimeleri okuyarak, bu kelimelerin aklınıza getirdiği ilgili kelimeleri belirlemek ve bu kelimelerle konu arasında nasıl bir bağ kurduğunuzu görmektir.

Yönerge:

- İlk sayfada verilen örneği inceleyiniz.
- Sonraki sayfada verilen anahtar kelimeyi gördüğünüzde aklınıza gelen kelimeleri yanlarındaki boşluklara yazınız.
- Diğer sayfadaki anahtar kelimeye geçmeniz söyleninceye kadar hızlıca işleme devam ediniz.
- Kelimeleri yazmak için 30 saniyeniz vardır.
- Anahtar kelimelerin size çağrıştırdığı kelimelerle ilgili kesin doğru cevaplar yoktur. Bu nedenle seçim yapmadan kelimeleri yazınız.
- Sonra diğer sayfaya geçiniz.
- Size verilen örneği inceleyiniz.
- Daha sonra sizde, anahtar kelimeleri ve bu kelimelerin size çağrıştırdığı kelimelerin içinde geçtiği cümleler kurunuz.
- Kurduğunuz cümlelerin, “Kültürel farklılıkların insanların bir arada yaşamasındaki rolü,” bağlamında ele alınması gerektiğini unutmayınız.

Kelime İlişkilendirme Testi 2. Sayfa Örnek

Anahtar Kelime:	BAYRAM
BAYRAM	Milli
BAYRAM	Dini
BAYRAM	Birlik/Beraberlik
BAYRAM	Ortak

Kelime İlişkilendirme Testi 3. Sayfa

Anahtar Kelime:	KÜLTÜR
KÜLTÜR	
KÜLTÜR	
KÜLTÜR	
KÜLTÜR	

Kelime İlişkilendirme Testi 4. Sayfa

Anahtar Kelime:	SAYGI
SAYGI	
SAYGI	
SAYGI	
SAYGI	

Kelime İlişkilendirme Testi 5. Sayfa Örnek

Anahtar Kelime:	Cümleler:
BAYRAM	
Milli	Milli bayramlarımız ülkemizin her yerinde aynı şekilde kutlanır.
Dini	Dini bayramlarımızda küsler barışır, birbirimize yaklaşmamızı sağlar.
Birlik/Beraberlik	Bayramlarımız ülkemizin birlik ve beraberliğini sağlayan temel öğelerden biridir.
Ortak	Bayramlarımız ortak milli öğelerimizdendir.

Kelime İlişkilendirme Testi 6. Sayfa

Anahtar Kelime:	Cümleler:
KÜLTÜR	

Kelime İlişkilendirme Testi 7. Sayfa

Anahtar Kelime: SAYGI	Cümleler:

Tekrar Güdüleme: “Çocuklar bugün kültürel farklılıkların insanların bir arada yaşamasındaki rolünü inceledik. Bundan sonra bu konuda çıkan soruları doğru bir şekilde cevaplayabileceksiniz.”

Kapanış: Öğretmen öğrencilere dersi iyi dinledikleri ve aktif oldukları için teşekkür eder.

EK 9. Ders Planı (Kazanım SB.5.2.5)

Dersin Adı: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 5

Ünite Adı: Kültür ve Miras

Kazanım: SB.5.2.5 Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihi gelişimini değerlendirir.

Gündelik hayatta yerleşmiş kültürel unsurların sürekliliği ve değişimi üzerinde durulur.

Süre: 40'+40' (2 Ders Saati)

Değer: Duyarlılık, bilimsellik

Beceri: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma

Strateji, Yöntem ve Teknik: Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi, Örnek Olay Tekniği, Soru- Cevap Tekniği, Bilmece Tekniği, 3 Balon Yükseliyor Tekniği.

Materyaller: Film şeridi, döner levha, renkli kartonlar, resimler, kuklalar.

Araç-Gereçler: Projeksiyon, bilgisayar.

Kaynaklar: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Google (Görseller), Aktif Öğrenme Yöntemleri Kitabı, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.

İŞ BÖLÜMÜ

Öğrenme- Öğretme Etkinlikleri

Giriş

Dikkat Çekme: Öğretmen sınıfa iki eli arkada sessizce girer ve ellerini havaya kaldırır. Öğretmenin ellerinde kuklalar vardır kuklalardan biri yaşlı bir nine iken diğeri genç bir kızdır ve kuklaların kendileri ile tanışmak istediklerini söyler. Ve kuklalar kendilerini tanıtmaya başlar:

1.Kukla(Pelin):Merhaba çocuklar benim adım Pelin. (Öğretmen ‘‘merhaba’’ kelimesini vurgulu bir şekilde söyler.)

2.Kukla (Ayşe Nine):Selamünaleyküm çocuklar benim adım da Ayşe nine. (Öğretmen ‘‘selamünaleyküm’’ kelimesini vurgulu bir şekilde söyler.)

İki kukla aynı anda: Çocuklar öğretmeninizi iyi dinleyin ve derse katılın olur mu? Biz şimdi gidiyoruz.

1.Kukla(Pelin):İyi dersler çocuklar hoşça kalın.

2.Kukla (Ayşe Nine):Esenli dersler çocuklar, esen kalın.

Hedeften Haberdar Etme: Öğretmen: ‘‘Çocuklar bugün sizlerle günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihi gelişimini, bu unsurların ne tür değişim gösterdiklerini öğreneceğiz,’’ der.

Güdüleme: Öğretmen öğrencilerine: “Evet çocuklar bugün dersimizi iyi dinler ve derse katılırsanız, günlük hayatımıza yerleşmiş kültürel unsurlarımızın tarihi gelişimini ve bu unsurların ne tür değişiklikler gösterdiklerini öğreneceğiz. Kültürümüzü ve kültürümüzün tarihi gelişimini öğrenerek ülkemizi daha iyi tanıyıp etkili bir vatandaş olma yolunda bir adım daha ilerlemiş olacağız.” der.

Ön Bilgileri Harekete Geçirme:

Öğretmen:	Öğrenci:
- Kültürel unsur denilince aklınıza neler geliyor çocuklar?	- Geleneklerimiz göreneklerimiz, örf adetlerimiz, yemeklerimiz, oyunlarımız, bayramlarımız vb. geliyor öğretmenim.
- Peki, yaşadığımız bölgedeki kültürel unsurlar nelerdir?	- Öğretmenim yemeklerimiz, konuşma şekillerimiz, düğünlerde oynadığımız oyun havalarımız bizim kültürel unsurlarımızdır.
- Ülkemizin her yerinde bu kültürel unsurlar aynı mıdır?	- Hayır değildir öğretmenim!
- Ne gibi farklılıklar vardır?	- Yaptığımız yemekler, düğünlerde oynadığımız oyunlar, konuşma ağzlarımız... farklıdır öğretmenim.
- Peki, bu kültürel unsurların çeşitliliği insanların bir arada yaşamasına nasıl etki ediyor?	- Kimi zaman sorunlar olsa da kültürel unsurların çeşitliliği bizim zenginliğimizdir. Saygı duymalıyız öğretmenim. vb.

Geliştirme

Geçiş

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar dersin en başında sizi Pelin kukla ve Ayşe nine kukla ile tanıştırmıştım. Konuşmalarında dikkatinizi çeken bir şey oldu mu?	- Evet öğretmenim. Pelin kukla bizi merhaba diye selamladı Ayşe nine kukla selamünaleyküm diyerek selamlaştı.
- Evet çocuklar çok dikkatlisiniz. Peki nasıl vedalaştılar sizlerle?	- Pelin kukla hoşçakalın dedi Ayşe nine ise esen kalın dedi öğretmenim.
- Evet çocuklar çok güzel dinlemiştiniz.	- Esen kalın ne demek öğretmenim?
- Geçmişte kullanılan iyi dilekte bulunma, selamlaşma kültürümüzden bir sözcük çocuklar. Şimdi yapacağımız etkinlikte bunun gibi değişim gösteren kültürel unsurlarımız nelermiş daha iyi kavrayacağız	- Hadi başlayalım öğretmenim.

ETKİNLİK-1: (FİLM ŞERİDİ)

Öğretmen sınıfa önceden hazırladığı geçmişten günümüze kültürel unsurların değişimini yansıtan bir döner levha getirir. Döner levha herkesin görebileceği ebatlarda ve uygun bir tasarımda hazırlanmıştır. Döner levhanın her bir sayfasında bir kültürel unsurun geçmişteki ve günümüzdeki halinin resmi vardır. Öğretmen sınıfı 6 gruba böler. Her gruba kartondan hazırlamış olduğu film şeritlerini dağıtır. Film şeridinin üst kısmına kültürel unsurların geçmişteki hali, alt kısmına ise günümüzdeki hali yapıştırılacaktır. Öğretmen grupları dolaşarak döner levhayı herkese gösterir. Gruplar film şeritlerini tamamlamaya başlar. İlk bitiren grup kazanır. Her grubun film şeridi tek tek kontrol edilir, yanlış öğrenmeler varsa düzeltilir.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Evet çocuklar. Elimde gördüğünüz kitapçıkta kültürel öğelerimizin geçmişte ve günümüzde nasıl olduğu ile ilgili görseller var. Öncelikle ben size bu görselleri göstereceğim. Sonrasında size film şeritleri ve görseller dağıtacağım. Siz de o görselleri doğru bir şekilde film şeridine yapıştırmaya çalışacaksınız. Önce bitiren grup kazanacak.	- Tamam öğretmenim.
- Gruplar hazırsa başlayalım mı?	- Evet öğretmenim.
- (Öğretmen döner levhayı çevirir.)	- (Öğrenciler döner levhayı dikkatle izlerler.)
- (Öğretmen döner levhayı kapatır ve öğrencilere resimleri ve film şeridini dağıtır. Onlardan grupça tartışarak uygun yere yapıştırmalarını ister ve bu süreçte rehber olur.)	- (Öğrenciler grup arkadaşlarıyla tartışarak film şeridini tamamlarlar.)
- (Herkes tamamladıktan sonra öğretmen birinci olan grubun film şeridini havaya kaldırır.)	- (Öğrenciler dikkatle bakar.)
- Herkes böyle mi yaptı çocuklar?	- Evet öğretmenim!
- O zaman herkes birinci görsele baksın. Bu görsel bize ne anlatmak istiyor olabilir?	- Öğretmenim yer sofrasında oturuyorlar. Ayrıca çok kalabalık ve sofrada tek bir tabak var. Önceden tek tabaktan mı yemek yerlerdi?
- Evet çocuklar. Önceden herkes toplanırdı. Masaya tek bir tabak koyulurdu ve herkes o tabaktan yerdi. Peki, bu görselin günümüzdeki karşılığı neymiş?	- Öğretmenim masada oturuyorlar ve herkesin önünde kendi tabağı var.
- Sizin yemek yeme şekliniz hangisine benziyor?	- Günümüzdekine öğretmenim!
- Peki çocuklar ikinci resme bakın. Ne görüyorsunuz?	- Öğretmenim yoğurt bir kapta duruyor.

	Günümüzdeki halinde ise marketteki yoğurtlar yer alıyor.
- Çocuklar önceden yoğurt evde mayatılırdı. Artık market yoğurtları olduğu için annelerimiz evde yoğurt yapmayabiliyor. Sizin evinizde de böyle, değil mi?	- Evet öğretmenim marketten alıyoruz! - Öğretmenim bazen anneannem yoğurt mayalayıp bize getiriyor.
- Pekala çocuklar üçüncü resimde ne var?	- Türk kahvesi! Ama öğretmenim Türk kahvesi günümüzde de içiliyor.
- Evet, çocuklar tabi ki içiliyor Ama günümüzde çay daha fazla tüketiliyor. Eskiden Türk kahvesi daha fazla içilirdi. Peki, dördüncü ve beşinci resimlerde neler görüyorsunuz?	- Lokum var öğretmenim! Günümüzde ise çikolata yer alıyor. Beşinci resimde ise gül suyu ve kolonya var.
- Eskiden bayramlarda misafirlerimize lokum ikram ederdik. Lokuma Türk tatlısı denirdi. Lokumun yanında ise gül suyu dökerdik. Şimdi siz misafirlerinize ne ikram ediyorsunuz?	- Çikolata ve şeker ikram ediyoruz öğretmenim! Çikolata ve şekerden önce de kolonya döküyoruz.
- Son resimde neler var peki?	- Pamuklu peçete ve kağıt peçete yer alıyor.
- Çocuklar eskiden hep pamuklu peçeteler kullanılırdı. Ama artık bunları göremiyoruz Çünkü yerini kâğıt peçeteler aldı. Kültür sürekli değişim ve gelişim halindedir çocuklar. Bu saydıklarımız günlük yaşantımızda kullandığımız birçok kültürel öge. Bu kültürel öğeler zaman içinde nasıl değişmiş, gözlemleyebildiniz mi?	- Evet öğretmenim!

Film Şeridi:

Film Şeridinde Kullanılacak Görseller:

Ara Özet: Öğretmen “Evet çocuklar bu etkinliğimizde günlük yaşamdaki kültürel unsurlarımızın geçmişten günümüze değişimini gördük.” der.

Ara Geçiş:

Öğretmen	Öğrenciler
- Çocuklar şimdi bu öğrendiklerimizi eğlenceli başka bir etkinlikke pekiştirelim mi?	- Tamam öğretmenim.

ETKİNLİK 2: (BİLMECE)

Öğretmen bu etkinlik için aşağıdaki görselleri verilen materyalleri tasarlar. Sınıfı dört gruba böler. Her gruba bu materyalleri ve materyallerin boş kısımlarına yapıştırımları için görseller verir. Bu boş kısımlarda küçük ipuçları vardır. Öğrenciler bu ipuçlarının yardımıyla uygun görselleri materyale yapıştırırlar. Materyalin üst kısmında günümüze ait kültürel öğelerimiz yer alırken alt kısmında ise o kültürel öğenin geçmişteki hali yer almaktadır. Herkes bitirdikten sonra kontrol edilir, varsa yanlışlar düzeltilir.

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar size dağıttığım materyal yukarı ve aşağı doğru açılıyor. Materyali yukarı açtığınızda günümüzde kullandığımız kültürel öğelerimizle ilgili bir bilmeceyle, aşağı indirdiğinizde ise o kültürel öğenin geçmişteki karşılığıyla ilgili başka bir bilmeceyle karşılaşıyorsunuz. Sizden istediğim bu bilmecelerin cevaplarını bulup, ilgili görseli bilmecelerin üstüne yapıştırmanız. Anlaşıldı mı?	- Anlaşıldı öğretmenim!
- (Masaları dolaşır ve öğrencilere bilmeceleri çözmeleri konusunda rehberlik eder)	- (Öğrenciler grupça tartışarak materyaldeki bilmeceleri çözmeye çalışırlar.)
- Bitirdiniz mi çocuklar?	- Bitirdik öğretmenim!
- Hadi bakalım ilk materyalle başlayalım. Üst kısmında ne yazıyor?	- Kolonyadan önce ben vardım, - Gül değildim ama gül gibi kokardım.
- Peki, alt kısmı açalım. Alt kısımda ne yazıyor?	- Sarıdır rengi ama güneş değil. - Ferahlatır ama rüzgâr değil. - Çikolata, şeker verilmeden, - Dökülür bayramlarda misafirlere
- Sizce bu bilmecelerin cevabı ne?	- Öğretmenim gül suyu ve kolonya!
- Aferin size çocuklar, diğer materyale geçelim hadi! Okuyun bana, ne yazıyor?	- Turuncu sarı yeşil, her renktedir. - Gökkuşağı değildir - Türk tatlısı denir.
- Peki altında ne yazıyor?	- Türk tatlısının yerini almıştır.

	- Avrupa'dan ülkemize giriş yapmıştır. - Günümüz bayramlarında, - Şekerle ikram edilir.
- Bu bilmecenin cevabı ne peki, çocuklar?	- Öğretmenim lokum ve çikolata!
- Evet, sıradaki bilmecemizi kim okuyacak?	- Beyaz renktedir, - Bulut değil. - Marketten alınır, - Ekşi değil.
- Peki altta ne yazıyor çocuklar?	- Beyaz renktedir - Bulut değil - Evde yapılır - Markette değil
- Sizce bu materyale hangi görselleri yapıştırmalısınız çocuklar?	- Öğretmenim marketten alınan yoğurt ve mayalanmış yoğurt!
- Aferin size çocuklar! Şimdi ise son materyalimize geldik. Ne yazıyor?	- Rize'den gelir, - Siyahtır. - Her gün sofralarımıza konuk olur, - İnce belli bardaktadır.
- Şimdi de, bu bilmecenin geçmişteki haline ilişkin ipuçlarımızı okuyalım.	- Köpüğü vardır, - Deniz değil. - Siyahtır rengi, - Fincanda içilir.
- Bu bilmecelerin cevabı olan kültürel unsurlarımız nelerdir çocuklar?	- Öğretmenim çay ve Türk kahvesi!
- Aferin size, çocuklar!	

Materyalde kullanılacak görseller:

Ara Özet: Öğretmen “Evet çocuklar bu etkinliğimizde Türk kahvesinin yerini zamanla çayın aldığını, gül suyunun yerini kolonyanın, lokumun yerini çikolatanın, mayalanmış ev yapımı yoğurdun yerini ise market yoğurtlarının aldığını öğrenmiş olduk,” der.

Ara Geçiş:

Öğretmen	Öğrenciler
- Bu etkinliğimizde öğrendiklerimize ilişkin size bir hikâye okuyacağım. Beni sessizce ve dikkatle dinleyin.	- Tamam öğretmenim.

ETKİNLİK-3: (ÖRNEK OLAY)

Öğretmen sınıfa kendi yazdığı bir örnek olayı getirir ve örnek olayı her öğrenciye dağıtır. Öğretmen örnek olayı vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okurken öğrenciler de bir yandan takip ederler. Öğretmen okumasını bitirdikten sonra örnek olayın daha iyi anlaşılması adına sınıftan birkaç kişiye daha okutur. Sonra örnek olayda geçenleri birkaç kişinin anlatmasını ister ve örnek olayı anlamaya yönelik, metin içi anlam kurma soruları sorar. Örnek olayın tam anlamıyla anlaşıldığından emin olduğunda ise metin dışı anlam kurma soruları sorar. Bu etkinlikte öğrencilere kazandırılmak istenen değerler, duyarlılık (kültürel mirasa) ve bilimsellik.

Örnek Olay

Emre Bey bayram tatilini deniz kenarında geçirmek için bir tatil köyüne gitmişti. Güneşlenmek için plaja indiğinde aklından geçmiş bayramlarla ilgili düşünceler geçmeye başladı. Emre Bey geçmiş yıllarda erkenden uyanır bayram namazını kılmak için camiye giderdi. Namaz sonrasında da büyüklerinin ellerini öper, küçüklerine harçlık verirdi. Şimdilerde ise çok yoğun olduğu için bayram tatillerini büyüklerinin yanında değil de, dinlenerek geçiriyor. Oysa önceden bayramlar daha dolu dolu geçerdi.

Emre Bey birkaç gün dinlendikten sonra tatil yerinden ayrılıp evine gitmeye karar vermişti. Yaşadığı apartmana doğru yürürken eskiden her gün uğradığı kıraathanenin kapatıldığını gördü. Kahve alabilmek için biraz ilerideki kafeye yöneldi. Kahvesini alıp bir masaya oturduktan sonra etrafına göz attı. Herkesin ayrı ayrı oturduğunu ve telefonlarıyla ilgilendiğini gördü. Aklında eski günlerine ait bir anı belirdi. Kıraathanede insanlar genelde çay içer ve hep birlikte oturup sohbet ederlerdi. Herkes birbirine hal hatır sorardı. Samimi bir hava olurdu. Şimdilerde ise kimse kimseyi tanımıyor.

Emre Bey kahvesini bitirdikten sonra kafeden ayrıldı ve bir şeyler yiyebilmek için mahallesindeki dükkanlara doğru yürümeye başladı. Yolda yürürken eskiden arkadaşlarıyla birlikte futbol oynadıkları sahanın boş olduğunu gördü. Kendisi de uzun zamandır futbol oynamak yerine bilgisayar oyunları oynadığını fark etmişti. Günümüzde insanlar sokaklarda oynamak yerine bilgisayar oyunlarını tercih ediyor.

Emre Bey yemek yemek için evinin karşısındaki bir fast food dükkanına girdi. Hamburgerini yerken eskiden ailecek bir masanın etrafında toplanıp annesinin yaptığı yemekleri yediği zamanları hatırladı. Yemek yerken sohbet ederler, gün boyunca neler yaşadıklarını birbirlerine anlatırlardı. Hatta zaman zaman dedesi de onlara katılır yemekten sonra toplanıp onun anlattıklarını dinlerlerdi. Şimdi ise dedesi huzur evindeydi. Emre Bey'in annesi ve babası çalıştığı için evde dedesine bakabilecek kimse yoktu.

Emre Bey dükkandan ayrıldığında hala kafasında bazı düşünceler dönüyordu. Teknolojinin gelişmesi yaşamlarımızdaki bazı değişiklikleri zorunlu kılmıştı. Ama insanların bir arada olmaktan bu kadar uzaklaşmaları ona doğru gelmiyordu.

Öğretmen	Öğrenci
- Emre Bey'in hayatında neler değişmiş?	- Bayramlarda ailesiyle vakit geçiriyormuş şimdi tatile gitmeye başlamış. - Kıraathanelerle oturuyormuş kafelere

	gitmeye başlamış. - Dışarıda futbol oynarken bilgisayar oyunlarıyla oynamaya başlamış. - Ailesiyle birlikte yemek yerken fast food yemeye başlamış...
- Geçmişten günümüze ne gibi kültürel değişimler söz konusu?	- İnsanlar teknolojiyle beraber biraz daha yalnızlaşmış...
- Siz bayramlarda neler yapıyorsunuz?	- Büyüklerimizle geçiriyoruz!
- Bilgisayar oyunlarını mı yoksa dışarıda arkadaşlarınızla oynamayı mı tercih ederdiniz?	- Dışarıda arkadaşlarımızla oynamayı!
- Siz daha çok ne tür yemekler yiyorsunuz? Ailenizle birlikte yemek yiyor musunuz?	- Ailemle beraber yiyoruz!
- Geçmişten günümüze bu değişimin sebebi ne olabilir?	- Teknolojinin gelişmesi. - Yaşam koşullarının değişmesi.

Ara Özet: Öğretmen: “Evet çocuklar bu etkinliğimiz ile günlük hayatımıza yer etmiş kültürel unsurlarımızın zaman içindeki gelişim ve değişimlerini öğrenmiş olduk,” der.

Ara Geçiş

Öğretmen	Öğrenciler
- Çocuklar bilgilerimizi pekiştirmek ve yaratıcı düşünme adına bir etkinlik daha yapalım mı?	- Yapalım öğretmenim.

ETKİNLİK-4 (Atatürkçülük İle Bağdaştırma)

Bu etkinlikte öğretmen sınıf mevcudu kadar A4 kâğıdı getirir ve öğrencilere dağıtır. Bu kâğıtların her birinin arkasında Atatürk’ün kültürümüz ile ilgili söylediği bir sözün kelimesi vardır. Bu kâğıtlar öğretmen tarafından numaralandırılmıştır ve kâğıtların sağ alt köşesinde bir numara yazmaktadır. Öğretmen öğrencilere bugünkü derste kültürel unsurların geçmişten günümüze değişimini gördüklerini söyler. Bugünkü kültürel unsurların gelecekte nasıl bir değişime uğrayacağını hayal ederek bu değişimi ve gelişimi gelecekteki arkadaşlarına mektup yazarak anlatmalarını ister. Herkes mektubunu yazdıktan sonra öğretmen kâğıtların arka kısmında numaralar yazdığını ve numara sırasına göre tahtada sıra olmalarını ister. Öğrenciler tahtada sıra olduktan sonra herkes sırayla kâğıtların arkasında yazan kelimeyi okur ve ortaya Atatürk’ün şu sözü çıkar: “Milletimizin dehasının gelişmesi ve bu sayede layık olduğu uygarlık düzeyine ulaşması hiç kuşkusuz ki, yüksek meslekler sahiplerini yetiştirmekle ve milli kültürümüzü yüceltmekle mümkündür.”

Öğretmen:	Öğrenci:
- Çocuklar bugünkü dersimizde gündelik hayatımızda kullandığımız kültürel unsurların değişim ve gelişimini gözlemledik. Sizden bu değişim ve	- Anlaştık öğretmenim!

gelişimi göz önünde bulundurarak geleceğe mektup yazmanızı istiyorum. Bu mektupta gündelik hayatımızdaki kültürel öğelerin ilerde nasıl olabileceğini hayal edin ve bu değişim karşısında nasıl tepkiler vereceğinizi de yazın. Anlaştık mı?	
- Hadi başlayın bakalım!	- (Öğrenciler mektuplarını yazarlar.)
- (Öğretmen masalarda dolaşır.)	- (Öğrenciler yazmaya devam eder.)
- Bitirdiniz mi çocuklar?	- Evet öğretmenim!
- Kimler okumak ister?	- (Öğrenciler mektuplarını okurlar.)
- Çocuklar mektupların arkalarında bazı numaralar var. Dikkat ettiniz mi?	- Aaa, evet öğretmenim!
- Hadi numaralara göre sıra olun bakalım.	- (Öğrenciler sıra olur.)
- Çocuklar hadi herkes kendi kelimesini yüksek sesle okusun!	- “Milletimizin dehasının gelişmesi ve bu sayede layık olduğu uygarlık düzeyine ulaşması hiç kuşkusuz ki, yüksek meslekler sahiplerini yetiştirmekle ve milli kültürümüzü yüceltmekle mümkündür.”Mustafa Kemal Atatürk:!
- Evet çocuklar. Sizce Mustafa Kemal Atatürk, bu sözle ne demek istemiştir?	- Öğretmenim daima milli kültürümüzü yüceltmeliyiz!

Son Özet: Öğretmen: “Çocuklar bugünkü dersimizle birlikte günlük yaşamımızdaki kültürel unsurlarımızın tarihi gelişim ve değişimlerini etkinliklerimizle birlikte güzel bir şekilde öğrenip pekiştirdik.”

DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ

DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ 1: (3 BALON YÜKSELİYOR)

Bu etkinliğimizin adı ‘3 Balon Yükseliyor’. Öğretmen sınıfa kartondan hazırladığı 3 farklı renkte ve 3 farklı şekildeki balonları getirir. Bu balonları panoya asar. Öğrencilere renkli post-it dağıtır ve bugünkü derste öğrendiklerini bu post-itlere yazmalarını ve balonlara yapıştırmalarını ister. Herkes post-itlerini balonlara yapıştırdıktan sonra öğretmen kâğıtlarda yazanları sınıfa okur ve bu sayede son bir tekrar alınmış olur.

Öğretmen:	Öğrenci:
- (Öğretmen tahtaya balon, güneş ve bulut şeklinde kesilmiş materyalleri asar.)	- Öğretmenim bu astıklarınız ne?
- Çocuklar bunlar balonlarımız. Sizden bugün derste öğrendiklerinizle ilgili birer cümle yazmalarınızı ve bu post-itler yardımıyla cümlelerinizi	- Anlaştık öğretmenim!

- balonlara yapıştırmanızı istiyorum. Herkes cümlesini istediği balona yapıştırabilir. Anlaştık mı?	
- (Öğretmen masalarda gezinir ve öğrencilerin yazdığı cümleleri kontrol eder.)	- (Öğrenciler öğrendiklerine ilişkin birer cümle yazarlar.)
- Herkes bitirdiyse istediği balona cümlesini asabilir.	- (Öğrenciler istedikleri balonlara cümlelerini asarlar.)
- Hadi şimdi cümleleri teker teker okuyalım kim neler öğrenmiş?	- (Öğrenciler bütün cümleleri okur.)
- (Öğretmen sınıftan rastgele öğrenciler seçer ve cümleleri okutur)	

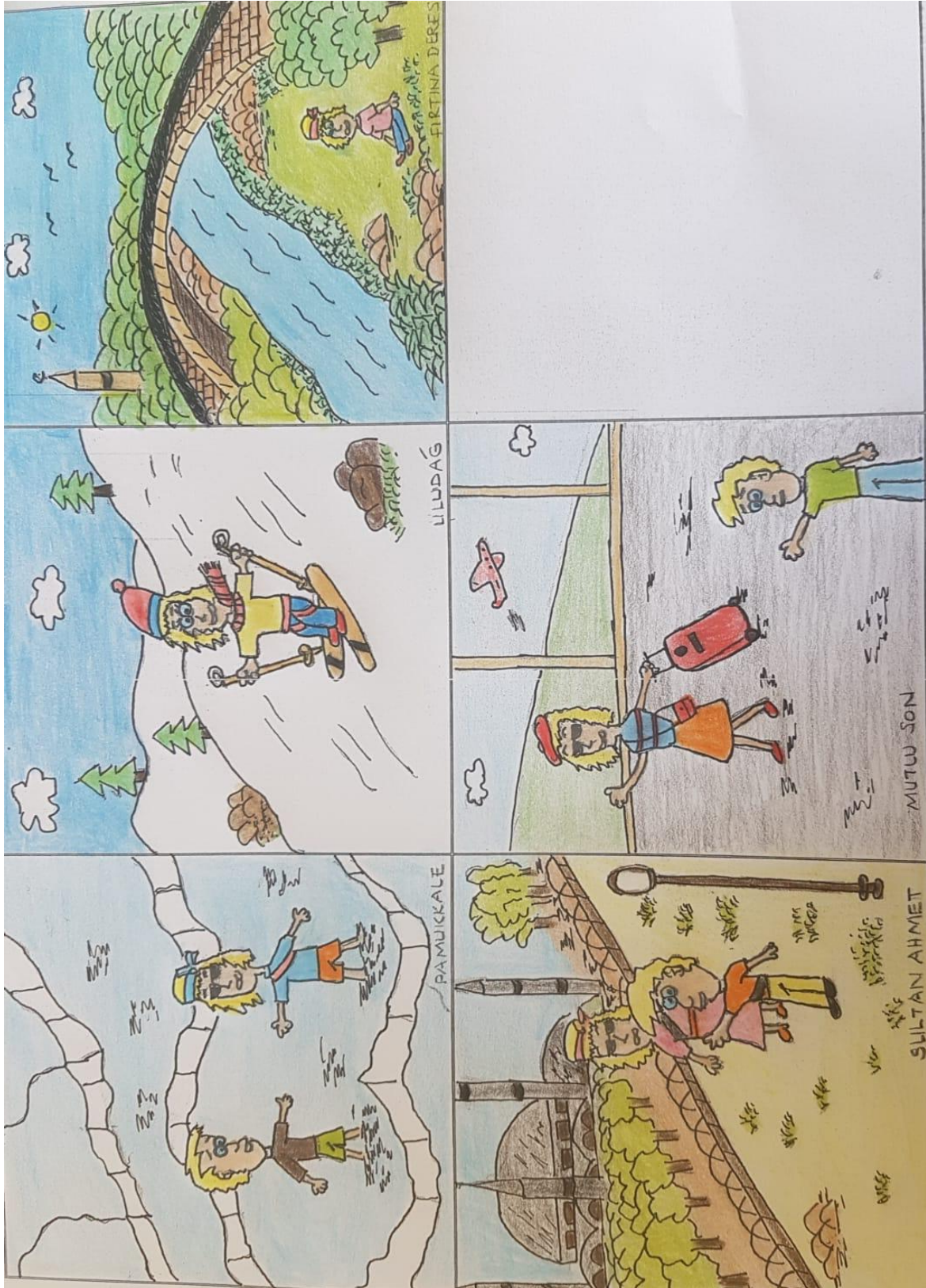
Tekrar Güdüleme: Öğretmen: “Evet çocuklar artık günlük yaşamımızdaki kültürel unsurların tarih içindeki değişimlerini öğrendik. Böylelikle ülkemiz hakkında yeni bilgiler edinmiş olduk ve etkili vatandaş olma yolunda bir adım daha ilerledik. Ayrıca bundan sonra bu konuyla ilgili karşınıza çıkabilecek sorulara ve sorunlara rahatlıkla çözüm getirebileceksiniz,” der.

Kapanış: Öğretmen, “Çocuklar öğrendiklerimizi tekrar etmeyi unutmayın!” der.

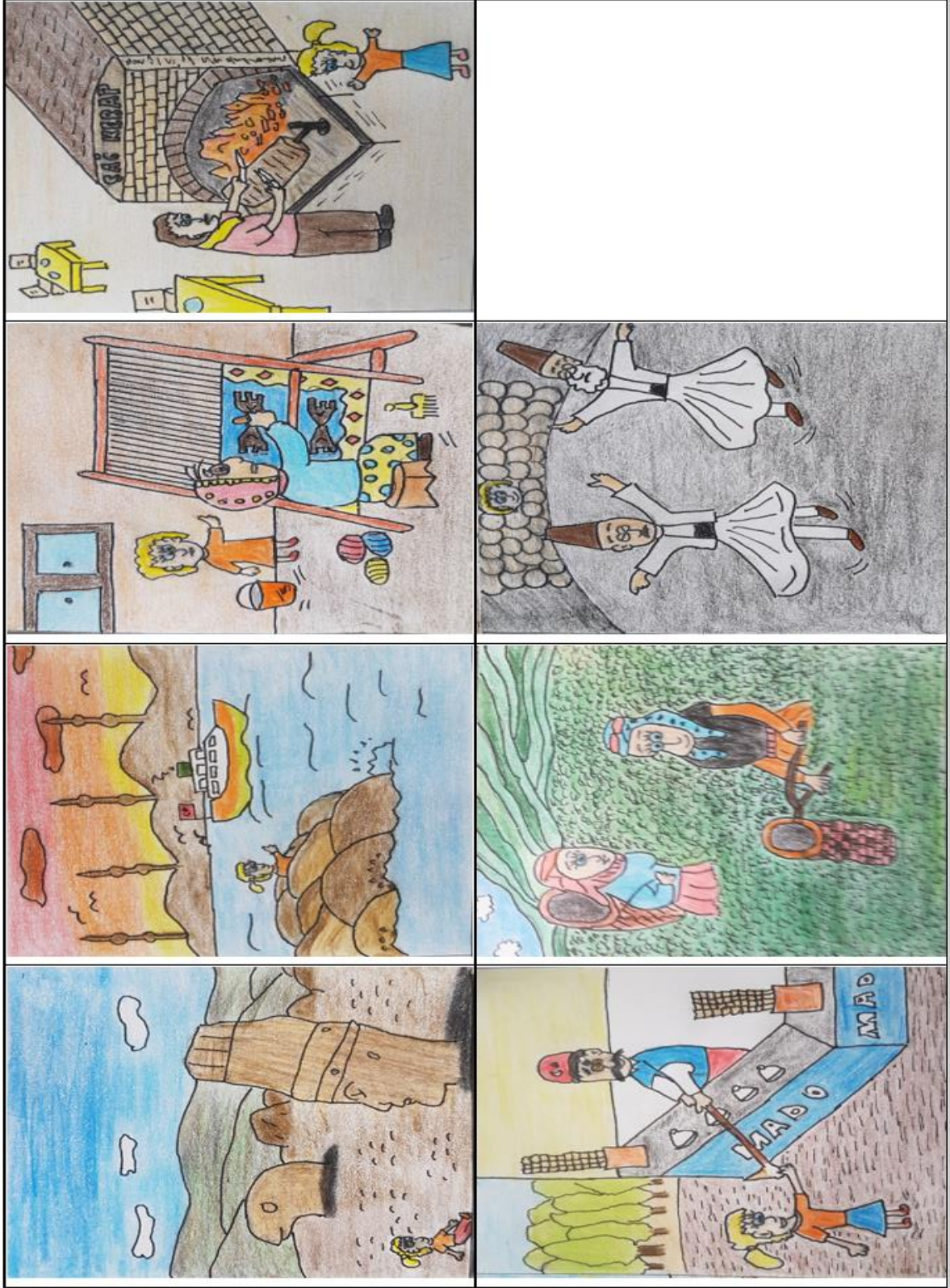
EK 10. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.1)

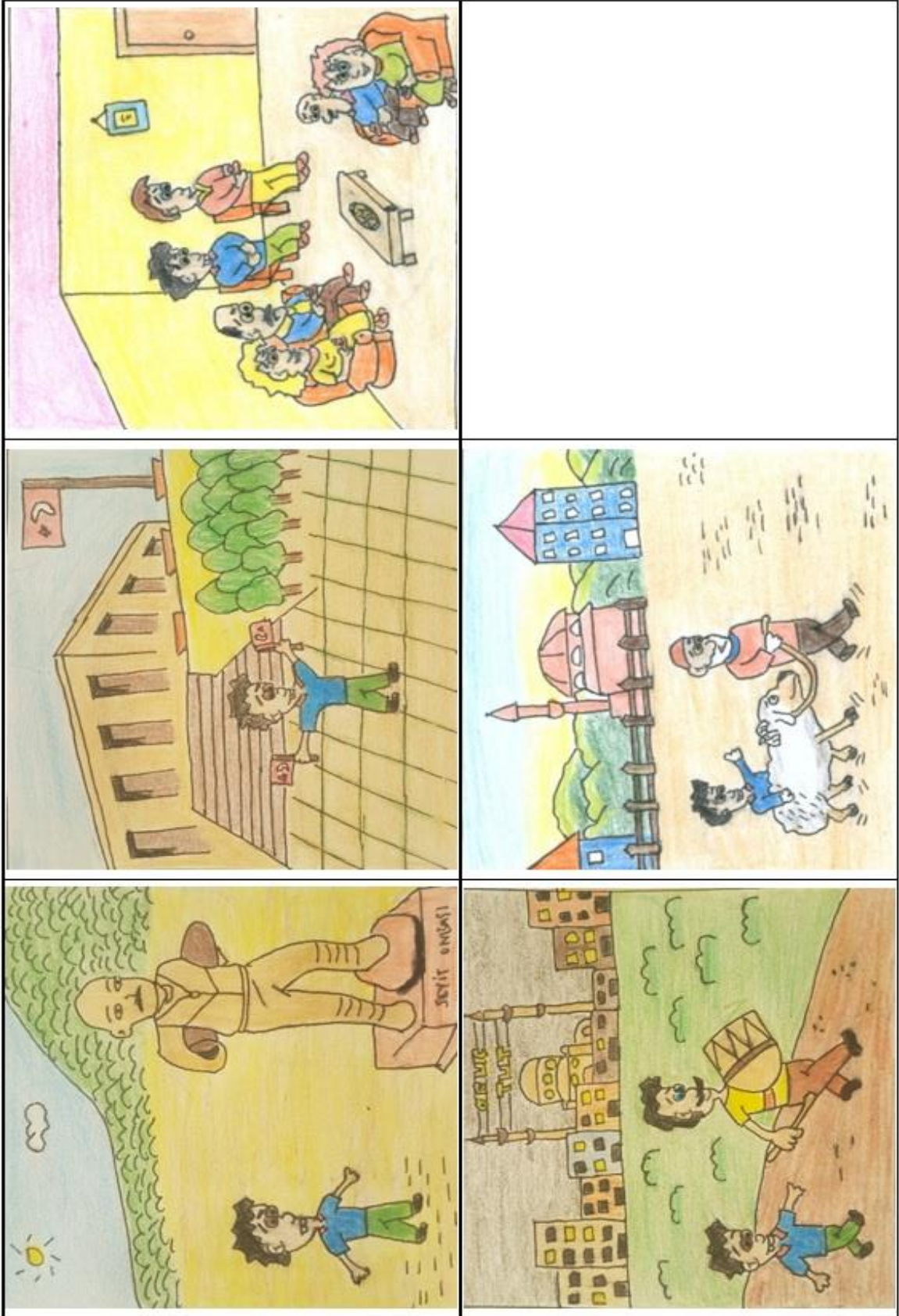
EK 11. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.2)

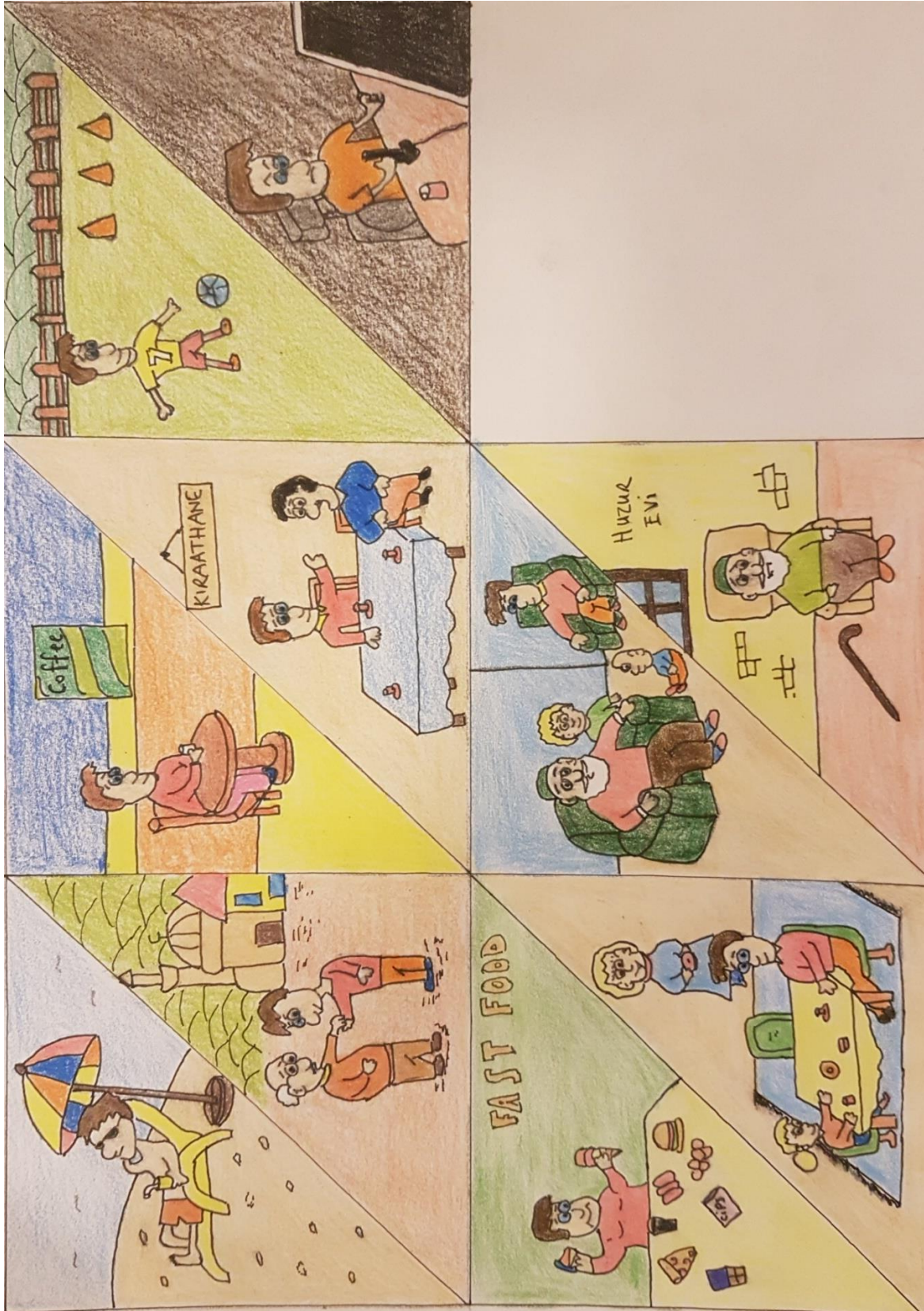
EK 12. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.3)

EK 13. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.4)

EK 14. Bant Karikatürü (Kazanım SB.5.2.5)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	AKYÜREK TAY, Betül
Uyruğu	Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri	27/10/1975
Medeni Hali	Evli
Telefon	0 386 213 32 07
Fax	
E-Posta	betulakyurektay@hotmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Ankara Hasanoğlu Anadolu Öğretmen Lisesi	1993
Üniversites	Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	1999
Yüksek Lisans	Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Sosyal Bilgiler	2002
Doktora	Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	2019

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
1999-2005	Kırşehir Akpınar Pekmezci İlköğretim Okulu	Sınıf Öğretmeni
2005-2006	Kırşehir Akpınar Dr. Bektas Türkkani İlköğretim Okulu	Sınıf Öğretmeni

2006-2008	Kırşehir Mucur Hürriyet İlköğretim Okulu	Sınıf Öğretmeni
2008-Devam Ediyor	Kırşehir Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi	Sınıf Öğretmeni

Yabancı Dil	İngilizce
--------------------	-----------

Yayınlar

B. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (*Proceedings*) basılan bildiriler :

B1. Tam Metin Basılanlar

B1.1. Tay, B., Özkan, D. ve Akyürek Tay, B. (2009). The effect of academic risk taking levels on the problem solving ability of gifted students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 1, 1099–1104. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2009.01.198>

C. Yazılan ulusal /uluslararası kitaplar ve kitaplardaki bölümler :

C3. Yazılan ulusal kitaplardaki bölümler :

C3.1. Akyürek Tay, B. ve Tay, B. (2009), “Hayat bilgisi öğretiminde yapılandırmacılık”, *Hayat Bilgisi Öğretimi* (Ed. Bayram Tay) Kitabı içinde. s.49-69.

C3.2. Tay, B. ve Akyürek Tay, B. (2017), “Yapılandırmacılık ve Hayat Bilgisi”, *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi* (Ed. Bayram Tay) Kitabı içinde. s.147-177.

C3.3. Akyürek Tay, B. ve Baş, M. (2017), “Cumhuriyetten günümüze Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarına karşılaştırmalı bir bakış” , *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi* (Ed. Bayram Tay) Kitabı içinde. s.45-73.

D. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler :

D1. Tay, B. ve Akyürek Tay, B. (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun erişkiye etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4(1) 73-84.

E. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

E1. Tam Metin Basılanlar

E1.1. Tay, B. ve Akyürek Tay, B. (2007). Sınıf öğretmenliği adaylarının sosyal bilgiler alan yeterlikleri ve tutumları. *6. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi*. s. 734-738.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

